לציונות—לסוציאליזם—לאחוות עמים

על המשמר

יום ה', ח' בסיון תשמ"ו, 12 ביוני 1986 / שנה מ"ג מס' 13061 / המחיר 1.10 שקל כולל מע"מ

דיון תירום בלשכת רה"מ אתמול. (צילום: ישראלי)

בעקבות התגברות האלימות הדתית — פרס מכנס הבוקר פורום ציבורי לדיון בהידרדרות

בהופיעו אמש לפני „הליגה נגד השמצה" אמר רה"מ: לא נהסס להפעיל כוח לבלימת האלימות ● בדיון שנערך אתמול בלשכתו דחה פרס על הסף הצעת שר־הפנים פרץ להקפיא הסטטוס־קוו במדינה ל־20 שנה ● שרים בממשלה תבעו מהמשטרה להפעיל מלוא סמכותה בתחום אכיפת החוק ● קולק: החרדים אינם נאבקים על סטטוס־קוו — אלא על התפשטות

מאת בצלאל עמיקם, אתי רונאל ויואב אביב כתבי „על המשמר"

על רקע ההסלמה ביחסים בין חרדים לחילוניים מכנס הבוקר, ערב חג השבועות, רה"מ שמעון פרס פורום ציבורי רחב בהשתתפות ראשי הסיעות השותפות לקואליציה בכנסת, שני הרבנים הראשיים לישראל, ראשי עיריות ומפקדים בכירים במשטרה במגמה להביא להרגעת הרוחות. בהופיעו אמש בפני חברי הליגה נגד השמצה אמר רה"מ: אם יהיה צורך לבלום האלימות בכוח, נעשה זאת. דתיים וחילוניים לא יורשו לפעול מחוץ למסגרת החוק.

אתמול זימן פרס להתייעצות דחופה את שר־הממשלה, מפכ"ל המשטרה וראש עיריית ירושלים כדי לדון בהקצנה שבין הציבור החילוני לציבור החרדי. בתום הישיבה סוכם על דעת המשתתפים כי יש לנקוט בכל האמצעים לשמירת החוק והסדר.

הממשלה תבעה מהמשטרה להפעיל את מלוא סמכותה בתחום אכיפת החוק. השרים לגווניהם הפוליטיים התאחדו הפעם בדרישה

(המשך בעמוד 2)

„החרדים יצטרכו להחליט — בתי־כנסת או תחנות אוטובוסים"

מאת אבי בניהו, כתב „על המשמר"

„החרדים יצטרכו להחליט מה חשוב להם יותר — בתי־כנסת, או תחנות אוטובוס" דברים אלה אמר אלמוני שהתקשר אתמול בבוקר לכתב לענייני משטרה של גל"צ ירון דקל, והודה כי הוא האחראי לנסיון ההצתה של בית־הכנסת בקריית שלום. המטלפן האלמוני מסר כי הוא משתייך לקבוצת „אורחים נגד טרור חרדי" וכי בכוונתו ובכוונת חבריו להמשיך במאבק בדרך זו נגד מה שכינה „הטרור החרדי". (צילום: אנדרה ברוטמאן)

המפכ"ל: איני מוכן ליד קשה נגד החרדים

מאת יצחק שור, כתבנו בכנסת

„אינני מוכן להפעיל יד קשה. המשטרה חייבת לפעול על פי חוק. מלחמת החילוניים והדתיים לא תבוא לסיומה על־ידי מעצרים והעמדה לדין" — אמר אתמול מפכ"ל המשטרה דוד קראוס בוועדת הפנים. לדבריו, יש בסיס חוקי לטענת החרדים בדבר פגיעה ברגשותיהם ואת מכוח חוק האוסר פגיעה באמונה דתית של הזולת. הצגת תמונות פרסומת בתחנות אוטובוסים, אשר מעניקות שירות חיוני גם לציבור הדתי, יש בהם משום כפייה. כאשר מדברים על כפייה יש לקחת בחשבון את זו הדתית ואת זו החילונית, — אמר המפכ"ל.

המפכ"ל אמר את הדברים בהשיבו להצעה לסדר־היום של ח"כ אמירה סרטני (מפ"ם).

לשון הרע חרדית — גם בכנסת

נשים חרדיות שבעליהן נעצרו. (צילום: י.פ.פ.א.) ● עמוד 3

יוקטנו הפרשות המעבידים לביטוח לאומי ● עמוד 28

חוקרה של חווה יערי שוקל לפרוש מהמשטרה ● עמוד 4

הקונגרס היהודי קיבל מיוגוסלביה מיסמכים נגד ולדהיים ● עמוד 26

תלמיד ישיבה לשעבר: הפתרון — טרור נגד טרור ● עמוד 2 / צלצול מהיר

הישראלים המעורבים בפרשת פולארד הולכו שולל החוקרים האמריקניים

ה„וושינגטון פוסט" מסר אתמול כי משרד המשפטים האמריקני שוקל הסרת חסינותם של רפי איתן ואל"מ סלע — צפויים למאסר אם ייכנסו לארה"ב ● האמריקנים כועסים על כי המידע שהושג מפולארד הועבר ע"י הישראלים גם „למדינות לא ידידותיות" כגון איראן

מאת זאב בליצר, כתב „על המשמר" בארה"ב

וושינגטון. — ויתכן שישראל העבירה ל„מדינות זרות לא־ידידותיות" כגון איראן, חלק מן המידע־הצבאי המסווג שהשיגה באמצעות גדנתן פולארד —

(המשך בעמוד 2)

פגישה היסטורית בין שרי החוץ של עיראק וסוריה צפויה מחר

הפגישה – בגבול שבין שתי המדינות – עשוייה להביא לסיום מלחמת עיראק־איראן ● חוסיין – שושבין המפגש: ההתפייסות תביא לגישה מלוכדת כלפי ישראל

מאת עוזי מחנאימי, כתבנו לענייני המזרח התיכון, וזאב בליצר, כתבנו בארה"ב.

שרי־החוץ של עירק וסוריה אמורים להפגש מחר למפגש ראשון זה שנים, של נציגים מדיניים, שרי־החוץ ועוזריהם. שרי־החוץ יפגשו בגבול סוריה עירק וייתכן שבפגישה ישתתף גם נציג של מלך חוסיין, שבזכות מאמציו תתקיים הפגישה מחר.

(המשך בעמוד 2)

רבין בראיון ל„על המשמר": העדיפות של ירדן היום איננה שלום

מאת אלכס פישמן, ישראל זמיר, אבי בניהו

„בתהליך המדיני המתרקם בין ירדן עיראק וסוריה טמון פוטנציאל לבעיה מדינית ובטחונית לישראל, אם תיווצר חזית פוליטית סורית־ירדנית־עיראקית זה יביא להקצנה בעמדת ירדן" דברים אלה אומר שר־הבטחון יצחק רבין בראיון ל„על המשמר" המתפרסם היום.

(המשך בעמוד 2)

לחברי מועצת המנהלים של עתון על המשמר

ביום ראשון 15.6.86 בשעה 19.30 בבית על המשמר

תתקיים ישיבה שלא מן המנין של המועצה

השתתפותך חובה

● נא לראות הודעה זו כהזמנה אישית

שמן על מדורת הקנאות

אי־סובלנות גוררת אי־סובלנות מקבילה, אלימות גורמת תגובות אלימות, וטירור מוליד טירור שכנגד. אמיתות ידועות אלו, השחוקות מרוב שימוש בחן, נשכחו מעיניהם של החוגים הדתיים הקנאיים, כאשר פתחו במיתקפת חלקיץ העוינות שלהם, כעוד שלב במלחמת תרבות מתמשכת, שהם הנושאים בכל האחריות לפריצתה. הצתת תחנות האוטובוסים, שעליהם מתנוססות תמונות כלשהן של גברים ונשים, לא חס וחלילה בבגדי־ים או חצי־לבושים, אלא מכופתרים כמו לחתונה מסורתית — אך לא מספיק צנועים בעיני המציתים ושולחיהם — איננה מרי ספונטאני חד־פעמי נגד תועבה חריגה, אלא עוד חוליה בשרשרת ארוכה ובלתי־פוסקת של מעשי אלימות, וואנדאליזם והרס הנעשים בשם הדת והתפארתה, כביכול. לא הכרזות על התחנות מפריעות למבעירי המדורות, אלא תיפקודה התקין של מדינת ישראל כישות ממלכתית חילונית. זו לצרא בעיניהם, וכל היתר תריהו רק אמתלה. אם יוסרו הכרזות תחת לחץ אלים (וככל הנראה, זו אכן תהיה המציאות, שתלמד את המתססים עדיין מקרב הקנאים, כי בישראל האלימות משתלמת מהר), ימצא מיד יעד אחר למיתקפה. הכוונה האמיתית היא לשנות את אופיה של ישראל מן היסוד, ולא תשקוט הארץ עד שזו תמומש — או תסוכל — אחת ולתמיד.

לפיכך, אתו מבחן עצבים ותבונה לציבור החילוני חשפני: אסור להגיב על טירור באותו מטבע, ותגובה כזאת ראויה לכל גינוי אפשרי, לא רק מוסרי אלא גם ענייני. הוא שמן על מדורת הקנאות. דווקא החולמים על הרחבתה של חזית מלחמת התרבות ודאי חוככים עכשיו את ידיהם בהנאה נוכח מעשה הבירויונות של נסיון להצית בית־כנסת. זו החוכחה המוחצת לכך שהמוסמכות ייתכנו „משני הצדדים", ושאי־הנכונות החילונית להתקפל ולסגת מביאה לפגיעה במוסדות מקודשים של הדת היהודית. האין זה תמרור אזהרה, האומר לנו, לציבור הלא־דתי, אנא, ותרו, אל תתעקשו יותר?

ובכן, לא. אין לפנינו מסכת של אלימות דתית מחד גיסא ואלימות חילונית מאידך גיסא — לפחות לא עד שלשום בלילה. אין איזון: העשייה הבירויונית, כולה יוצאת עד כה מצד אחד בלבד, כשטענתו המרכזית היא, כי בשם האמונה מותר לו להפר חוק, להצית אש, להכות ולשאת את שם ה' לשווא. האזרחים החילוניים מעולם לא תבעו לעצמם חרויות־הפקר מקבילות בשם האמונה הראציונאלית שלהם. בשם ערכי ההומאניזם והתרבות, האזרחים החילוניים דרשו רק דבר אחד: שוויון מוחלט בפני החוק לכולם, בלי להתחשב במניעיהם של העבריינים והפושעים.

מובן מאליו, שאנו מגנים בכל התוקף את הניסיון (שטרם הוכח מי האחראי לו) להבעיר אש בבית־כנסת בתל־אביב, גינוי מלא בלי „אבל". עם זאת, אין כל מקום להעמיד זו מול זו את האלימות הדתית והחילונית, כביכול, ולדבר על „הקצנה בעם". העם לא הקצין; רק קבוצה קנאית לא גדולה, אך נהנית מגיבוי מוסדי נרחב ומגוש, היא תוצרת במעשיה הבלתי־חוקיים אווירה של משבר ומלחמת־אחרים. יש להצטער אימוא על כך, שגם במשטרה וגם בממשלה נשמעו ביממה האחרונה קולות צורמים, שחוו בהם בחינת צידוק למעשי האלימות הדתית, או לפחות הבנה להם. עמדות כאלה אינן מכבות את הקנאות, גם הן כשמן על מדורתה.

משכורת יוני תגדל רק ב־4% בגלל אי־עדכון מדרגות המס

קיסר: זו הפרת נוהל שתגביר התסיסה במשק

מאת כתבנו הכלכלי בירושלים

השכירים במשק יקבלו תוספת של כ־4 אחוזים בלבד לשכרם הנטו במשכורת חודש יוני, למרות תוספת היוקר של כ־6 אחוזים שתשולם להם. אתמול הודיע הממונה על הכנסות המדינה, ישראל ברון, שהאוצר אינו מתכוון לעדכן את מדרגות המס בחודש הבא, למרות תוספת היוקר.

ברון הסביר, שהחוק מחייב את האוצר לעדכן את מדרגות המס אחת לשלושה חודשים, ולא בצורה חודשית. לפיכך, יעודכנו המדרגות רק לקראת חודש אוגוסט. פירוש הדבר שהמשכורות של חודש יולי תגדל בנטו באחוז עד אחוז וחצי, למרות העובדה שבאותו חודש לא תגדל המשכורת ברוטו.

מזה כמה חודשים שמשרד־האוצר טוען שירידת האינפלציה מאפשרת לנהוג על־פי החוק ולעדכן את מדרגות המס רק אחת לשלושה חודשים, ולא בצורה חודשית כפי שהיה נהוג ב־1984 ובתחילת 1985, בתקופה של האינפלציה הדוהרת.

מזהיר מהגברת התסיסה

מזכ"ל ההסתדרות, ח"כ ישראל קיסר, הגיב אתמול למורת רוח על הודעת הממונה על הכנסות המדינה באוצר, ישראל בלרון, שלא לעדכן את מדרגות המס עם תשלום תוספת היוקר לכסוף לחודש זה.

קיסר אמר, שעידכון מדרגות המס כל אימת שהעובדים השכירים מקבלים תוספת יוקר הוא בבחינת נוהל קבוע ובלתי מעורער שכל שרי־האוצר בעבר כבדו אותו ומילאו אחריו. „את הודעת הממונה על הכנסות המדינה כנדרון רואה ההסתדרות בחומרה יתרה בקרב השכירים, שכבר נשחק ממילא והזכאים לכן לפיצוי על ההתייקרות שחלה בשלושת החודשים האחרונים" — התריע קיסר. הוא קרא לממשלה ולשר האוצר שלא להסתפק בכך שעידכון מדרגות המס ייעשה ממילא עפ"י החוק כל שלושה חודשים, רק במשכורת יולי.

מזג־האוויר

הטמפרטורות החזויות: ירושלים 20–28, רמת הגולן 18–29, נהריה 20–28, צפת 20–27, טבריה 20–35, נצרת 19–30, עפולה 18–32, השומרון 21–30, ת"א 20–31, לוד 21–31, יריחו 25–38, עזה 22–30, באר־שבע 23–35, אילת 26–40. (עתי"ם)

חבר רשפים נחקר בחשד הוצאת מיליון דולר במירמה

יחד עם פקיד בכיר בבנק המזרחי ● השניים החזירו הכסף לבנק לאחר חשיפת הפרשה ● מזכיר הקיבוץ: סלומון חף מפשע כל עוד לא הוכחה אשמתו

מאת אבי בניהו, כתב „על המשמר"

היחידה הארצית לחקירת פשעי הונאה במשטרת ישראל בודקת חשדות נגד חיים סלומון, חבר קבוץ רשפים, ששימש עד לפני מספר חודשים כגזבר המפעלים האזוריים עמק בית־שאן. חיים סלומון בן 62 חשוד כי הוציא במירמה יחד עם רפאל (רפי) דלויה, פקיד בכיר במחלקת מטבע החוץ בבנק המזרחי, כספים בערך כולל של כמיליון דולר.

חקירת המשטרה והחשדות נגד חיים סלומון היכו כתדהמה את חברי קבוץ רשפים ואת אנשי עמק בית שאן.

מזכיר קיבוץ רשפים, ניסים ציון, אמר אתמול לכתב „על המשמר", כי „אנו נידהמים מפרסום החשדות באמצעי התקשורת, עד כמה שידוע לנו לא הוגש כתב־אישום נגד חיים סלומון ואין ברצוננו להגיב על ידיעות אלו. מובן מאליו שכל עוד לא הוכחה אשמת חיים סלומון הוא חף מפשע בעינינו".

הוחזרו הכספים

חיים סלומון, מוותיקי רשפים, פרש מתפקידו ועל־פי הסכם פנימי עם בנק המזרחי החזירו הוא ורפי דלויה את הכספים לבנק. עקב עובדה זו נשמרה הפרשה בסוד בהנהלת הבנק ובמפעלים האזוריים שאן. לפני זמן מה נתגלתה הפרשה בדרך כלשהי ליחידה לחקירת פשעי הונאה ולמפקחה על מטבע זר בבנקים, והמשטרה עצרה את דלויה בעת שביקש לעזוב את הארץ. לאחר חקירה שוחרר רפאל דלויה בערבות.

על־פי החשד ביצעו רפאל דלויה וחיים סלומון עיסקות מטבע־חוץ ודלויה היה משנה את רישומן עד שהתברר אם הן נושאות רווח או הפסד. במקרה של רווח העיסקה היתה נרשמת לזכותו של אדם הקרוב לחיים סלומון השווה מחוץ לקבוץ רשפים, ובמקרה של הפסד נרשמה העיסקה לחובת בנק המזרחי.

לכתבנו נודע, כי על־פי הסכם בין השניים היה סכום הכסף נחלק ביניהם באופן שווה. כך נהגו במשך מספר שנים בהן בוצעה המירמה. עם חשיפת הפרשה החזירו כאמור דלויה וסלומון את הסכום של מיליון דולר שצברו לבנק המזרחי.

בעמק בית שאן ובתנועה הקבוצית שומרים על שתיקה ומסרבים להתייחס לפרשה. „חיים סלומון חף מפשע עד שיוכח אחרת", אומרים בעמק ובקיבוץ.

תסיסה בכפרים ערביים בשל השחתת עצי זית בשטח 9

לטענת התושבים נרמסו 60 עצים על־ידי זחל"ם וקומנדקר צבאי ● גורמים צבאיים: מדובר בעקירת 5 עצים ולצה"ל אין יד בכך ● הכפרים סכנין, ערבה ודיר חנא יושבתו ביום ב'

מאת קאסם זייד ויהודה צור, כתבי „על המשמר"

המועצות המקומיות בכפרים סכנין, ערבה ודיר חנא יקיימו ביום ב' שביתת אזהרה במחאה על השחתת מטע עצי זית בשטח 9 השייך לכומר יוסף חורי מכפר סכנין. על כך החליטו אתמול ראשי הרשויות בשלושת הכפרים.

לדבריהם, נרמסו שלשום 60 עצי זית על־ידי זחל"ם וקומנדקר צבאי. הכומר חורי הגיש תלונה במשטרה.

צה"ל מכחיש

מקורות צבאיים בצפון מסרו אמש, שלצה"ל אין שום מעורבות ברמיסת עצי זית שבשטח 9. לדבריהם, ערכו קצינים בכירים בדיקה מדוקדקת במקום והתברר שמדובר בעקירתם של 5 שתילים בסך הכל, ולא 60 כפי שדווח. אך הם הוסיפו, כי באיזור לא נמצאו כל סימנים של נגמ"ש או רכב צבאי אחר, אלא של גלגלי טרקטור אזרחי.

הגורמים הצבאיים הדגישו, כי ניתנה הוראה ברורה לנגמשים שבשימוש צה"ל באיזור לנוע אך ורק בשבילים ולא לסטות לאזורים זרועים ולמטעים.

לכתבנו נודע, שבימים האחרונים אירעו תקריות בין תושבי סכנין לבין אחד מהמצפים שבאיזור. תושבי סכנין מסרו אמש לכתבנו, כי הם לא מוציאים מכלל אפשרות של אנשי המצפים יד בעקירת העצים.

מבקשים התערבות וייצמן

משלחת של תושבי סכנין והכפרים הסמוכים, מרכז מפ"ם אורי פינקרפלד והסיעה פארס נפגשה אתמול עם השר עזר וייצמן וביקשה את התערבותו. השר הבטיח לטפל בנושא.

משלחת מסכנין בראשות ראש המועצה, מוחמד גנאיים, תיפגש היום בכנסת עם נציגי הסיעות השונות כדי להעמידם על חומרת המצב ולבקש את התערבותם.

הוועד להגנת האדמות והוועד הארצי של ראשי הרשויות הערביות יקיימו בשבת ישיבה מיוחדת לדיון בנושא.

ראשי הרשויות של הכפרים באיזור שטח 9 שיגרו אתמול מכתבים לראש הממשלה שמעון פרס ושר־הבטחון יצחק רבין בהם מעמידים אותם על חומרת המצב ועל ההשלכות החמורות מהפרת הסכם שלא לסגור את שטח 9 ולאפשר לתושבים לעבד את אדמותיהם.

עובדי „בגיר" ראו את תלושי המשכורת ופתחו בשביתה

מאת שלי יחימוביץ', כתבת „על המשמר"

800 עובדי מפעל „בגיר" בבאר־שבע פתחו אתמול בשביתה ספונטאנית לאחר שקיבלו את תלושי המשכורת שלהם. השביתה הופסקה זמנית בהתערבות מועצת פועלי באר־שבע, עד לפגישה עם מזכירות איגוד עובדי הטקסטיל.

עובדי מפעל „בגיר" משתכרים לכל היותר 220 שקלים בחודש. לפני שנה הורד שכר היסוד שלהם ובמקומו הועלו הפרמיות. החודש קיבלו העובדים לראשונה מזה מספר חודשים, את המשכורת כפי שהיא, ללא הפרמיות. אתמול בבוקר הגיעו העובדים הנזעמים למפעל וסרבו להכנס לאולם התפירה ולהתחיל בעבודתם.

מנהל המפעל, מאיר גוהר, כינס את העובדים ואיים כי אם לא יחזרו מייד לעבודה — ייסגר המפעל. גם אז לא נאותו העובדים לשוב לעבודה. מזכיר האיגוד המקצועי במועצת פועלי באר־שבע מורים כלפון, שנקרא למפעל — כינס אף הוא את העובדים, ושיכנע אותם לשוב לעבודה עד לבירור עניינם.

בגלל שהותה בחו"ל של המזכירה הארצית של איגוד עובדי הטקסטיל, אמירה אדריאנוב, יגיע בשבוע הבא למפעל סגנה, סעדיה שרוני. שרוני, יחד עם מועצת פועלי באר־שבע, יבדקו את שכרם של עובדי „בגיר" ואם יתבררו תביעותיהם כמוצדקות, יסייעו לעובדים לפתוח בצעדי מחאה.

בשבוע שעבר אירע מקרה דומה במפעל לבגדי הנשים „טריומף" בבאר־שבע. 80 עובדי המפעל שקיבלו את תלושי המשכורת, שהיו נמוכים מהרגיל — סרבו לעבוד. לאחר בדיקה התברר כי חלה טעות בחישוב השכר, והעובדים שבו לעבודה לאחר שהובטח להם כי הטעות תתוקן.

„מבט לחדשות" לא תפוצל לשתי מהדורות

מאת אתי רונאל, כתבת „על המשמר"

פיצולה של מהדורת „מבט לחדשות" לשתי מהדורות, ב־8.30 וב־10.30 בלילה, ירד השבוע מעל הפרק.

מערכת החדשות לא תוכל לעמוד בכך בלא שתשתמש בציוד האלקטרוני החדיש המצוי בטלוויזיה. אלא שהטכנאים, כזכור, מסרבים זה 8 שנים לעשות כן ומציגים תנאים, המחייבים את פריצת הסכמי השכר. ובינתיים לא הצליח מנהלה החדש של הטלוויזיה, חיים יבין, לשכנעם להפעיל את הציוד.

נחמקין בראיון ל„על המשמר": אוסיף להתנגד להקמת ישובים חדשים

מאת י. גלילי, כתב „על המשמר"

„הכרזתי בשעתו ואיני חוזר בי כל עוד לא נוציא ממצוקתם את הישובים הקיימים. אני אתנגד להקמת ישובים נוספים. לו סידורי העדיפות היו תלויים בי היו מקימים ישובים בחגורה החיצונית של מדינת־ישראל: בבקעה, בערבה ובפיתחת שלום שם הם צורך מדיני וגם בטחוני. אולם לא נקים ישובים חדשים עד שלא נעזור לקיימים".

השר חתם את דבריו בנימה אופטימית בציינו כי „אני מניח שנמשיך להוביל בחקלאות העולמית, בתגליות מדעיות, שאנו קרובים מאוד לפתרון. אם נשיג תוצאות טובות בתחום המחקר בגנטיקה של הצמח, נהיה המובילים בעולם ולא אפרט עוד. זהו נושא חשוב מאוד שיכול לחולל מהפכה בחקלאות הישראלית".

(דבריו המלאים מופיעים במוסף לחקלאות המצורף לקראת חג השבועות)

האחיות: הדיון בכנסת לא יותר מכותל דמעות

מאת בצלאל עמיקם, כתב „על המשמר"

„איננו זקוקים לכותל. אין לנו צורך שיגבו לנו את הדמעות" — אמרו אתמול במרירות האחיות השובתות ליד מעונו של ראש הממשלה לאחר שהאזינו לדיון בכנסת, על מצבן.

ארבע הצעות של חברי כנסת הועלו אתמול במליאה. שלוש הצעות של אמירה סרטני (מפ"ם) רן כהן (ר"ץ) ועדנה סולודר (מערך) הועברו בהסכמת סגנית שר הבריאות לוועדה ואילו הצעתו הקנטרנית של מיכאל איתן (ליכוד) שנועדה לנגח את ההסתדרות — הוסרה.

ח"כ סרטני (מפם) אמרה כי בהחלטות שנתקבלו במהלך שנים אלו היתה כוונה להביא לשיפור המצב בבתי החולים ובתנאי עבודת האחיות — כוונה שלא מומשה. המצב כיום בבתי החולים גובל בסיכון חיי אדם היא סיפרה. כי אחות אחת בודדה במשמרת לילה אחראית על 40 מאושפזים ונדרשת להעניק לכולם טיפול הולם.

„השחיקה בשכר וצמצום השרותים להם הן זכאיות הביאו לעזיבת אחיות רבות את בתי החולים ולמעבר לרפואה הציבורית" — אמרה.

„כאשר בריאות הציבור וחיי אדם נמצאים בסכנה, כאשר עלול להיווצר מצב שלא יינתן טפול הולם לפנים, לילדים ולחולים — אין מקום להשמעת תרוצים כמו אילוצי תקציב או אילוצים קואליציוניים".

טכנאי הרדיו מאיימים להפסיק שידורי מקסיקו

מאת אתי רונאל, כתבת „על המשמר"

טכנאי הרדיו עלולים להפסיק את שידורי משחקי הגביע העולמי במקסיקו כמחאה על ההטבות המיוחדות שלהן זוכים טכנאי הטלוויזיה בהעברת השידורים — כך מסר אתמול יו"ר ועד הטכנאים ברדיו יואל מק. מק הגיב על השמועות בדבר חתימתו של הסכם סודי בין הנהלת רשות השידור וטכנאי הטלוויזיה, אשר בכוחו מתאפשרים עתה שידורי משחקי הגביע העולמי. לפי ההסכם, מקבלים הטכנאים עבור כל שעת עבודה נוספת עד חצות 700 אחוז משכרם. עבור שעות העבודה הנוספות אחר חצות (כשלוש שעות מדי פעם) מקבלים הטכנאים גם יום חופש, כלומר — כ־800 אחוז בשעה.

אתמול היתה תסיסה ברדיו. הטכנאים זעמו על האפליה בינם ובין טכנאי הטלוויזיה. מה גם שנגרור במשלחת טכנאים משותפת, שתנאי עבודתה דומים. „טכנאי הרדיו משדרים לחו"ל בלילות כבר שנים ומקבלים רק 275 אחוז".

אם ההנהלה הגיעה להסדר פנימי מועדף עם טכנאי הטלוויזיה נדרוש שתגיע להסדר דומה ורטרואקטיבי גם איתנו" — אמר מק.

מנהל כוח האדם ברשות השידור עמרם עמר, הכחיש אתמול את עצם קיומו של הסכם מועדף לטכנאי הטלוויזיה בלבד. „לא דובים ולא יער. הטכנאים מקבלים שכר לפי התעריף המקובל תמורת עבודה במשמרת לילה. עבור העבודה אחרי חצות מקבלים הטכנאים כ־450 אחוז" — אמר עמר.

היום ייפגש ועד טכנאי הרדיו עם הנהלת רשות השידור בנסיון לברר את פרשת ההסכם ולהגיע להסדר, שישווה את תנאיהם עם אלה של טכנאי הטלוויזיה.

ראשי רשויות קטנות: גם לנו מגיע כסף ומענקים

מאת אשר שילוני, כתבנו לעניינים מוניציפליים

„45 רשויות מקומיות קטנות, בהן 400 אלף משפחות, מופלות לרעה לעומת רשויות מקומיות גדולות יותר, למרות שלגדולות יש גם הכנסות ממסחר ותעשיה בנוסף למענקים. לרשויות הקטנות אין מקורות הכנסה עצמאים ועליהן לתת שירותים לתושבים באותה רמה שהגדולות נותנות".

דברים אלה אמר אתמול נחום איצקוביץ', ראש המועצה המקומית באר־יעקב ויו"ר הישובים הקטנים במרכז השלטון המקומי, בכנס של כמה עשרות ראשי ישובים קטנים שהתקיים במלון „מנדרין" בתל־אביב.

שיקולים פוליטיים

יו"ר מרכז השלטון המקומי, דב תבורי, האשים את משרדי הממשלה שהם מחפשים פתרונות מאולתרים במקום פתרון לטווח רחוק. מה שנעשה היום ביחס לשלטון המקומי איננו על בסיס ראציונאלי, אלא לפי שיקולים פוליטיים או של הכרעות אישיות עם אישים שונים בממשלה, אמר.

תבורי סבור, כי שביתות והפגנות של ראשי רשויות מקומיות לא תביאו לתוצאות המקוות, וכי התנהגות אגרסיבית של ראשי רשויות כלפי הממשלה מהווה דוגמה שלילית לאזרחים. הוא מציע לכן — ואף הודיע על כך לשר הפנים — שאם הממשלה לא תשנה את גישתה לשלטון המקומי, ינקטו הרשויות המקומיות בהליכים שהחוק מאפשר להם ולא ישתתפו בהוצאות עלות השירותים הממלכתיים ועוד.

עם זאת פנה תבורי לראשי הרשויות המקומיות לפתח מקורות סיוע עצמאיים, באמצעות החברה למשק וכלכלה שעל־יד מרכז השלטון המקומי, הקמת קרן הלוואות לטווח קצר והקמת קרן תפ"ס של הרשויות המקומיות, בה יוכלו הרשויות להשקיע עודפי כספים ומניים בריבית יומית וכן למשוך כסף על אותו בסיס.

בדיון תבע מיכה גולדמן (כפר תבור) שמשרד הפנים בשיתוף מרכז השלטון המקומי יכריזו על תוכנית חומש לישובים קטנים. אילן גבריאלי (יוקנעם) פנה למרכז השלטון המקומי שייאבק להגדיל את תקציבי הרשויות המקומיות הקטנות. יעקב ויסמונסקי (גבעת־שמואל) תבע לא לשלם עבור תלמידים שלומדים במוסדות חוץ. מיכאל לוי (נוה מונוסון) אמר שלישובים קטנים יחד יש כוח רב ויש לנצל זאת במגעים עם הממשלה. שמואל כהן (מצפה רמון) פנה לחברה למשק וכלכלה שתעודד רכישת ציוד ממפעלים בישובי פיתוח, ובכך לסייע להם. מועלם עזרא (יבנאל) אמר שהמדינה כופה על הישובים הקטנים שתי מערכות חינוך, ממלכתי ודתי, וזה מהווה בזבוז משווע.

בעקבות התגברות האלימות הדתית

(סוף מעמוד ראשון)

למנוע מלחמת אחים. הם קראו „לכבות את האש" בטרם תתלקח לתבערה.

פרס דחה הצעת פרץ

הצעתו של שר־הפנים יצחק פרץ לחוקק חוק אשר יביא להקפאת הסטטוס־קוו במדינה לפרק זמן של 20 שנה, נדחתה על הסף. רה"מ, שהשיב לבעל ההצעה, הסביר לו כי עצם החקיקה מהווה הפרת הסטטוס־קוו. בתגובה להאשמות כי המשטרה נוקטת במדיניות של יד רכה נוכח התפרעויות החרדים בכריו שר־המשטרה חיים בר לב כי המשטרה ממצה עימם את הדין. הוא ציין כי רק לאחרונה נעצרו 88 חרדים החשודים בהשחתת תחנות אוטובוסים.

אווירה גוררת אווירה

שר הדתות ד"ר יוסף בורג טען כי ההקצנה היא נחלת שני המחנות וכמאמרו „אווירה גוררת אווירה". בורג הביע הסתייגות של המחנה הדתי הלאומי ממעשים אותם מבצעת קבוצה קטנה וקיצונית של חרדים, אך מעשיהם מיוחסים לכלל הציבור הדתי. „בלי דו־קיום — אין קיום" אמר.

קולק: התפשטות חרדים

בתגובה לדרישה שהמשטרה תנקוט מדיניות קשוחה כלפי החרדים, אמר המפכ"ל קראוס כי אין להחזיק עצורים לאחר שהחקירה מוצתה, ורק כדי שיראו כי המשטרה פועלת ביד קשה.

ראש עיריית ירושלים טדי קולק שהשתתף אף הוא בדיון אמר שהתנהגות החרדים מלבה שינאה כלפיהם. קולק טען כי היהדות החרדית איננה נאבקת הפעם על שמירת גבולותיה אלא פושטת לכל אזורי העיר ומכאן לרחבי הארץ כולה.

פרס: להפסיק האלימות

בדברו אמש לפני חברי הליגה למניעת השמצה של בני ברית גינה רה"מ שמעון פרס את האלמנטים הקיצוניים בחברה הישראלית. הוא אמר, כי ישראל חייבת להתיר פלורליזם מבלי לתת לגורמים הללו לחמוק מהחוק. „נשתדל להכפיל ולהגביר את מאמצינו להפסיק את האלימות אפילו באמצעות שימוש בכוח" — אמר רה"מ בארוחת ערב לכבוד היו"ר היוצא של „הליגה למניעת השמצה" של בני ברית, קנת ביאלקין. בתגובה לדברים הללו אמר ביאלקין, כי ישראל והעם היהודי חייבים להתנגד לאלימות ולקיצוניות בתוך הקהילה היהודית. „המהות של העם היהודי והישראלי הינה החרות. ולאלה הרוצים לחיות בחופשיות חייבים מושגי החופש והחרות לשמש בסיס".

שר המשטרה, חיים בר־לב, הביע אתמול את דעתו בראיון ב„קול ישראל", כי הבעייה לא תפתר בפעולה משטרתית או בפעולות ענישה בלבד, אלא בהתחשבות הדדית, בחינוך, בדוגמא אישית ובשכנוע. הוא הביע את תקוותו, כי הפגישה היום אצל ראש־הממשלה תסייע להרגעת הרוחות.

הוא שיבח את המפכ"ל על הודעתו „הנכונה והמאוזנת", שתכליתה לא להחריף אלא להרגיע, הוא מצדיק בהחלט את הגישה שבאיזורים מיושבים בחרדים אין להציג כרזות, שלדעת החרדים הן מסיתות, בוטות או בגדר תועבה.

הרבנים הראשיים

הרבנים הראשיים בישראל, הרב אברהם שפירא והרב מרדכי אליהו, יחד עם רבני ירושלים, תל־אביב, חיפה ופתח־תקווה, ביקשו אתמול פגישה דחופה עם ראש־הממשלה כדי להעמידו על חומרת המצב במירקם היחסים בין דתיים וחילוניים, הנובעת, לדבריהם, מהפרת הסטטוס־קוו בענייני דת. הרבנים טוענים, כי הממשלה אינה נוקטת ביוזמה חוקית ומניחה לרחוב הקיצוני — משני הצדדים — להשתולל.

ישיבת חירום מיוחדת

מועצת הרבנות הראשית בישראל החליטה להתכנס בשבוע הבא, אחרי חג השבועות, לישיבת חרום מיוחדת, שתדון „במעשים הבלתי אחראים שהתרחשו בימים האחרונים".

הרבנים הראשיים פרסמו הודעה, הקוראת לכל הציבור לנהוג בסובלנות ולא להיגרר אחרי חממי מות. ההודעה קובעת, כי „אסור באיסור חמור לפגוע ברכוש של אנשים אחרים, כולל רכוש ציבור, כגון תחנות אוטובוסים".

„חזיון בלהות"

נשיא המדינה, חיים הרצוג, גינה אתמול בחריפות את הנסיון להצית בית־כנסת בתל־אביב, ואמר: „עצם המחשבה על שריפת בית־כנסת במדינת ישראל בידי יהודים מעבירה בי צמרמורת. זהו חזיון בלהות... המזכיר ימים אפלים... ומאורעות קשים בתולדות עמנו, שמדינת ישראל קמה בעיקר כדי להבטיח שלא ישובו עוד... השעה היא שעת חירום ויש לעשות הכל כדי לעצור את ההדרדרות ביחסים בין חילונים לדתיים".

הצתות בקריות

חרדים בחיפה חיבלו במוצאי יום ג' בשמונה תחנות אוטובוסים בקריית־מוצקין ובקריית־חיים, מיד לאחר הפגנת החרדים שנערכה בעיר. במהלך ההפגנה, הביע ח"כ מנחם פורוש מאגודת ישראל תמיכה בהשחתת תחנות אוטובוס וקרא לחרדים באיזור חיפה להצטרף לפעולות חבריהם בירושלים.

בוטל ראיון ברדיו עם נציג העמותה החילונית

„העמותה שירות · חילוני" מגנה את כניעת קול־ישראל להכתיב של עסקנים דתיים, כאשר ברגע האחרון החליטו למנוע מנציג העמותה להתראיין בתוכנית הרדיו „חבר מאותו כוכב", בעריכת מילכה למרן, ששודרה אמש. השירות החילוני אמר כי זהו שלב נוסף במסכת סתימת הפיות המאפיינת לאחרונה את רשות השידור תוך כניעה למימסד הדתי. הראיון עם נציג השירות החילוני נועד להיות ראיון קצר בן מספר דקות ובו מסירת מידע בלבד. „העמותה שנדהמה מהפגיעה הגסה בזכות הציבור לדעת, תפנה לבג"צ נגד רשות השידור ותמשיך ביתר־שאת להפיץ בקרב הציבור בישראל את המידע לגבי האפשרויות להקים משפחה על־ידי נישואין בחו"ל ועל ידי הסכמים לחיים משותפים, שלא באמצעות הרבנות," מסר אמש דובר העמותה.

צלצול מחיר

אברהם קרישבסקי, תלמיד ישיבת „תולדות אהרון" לשעבר

הפתרון — טרור נגד טרור

כמי שלמד באחת הישיבות הקיצוניות ביותר של מאה שערים השתתפת גם אתה בפעולות מן הסוג של שריפת תחנות האוטובוסים. מה הניע אתכם למעשים האלה?

— היינו פורצים לבתים של חילוניים שגרו בסביבה, מורחים דלתות בזפת ושורפים אנטנות טלוויזיה. מה הניע אותנו תיראו, כשלוקחים מאות חבר'ה צעירים בגילאי 18 — 25 וסוגרים אותם כל היום בתוך איזה מסגרת, שרוב הזמן הם לא לומדים. סרטים אין, טלוויזיה אין, ספורט אין, סתם מסתובבים בחוסר מעש ודי־מתוסכלים. וכאן יש פתאום סיבה לעשות משהו, קצת „אקשן" ללכת ככה בלילה בצורה מחתרתית, לשרוף ולברוח, כמו כל פעולה צבאית שהצעירים כל כך אוהבים. והכל במצפון נקי מפני שהכל לשם שמיים...

אלא שהפעם התאחדה כל העדה מאחורי הפגיעה בתחנות.

— כן. מבחינה רעיונית כולם התאחדו מאחורי זה — מאגו"י ועד נטורי קרתא. אבל, אחי שלומד ב„תולדות אהרון", אמר לי שהרבי אברהם יצחק כהן מאוד מאוד כועס על כך ששורפים את התחנות במקום לצבוע אותן. אז מתברר שלפעמים לא כל כך שומעים בשם הרבי...

אז מה ירתיע אותם מלהמשיך בפגיעה בתחנות — מאסר? משפט?

— מאסרים בשבילם זה צחוק, זה רק מחזק אותם. כשהייתי שם היינו עושים כל מיני דברים כדי לא להיתפס אבל, אם נתפסנו לא פחדנו מזה. אתה הופך לכוח קדוש והמניות שלך בציבור שלך עולות. אז ההערכה מהציבור שווה את כל המעצר. מה שכן — פחדנו מהמכות. אם לא היו אוסרים, היו נותנים מכות רציניות — זה בטח היה מרתיע.

ומה באשר לשריפת בית־הכנסת — איך יגיבו הקיצוניים החרדיים על מעשה מעין זה?

— כשאתה פוגע פגיעה רוחנית בערכים הכי מקודשים להם, זה גורם מרתיע. אז ברור, שאני לא בא להמליץ על מעשה כזה. אבל עכשיו שהם יודעים לאן המצב יכול להידרדר, הם יחשבו בוודאי פעמיים.

ומה בכל זאת אפשר לעשות כדי לבלום את האלימות החרדית?

— צריך לעשות פגישות של דו־שיח עם ראשי הציבור החרדי הרבנים, ראשי חב"ד. אם ניסו וזה לא עזר — זאת אומרת שכבר אין להם שליטה על הצעירים בחברה ואז הפתרון היחיד הוא כוח נגד כוח — טרור חילוני נגד טרור חרדי. להראות להם שיש גבול.

למה עזבת את „תולדות אהרון"?

— בגלל שהגעתי לדיעה, שהחינוך שם הוא מסולף ומעוות כמעט בכל תחום. וזה מה שמוביל להתפרצויות האלה. האלימות העצורה הזאת, שבאה לידי ביטוי לא רק בפגיעות בחילוניים, אלא גם בין החרדים לבין עצמם.

אתי רונאל

אמש במוקד

בגלל שני מחבלים מתים

בעיני שר־החוץ שמיר „התקלה" בפרשת השב"כ היתה העובדה, כי נחשף משהו מדרכי הפעולה של השרות הזה. על שורה של שאלות הנוגעות לחשדות בדבר עדויות שקר והדחת עדים מפני שתי ועדות חקירה — התחמק שמיר מתשובות ברורות תוך ניצול מיתוס הסודיות. על פי אמת המידה של שר־החוץ האשמים בפרשה זו הם דווקא אותם שלושה אנשי שב"כ שחשפו את הפרשה, וכמובן היועץ המשפטי לשעבר פרופ' זמיר, שלא היה מוכן להיות שותף לדעתו של שמיר, שאין צורך בשום חקירה.

בנימה דמגוגית טען שמיר, כי בגלל שני מחבלים מתים אין צורך לפגוע בשב"כ המפואר. והרי שמיר יודע היטב כי התביעה לחקירה אינה נוגעת לארוע אוטובוס 300, אלא למה שהתרחש זמן רב לאחר מכן — בפני ועדות החקירה. שמיר הצהיר על עצמו שהוא טהור מכל רבב בפרשה זו, אך התעקש שלא להשיב אם ידע עליה, ואם נתן גיבוי למי שעל פי החשדות יארגן מסכת עדויות שקר בפני ועדות החקירה. בדבר אחד אין שום ספק, שמיר אינו רוצה בשום חקירה, וכנראה יש לו סיבות לכך.

המראיינים יורם רונן, יעקב אחימאיר, ויגאל גורן הציגו עוד שאלות בפרשת וולדהיים, פולארד וועידת חרות. תשובותיו של שמיר היו בחלקן כלליות מאוד ובחלקן ללא חידוש.

דורית גפן

אנו מודיעים בצער על מות חברתנו היקרה

רבקה סגל ז"ל

הלויה התקיימה אתמול, יום ד', 11.6.86

המשפחה
וקיבוץ בית זרע

במלאת שלוש שנים לפטירתו של יקירנו

ח"כ ראובן ארזי ז"ל

יתקיים טכס התייחדות עם זכרו
ביום ראשון ח' בסיון תשמ"ו (15.6.86)
בהר המנוחות גבעת שאול ירושלים

נפגשים ברחבה בשעה 17.30

המשפחה

פגישה היסטורית

(סוף מעמוד ראשון)

סגן הנשיא העיראקי טארק עזיז אישר אתמול, עם סיום שיחותיו בפריז, כי אכן פגישה בין שר־החוץ הסורי והעיראקי צפויה מחר.

טארק עזיז אמר כי הוא מאמין שמדינות ערב צריכות להיות ביחסים טובים, ואת לאור זהות האינטרסים ביניהן. סגן הנשיא העיראקי נזהר מלהביע אופטימיות יתרה ביחס לסדרי הפגישה, אך אמר כי עירק תנצל את ההזדמנות כדי להשיג התקדמות.

פגישה היסטורית

כתבנו מעיר כי את הפגישה מחר ניתן להגדיר כהיסטורית ואם יהיה לה המשך עשוי הדבר להביא בטווח הבינוני לסיום מלחמת עירק־אירן, עקב החלשותה של אירן בה תמכה עד עתה סוריה. חידוש היחסים יביא לתמיכה מסיבית של סעודיה בכלכלת סוריה; וכן לטווח הארוך יעמיד את עירק שוב, כבעבר, בבן בריח של סוריה למלחמה עם ישראל.

חוסיין: ליכוד השורות

חוסיין מלך ירדן הביע אתמול את תקוותו, כי הפגישה שתיערך מחר בין שרי החוץ של עירק וסוריה תלכד ביתר שאת את שורות הערבים, בעמידתם מול ישראל, ותסייע לשים קץ למלחמת איראן־עיראק.

בראיון שהתפרסם אתמול ב„וושינגטון פוסט", אמר חוסיין, כי שביתת־נשק פוליטית בין דמשק לבגדאד „תאפשר לעולם הערבי להרוג ממצב הקפאון שהשפיע עלינו זמן כה רב, אל עבר ליכוד רב יותר."

האדמה הקדושה

הוא אישר, כי הוא אישית נטל לידיו את היוזמה לנסות לשפר את היחסים בין סוריה לעיראק ואמר: „ההנהגה הסורית מאמינה כמותנו, כי אדמה ערבית הינה קדושה, ויש לשומרה מכל משמר, בהתייחסו לכיבוש חלקים מאדמת עיראק על־ידי איראן. „זהו חלק מן האינטרס הערבי ומן הזכות הערבית," אמר המלך.

להלן אמר, כי הוא מתפלל להצלחת ההתפייסות בין שתי המדינות הערביות העויינות, ומקווה שהתפייסות כזו תסלול את הדרך לוועידת פיסגה ערבית מוצלחת, שתנסה למצוא גישה מלוכדת לטיפול בנושא ישראל.

העדיפות של ירדן

(סוף מעמוד ראשון)

● שר הבטחון אומר בעניין זה כי העדיפות הראשונה של ירדן היום היא לא שלום עם ישראל, אלא נסיון להחזיר את סוריה לאיזושהי מערכת של קשרים עימה ועם עיראק.

„שר הבטחון הרגיש כי „אם נראה שהמצב בזירה משתנה, וכי, למשל, נפסקה מלחמת עיראק־איראן וחלה התקרבות במשולש עיראק־ירדן־סוריה, הרי נצטרך לבוא לממשלה ולומר: רבותי, צריך לתת יותר תקציב לבטחון כדי לשמור על רמת כוננות גבוהה יותר".

● באשר למחפורות שהקים הצבא הסורי בבקעת הלבנון, ציין שר הבטחון כי להערכתו המערך הקיים היום הוא לצורכי הגנה. „בשלב זה קיימות מחפורות כמעט ללא כוחות. כלומר מהלך של התכוננות שאפשר להציג אותו כהתגוננות ואפשר להציג אותו כהתקפי; אני מעריך שהיום הוא באמת הגנתי".

● בהתייחסו לדו"ח ולר אמר שר הבטחון: החלק החשוב של הדו"ח הוא זה שזכה לכותרות. „צה"ל אחר". אולם דווקא חלק זה בדו"ח „הוא החלק המאכזב מבחינתי בדו"ח שלו. ההצעות שלו בתחום סדר גודל הכוחות", הרגיש השר, „איכזבו אותי מאד".

(הראיון המלא בעמ' 6).

היום, יום חמישי 12.6.86 בשעה 14.00
נעלה אל קברן של חברותינו
שושנה גלילי
ועדנה מור (אבני)
שנרצחו ע"י מחבלים לפני 12 שנה בהתקפה על הקיבוץ

המשפחות
וקיבוץ שמיר

הישראלים

(סוף מעמוד ראשון)

זהו הטיעון המרכזי, לדברי מקורות אמריקניים, בתידרוך הסודי שנתן בימים האחרונים משרד המשפטים האמריקני לחברי ועדת המודיעין של הסנט.

אם יש אמת בטיעון הזה, הוא עלול להחמיר מאד את שערוריית הריגול הישראלי בארה"ב ולפגוע עוד יותר ביחסים שבין ארה"ב לישראל.

„מסע ציד"

נציגים ישראלים טענו כל העת, כי המידע שקיבלה ישראל מפולארד היה קשור באיומים צבאיים ערביים על ישראל בלבד, ועל כן מעולם לא נפגע בטחונה הלאומי של ארה"ב. אך עתה טוענים פקידים בכירים של משרד המשפטים האמריקני, באוזני סנטורים, בתידרוכים הנערכים בדלתיים־סגורות, כי יתכן שישראל העבירה מידע רגיש ביותר למדינות עויינות זרות, כגון איראן.

מערכת טילים קקטוס

במסמכים שהגישה התביעה האמריקנית לבית־המשפט בשבוע שעבר צויין, כי בעת מעצרו, עסק פולארד בהכנת מכתב אל הנספח המדעי יוסף יגור, ששימש כ„מפעילו", בקשר עם מערכות טילים שתוכננו או יוצרו על־ידי מדינות לא־קומוניסטיות שונות, שיהיה אפשר למוכרן לאיראן, בכללן המערכת הקרויה „קקטוס". זו מערכת טילים מתוצרת צרפת, המשמשת את חיל־האוויר של דרום־אפריקה.

לדברי מקורות יודעי־דבר בארה"ב, עורר „הקשר האיראני" הזה עניין עצום בקרב החוקרים האמריקניים, והם יצאו „למסע־ציד" נגד ישראל", כפי שהתבטא אחד המקורות.

שלילת החסינות

„וושינגטון פוסט" דיווח אתמול, כי משרד המשפטים חושש שהישראלים המעורבים בפרשת פולארד הוליכו את ארה"ב שולל, ועל־כן הוא שוקל את ביטול החסינות שהוענקה להם, לפני שנחקרו בדצמבר אשתקד. בעמודו הראשון מוסר העתון, כי רפאל איתן, איש המודיעין הישראלי ויועצם של שני ראשי ממשלות ישראליים לענייני טרור, הסתיר פרטים חשובים מאוד כאשר נחקר על־ידי נציגים אמריקניים, שביקרו בדצמבר בישראל.

אם תבוטל חסינותו, יהיה אפשר להאשימו בריגול, אך ממשלת ארה"ב לא תוכל לדרוש את הסגרתו. הוא יהיה צפוי למעצר ולמשפט רק אם יבקר בארה"ב.

משרד החוץ האמריקני נמנע מלהגיב על ידיעה זו, אך דובר המשרד, ברנרד קאלב, שב ואמר אתמול, כי הוא דבק בהודעת משרדו מיום ב', שישראל משתפת פעולה באורח מלא עם ארה"ב בחקירה.

משרד המשפטים בודק עתה גם אם יש להאשים בריגול את אל"מ אביעם סלע, שיצר את הקשר הראשון עם פולארד ב־1984. לדברי העתון, לא גילה איש מהישראלים שנחקרו בדצמבר פרטים על סלע או על התוכנית להפקיד 300 אלף דולר על שמו של פולארד בבנק שוויצי, בתוך תקופה של 10 שנים.

לדברי העתונות האמריקנית, אל"מ סלע הוא כיום מפקד בסיס חיל האוויר „רימון" בנגב.

הבהרה

הדברים שיוחסו למר אברהם קרעין בכתבה שפורסמה אתמול בעתוננו, „חלום פלשתיני", נקשרו בטעות לשמו, ולא נאמרו על ידו.

„המשמר" עתון יומי
המו"ל: עתון וספר בע"מ.
עיתון מפלגת הפועלים המאוחדת
עורך ראשי: סבר פלוצקר
עורך משנה: ישראל זמיר
מזכיר המערכת: עדה שער
המערכת והמנהלה: רח' חומה ומגדל 2, תל־אביב טל. 378833
חשבון בבנק הדואר 3—43360—4
המען למכתבים: שירות שק־דואר נעול ת"א 61999.
"AL-HAMISHMAR"
(The Daily Guardian) 2, Choma Umigdal St. Tel-Aviv 67771 Phone 378833 Telex: 341652
סניפים: ירושלים 94622 רח' בן־יהודה 2, בניין סנסור חדרים 102—121 טל' 6—225125. המען למכתבים: ת"ד 1216 ירושלים 91008. חיפה: 33384 רח' הרצל 17, טל' 673673. המען למכתבים: ת"ד 4007, חיפה 31040.

התקפה פרועה של פרוש על הלל גדרה הרחקתו... של שריד

בדיון הסוער תקף פרוש את הלל, על שהלה גינה את דברי ההסתה שלו „בעצמי אשחית תחנות", שריד שיצא להגנתו ותקף את פרוש סולק מהמליאה

מאת מוטי בסוק, כתב „על המשמר" בכנסת

אנחנו עומדים בעיצומם של אירועים, העלולים לדרדר אותנו למלחמת אזרחים ברחוב. אני קורא לכל הגורמים השקולים והאחראים לעצור את התופעות המפשעות ושלוחות הרסן של בודדים או מיעוט קיצוני הנוטלים את החוק לידיים, דברים אלו אמר אתמול יו"ר הכנסת שלמה הלל באולם המליאה, בעקבות האלימות הדתית בכל רחבי הארץ, והנסיון שנעשה אמש להצית בית כנסת בת"א.

הודעתו של הלל לוותה בקריאות ביניים, לעיתים אלימות, של מנחם פרוש איש אגודת ישראל. היו"ר קרא את פרוש לסדר, פעמיים, אולם כמפתיע, העדיף להרחיק מהמליאה דווקא את יוסי שריד.

בפתח נאומו ציין הלל כי עשר סיעות ביקשו, בהצעות דחופות לסדר היום, לקיים בכנסת דיון במלחמת התרבות שבין החרדים לחילונים. לבקשת יו"ר הכנסת נאותה הממשלה למסור, ביום שני הקרוב, לכנסת את עמדתה בנושא. בעקבות ההודעה, יתקיים בכנסת דיון נרחב ומקיף, בכל מכלול היחסים בין חילונים לדתיים בארץ.

הלל הדגיש כי אלימות החרדים מחד גיסא, ונסיון ההצתה של בית הכנסת מאידך גיסא, הם בבחינת תופעה קשה הראויה לכל גינוי. תופעה הנוגעת באושיות חיינו כמדינת חוק וכמדינה דמוקרטית. התוצאות עלולות להיות חרות אסון.

להערכת יו"ר הכנסת מרבית הציבור הדתי מסתייג ממעשים פליליים של אלימות והצתות. ציבור זה היה מעדיף דרכי נועם ודו־קיום בשלום ובכבוד עם החילונים.

הלל קרא „לכל הגורמים האחראים, ובאופן מיוחד לחכ"ים", להימנע מעידוד או תמיכה, לנורמות הנוגדות את החוק, ברומזו לח"כ פרוש ציין יו"ר הכנסת כי „גם הטפה להשחתת תחנות בצבע, או לתלישת מודעות, היא הטפה למעשים בלתי חוקיים. הודעתו של חבר כנסת כי הוא מוכן לעשות זאת בעצמו, לא זו בלבד שיש בה כדי להצית ולהסעיר הרוחות, אלא היא פסולה מכל וכל ונוגדת כל נורמה שלטונית. כחברי כנסת יש לנו סמכות, מעמד וחסינות כדי למלא את תפקידנו כמחוקקים, ולא בעבירה על החוק ועשיית מעשים משולחי רסן — הדעת איננה סובלת זאת".

יו"ר הכנסת פנה למשטרת ישראל וביקש ממנה לתת עדיפות למלחמה באלימות החרדים ולתגובות הנגד של החילונים „במלוא העוצמה, ובלא רתיעה, כמי שמכיר ומוקיר את המשטרה אני משוכנע כי יש בכוחה לעשות זאת. זהו בעצם מבחנה האמיתי של המשטרה, במלחמה על הגנת החוק והדמוקרטיה"; נאומו של הלל שוסע, פעמים רבות, ע"י מנחם פרוש, שהרגיש נפגע מדברי יו"ר הכנסת.

הח"כ חישיש ביקש מהיו"ר רשות למסור הודעה אישית „על הפגיעה שלך בי". הלל סירב. פרוש הגיב: „אינך יכול למנוע זאת ממני. אם לא אדבר כאן אדבר במקום שיתנו לי לדבר. אל תמשיך בהסתה שלך. אתם בהסתה הזו גרמתם לשריפת בית כנסת". בהמשך אמר פרוש כי „באווירה שבה ולראהים נבחר, על גל של אנטישמיות, אתה יכול להיות יו"ר כנסת, בגלל האנטידתיות שלך".

יוסי שריד, יצא להגנתו של הלל. „בריון" „הקוזק הנגזל". הוא זעק פעם ועוד פעם לעבר פרוש. הלל לא אהב את העזרה של שריד, ולאחר שלוש קריאות „אזהרה" הרחיקו מהמליאה. מאוחר יותר פרסם גילוי דעת, שבו נאמר: „כך קורה בכל מקום. כלפי החוליגנים הדתיים מגלים יחס של סובלנות. מי שקם נגדם, לבלום אותם, מוצא עצמו נפגע".

אולם שריד לא דייק בדבריו. הלל לא גילה כל סובלנות ביחס לפרוש. „לא אגיב, בגלל כבודה של הכנסת, על מעשי התפרעות. מה שאתה עשית כאן זה מעשה התפרעות שאין לו אח ורע. אני לא מעלה על דעתי שאפשר לקיים בבית הזה ובמדינה הזאת דמוקרטיה. אם ח"כ יכול להרשות לעצמו לומר דברים גסים וחסרי אחריות אל יו"ר הכנסת אני בקושי גדול סולח לך. למען כבודה של הכנסת. אני מאחל לך שתלמד דרכי דמוקרטיה בצורה טובה יותר".

רק נעל הלל את הישיבה, ושריד פרץ למליאה כרוח סערה: „צריך לזרוק אותך מהבנין הזה", הוא קרא בזעם לעבר פרוש. האחרון, לא נותר חייב, „אתה אומלל שאתה יהודי", רק בקושי רב הצליח קצין הכנסת, להפריד פיסית בין שני הניצים.

גרוסמן במכתב לחירבאווי: מזועזעת מקולת עונשו של זה ששלח אותך למות

מאת יצחק שור, כתבנו בכנסת

מרכזת סיעת מפ"ם בכנסת חייקה גרוסמן פנתה אתמול במכתב לחבלן המשטרה סולימאן חירבאווי, אשר איבד את מאור עיניו שעה שאיש המחתרת, רוני גילה, לא טרח להזהירו מפני מטען חומר הנפץ, שהיה אמור לחסל את ראש עיריית אל־בירה.

חייקה גרוסמן כותבת, כי גם היא מזועזעת מקולת העונש שהטיל בית־המשפט על רוני גילה, חמישה־עשר חודשי מאסר בפועל. אך „במדינת ישראל ישנם רבים מדי אשר מנסים לערער את מעמד החוק ורשויות המשפט ואין אני רוצה להוסיף חטא על פשע. אולי זה שיקול זהיר מדי, אך תאמן לי, כי רק רגש אחריות מדריך אותי, ולא סתגלנות מפוחדת" – כותבת חייקה גרוסמן.

„על רוני גילה, האיש שהיה בשירות בטחון מעיל, הוטלה אחריות, אך הוא לא עמד בה. הוא שלח אותך למוות. ושתק. אתה, שהקרבת את עיניך בגין פחדנותו ונבלותו של אחיך לשירות. צריך לדעת שמעשה נבלה זה אינו נותן מנוח לי ולרבים כמוני.

„קולת העונש מזעזעת ומעמידה סימני שאלה והרהורים נוגים ביחס למיצוי הדין, שיוחלנו לו, וביחס לנורמות האנושיות של המדינה שלמענה לחמת שכם אחד עם חיילים יהודיים" — כותבת חייקה גרוסמן. את מכתבה היא מסיימת בתקווה, כי סולימאן חירבאווי יקבל את מכתבה מתוך אימון ברגשות האחווה והידידות שהיא רוחשת כלפיו.

רבין: ארה"ב אינה רוצה וגם אינה יכולה לכפות הפסקת פרוייקט הלביא

מאת מוטי בסוק, כתב „על המשמר" בכנסת

יש החלטה של ממשלת ישראל להמשיך בפיתוח ובייצור הלביא, גם משום שמטוס זה תפור לצרכי חיל האוויר שלנו, וגם משום שפיתוח המטוס מצעיד קדימה, מרחיב ויפתח תשתית טכנולוגית־תעשייתית. דברים אלו אמר אתמול שר הבטחון יצחק רבין בתשובה לשאילתה של שבח וייס (מערך).

השר ציין כי הלביא צריך לענות על הצרכים המבצעיים של חיל האוויר בשנות התשעים, ותחילת המאה הבאה. כבר בשלבים הראשונים ליצור הלביא, היו גורמים במימשל האמריקני ומחוצה לו, שסברו כי המטוס מטיל על ישראל עומס תקציבי־בטחוני כבד מדי, יש גורמים אמריקנים נוספים, המתנגדים לפיתוח המטוס, מטעמים אחרים. רבין לא פירט מי הם גורמים אלה ומהם המניעים שלהם.

שר הבטחון הדגיש כי ארה"ב לא רוצה וגם איננה יכולה לכפות עלינו את דעתה. „אני חושב שבמערכת היחסים בין שתי המדינות לא קיימת מציאות כזאת". עם זאת הודה השר, כי לארה"ב השגות רבות בנושא הלביא. ישראל תשמע את האמריקנים, ותבחן את הצעותיהם, תוך הקפדה על שתי נקודות: בכל מקרה ההחלטה היא תהיה שלנו, וגם בעת הדיון על ההצעות החלופיות, לא יופסק כחוט זה ולא יושהה מה שנדרש להעשות, בכל מה שקשור להמשך פיתוח הלביא".

רבין הסכים להעביר הדיון במדיניות "יצוא הנשק" לוועדת החוץ והבטחון

מאת מוטי בסוק, כתב „על המשמר" בכנסת

אין יצוא בטחוני, ולו גם של אקדח אחד, שלא צריך לקבל אישור בכתב של ועדת שרים. כל הממשלות בארץ בעבר ובהווה, לא הפרו את ההתחייבות שניתנה לארה"ב, ולא התירו ליצוא לחו"ל, נשק ישראלי שיש בו מרכיבים אמריקניים, ללא הסכמה מפורשת בכתב של וושינגטון. דברים אלו אמר אתמול שר הבטחון יצחק רבין בהגיבו על יוזמת חוק של חייקה גרוסמן (מפ"ם), בנושא עיסקות הנשק של קצינים בכירים במילואים, עם גורמים שונים בחו"ל. לפי הצעת רבין ובהסכמת גרוסמן, הועבר הנושא לדיון מעמיק בועדת החוץ והבטחון; אולם לא כהצעת חוק, אלא כהצעה לסדר היום.

גרוסמן טענה כי הציבור בארץ עומד נבוך נוכח שערוריית נשק בינלאומית שבמרכזה עומד „ג'ימס בונד" ישראלי, הנ"ל מוכר נשק בכל העולם, למדינות וארגונים שונים ומגוונים, חלקם גם מפוקפק. „מממציאי אידיאות הפכנו לממציאי גורלים ונשק", ישראל צריכה לחזור למדיניות של איזון בין האינטרס המדיני והצורך ביצוא בטחוני. יש לאפשר לכנסת, את זכות הפיקוח על מכירת נשק, באמצעות ועדת החוץ והבטחון. השר רבין הכחיש בתוקף את כל הטענות, כאילו היתה ישראל מעורבת בפרשיות הנשק, שכיכבו לאחרונה בכותרות העתונים.

היתר להעלאת מחיר לפי חוק יציבות מחירים במצרכים ובשירותים (הוראת שעה), התשמ"ו — 1985

בתוקף סמכותנו לפי סעיף 7(א)(2) לחוק יציבות מחירים במצרכים ובשירותים (הוראת שעה), התשמ"ו – 1985[1], אנו קובעים כי מותר להעלות את המחיר של מקלט טלוויזיה המסווג בפרט 85.15 לתוספת הראשונה של צו תעריף המכס והפטורים ומס קניה על טובין, התשמ"ו – 1985[2], בשיעור שלא יעלה על 7 אחוזים מעל מחירו הקובע.

תחילתו של היתר זה ביום ה' בסיון התשמ"ו (12 ביוני 1986).

משה נסים — שר האוצר
אריאל שרון — שר התעשיה והמסחר

כ"ח באייר התשמ"ו (6 ביוני 1986)
(חמ 1914—ה)

1 ס"ח התשמ"ו, עמ' 2.
2 ק"ת שיעורי מק"ח 597, התשמ"ו, עמ' 35.

שר החוץ יצחק שמיר:

ישראל ממשיכה בחקירת עברו של קורט ואלדהיים

התגובה לפי שעה היא החזרת השגריר ■ ח"כ גרוסמן מתחה ביקורת על תגובתו של הנשיא: לא מדובר בעבר אלא בעבר שהוא הווה כואב

מאת מוטי בסוק, כתב „על המשמר" בכנסת

החשבון ההיסטורי הגדול מחייב אותנו להרים קולנו נגד הזדהותם של המונים אוסטרים עם העבר הנאצי של שנות הארבעים. אם הבחירה של ואלדהיים תתקבל ללא מחאה, יכולים לבוא אחריו, ואלדהיימים רבים אחרים ואף גרועים ממנו והחיה הנאצית עלולה להרים ראשה מחדש ולדרוך על במות עולם.

דברים אלו אמר אתמול שר החוץ יצחק שמיר, בהשיבו בכנסת על שבע הצעות לסדר היום בפרשת ואלדהיים. שמיר אמר אמש בתוכנית „מוקד" בטלוויזיה כי תגובתה של ישראל לבחירתו של ואלדהיים, היא החזרת השגריר, אך החקירה בעברו עדיין נמשכת.

שר החוץ ציין כי אי אפשר להפריד בין עם ישראל ומדינת ישראל בפרשת ואלדהיים. הוא קרא לעולם כולו לא להשלים עם בחירתו של ואלדהיים לנשיא אוסטריה.

חייקה גרוסמן (מפ"ם) בנאום ארוך ונרגש מתחה ביקורת על דברי נשיא המדינה חיים הרצוג בפרשת ואלדהיים. „אין הווה יותר הווה, מההווה הזה שנקרא עבר, משום מה עכשיו יש אנשים שמנסים לראות את פרשת ואלדהיים בהיבט חצר ביותר של הקשר הפוליטי", גרוסמן טענה, כי בפרשת ואלדהיים ישראל איננה חייבת להוכיח, כי הוא רצח במו ידיו יהודי. אין כאן חזרה על פרשת אייכמן. לו ואלדהיים היה יושב בביתו ולא שואף לגדולה, איש לא היה מתעניין בו ובעברו. העם האוסטרי, בעת שהצביע בקלפי, לא הבין כי הוא מכריע איזה אופי יהיה לחברה 41 שנה בלבד מסוף מלחמת העולם השניה.

שבח וייס (מערך) העיר כי הטענה האוסטרית, כאילו ישראל מתערבת בעניניה הפנימיים, מחוצפת ומתחסדת. „מי שביצע פשעים ביוגוסלביה וביוון, ועסק ברצח עמים, יש לו בכלל את הזכות להעלות טיעון כזה?". וייס המליץ כי ישראל תנתק את יחסיה הדיפלומטיים עם אוסטריה. „לגבי ידידי שגרירות ישראלית ריקה בוינה זהו אות קלון על מצחם של 54 אחוז אוסטרים, שאימצו בבחירתם את ואלדהיים, את הנאציזם ואת האנטישמיות הוולגרית ביותר".

ברלב הבהיר לפרץ שאין להתערב לשיחרור עצורים שלא דרך משרדו

מאת מוטי בסוק כתב „על המשמר" בכנסת

„נוהג זה לפיו מצלצל שר לקצין משטרה, ופועל למען תגובה משטרתית הנראית בעיניו כרצויה, איננו מקובל עלי כלל ועיקר, ואיננו נהוג". דברים אלו אמר אתמול שר המשטרה חיים בר־לב בתשובה לשאילתה של שולמית אלוני (ר"צ).

אלוני התלוננה כי אחד מעצורי הפגנות השבת בפ"ת, אדם שתקף שוטרים, שוחרר מהמעצר בעקבות שיחת טלפון בין השר — הרב פרץ ותת־ניצב בני רז. שר המשטרה חיים בר־לב ציין, כי הממונים על רז, הבהירו לו בצורה חד־משמעית, כי טעה בדרך טיפולו בפרשה. הקצין היה צריך להפנות את שר הפנים אל שר המשטרה או אל לשכתו.

עם זאת ציין בר־לב כי העצור שוחרר, כיוון שחקירתו הסתיימה.

שר המשטרה גם הסיק מסקנה אישית במישור המיניסטריאלי, „פניתי לשר הפנים וביקשתי ממנו שבמקרים כדוגמת זה, יואיל ויפנה אלי, ולא באופן ישיר אל גורמי המשטרה".

פינה חמה ללבי

10.6.86

***השבוע

התרומה הגבוהה

ה.ע.נ.ק. אספקה ושרותים
של התאחדות ענף הקולנוע בישראל
בע"מ, תל-אביב

3,000 ש"ח

התרומה המרגשת

כיתה י' תיכון עירוני ו' - דתי לבנות חיפה, כהערכה לגבי צפורה גולן על הרצאתה בהתנדבות בנושא "מורשת הנופלים" - שיחה שעוררה התרגשות רבה בקרב התלמידות.

20 ש"ח

התרומה הצעירה

ביה"ס ממ' ג' רמות ירושלים

533 ש"ח

[illegible]

קרן לבי:
[illegible] 64734

לסברינה ואופי
לורנס, קנזס, ארה"ב
ברכות להולדת
אסף ועומר
מרייקו ואפי

הפקד חדד שוקל פרישה?

מאת ירון אליאסף, כתב „על המשמר"

לכתבנו נודע, כי פקד מישל חדד, חוקר המשטרה ששמו יצא לפניו כחוקר ואשר שוקל פרישה מהמשטרה כתום משפט יערי גרנות על רקע חקירה המתנהלת נגדו.

כזכור פרסם אחד מעתוני הבוקר לפני כשבועיים, כי נגד חדד הוגשה תלונה על הטרדה מינית של שוטרת, וכי נפתחה נגדו חקירה המעכבת את קידומו. העתון „העולם הזה" מוסר בגליונו האחרון, כי התלונה איננה נוגע לשוטרת אלא לאחות בבית החולים תל-השומר ששמה נקשר בחדד.

בשמו של חדד נמסר שם, כי בעלה הוא זה המכפיש את שמו של פקד חדד אמר בשיחה עם כתבנו כי הוא מנוע מלדבר על החקירה המתנהלת נגדו, אך הפירסומים על פרשיות של עבירות מוסר אינם נכונים. בתשובה לשאלה אם הוא שוקל פרישה, אמר חדד: „אני לא יודע אם אני שוקל. תמיד יש מחשבה כזאת באוויר. המחשבה הזאת באה והולכת, אבל זה לא כל כך רציני".

שבחים לצד"ל בוועדת החוץ והבטחון של הכנסת

מאת יצחק שור, כתבנו בכנסת

צבא דרום לבנון מוכיח את עצמו, טענו אתמול רוב חברי ועדת החוץ והבטחון בעקבות דיון שנערך בנושא זה בהשתתפות מתאם הפעולות מטעם הממשלה בדרום לבנון, אורי לובראני, וקצין הקישור של צה"ל תא"ל דני רוטשילד.

חה"כ א. גרנות הציע לסגת בכלל מדרום לבנון, אך רוב הח"כים הביעו התנגדות לדעתו.

ריניץ אמר שאיש מהח"כים אינו תומך ב„אידיאולוגיה" של המשך הישיבה בדרום לבנון, אלא שאין אלטרנטיבה אחרת למניעת פיגועים.

לובראני אמר שמאז עזב צה"ל את לבנון, לפני שנה, סוכלו 19 נסיונות להחדיר מכוניות תופת מלבנון לישראל. כן סוכלו 7 נסיונות פיגוע בתוך ישראל. אשר לסוריה אמר לובראני, אין היא יכולה לשלוט בלבנון או להשפיע, היא מעודדת תחרות בין העדות במאבק נגד השתלטות השיעים.

תא"ל רוטשילד אמר שכל העדות בלבנון מבינות, כי האינטרס הקיומי שלהן הוא למנוע פעולות טרור נגד ישראל. אינטרס זה של הלבנונים מאפשר לישראל להעביר יותר סמכויות לגורמים מקומיים בדרום לבנון ולצמצם את השימוש שישראל עושה בכוחות צה"ל. רוב האוכלוסיה המקומית מעוניינת בקיומו ובהצלחתו של צד"ל — טען תא"ל רוטשילד.

מקורות מציעה להגביר השאיבה מהירדן והירמוך

מאת יוסף גלילי
כתב „על המשמר" וכתב עתי"ם

חברת „מקורות" נערכת להשקעות רבות ההיקף על מנת להגביר את השימוש במימי הירדן והירמוך ולהרחיב את מערכת טיהור מי הביוב — כדי למנוע המחסור הצפוי במים — אמר יחזקאל זכאי, מנכ"ל מקורות במסיבת עתונאים אתמול בירושלים.

„משבר המים הינו רק אחד הגילויים החמורים המצביעים על כך שדרושה היערכות חדשה של המדיניות החקלאית תוך מתן עדיפות עליונה בנושא מחקר ופיתוח" — אמר שמחה אסף, מזכ"ל המרכז החקלאי בפגישה עם פעילי המרכז החקלאי בתל אביב.

זה שנים ארוכות, ציין אסף, שהמרכז החקלאי חוזר ומתריע על הזנחת פיתוחו של משק המים גם מבחינת השקעת משאבים במקורות המים הקיימים וגם בכל הנוגע לחיפוש אחר מקורות מים חילופיים. לאזהרות לא נמצאו אזנים קשובות והמעם מתגלים סימנים של פאניקה בטיפול במשבר המים.

לחאד מאשר: 200 כלואים באל־חיאם

העצורים רובם ככולם כלואים על עבירות בטחוניות בחשד שביצעו פיגועים

מאת יהודה צור
כתב „על המשמר"

הגנרל אנטואן לחאד הודיע אתמול בפעם הראשונה שבבית המעצר של צד"ל בעיירה אל-חיאם כלואים 200 עצירים בטחוניים שביצעו פיגועים בדרום לבנון.

במסיבת עתונאים שהתקיימה אתמול במטולה אמר לחאד שהוא הורה לשחרר ארבעים ושניים עצירים מבית הכלא, לרגל חגיגות עיד-אל-פיטר. לחאד אמר שהוא מוכן לאפשר לצלב האדום לארגן שירות של קרובי העצורים המתגוררים מחוץ לרצועת הבטחון, כדי לבקר אצל העצירים בכלא אלחיאם. עם זאת אמר לחאד, שהוא לא יאפשר לנציגי הצלב האדום לבקר אצל העצירים. זאת בגלל שמדובר בעניין לבנוני פנימי ובגלל שלא מתירים לצלב האדום לבקר בבתי מעצר אחרים בלבנון, והאירגון אינו פוצה פה על כך. לחאד שאל למה מדוע החיזבללה אינו מאפשר לצלב האדום לבקר אצל שלושת חיילי צד"ל שנחטפו על ידו. אנו הכוח החוקי בדרום לבנון וזכותנו לעצור אנשים הפוגעים בבטחון האזור אמר לחאד.

בהתייחסו ליוניפי"ל אמר לחאד שאין אמת בהאשמות שמופנים כלפי צד"ל כאילו אנשיו נוהגים לפתוח באש על חיילי כוח האו"ם. לדבריו המחבלים יורים, אולי בכוונה, ממקומות השוכנים ממש ליד עמדות יוניפיל לעבר רצועת הבטחון, וכאשר צד"ל משיב אש יתכן שכך נפגעות גם עמדות יוניפיל. לחאד הוסיף שיוניפי"ל איננו מבין ולא יבין לעולם את המנטליות הלבנונית.

לדברי לחאד, גם אם יהיו מאה אלף חיילי יוניפיל בדרום לבנון הם לא יהיו מסוגלים לשמור על השקט כפי שמסוגל צד"ל היום. לדברי לחאד צד"ל הוא גוף המסוגל היום לשמור על בטחון תושבי דרום לבנון, אשר לדבריו מספרם עלה. אלפים רבים חוזרים לרצועות הבטחון, בשל תחושת הבטחון, דברי לחאד.

בעדותם של 2 עובדי בנק הפועלים:

יערי משכה כספים מחשבונה של מלבסקי ביפוי כוח מזוייף

התביעה מנסה לבסס האישום בטיעון שהגניבה שהתגלתה — היא המניע לרצח

מאת ירון אליוסף,
כתב „על המשמר" וכתב עתי"ם

שני עובדי בנק הפועלים: צבי גרבט המבקר הפנימי של הבנק, וויויאן דיסני סגנית מנהל מחלקת מט"ח, בסניף קינג ג'ורג' בירושלים, העידו אתמול מטעם התביעה. התביעה מייחסת חשיבות רבה לעדותם של אנשי בנק הפועלים כיוון שהיא טוענת שהכספים מחשבונה של מלבסקי, נגנבו על-ידי יערי, וגילוי הגניבה על-ידי מלבסקי, הוא המניע לרצח. עורך דינה של יערי דרור מקרין ניסה אתמול להפריך מניע זה.

צבי גרבט המבקר הפנימי של בנק הפועלים העיד, כי ערך ביקורת על חשבונה של מלבסקי על פי בקשת המשטרה. הוא סיפר כי חשבונותיה של מלבסקי לא התנהלו על שמה אלא תחת השם יטה כך שאי אפשר היה לאתרם ממחשב. גרבט העיד עוד, כי למלבסקי היו 52,000 דולר בחשבון שהומרו במהלך שנת 84 לשקלים והופקדו בחשבון עו"ש.

כסף זה נמשך מהחשבון והופקד באמצעות שיקים בחשבונה של יערי בסניף בככר ציון בירושלים. בתשובה לשאלת התובעת אמר גרבט, כי גם אם היה יפוי כוח כשר בידי יערי (וכזכור טוענת התביעה כי הוא מזוייף) לא היה מאפשר ליערי למשוך כספים מהחשבון אלא רק לשנות את תיק ההשקעות.

לשאלת סנגורה של יערי, עו"ד דרור מקרין, ענה גרבט שער מאי 1984 משכה יערי 12,000 דולר מן החשבון. במאי 1984 הגיעה מלבסקי לבנק והפקידה בחשבון 760 דולר. היא ידעה אז שסכום של 12,000 דולר נמשך מן החשבון, אך לא העירה דבר על כך.

כזכור, טוענת חוה יערי כי הכסף בחשבון היה שייך לה וניתן לה על ידי אביה שהיה סוחר מט"ח. היא טוענת שהכסף הופקד על שמה של מלבסקי מפני שזו היתה תושבת חוץ, לה מותר היה להחזיק מטבע זר בכל סכום.

סגנית מחלקת מט"ח בבנק הפועלים בירושלים, ויויאן דיסני, היתה האחרונה בבנק שראתה את מלה מלבסקי המנוחה. היא סיפרה בעדותה, כי מלבסקי הגיעה לבנק, שאלה מה מצב החשבון ונענתה כי למעשה נמשך כל הכסף על ידי חוה יערי.

דיסני אמרה, כי מלבסקי לא הראתה כל סימני דאגה או עצבנות מן המירע הזה. היא ביקשה רק לדבר עם חוה יערי בטלפון והופנתה לחדר צדדי בו היה טלפון.

לשאלת עו"ד דרור מקרין, הודתה ויויאן דיסני כי כל הכספים נמשכו מן החשבון על ידי יערי, מבלי שהיה קיים יפוי כוח למשיכתם. היא אמרה, כי סמכה על חוה יערי שהיתה פקידה בבנק הפועלים. חוה יערי הודתה באמצעות סניגורה, כי באוגוסט 1984, כאשר ביקשו בבנק הפועלים יפוי כח מיערי, הביא יפוי כח מזוייף רטרואקטיבי לשנה וחצי, שאישר בדיעבד את כל משיכותיה מן החשבון. יפוי הכוח שהביאה חוה יערי לא נחתם בנוכחות מלה מלבסקי או בנוכחות עורך דין, כנדרש בחוק.

ויויאן דיסני אמרה, כי מלה מלבסקי היתה אשה קטנה ועדינה שנראתה כטיפוס נוח. בתגובה לכך העיר עוה"ד דרור מקרין, כי גם „טיפוס נח" יוצא מגדרו כשנודע לו שמשכו 52,000 דולר מחשבונו בלי רשותו.

(עתי"ם)

„מתיר האסורים" חרות לפיד פועל לשחרור אסיר „הכלוא בניגוד לחוק"

מאת אבי בניהו, כתב „על המשמר"

משקם האסירים של התנועה הקיבוצית, חרות לפיד, מתכוון לפעול למען שחרור מן הכלא של גיורא אבחר, אבחר בן 38 מחולון, נשוי ואב ל-4 ילדים, נידון בבית"מ הפדראלי בניו-יורק שלא בפניו, ל-15 שנות מאסר בגין אחזקת סמים ונשק חם ללא רשיון, אבחר מרצה כעת את עונשו בכלא שאטה בישראל למרות חוות דעת מקצועיות שתורו כי כליאתו בישראל אינה חוקית.

בשנת 1980 שהה גיורא אבחר עם משפחתו בניו-יורק. הוא הואשם באחזקת 30 גרם סמים קשים ונשק קצוץ קנה. המשפט נגדו נערך בבית המשפט הפדראלי בניו-יורק ביחד עם עוד מספר ישראלים.

חבר המושבעים הרשיע את אבחר, במועד שבין הרשעתו למתן גזר הדין, שוחרר אבחר בערבות ונמלט לישראל. שלטונות החוק בארה"ב התלוננו על בריחתו ובלשים של משטרת ישראל ביקרוהו בביתו בחולון אולם הוא לא נעצר. ב-1984 הסתבך גיורא אבחר שוב בעסקות סמים עם מספר חברים שלו באשדוד, נגד החבורה נפתח משפט בארץ, שבסופו הורשע שוב, וגזרו לו 3 שנות מאסר. הוא החל לרצות את עונשו בכלא [illegible]

סיום תקופת מאסרו קיבל אבחר הודעה שהוא מועבר לכלא רמלה, משום שעומדים להפעיל נגדו את גזר הדין של 15 שנות מאסר שנפסקו לו בניו-יורק, שלא בפניו. האסיר הועבר לאגף חמיון בכלא רמלה ובסוף 1985 הועבר לכלא שאטה שם הוא נמצא עתה.

במהלך התקופה שבין העברתו מכלא רמלה לכלא שאטה התנהל בבג"ץ דיון בעתירה שהגיש גיורא אבחר, באמצעות עורכי הדין יפתח ורם כספי.

בדיון בבג"ץ הוגשה לבית המשפט חוות דעת מומחה, פרופ' אהרון אנקר, ששימש בעבר שופט פדראלי בניו-יורק. בחוות דעתו קבע הפרופ', כי כליאתו של גיורא אבחר בישראל על יסוד גזר הדין האמריקני אינה חוקית. למרות חוות דעת זו מוחק עדיין גיורא אבחר במאסר בכלא שאטה וממשיך לטעון כי כליאתו איננה חוקית.

לפני מספר חודשים נפגשו שני עורכי הדין של אבחר עם שר המשפטים לשעבר משה נסים ומסר כי הוא רמז להם, כי אם תבוטל העתירה בבג"ץ, ישוחרר האסיר.

בימים אלה פנה האסיר לעזרתו של „מתיר האסורים" בתנועה הקבוצית, חרות לפיד. איש אילת השחר. לפיד מתכוון לפעול בעניין זה גם באגודות חבריות.

אביבה גרנות נותנת הדרן לצלמים ומפשירה פני הספינכס

בעצת פרקליטה עורך דין נתן קנת פתחה אתמול אביבה גרנות, הנאשמת יחד עם חוה יערי ברצח התיירת מלה מלבסקי, במסע לשינוי תדמיתה. עד אתמול שמרה גרנות על קור רוח והרשת פנים קפואה בדיוני בית המשפט וקרובי משפחתה מיעטו לבקר אותה.

חוה יערי, לעומתה, עוררה את אהדתם של הצופים בבית המשפט ושל קוראי העתונים מפני שלא הסתירה את רגשותיה והיתה מוקפת תמיד במשפחתה האוהבת.

עורך דין קנת יעץ לגרנות להרבות בחיוכים ולהפגין ארשת פנים נינוחה. כן יעץ עורך דין קנת לבעלה לבוא לדיוני בית המשפט. בעלה, שלא הופיע עד כה לדיונים, הגיע אתמול לבית המשפט ומיהר לחבק ולנשק את אשתו כשהובאה אל האולם.

גרנות הרבתה בחיוכים ואף ביקשה מהצלמים ששהו באולם לצלם אותה מנשקת את בעלה. היא נשקה אותו כמה פעמים כדי שהצלמים יספיקו להנציח את הרגע במצלמותיהם.

ירון אליוסף

בתי הכלא בארה"ב — חממה לגיוס טרוריסטים ופעילים אנטישמיים

מאת אתי רונאל, כתבת „על המשמר"

עשרות בתי כלא בארה"ב משמשים חממה לגיוס „לוחמים" לארגונים קיצוניים ואנטישמיים. ארגונים קיצוניים חורשים באחרונה את בתי הכלא ברחבי ארה"ב על מנת לגייס לשורותיהם חברים חדשים. דו"ח על כך פורסם לראשונה בכנס „הליגה נגד השמצה" של בני ברית המתקיים בימים אלה בירושלים.

פעילות זו מתבססת בעיקר על „הכר הפורה" של עשרות פושעים וטרוריסטים, חברים בארגונים קיצוניים, שנכלאו בשנים האחרונות בגלל מעשי שוד, רצח ופעולות חבלה אחרות ברחבי ארה"ב. בין הארגונים שהוזכרו בדו"ח מופיעים הקו-קלוקס-קלאן, ארגון הסדר, צבא השחרור השחור ואחרים.

„הליגה למניעת השמצה" חושפת את שיטת גיוסם של חברים חדשים על ידי „שיקום" המתגייסים החדשים. תחת הכיסוי הזה חודרים הארגונים לכלא ומוציאים אסירים ל„עבודות סיוע". כדוגמא הוזכר שמה של קבוצת פשע קיצונית „אל רוקאן" משיקגו הפועלת בדרך זו.

שתי נזירות חבושות כובעי עיתון להגנה מהשמש מאזינות לדרשת האפיפיור בכיכר סאן פטרוס ברומא. (תצלום: אי.פי.)

הפרה שחזרה אל הכפור העסיקה גם את... משרדי החוץ

בון. — פרה של איכר מערב-גרמני, שעברה את הגבול לגרמניה המזרחית, הטרידה כמה משרדים ממשלתיים בשתי המדינות, שכולם נחלצו לפעולה כדי להחזיר אותה לבעליה.

העתון „אקספרס" מוסר, כי הפרה היתה שייכת לחקלאי תושב העיירה גרטוב, השוכנת בצפון-מזרח גרמניה המערבית, לא הרחק מן הגבול המפריד בין שתי המדינות. בעת שהפרה עברה את הגבול, נמסרה הודעה למשרד החקלאות המערב-גרמני וזה העביר אותה למשרד-החוץ, ומשם הועברה למשרד-החוץ המזרח-גרמני.

המזרח-גרמנים חיפשו את הפרה ומצאוה, והעבירו הודעה מתאימה למשרד ראש הממשלה בבון, באמצעות הנציגות המערב-גרמנית הקבועה בגרמניה המזרחית. בעקבות זאת, הוחזרה הפרה לבעליה במעבר הגבול, שבועיים ימים אחרי שברחה.

אולם סקרנותה של הפרה עלתה לה ביוקר, שכן שלטונות הבריאות הורו לשחוט אותה, מחשש שנפגעה בזיהום נגיפי בעת שהותה בגרמניה המזרחית. (ע"צ)

עתונאי חוץ צרפתיים מציגים את מולייר

מאת אריה מיוזלס, כתב עתי"ם

כמה כתבי חוץ צרפתיים, המוצבים בירושלים, השתתפו בהצגת מחזה מאת המחזאי הצרפתי הנודע מולייר, כשאחד הבכירים ביניהם אף שימש כמנהל הבמה וכתאורן.

ארבע ההצגות הוצגו בירושלים באולם של „אליאנס פנסיון" וההצגה האחרונה התקיימה אתמול בבית התרבות שליד שגרירות צרפת בתל-אביב.

את ההצגה ביימה נדין מלאכי, מרצה לספרות צרפתית באוניברסיטה העברית בירושלים. דג (גאת התפאורה והתלבושות (המודרניות) הכין ג'ורג' גולדשטיין.

„על המשמר"

המוסף לחג

עורך: בנקו אדר
עורכת-משנה: טלי סילוני

תמונת השבוע: חרדים זורקים אבן על תחנת אוטובוסים בירושלים: המשטרה לא מוצאת אשמים... צילם: אנדרה ברוטמן

עם פרופ' אילן גרילסהמר

ורד לוי

התוצאות באוסטריה לא הפתיעו

„האוסטרים עשו בדיוק מה שולדהיים עשה בזמן המלחמה. כל האוכלוסיה המבוגרת שותפה להאשמות שהועלו נגדו והם אינם יכולים להתנגד לולדהיים מבלי להאשים את עצמם" — אומר פרופ' גרילסהמר, מומחה למדינות מערב-אירופה באוניברסיטת בר-אילן, שסבור כי לבחירת ולדהיים לא תהיה השפעה גדולה על יחסיה של אוסטריה עם העולם וישראל בכלל זה

מספר ימים לאחר בחירתו של קורט ולדהיים לנשיאות מתפטרים באוסטריה ראש-הממשלה ושר-החוץ. עיתוני אוסטריה מנבאים שינויים בעקבות „התבוסה המוחצת לסוציאליסטים". האמנם יביא ולדהיים לקיצו של העידן הסוציאליסטי בן 16 השנים באוסטריה?

גרילסהמר: „לא. להוציא את ההתפטרויות לא חל שום שינוי מהותי. העניין האישי שיחק פה תפקיד חשוב יותר מהעניין המפלגתי. קורט ולדהיים הוא אישיות חזקה וכאריזמטית באוסטריה, הרבה יותר משטרייר. על-אף ההתפטרות אני לא חושב שתהיה השפעה ממשית על עצם המשך השלטון הסוציאליסטי עד תום תקופת כהונתו".

הזכיר לאוסטרים את עצמם...

— מה צריכות ללמד תוצאות הבחירות באוסטריה? — 54% מהאוכלוסיה האוסטרית הם ניאו-נאצים?

„בשום אופן לא. התוצאות מלמדות שיש באוסטריה שני קטבים ברורים — שמאל סוציאל-דמוקרטי מול ימין שמרני. ולדהיים היה מועמדה של המפלגה הימנית שיש לה תומכים אנטי-סוציאליסטיים רבים, אבל לא בהכרח ניאו-נאצים. יש להניח שחלק לא קטן מהבוחרים בו, פשוט לא האמין להאשמות נגדו, עובדה שאפילו ויזנטל, צייד הנאצים הידוע, לא התייצב בראש המערכה. מובן שישנה תמיד קבוצה קטנה שאדישה להאשמות כאלה, בדיוק כפי שהיא אדישה בנושאים אחרים. לא כל איכר טירולי באחור מכפריה של אוסטריה מתעניין במה שולדהיים עשה או לא עשה ולא נכון ליצור רושם כאילו רוב האוכלוסיה היא אינטליגנטית. הייתי מבחין בעוד, אלמנט השפעה אחר — היתה, לדעתי, גם קבוצה מסויימת של אנשים שההאשמות עצבנו אותם והם החליטו להוכיח שהם עצמאיים ובלתי-מושפעים. כך שלומר ש-54% מהאוכלוסיה היא ניאו-נאצית, זה לא נכון."

— האם היתה סיבה להיות מופתעים מהתוצאות?

„כלל וכלל לא. איזו הפתעה יש פה? יש הרבה מאד אוסטרים שעשו בדיוק מה שולדהיים עשה. זה הזכיר להם הרבה דברים. בעיקרון, כל האוכלוסיה האוסטרית המבוגרת שותפה לאותם דברים. כל אדם אוסטרי מעל לגיל 60, חוץ מאלה שהיו בגלות או במחתרת, רואה את עצמו בולדהיים ואת ולדהיים בעצמו, חוץ מהמעטים הבודדים שמתחרטים, הרוב הגדול הזה, כמובן שלא יודה בכך. הם יאמרו — מה הטעם לחטט בעבר? זה היה לפני 40 שנים. אנחנו לא אנטי-שמיים ולא פרו-נאציים, חס וחלילה! אני, בכל אופן, נמנע תמיד מהשתתפות בסמינרים או כנסים אינטלקטואליים שמשתתפים בהם אוסטרים או גרמנים, מומחים וחכמים ככל שיהיו, מעל לגיל 60. אני תמיד טורח לבדוק קודם את גיל המשתתפים ואני חושב שעמיתי לאקדמיה שאינם עושים זאת, מגלים או צביעות איומה או נאיביות נוראה. משום שלא ייתכן שהאנשים האלה נקיים (אלא אם הם ממציאים לי הוכחות וראיות שהם השתייכו לאותו מיעוט קטן ונדיר). או הפסיכולוגיה האוסטרית בבחירות עבדה כך — הרוב המכריע, אינם יכולים שלא להזדהות עם ולדהיים מבלי להאשים בכך את עצמם."

לא תהיה השפעה של ממש...

— מה מסמל עבורם ולדהיים?

„לא כחוזר, בשום סמל, בחוזה באדם, קורט ולדהיים, הוא נראה כאוסטרי מצוי. אדם מבוגר, נעים הליכות, אלגנטי מאד, מחייך, שלא עשה בזמן המלחמה דבר שונה ממה שהם עשו בעצמם. הוא נראה להם אחד משלהם, אחד שיש להם איתו שפה משותפת רחבה. זה הכל. הוא מלהיב אותם. מה יש להתפלא?"

— האם תשפיע בחירתו של ולדהיים על יחסי החוץ של אוסטריה?

„קשה לדעת. אני נוטה לחשוב שלא תהיה השפעה ממשית על מדינות אירופה. כאשר יוזמן ולדהיים לאנגליה או לצרפת לאיזה אירוע רשמי, יש לשער שאישים אחדים יודיעו שהם אינם מגיעים למעמד ואינם מוכנים ללחוץ את ידו. תיתכנה כל מיני מבוכות ואי-נעימויות. אבל, כידוע, אפשר לחיות עם זה. הפרעות חמורות יותר יהיו ביחסי ארה"ב-אוסטריה וכמובן ישראל-אוסטריה, אבל עדיין, איני חושב שתהיה לכך השפעה גדולה."

— פגיעה בטיפול האוסטרי בשבויים ישראליים או במעבר ליהודי ברית-המ לא נראית לך פגיעה חמורה?

„בוודאי שכן, אלא שהיא לא תתרחש, לדעתי, כל מה שיקרה הוא שישב שם אדם במעמד לא רשמי וזאת כדי שלא יצטרך להניח את כתבי האמנה בידיו של ולדהיים. איני צופה פגיעה ביחסים עם ממשלת אוסטריה, והיחסים הם טובים ויציבים ואנו משתמשים ונוסיף להשתמש בשירותיה הטובים. תחול מהיום הפרדה — הנשיא לא יתעסק בדברים שנוגעים לשבויים ישראליים ורק הממשלה תסייע לנו, לדעתי. ולדהיים מעוניין בעיקר שירדו מכל הסיפורים על עברו. הוא רוצה שהנושא ישתק. לכן סביר להניח שלא יתעקש לעסוק דווקא בעניינים הנוגעים לישראלים וליהודים".

פרופ' הילדסהיימר: לא תהיה השפעה ממשית על יחסי-החוץ של אוסטריה

— אפשר לחקור נשיא באוסטריה?

„אפשר, וניתן גם להעמיד אותו לדין. אני מניח שהחקירה הישראלית-אמריקנית בענייננו תימשך. אבל, קשה לי לדמיין שיום אחד הוא יועמד לדין.

— אבל שר המשפטים שלנו אמר שכן ניתן להעמיד אותו לדין על סמך הראיות שנאספו עד כה.

„כן... לדעתי, אי-אפשר להסתפק בעדות של שני אנשים על מנת להעמיד נשיא לדין, צריך ראיה סובייקטיבית. חוה זחותכת כמו למשל

(המשך בעמוד 8)

עם שר־הביטחון יצחק רבין

שוחחו. ישראל זמיר, אלכס פישמן, אבי בניהו

התנצלתי בפני יצחק מרדכי אחרי פירסום הפרשה

על־פי הפירסומים בראשית השבוע, החליטו האמריקנים להפסיק את הסיוע למטוס הלביא ולהציג בפני ישראל חלופות למטוס זה. בין השאר את המטוס מדגם „F־20".

היכן עומד נושא פיתוח וייצור הלביא היום?

יצחק רבין: „מלכתחילה היתה התנגדות כמעט של כל המימשל לפיתוח וייצור מטוס־קרב מתקדם בישראל. למרות זאת החליטה עליו ממשלת ישראל בשעתה. לא אכנס להיסטוריה של ההחלטה, אבל מ־81' היה ברור שבלי סיוע כספי מאסיבי מארה"ב זו מעמסה שישראל לבדה אינה מסוגלת לעמוד בה. אי אפשר להתייחס להחלטה על הלביא רק במושגים צבאיים צרים. יש לראות אותו כפרויקט לאומי שבאמצעותו מקדמים את המערכת הטכנולוגית־תעשייתית של ישראל. אלה היו השיקולים של הממשלה כשאישרה את הפרוייקט, אף שניתן לרכוש בארה"ב מטוסים אחרים שיתנו לישראל תשובה שאפשר לחיות עמה בשנות ה־90'.

המציאות הכלכלית גרמה לקצוץ בתקציב הביטחון ולפגיעה קשה בכל התעשיות המתקדמות, שהן עתיד מדינת ישראל. לא אפרט, אך היו אצלי נציגים של חברות אמריקניות שהשקיעו בחברות עתירות־מדע בישראל והם אמרו לי שבלי ה„לביא" הם יוצאים מהחברות. אני מעריך הפסקת הלביא היום פירושה זריקת 6000 עד 7000 איש ממקומות עבודה, ביניהם כ־2000 מהנדסים, על המשתמע מזה לכל התשתית הטכנולוגית של ישראל בעתיד."

— האם זה שיקול שצריך לעניין את האמריקאנים?

„אותי זה מעניין. אני חושב שזה צריך לעניין אמריקני שרוצה בישראל חזקה לא רק בכלים, אלא גם בתשתית תעשייתית־טכנולוגית מתקדמת, הא בהא תליא.

גם לאחר הערעור האמריקני, שהיום כבר אינו ערעור על עלות הפיתוח אלא על עלות הייצור — החלטת הממשלה תקפה. אגב, עלות הפיתוח תהיה בסדר גודל של 2.2־2.5 מיליארד דולר לפני הייצור. זה פרוייקט הפיתוח הגדול ביותר שהיה אי־פעם במדינת־ישראל.

בעיית הפיקוד בצה"ל אינה בעייה של גיל אלא של איכויות הפיקוד

בעקבות הוויכוח על עלות הייצור נוצר פער בהערכות בינינו לבין האמריקנים, שאמרו לי במיוחד בביקור האחרון שלי בארה"ב: א. אנחנו חולקים על התפיסה. ב. לפי הערכתנו ממה שמוקצב לכם כסיוע ביטחוני לא יישאר דבר לצורכי צה"ל האחרים. מה התשובות שלנו לאמריקנים? קבעו תקרה מסויימת לכספים שנקצה לייצור, בהנחה שגודל הסיוע בכללותו לא ישתנה. אנחנו מאמינים שעם זה ניתן להסתדר, — גם אם לא בתנאים אידיאליים — עם הבעיות שלנו. כדאי לזכור שגם קניית מטוסים בארה"ב הולכת ומתייקרת.

אני מעריך שעיסקת 75 מטוסי ה„אף־16", עם כל מה שנילווה לה, כבר הגיעה ל־2.8 מיליארד דולר. כלומר, מדברים פה בסדרי גודל המהווים נתח רציני של התקציב. שאם לא יושקע בלביא, יצטרך ללכת לרכישת מטוסים מתקדמים יותר שיש להם תכונות לשנות ה־90, תכונות שאין ל„אף־16", ואת התוספות ל„אף־16" האמריקנים לא נותנים לנו.

היום האמריקנים רוצים להציע לנו חלופות ללביא. הם לא מדברים על ה„אף־20", ולמעשה הם עדיין לא הגישו לנו הצעות ברורות. השבנו להם שעמדת הממשלה היא שהולכים הלאה. באותה מידה אנחנו קשובים להצעות ומוכנים לבדוק אותן, בתנאי שלא יהיה עיכוב בפיתוח הלביא. כי בינתיים יש השהייה בחתימה של מספר חוזים ואני מאמין שעד שהמאמר יתפרסם הם ייחתמו. אם יש לאמריקנים הצעות, הם מעריכים שגיבושן — בתיאום איתנו — יצריך חצי שנה. ההתרשמות שלי היא כי האמריקנים שהיו פה, כולל השגרירות, מקבלים את ההצעה הזאת. אין לה עדיין אישור מוושינגטון. בימים האלה הוא צריך להתקבל.

— האם קיימת אפשרות שהם יחליטו, חד צדדית, להפסיק את הסיוע לפרוייקט הלביא?

אני לא ראיתי מצידם נסיון כזה כל מה שהם עשו היה במגמה לשכנע אותנו."

— „לא הצלחנו עדיין למצוא שותף זר לייצור המטוס?

„אני רוצה לומר שהיינו מאד שמחים למצוא שותף ואנחנו מנסים לעניין גורם אמריקני. חברה רצינית לא תיכנס לעסק כזה אם לא תדע מראש שהיא תוכל למכור את המטוס במספרים ניכרים. ומכירה במספרים ניכרים יש רק בארה"ב. עד היום ארה"ב לא שילבה בכוח הלוחם האווירי שלה שום מטוס שפותח מחוץ לארה"ב, למעט מטוס „הארייר".

באשר לסיכויי הייצוא של הלביא, קשה לאמור אותם אבל צריך לזכור, שיש לנו מחוייבות לאמריקנים, כפי שהיתה עד עכשיו, שאין באפשרותנו למכור פריטי נשק המבוססים על טכנולוגיה אמריקנית או המכילים מערכות ותת־מערכות אמריקניות, בלי אישור של ממשלת ארה"ב. לכן, עד היום, במשך שתיים־עשרה שנה הצלחנו למכור רק 12 מטוסי כפיר לא משום שלא היו מדינות שהיו מוכנות לקנותו, אלא משום שלא עשינו שום דבר בלי אישור אמריקני. והכפיר, צריך לזכור, יש בו רק מנוע אמריקני.

אגב, כל הסיפורים על סוחרי נשק שמציעים נשק אמריקני שכידי ישראל הם שטות. ישראל התחייבה ושמרה על כל קוצו־של־יוד."

— עמיתך בפרשת השב"כ, לפני שהתפוצצה הפרשה־בתקשורת היתה דומה לזו של ראש־הממשלה. עד כמה שידוע מן הפירסומים, לפחות לך, כשר־הביטחון, היה מידע על הפרשה כבר בדצמבר 85'. באותה תקופה עמד תת־אלוף שהוא היום אלוף למשפט, למרות שהיה בידך מידע אחר. על רקע זה גם ננזף אלוף, פעולה שהיא חסרת תקדים.

„איזה אלוף?

— האלוף בר־כוכבא.

„זה לא היה בזמני. על־פי החלטת הממשלה השרים מנועים מלדבר. מאחר שהצגת שאלה, שבה היו עובדות לא נכונות, אני לא יכול להימנע מלהעיר הערה אחת. בשלב מסויים, לא לפני שהעניין התפרסם, קראתי ליצחק מרדכי והתנצלתי בפניו.

— מהן ההשלכות של פרשת פולארד על יחסי ישראל־ארה"ב.

„אין לי הרבה מה להוסיף למה שהממשלה כבר הודיעה שמדיניות ישראל היא נגד ריגול בארה"ב, שזה היה מקרה חריג, לא על דעת הדרג המדיני, ושגם במקרה זה לא נאסף חומר אשר נוגע לאינטרסים הביטחוניים הלאומיים של ארה"ב.

מדינת־ישראל חרגה מן הנהוג — גם הודתה, גם התנצלה, שיתפה פעולה. עם זאת איני מתעלם מהסכנה שפרשה זו תשאיר משקע בדעת־הקהל האמריקנית, ובאותה מידה אני רואה בחומרה רבה נסיון של גורמים שונים בארה"ב, לצאת למסע נגד ישראל ולהעלות באוב פרשיות מלפני 20 שנה שבינן ובין ריגול אין כל קשר, וכאשר עולה סיפור דוגמת מכירת נשק לאיראן יש לזכור כי הקבוצה שבה היה גם כלול, לפי־מה שהתפרסם, תת־אלוף ברעם, היתה מוסמכת למכור נשק מישראל כמו שאני מוסמך למכור את „האמפייר סטייט־בילדינג"."

הצבא עובר טלטלה גדולה ולעיתים הטלטלה מוגזמת. הקיצוץ בתקציב מחייב בחינה מחודשת של כל המוסכמות.

— אתם נותנים לו גיבוי. אתה מכיר אותו אישית?

„אני מכיר אותו אישית. הוא היה קצין־קרבי מעולה. אבל בכל מה שקשור לעיסקה הזאת ישראל לא מעורבת ולא מתערבת מעבר לסיוע קונסולארי שאני מניח שמגישים לו כמו לכל אזרח ישראלי."

יצחק רבין: בעניין הייצור בלבד יש לנו ויכוח עם האמריקנים...

צילום: בועז לניר

— אתה לא חושב שזה חמור שבמשרד הביטחון יש גוף, שעשה מה שעשה בפרשת פולארד שלא היה תחת ביקורתו של שר־הביטחון, מנכ"ל המשרד או הסמנכ"ל לתפקידים מיוחדים?

„אני לא רוצה להיכנס לשאלה איך פעל, או לא פעל, גוף מסויים שהוחלט על פירוקו והוא פורק. אני קובע מה שנאמר בהחלטה: שהדבר נעשה שלא על דעת הדרג המדיני."

— ד"ר עמנואל ולד ציטט מפיך בראיונות לעיתונות שבשיחה שהיתה ביניכם טענת או הסכמת איתו שצה"ל לא מילא את הציפיות שציפו ממנו במלחמת יום כיפור ובמלחמת לבנון, האם זה נכון?

„אני לא זוכר בדיוק את הדברים, אבל באשר למלחמת יום־הכיפורים אין לי ספק שהיו שני דברים שאי־אפשר להתעלם מהם. האחד, זו העובדה שנתפסנו בהפתעה, השני שחיל־האוויר לא הצליח להכריע במהירות את מערך טילי קרקע־אויר הסובייטיים, שהיה בידי מצרים וסוריה. לעומת־זאת, על אף מצב פתיחה גרוע, בזכות לוחמי ומפקדי צה"ל בשטח, עד המטה הכללי, צה"ל בכל זאת התגבר במחיר כואב על נתוני פתיחה חמורים ביותר. כלומר, חייבים לראות את התמונה הכוללת של המלחמה, בלי להתעלם מליקויים ושגיאות שנעשו בה.

באשר ללבנון, לפי מה שאני זוכר שאמרתי, היו במלחמה זו שני חלקים. האחד — מלחמה נגד מחבלים, שהלקחים שניתן להפיק ממנה בצד הטקטי־צבאי, היא מוגבלת. השני — הלקח ברמה של מדיניות הביטחון שהממשלה הנוכחית הפיקה. זה נעשה קודם כל בהחלטה לשנות את המדיניות כלפי לבנון, לסיים את המעורבות המאסיבית, להכיר בכך שבלבנון הבעיה היא טרור שלא ניתן לחסלו על־ידי שינוי פוליטי, בנוסח הסכם ב־17 במאי 1983. בהגדרת מדיניות הביטחון שלנו היום — לישראל אין סיבה ליזום מלחמה נגד מדינה ערבית כלשהי. לא סיבה פוליטית, לא טריטוריאלית, ולא צבאית. והמדיניות מכוונת למנוע מלחמה.

אני מפריד בין מלחמות לבין טיפול בבעיית הטרור. היה בלבנון חלק של עימות מול הסורים, שעל־פי מה שנאמר היתה המטרה לא להגיע לעימות איתם. אם כי היה סביר להניח שנגיע לעימות. בעימות עם הסורים הומחש בצורה המשכנעת ביותר שצה"ל, מערכת הבטחון, והמדינה יודעים להפיק לקחים מהמלחמה. אני חושב שהעובדה שחיל האוויר השמיד מערכת, אמנם מוגבלת, של סוללות קרקע־אוויר, זו ההמחשה הטובה ביותר שצה"ל למד את הלקח ממלחמת יום הכיפורים בתחום זה."

„עכשיו, ברו"ח של ואלד החלק המעניין בעיני לא היה מתוך מלחמת לבנון, כי במידה רבה ולד התעלם ממה שנתבע מצה"ל, כלומר, מהמדיניות הכוללת, ועסק יותר בשאלה איך צה"ל פעל לממש את משימותיו. גם פה יש חלקים שניתן להתווכח עליהם אבל לא הייתי רוצה להיכנס לפירוט מה היו הסייגים המדיניים וכיצד הם השפיעו. לצבא אין ברירה אלא להתאים את עצמו לסייגים הללו, אחרת זה לא יהיה צבא של מדינה דמוקרטית. החלק המעניין יותר ברו"ח ואלד הוא הניתוח של התפתחות צה"ל בתחומים כמו כוח אדם, משאבים ודומה. לא שאלה דברים בלתי־ידועים. אם תשאל אותי, ואלד הוא מנתח מערכות מצויין. לעומת זאת, זה אולי לא הוגן להכנס לנושא כי אני לא יכול לפרט. אם אני לוקח את ההצעה שלו על סדר הכוחות העתידי של צה"ל, הרבה דברים מאד לא מקובלים עלי ובלתי אפשריים בגלל קיצוץ התקציב".

— אבל בציבור יש הרגשה...

„אני לא יכול לפרוש את דו"ח ואלד לציבור. אל תשכחו שבכל חקר צריך לשאול מה התכלית, ותכלית פירושה הצעות איך צה"ל צריך להיות בנוי. ואלד משתמש בכותרת יפה. „צה"ל אחר", אבל רבותי, צה"ל האחר הזה הוא החלק המאכזב מבחינתי בדו"ח שלו. עם זאת, אני סברתי שהיה צריך לקיים דיון, משום שזו העבודה שהוטלה עליו. לא התקיים דיון. למרות זאת החומר שימש ומשמש כאחת מהעבודות המשרתות תוכניות לבניין־הכח. רבותי, יש עבודות הרבה יותר מעניינות שלא התפרסמו בציבור, ושיש להן השלכות הרבה יותר חשובות סדר הכוחות של צה"ל".

— האלוף שומרון דיבר בטלוויזיה על טלטלה שצריך הצבא לעבור. אתה שותף לדעה זאת?

„לדעתי הצבא עבר ועובר טלטלה, לעיתים הטלטלה מוגזמת. למה כוונתי? צה"ל יצא עם תחושה לא אידיאלית משתי המלחמות האחרונות, בצדק או שלא בצדק, וכך בכך חל קיצוץ משמעותי בתקציב הביטחון. אתם חושבים שאפשר לקצץ 600 מיליון דולר כל שנה בהשוואה למה שתוכנן? כלומר, לרשת ברמה בהשוואה למה שהיה קיים לפני 11 או 10 שנים? זה מחייב טלטלה ומחייב בחינה מחודשת של כל מה שהיה מוסכם".

— אם מדברים על הטווח הארוך, מסתמנת מגמה של הזדקנות הפיקוד בצה"ל. יגאל ידין היה רמטכ"ל בגיל 32 ואתה היית לרמטכ"ל בגיל 40...

— הייתי הראשון שהתמנה לרמטכ"ל מעל גיל 40".

— הרמטכ"ל הנוכחי גומר בן 50 והרמטכ"ל הבא עשוי להיות בן 50 ומעלה. אולי יש מקום לדלג על דור ולהצעיר את המערכת?

„הבעיה איננה גיל, הבעיה לדעתי היא איכויות הפיקוד. ככלל, לדעתי לצה"ל יש שלד פיקודי באיכות טובה מאד. רבותי, אני היום לא מכיר מג"דים, מח"טים כפי שהכרתי כשצה"ל היה קטן יותר והייתי בשירות ממושך מאד... אבל יוצא לי להפגש, לראות במבחן מפקדי אוגדות, מפקדי יחידות ברמת־הגולן, ובסך הכל אני מאד שבע רצון מאיכות הפיקוד. יש בעיה היום דווקא בצמיחה לעתיד, לאור העובדה שבדרג מ"פים יש לנו בעיות שאני מאמין שנתגבר עליהן. אין לי ספק שהפיתרון הוא קודם כל בפיקוד הרואה בצבא שליחות. כל נסיון לבנות תשתית על פיתויים כאלה או אחרים תהיה לדעתי שגיאה חמורה. עם זאת אני חושב שצריך לתת לאלה שמשרתים מתוך הכרה את התנאים המתאימים, לפטור אותם מבעיות קיום בסיסיות. הקשיים היום אינם, אם כן, בדרג הפיקוד מסגן־אלוף ומעלה. הבעיה היא הצמיחה לעתיד בדרגים הטכנולוגיים. צבא בלעדיהם לא יכול לתפקד."

הקבוצה שתת־אלוף ברעם נמנה עמה היתה מוסמכת למכור נשק כמו שאני מוסמך למכור את האמפייר סטייט בילדינג.

— מהם הדגשים שלך בתחום של בניין צה"ל, נוכח איומים פוטנציאליים ישנים וחדשים?

„בראייה המדינית שאני מאמין בה קיימים שני מישורים של איומים. המישור הצבאי, שבו האיום הוא על עתידה וביטחונה של ישראל. הוא בא לידי ביטוי על־ידי צבאות ערב של המדינות הנמצאות במצב מלחמה אתנו. האיום השני הוא הטרור מהווה מיטרד יומיומי, אבל אינו מהווה איום קיומי למדינת־ישראל. עיקר המשאבים של מדינת־ישראל מושקעים, לעמוד בעימות צבאי, מבלי שזה פוטר אותנו מלטפל באופן יעיל בפעילות הטרוריסטית. אשר למדיניות הביטחון, המטרה היא למנוע מלחמות. אולם, אין ודאות שאי־רצוננו במלחמה מבטיח שהצד השני לא יזום מלחמה. לכן על ישראל להגן על עצמה בעזרת כוח צבאי בעל אופי התקפי. האיסטרטגיה היא הגנתית, הכלי הצבאי להשגתה הוא התקפי. לכך אנו זקוקים לחיל־אוויר חזק, כוחות שיריון או כוחות ניידים, נשק יותר משוכלל ומדוייק.

— מה דעתך על איכות האימון שהצבא זוכה לו.

„באשר למצב האימונים, האילוצים התקציביים הביאו אותנו לשני דברים: להעמיס יותר משימות ביטחון שוטף על הצבא הסדיר ופחות על המילואים; שנית, האילוצים התקציביים צימצמו את המשאבים שניתנים בשעות מנוע לטנקים, לנגמ"שים לתותחים מתנייעים, גם לחיל־האוויר. אמנם בצבא הסדיר, שאנחנו רואים בו את בית־הספר שמכין את צבא המילואים, פגענו הרבה פחות. לעומת זאת, במילואים צמצמנו יותר. אני לא יכול לומר שכאשר אתה מוריד שעות מנוע ומוריד פגזים, האימונים יותר טובים. משקיעים הרבה מאמצים בצה"ל בפיתוח אמצעים ושיטות למתן תחליפים לאימונים. אני מאמין שאם נראה שהמצב בזירה משתנה, למשל, נפסקת מלחמת עיראק — איראן, וחלה התקרבות במשולש עיראק — ירדן — סוריה, נצטרך לבוא לממשלה ולומר, רבותי, צריך לתת יותר, כדי לשמור על רמת כוננות גבוהה. לא שהיו רמת הכוננות, לא גבוהה, אבל, אפשר לעשות יותר". ■

על הפרק

מארק גפן

זינוק ברגליים רועדות

פרשת השב"כ חשפה את חולשתו של השמאל הסובל מ„תסביך הפאטריוטיזם" אולם, לא ניתן להתחמק מן ההכרעה הגורלית ואף לא לזנק לקרב עם רגליים רועדות.

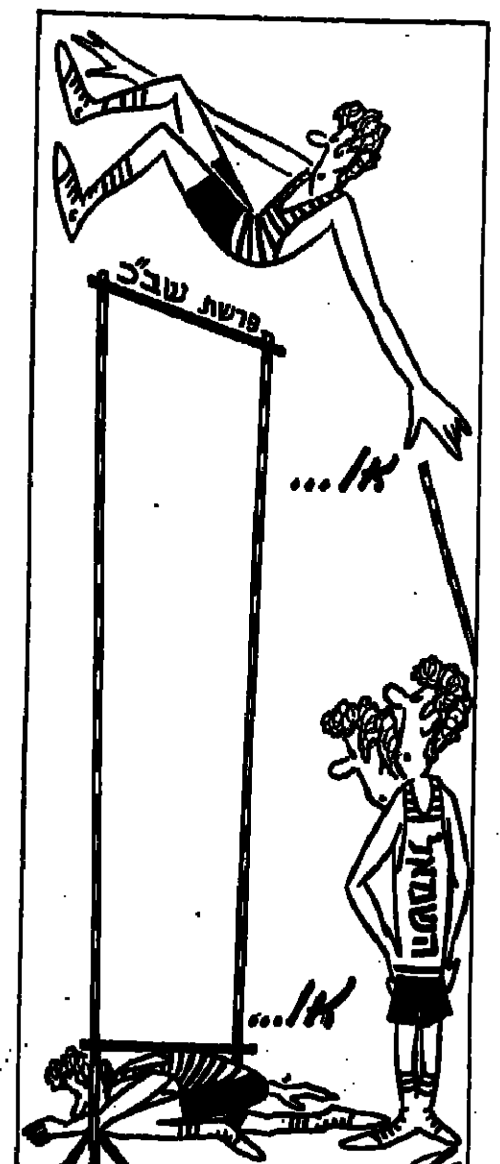

פרשת השב"כ חשפה, בין היתר, את חולשת השמאל במה שהייתי מכנה כ„תסביך הפאטריוטיזם". לא במקרה רובו של השמאל מגיב בפרופיל נמוך על הנושאים שנחשפו עם הפרשה, לעתים מגמגם ולרוב ממלא פיו מים. הריגת שני המחבלים אינה נראית כנושא שהוגים שמאליים ירצו להניפו כדגל למאבק ציבורי. ראשית, משום שבעיניהם זהו מאבק אבוד מראש. הציבור בחלקו הגדול אינו מתרגש מהריגתם של השניים, ואין זה משנה כלל באילו נסיבות אירע הדבר. שנית, גם בחוגים אלה קיים ספק, אם הנושא משמש „קייס" למאבק, מתוך ההנחה שבמלחמה בטירור אין טעם לשמור על הכללים המקובלים בחברה דימוקראטית ובמדינת חוק. „בכל הכל מדובר במחבלים שניסו לפגוע בנוסעי אוטובוס ואין זה משנה. אם נהרגו בעת הפעולה לחילוץ הנוסעים או שעה קלה אחר־כך". ועוד מוסיפים, כי גם מלאכת הטישטוש שבאה לאחר־מכן אומנם פסולה, אך גם בעניין זה, בהתחשב בנסיבות (כלומר הריגת המחבלים), אין טעם לעורר מהומה גדולה.

נתקלתי בתגובה זו בימים אלה אצל כמה חברים שאני בטוח שאינם „זוללי ערבים", ובדרך כלל הם מודאגים מן הסכנות האורבות לשלטון החוק במדינה. אך הפעם הם מעדיפים שהפרשה כולה תיסגר ותרד מסדר־יומנו. כאשר אני שומע אותם וקורא פה ושם מאמרים בסגנון זה ושומע את שתיקת הפוליטיקאים, אני מתחיל להבין את מקור החולשה של השמאל. הלאומנים למיניהם הצליחו לרכוש לעצמם את המונופול על הפאטריוטיזם. הם נגד ויתורים לערבים, הם בעד ביטחון מלא לישראל, המובטח על־ידי החזקת השטחים, ואילו השמאל נראה כמתגונן. הוא אינו בטוח שיצליח לשכנע את הציבור, כי הוויתור על שטחים תמורת שלום הוא הפאטריוטיזם האמיתי. הרמטכ"ל לשעבר, רפאל איתן, מבטיח לעם (בשידור רדיו ביום ו' האחרון) „עוד 100 שנות עימות עם הערבים ואז אולי יבוא השלום שכן הערבים יבינו, כי ישראל היא בלתי מנוצחת". לכאורה, זהו מסר מחריד המבטיח עוד הרבה מלחמות במשך אותן מאה שנים והרבה קורבנות בשדות הקרב תמורת „הבטחה" שהערבים „יבינו שאנו בלתי מנוצחים".

רגשות איבה שהוצפנו

השמאל אינו מצליח להשתחרר מן הדימוי של „מגן על הערבים" שעה שהוא פונה אל הציבור עם עמדות יוניות. לא אחת שמעתי שמוטב, על כן, להתרכז בבעיות סוציאליות, בנושאי השכר, האבטלה, רמת־החיים, דברים שקל יותר למצוא בהם אוזן קשבת בקרב אותו ציבור הדבק בעמדות לאומניות. נדמה לי, כי זו אחת האשליות המסוכנות שתוצאותיה המרות יתבררו בבוא עת הקלפיות. מי שלא יצליח לגבור על העטיפה הלאומנית אין לו כל סיכוי לזכות בקולותיהם של אנשי מצוקה סוציאלית, אשר בהליכתם אל הקלפי שוב ישאלו את עצמם את השאלה המפשטנית „הם בעד הערבים או בעד מדינת ישראל גדולה וחזקה".

איני חושב שזו משימה קלה, וכי די בהצהרות פוליטיות עקביות. אבל היום, שנתיים אחרי הקמת ממשלת האחדות הלאומית איני רואה שום בקע בקיטוב שבין שני המחנות בציבור הישראלי. הסופר עמוס עוז (שהיה אחד מארבעת החותמים על גילוי־הדעת הקורא להקמת ממשלת אחדות לאומית כ„סיכום רצונו של העם בישראל בבחירות") סבור (במאמר שפירסם ב„דבר" ביום ו' האחרון) כי „אולי ההצלחה המרעישה ביותר שאפשר לזקוף לזכותם של שמעון פרס וממשלתו מתבטאת לאו דווקא בהורדת מיפלס האינפלציה, אלא בהורדת מיפלס העויינות הפנימית. בהנמכה ניכרת של האוקטבה הריגשית".

נדמה לי, כי עמוס עוז חוזר על התרשמותו המוטעית של שמעון פרס מן הרגיעה החיצונית והחולפת של הקיטוב הפוליטי, שהיא תוצאה של העדר עימות פוליטי בין המערך והליכוד. אשות האיבה כאילו הוצפנו מתחת לעטיפה של האחדות הלאומית, המתבטאת בהימנעות מכל הכרעה פוליטית לגבי ענייני השלום והביטחון. אומנם המציאות הקיימת בימים אלה רחוקה מלהיראות כמופת של הסכמה לאומית והעדר קיטוב קיצוני בתחומים אחרים. די להזכיר את ההסתערות של הקנאות הדתית.

אבל, עמוס עוז סבור, כי בנושאים של אורח חיים, נושאי החברה, אפשר עדיין לחיות מתוך „מעין הסכמה בשתיקה של קיום סטטוס־קוו לדחות את ההכרעה לפחות עד שיסתלק האיום הקיומי או עד שיתקבצו כאן עוד מליוני יהודים או עד שתבוא שעת האמת". אני מפקפק בקיומה של „הסכמה" כזאת, שכן בינתיים נקבעים דפוסי החיים על־ידי כוחות הרוחים כל „שביתת נשק", והמשליטים בין השאר צביון דתי קיצוני במדינתנו.

מעם — למעמד כובש

אני מוכן לצורך הדיון לקבל את הנחתו של עמוס עוז, כי בכל אותם תחומים חברתיים אכן קיימת „הסכמה בדבר אי־הכרעה" עד שתבוא שעת האמת. לשבחו של עמוס עוז ייאמר שהוא אינו מתעלם מן ההכרעה המרכזית האחת — שממנה אולי ינבעו גם ההכרעות בכמה שטחי חיים אחרים — הנוגעת לעתיד השטחים, לקונצפציה פוליטית־ביטחונית, ולמעשה גם לדמותה של מדינת־ישראל. וכאן אומר עוז דברים כדורבנות שאפשר לחתום עליהם בשתי ידיים. אומר עמוס עוז:

„המדינה מתייסדת לשם הגנה על החיים עצמם, אומר אריסטו, אבל תוכן־קיומה הוא „החיים הטובים" — לאמור, התממשות הפוטנציות האישיות והקולקטיביות הטמונות בבני העם. אצלנו משתעבדות רוב הפוטנציות הללו להבטחת הקיום עצמו, וכמסווה של הבטחת הקיום — לריבוק של הרחבת הגבולות. רוב כוחות־היצירה רתומים למאבק על הרחבת הגבולות, על ריבונות יומרנית, על ביטחון מדומה הנושא בחובו את זרע סתירתו. הולך וגדל כאן דור של לוחמים ומושלים צבאיים ואנשי ביטחון ואנשי אבטחה ושוטרי־חרש. המדינה מגייסת את כל בניה למאבקים אשר רבים מן הבנים שוב אינם תופסים את תכליתם ואת הקשר בינם לבין הביטחון הקיומי. ובינתיים, לנגד עינינו הולכת ומתהפכת פירמידת־היהודים המפורסמת, והמדינה שנולדה מתוך השאיפה להפוך את היהודים ממעמד — לעם, מחזירה אותנו מעם — למעמד כובש ומנצל ומסתגר".

ובכן הצגה אמיצה של הדילמה הגורלית העומדת בפני העם במדינת־ישראל. גם מסקנתו של עמוס עוז אינה מתחמקת. היא חדה ופסקנית: „מחיר הויתור על חלק מן הארץ הוא אולי כבד, אבל מחיר ההישענות הנצחית על כוח־הזרוע, כוח אשר בחלקו אינו שלנו אלא שאול מאת אחרים, מחיר השימוש בכוח לשם כפיית רצון אחדים מאיתנו על שאר חלקי העם, על הפלשתינים, על „העולם" — עלול להיות קטלני, עיפוי הגוף כבר עולה לנו בכיבוי הנשמה".

השקר — חלק משיטות העבודה?

אם תוצג הדילמה הזאת, הכרעה בפני העם בארץ, הרי כל הצלחתה של ממשלת האחדות בראשות שמעון פרס „להורדת מפלס העויינות הפנימית" תיעלם כבת־אחת. הקליפה החיצונית המכסה על גלי האיבה הרדומים ועל התהום הרובצת בין שני חלקי העם תנשור, והכל יצוף כמו בטרם קמה ממשלת ההרדמה הלאומית.

מי שחושב, כי גם את הדילמה הזאת אפשר לדחות „עד שתבוא שעת האמת" — ועמוס עוז אינו סבור כך, כפי שהתרשמתי מקריאת דבריו, נותן למעשה את ידו להכרעה חד־צדדית לקביעת מציאות בשטח, שתבטיח את יישום נבואתו של רפול ב„דבר" „מאה שנים נוספות של מלחמות עם הערבים".

כאן אני חוזר לפרשת השב"כ, שלכאורה אין לה קשר עם ההכרעה הפוליטית הגדולה, אך מתגלית חולשת השמאל להתמודד עם תופעות חמורות שהן פועל יוצא של אותה תפיסה של „הפאטריוטיזם המקדש את כל האמצעים". חובה להשיב באופן ברור, האם הכלל המקובל, למשל, בצה"ל, שאין הורגים שבויים, תופס גם לגבי המחבלים כשהם נופלים חיים בידינו. שמעתי מפי אישיות פוליטית בכירה קביעה פסקנית שדין מחבלים אינו כדין שבויים והריגתם מוצדקת. בכל הנסיבות איני חייב להביע את סלידתי ממעשי המחבלים, כדי להציג את השאלה בדבר הנורמה המקובלת במדינה דימוקראטית, שבה רק למערכת השיפוט הזכות לשפוט גם את הגרועים שבפושעים והרוצחים. השאלה השניה שתובה לשאול היא, האם לשירותי הביטחון, עם כל תרומתם העצומה לביטחוננו, מותר לשקר ולפברק עדויות בפני מוסדות חקירה ישראלים מוסמכים. שוב שמעתי גירסה מפיה של אותה אישיות פוליטית רמת דרג, כי אכן השקר הוא חלק משיטות העבודה הלגיטימיות של שירותי הביטחון. האומנם אפשר לקיים ביטחון על שקר, האם החוק חייב להתכופף בפני ביטחון הנשען על עבירות פליליות? השאלה האחרונה והמכרעת היא, האם הדרג המדיני הנותן תימוכין לכל השיטה המקופלת בשאלות שהצגתי לעיל, מחוסן גם הוא מכל אחריות בפני החוק, משום שמעשיו נבעו מאותה תפיסה ביטחונית.

אלה שאלות התובעות הכרעה ברורה. פרופ' יצחק זמיר נאלץ ללכת משום שייצג את התפיסה הדימוקרטית־חוקתית. המימסד הפוליטי עושה מאמצים כבירים לטשטוש המשמעות המהותית של הגילויים בפרשת השב"כ. כאמור, גם השמאל בחלקו הגדול, בעיקר השמאל הפוליטי, בחר עד כה בדרך של התחמקות, הוא חושש מפני „הדימוי הבלתי פאטריוטי". אם יתייצב למערכה עקרונית, שתתפרש כ„הגנה על שני ערבושים".

כיצד יימצא העוז והכוח להאבק על אותה הכרעה, שגם הסופר עמוס עוז אומר שלא ניתן לדחותה, ההכרעה על פשרה עם האויב, על ויתור חלקי המולדת למען מניעת מלחמות עוד מאה שנים נוספות? הזינוק לקרב כזה עם רגליים רועדות בפני כל התמודדות בדרך כמו זו בפרשת שב"כ — אינו נושא עמו סיכויים להצלחה רבה. ■

התוצאות באוסטריה

(סוף מעמוד 5)

תמונה שתיארתי קודם. זה שאנשים אומרים שהם ראו אותו מכה במו ידיו זה לא מספיק."

— מה מידת הנזק בתדמית שגרם „סיפור ולדהיים" לאוסטריה?

— „הנזק הוא ללא ספק חמור, אבל, שוב אפשר לחיות אתו. מדברים עכשיו על אוסטריה נאצית. על אנטישמיות רדומה. על אמת שצפה על־פני המים. על מהפכות בזירה הפוליטית האוסטרית. חלק מזה נכון. חלק לא. ובכל מקרה — הזמן יעשה את שלו. כמו שאנחנו כבר שכחנו את ועדת בייסקי, את ולך, את פרשת ראש השב"כ, כך גם ישכח העולם את פרשת קורט ולדהיים. אם לא יימצאו מיסמכים וראיות חדשות, העניין סביבו ייעלם ויימוג".

— מה מצבם הנוכחי של יהודי אוסטריה? נשקפת להם סכנה כלשהי?

— „לא הייתי מרחיק לכת. לא נשקפת להם סכנה. אבל אני חושב שמצבם לא נוח ולא נעים. ראינו פה ושם, אלימות נגד מי שניסו להפגין ולמחות נגד ולדהיים. היו קצת מכות. אני חושב שיהיה מעכשיו פחות נעים ליהודי לחיות באוסטריה, להשתלב בעבודה, בבתי־ספר וכד'. למשך בכל אופן, למשך תקופה מסויימת. אבל, מי שבחר לחיות שם שיתמודד עם הבעיה".

ולדהיים — כמו כל האוסטרים...

הווה נמשך, היסטוריה קיימת...

לנצמן וזיווה מתנגדים לכינוי „סרט תעודי", זיווה מכנה את הסרט „מציאות כסיפור". הסרט אינו דומה לשום יצירה קולנועית תעודית על השואה מאלה שנוצרו עד היום. המודל שניצב ברקע סרטי התעודה של השואה, היה בדרך כלל סרטו של אלן רנה „לילה וערפל" (1955). סרט שיצר ראייה אישית פואטית באמצעות עריכת קטעי יומנים וקריינות שנכתבה בידי ז'אן קיירול. צילומי אושוויץ בצבא ובעקבותיהם מונטאז' של קטעי יומנים וצילומים אותנטיים. אנט אינסדורף בספרה „הקולנוע והשואה" טוענת שבמאים מבויימים כמו רנה, הצליחו להפוך את הדוקומנטרי לז'אנר אישי הקרוב לספר זכרונות או יומן. סרטו של לנצמן הוא אנטיתיזה לכל אותם סרטים. אין בסרט קריינות, קטעי יומנים ישנים או צילומים. לעיתים יש מפה להדגמה, לעיתים מקריאים מסמך. אין בסרט מוזיקה. יש קצב הנוצר מאופן חיבור התמונות זו לזו, נעימת קולם של המוספרים בצילום ישיר או על רקע הנופים.

הסרט בנוי על „מקום ומלה" השם הראשון שניתן לסרט. תהליך ההשמדה מתואר בפרוטרוט, אבל אין כל סדר כרונולוגי. אין התחלה ואין סוף. מציאות מתמשכת. הסרט נע מהכללי אל הספציפי, ממבט רחב אל הפרטים הבאנליים ביותר. כל זאת במהלך תשע וחצי שעות מהפנטות, לשם דיוק 561 דקות. הסרט מורכב מקטעי ראיונות עם יהודים ניצולים, פולנים שגרו בשכנות לתאי הגזים והמשרפות ונאצים שצולמו במצלמות נסתרות תוך כדי שלנצמן מסתיר את זהותו ואת מטרותיו. בצד הראיונות מצולמים המקומות כפי שהם היום. הדימיון פועל ביתר שאת, הצופה מרמיין את שאינו ניתן לתאור חזותי. השואה אינה נמדדת כאירוע מהעבר הרחוק, אלא כהווה נמשך, כהיסטוריה קיימת. הכפריים הפולנים מתייחסים ליהודים באותן נימות אנטישמיות, למרות שאין יהודים בפולין, כאילו לא חלפו ארבעים שנה מאז השמדת היהודים. הם מתארים את יהודי המערב השכנים שהגיעו למחנה, את נצלנותם של היהודים, ואת יופיין של היהודיות, שהעלמים הפולנים אהבו לעשות איתן אהבה (הן לא עבדו ולכן היו יפות, מסבירה איכרה פולניה מצחקקת).

ממשאיות־הגז אל מכונת־המוות של אושוויץ...

ציוני הדרך בסרט הם מחנות ההשמדה בלוץ', חלמנו, סוביבור, טרבלינקה ולבסוף אל מכונת המוות של אושוויץ, שיאו של התחכום הבל־אנושי. אחד המרואיינים המרכזיים בסרט, ס.ס. אונטרשארפירר פרנץ סוחומל. מטרבלינקה, מעניק את ההבחנה המדוייקת: „תאי הגז החדשים... בוא נראה... הם יכלו לחסל שלושת אלפים איש בשעתיים. כמה אנשים בעת ובעונה אחת בתא גזים אחד? — אינני יכול לומר בדיוק. היהודים טוענים שמאתיים. תאר לעצמך חדר בגודל כזה (מראה על החדר שבו הוא יושב). — באושוויץ הם הכניסו יותר? — אושוויץ היה מפעל. — וטרבלינקה? — אני אתן לך את ההגדרה. תרשום זאת היטב בזכרונך: טרבלינקה היתה קו ייצור פרימיטיבי. אבל יעיל. אתה מבין? — כן, אבל פרימיטיבי — כן, אבל הוא פעל היטב, קו ייצור זה של מוות."

קלוד לנצמן מראיין אובייקטיבי. בוחן פרטים טכניים. מה היה המרחק מרציף הרכבת לתאי הגזים; כמה זמן לקח מהמשלוח ועד לרגע שבו הוצאו הגוויות מתאי הגזים; מתי נבנתה הראמפה החדשה באושוויץ; מה היה רוחב משאית הגז; כמה קרונות ברכבת; כמה יהודים בכל משלוח. פרט לפרט נבנה תאור פעולתה של מכונת המוות. מתוך תחקורו של ביורוקרט, וולטר שטיר מי שהיה ראש יחידה 33 של רכבת הרייך שכביכול לא ידע על קיומם של מחנות השמדה, מתברר שאירגן את נסיעות היהודים להשמדה כפי שאירגן עסקות־חבילה של טיולים מאורגנים. הפרטים נרשמו בדיוק בלוח הרגיל של נסיעות הרכבת. המסמכים קיימים. לא היה תקציב ממשלתי להשמדה. היהודים שילמו עבור מותם באמצעות רכושם המוחרם, מסביר ההיסטוריון ראול הילברג.

משהו עם ארבע. עצוב עצוב...

לנצמן דן באובססיות כמו הקור העז בחורף בטרבלינקה. סוחומל נתונן שהקור היה מקפיא ושלגרמנים לא היו מדים מתאימים. אבל ליהודים היה קר יותר מעיר לנצמן „כן למסכנים הללו...", מוסיף סוחומל. ועוד אובססיה, המספרים. 18 אלף יהודים ליום בטרבלינקה, זו הגזמה טוען סוחומל לכל היותר הושמדו 15 אלף. פראו מישלון, פטריוטית גרמניה שיצאה להתיישב במזרח, נשאלת אם היא יודעת כמה יהודים הושמדו בחלמנו „ארבע משהו. ארבעים אלף או ארבע מאות אלף. — ארבע מאות אלף. — ארבע מאות אלף, כן. ידעתי שזה היה משהו עם ארבע. עצוב, עצוב, עצוב".

והחזירה לאמת מתבצעת בעקשנות. שוב ושוב אותן שאלות, מתי איך וכמה. לנצמן מבקש לחזור ולהדגיש. סוחומל שר את המנון טרבלינקה („נותרו מעט מאד יהודים שיודעים שיר זה", הוא מציין). לנצמן מבקש ממנו לשוב ולשיר את השיר. דברי המתורגמניות מפולנית, עברית או אידיש אינם נחתכים מהסרט, המלים זוכות להרגש כפול. כמה מהנשאלים נשברים, אינם יכולים להמשיך. לנצמן מצלם את הדממה, את השתיקות את הלבטים. אברהם בומבה, הספר שגזז את שערותיהן של הנשים בטרם כניסתן לתאי הגזים בטרבלינקה, אינו יכול להמשיך. מוחה את דמעותיו. לנצמן נעצר וממשיך: „אתה צריך לעשות זאת. אני יודע, זה קשה מאד, אני מתנצל". בין הראיונות וצילומי מחנות ההשמדה (המצלמה מתקרבת לשער אושוויץ, נעה בשבילים לכיוון טרבלינקה) צילומים חוזרים ונשנים של רכבות. רכבות שפועלות היום, שחוצות היום את אדמת פולין, רכבות שאינן שונות בהרבה מהרכבות של אז, מלקיניה, טרבלינקה, אושוויץ, מקומות חיים וקיימים גם היום. הנריק גאבקובסקי שהוביל רכבות לטרבלינקה עוצר את הקטר שוב ליד השלט וחוזר ומדגים למצלמה את תנועת העברת האצבע על הצוואר, סימן האזהרה של הפולנים למובלים למוות.

הסרט נקרא בשם העברי „שואה". המלים הלועזיות כמו HOLOCAUST משמעותן שונה, לא מדוייקת. HOLOCAUST פרושו בעצם קורבן, אומרת זיווה פוסטק, אין לו אותה משמעות של אסון והשמדה כמו לשואה. במקומות אחרים בעולם לשם „שואה" יש גם צליל מסתורי. מלבד זאת, זו המלה הנכונה והמדוייקת ביותר. אפשר להשתמש בסופרלטיבים, כך יינקטו כותבים שונים על הסרט: הסרט המוצלח ביותר על נושא השואה, או אחד הסרטים הדוקומנטריים הטובים שנוצרו מעולם; אבל כל אלה חסרי משמעות נוכח מפעל חיים זה, מול ההיסטוריה שנרשמת בעוצמה על המסך, נוכח החוויה הקשה, הפרצופים והמראות שמלווים אותך זמן ממושך לאחר הצפייה.

המרואיין האחרון בסרט הוא שמחה רותם המכונה קאז'יק, ממורדי גטו ורשה. הוא מספר על תחושת הבדידות שליוותה אותו כשיצא מהביבים אל הגטו החרב והשומם. הוא מספר שחש כמו היהודי האחרון עלי אדמות והחליט לחכות לבוקר ולבואם של הגרמנים. לאחר דבריו, שוב רכבת דוהרת, קול שקשוק גלגליה מלווה גם את כתוביות הסיום.

יומן כלכלי

פ. סבר

יום א': לא רק נקיון

בשובה לבריטניה, דרשה מרגארט תאצ'ר מן האנגלים להתנקות מליכלוך: היו נקיים כמו הישראלים, אמרה. מלכת בריטניה האמיתית (המלכה הממשית ממלאת רק תפקידי קישוט) תפסה אותנו מופתעים. תכונה לאומית ומדינית אחרונה שהיינו נזכרים להשתבח בה הוא הניקיון. אמנם, העיתונות הלונדונית הסבירה מיד למלכה, כי ראשית, צחצוח הרחובות של תל־אביב נעשה בידי פועלים מוז־רעב המובאים לשם כך מן השטחים הכבושים, ושנית הלא היא ממילא מקצצת ללא רחמים בתקציבי הרשויות המקומיות, חלקן סוציאליסטיות ואופוזיציוניות, ולכן אין כסף לפועלי ניקיון. אולם, גם לאחר ההסברים נשארו הבריטים מבויישים; שהמסר התאצ'רי לבני ארצה מופנה קודם כל אליה עצמה. לא שראש־ממשלת בריטניה אינה מתרחצת לעיתים קרובות, ולא שגופה מלוכלך ברחובות דרום לונדון ביום א' אחר הצהריים. חס ושלום. זו מדיניותה, מדיניות האבטלה והעוני שהיא מנהלת אשר דירדרה את בריטניה אל החולי המדכא, ששברי הבקבוקי של הבירה וקרעי עיתונות זולה באמת בכל פינה וליד כל פאב הם רק ביטויה החיצוני. מי שיצר במו־מדיניותו מיליוני מובטלים, שלמחציתם הנראה לא צפוייה כבר שום תעסוקה יצרנית עד סוף ימיהם, למה שילין על אלימות ברחובות? בפגישה עם עורכי העיתונים הישראלים הסבירה לנו גב' תאצ'ר, שרק מיתון כפי שהיא חוללה מביא להבראה כלכלית. זה היה הסבר לעוס, לא משכנע: אם המיתון והאבטלה אכן הכרחיים לבריאות, למה אצלה הם לא הבריאו?

למה בריטניה בכל זאת מלוכלכת מישראל? ידידה שנסעה לשנת שבתון לאוקספורד סיפקה לי תשובה כלשהי. במכתבה משם היא מתארת מפגש רעים עם הבנקאות הבריטית המסורתית במעולתה. „קח למשל", היא כותבת, „את בנק ברקליס באוקספורד. אתה עולה לקומה השנייה, למחלקת מטבע־החוץ. הכל רהיטי תיק יקרים, שטיחים, תמונות. מקבלת אותך פקידה במדי הבנק, שואלת לרצונך, ומזמינה אותך להמתין בכורסת עור בפינה. אתה יושב, והיא במרים מסובבת את הראש לפקיד הנמצא חמישה סנטימטר לימינה, והוא מקשיב, מכחכח בגרונו ומרשה לה להזמינך לגשת אליו. אני ניגשת ושואלת אותו, מה מצב הדולר. הפקיד פותח את העיתון הוורוד „פיננשל טיימס" ומתחיל לקרוא ולהקריא. האין לכם, אני שואלת בזהירות רבה, נתונים משלכם על שער הדולר? הו, אמר הפקיד ברוגז, חשבתי שהגברת מתעניינת במצב הדולר בזמן האחרון, וזה כתוב בעיתון. אני מסבירה לו, שהחלטתי להמיר סכום קטן מדולרים לשטרלינגים, הבנקאי האנגלי שואל לשמי, ופותח ספר ענק המונח לפניו, ובו רשומים כל הקליינטים של סניף הבנק הזה באוקספורד, כל לקוח ועמודו, כל לקוח וקורותיו הפיננסיים — והכל רשום בכתב יד מסודר, שורות־שורות. הוא מרפרף ומדפדף ומדפדף, והדם אצלי עולה לאט־לאט לראש (כך כותבת הידידה משנת השבתון). הנה, מצא: יש, אני רשומה. אז אפשר לגשת לעיקר: הפקיד שולף ממכתבתו דף נייר לבנבן ומתחיל לרשום עליו, בעט נובע, מכתב בשמי לבנק: „הנני מבקשת להמיר מחשבוני מס....". סיים לכתוב ומגיש לי את מכתבו לחתימה, ואני מחפשת נוצה כדי לחתום. ורק עברו ארבעים דקות, בלי המתנה, מאז נכנסתי בשעריו של המוסד הכספי האקסקלוסיבי עד שקיבלתי את כספי".

תאמרו: זו המסורת. לא — המסורת כשלעצמה איננה הגורם הבולם יעילות כלכלית, והדוגמאות של יפן ושוויץ מוכיחות זאת. בשתיהן מכבדים את נוהגי העבר ונהליו, אך התוצר הלאומי גדל מהר, והאבטלה אפסית. שם הבנקאות נעשית באמת במהירות האור. בבריטניה של תאצ'ר אבד לכולם חוש הלחץ, אותו חוש שישי שבלעדיו שוקעים המשקים באדישות, והרחובות בזבל. המשחק סכומו אפס: ממילא אין עבודה לכולם, ממילא האבטלה אורבת בפינה, אז למה לשנות, למה למהר, למה ליזום? למה לנקות? טוקיו, ציריך, בוסטון וסינגפור נקיות להפליא, תושביהן בעשייה מתמדת, אין להם זמן ללכלך. כשתחזור תעסוקה מלאה ללונדון, תהיה גם היא נקייה יותר, ובינתיים אדרבא, שיבואו ללמוד אצלנו. אם לא ניקיון, אז לפחות בנקאות, שלמרות בייסקי ודו"חה, מצליחה ביעילות. ואם לא בנקאות אז לפחות את הנלחצות הבוערת כאש בעצמותינו, ושבגללה כל מיתון ישראלי הוא כמו יחסי מין ישראליים: בלתי־מתוכנן, עמוק ונגמר מהר מאוד, והוא מכונה תוכנית כלכלית.

יום ב': עלות ההזדמנות החמוצה

בנמל התעופה לוד עבר פרופ' אליאס תומא את החוויה הישראלית: בדיקה ביטחונית מיוחדת, אישית־לוחצת, כמו לכל ערבי בעל דרכון זר, החשוד מעצם טבעו ומראהו. ההשפלה היכתה בו בהלם. מדען אמריקני ממוצא פלשתינאי („מדען פלשתיני אורח ארה"ב", כהגדרתו) ששמו נודע לפניו גם כחוקר חברתי, וגם כמגשר פוליטי, מורגל בקבלות פנים אחרות, מכובדות ומאורגנות כהלכה על־ידי מזמיניו. „אילו היה לכם שכל", הוא אומר לו, עדיין נרעש ונרגש, „הייתם מסתפקים בבדיקות וחיפושים רק אצל מי שצל חשד נופל עליו, ולא נטפלים לכל בעל שם ערבי". האפלייה, הסלקציה, האחריות הקולקטיבית, מושגים דוקרניים שפרופ' תומא משתמש בהם לתיאור מעשים, הנתפסים על־ידינו כשיגרתיים, שאנו רואים בהם רק ברירה טבעית יעילה, אבל לא חונקת. הפרספקטיבה משתנה, כאשר אתה הופך לאובייקט החשד. הדברים שרואים משם, מחדר החקירות, לא רואים מכאן, מאשנבו של שוטר. אינני מבקש יחס מיוחד כפרופסור אורח, מסייג תומא את קובלנתו, אני מרוצה שנפל בחלקי להשתתף גם באופן אישי בניסיונו של עמי המושפל והכבוש בארצו.

תולדות פלשתין הם, לפי תפיסתו, שרשרת של כיבושים. כיבוש בריטי מ־1918 עד 1948, כיבוש ישראלי, ירדני ומצרי מ־1948 עד 1967 ובשליטה־ישראלית מאז ועד היום. הצגת דברים כזו מזמינה כאילו מראש את מסקנותיה: החייל היהודי בן התשע־עשרה, החוגג ביוני את יום הולדתו המר, אשם בכל פיגועי הישות הלאומית הפלשתינית. אך האזנה קשובה לדברי פרופ' תומא, וקריאה מעמיקה בחיבור שהגיש ל„כנס ארמאנד האמר" על שיתוף פעולה כלכלי במזרח התיכון, שם פגשתיו באוניברסיטת תל־אביב, מבליטים את ייחודו כאיש מדע ואת מקוריותו כאיש מדינה. העלות הכלכלית האמיתית של הכיבוש, טוען תומא, אינה במה שהוא עשה למשקי הגדה המערבית והרצועה, אלא במה שהוא לא עשה, באובדן ההזדמנות לשיתוף־פעולה, שפניו אל ימי־השלום שלאחר הכיבוש. „תושבי הגדה המערבית ורצועת עזה", כותב תומא, „תחת השפעתה של הכלכלה הישראלית המפותחת מאז 1967, הרוויחו ונהנו מרמה גבוהה יותר של תעסוקה, הכנסות ריאליות גבוהות והעברות טכנולוגיות... במילים אחרות, הגדה המערבית ורצועת עזה התפתחו בתקופה זו לפחות כפי יכולתן ואף יותר ממה שהיו מתפתחות תחת השליטה של ירדן ומצרים". הוא שוקל כל עדות סטאטיסטית חוזר ושוקל, כדי לא להטות את כף המאזניים לצד ההערכה הלא־מדעית, ומגיע למסקנות שניסוחן זהיר, אך משמעותן גורפת: „על סמך הנתונים המצויים, לא נוכל להסיק כי יחסי המסחר בין ישראל לבין השטחים היו נצלניים... אין לנו שום עדות לכך, שלו לא סחרו השטחים עם המשק הכובש, יכלו למצוא אלטרנטיבות עדיפות יותר", בקצב הצמיחה הכלכלית, בגידול התוצר הריאלי, עברו השטחים הכבושים את ישראל, שמשקה זחל לאיטו, וגם את ירדן ומצרים, שאצה להן הדרך. הכיבוש „לא יצר מכשול בדרך להגדלת המגזר התעשייתי בשטחים: למעשה, התנהגותה הכלכלית של ישראל - הרחיבה את הייצור והחרושת שם על־ידי מסירת עבודות תעשייתיות, העברות טכנולוגיות והכשרה מקצועית", כותב תומא. ומה לגבי איכות החיים? גם כאן, תשובותיו של הפרופסור הפלשתיני מנוגדות למניין פשע הכיבוש הסטנדארטי: „למרות העובדה, שגם בעזה וגם בגדה המערבית מצויים מחנות פליטים לרוב, תמותת התינוקות שם ירדה (מתחילת 70) באורח דראמטי", לרמה הנמוכה בשיעור ניכר מזו של ילדי מצרים או ירדן. כמות הקלוריות היומית הנצרכת על־ידי תושב הגדה או הרצועה עלתה על האורח הממוצע של מצרים או ירדן סבל מירידת המנה. הבעלות על מוצרי צריכה ביתיים ומכוניות „התרחבה מאוד", ו„הוא הדין" ביחס להשכלה ודיור.

פרופ' תומא מפריד אם כן בין השפעותיו הכלכליות של הכיבוש כמציאות פוליטית כפייתית, לבין ההשלכות הכלכליות של החיתוך הפתאומי בין המשק הישראלי המפותח למשקי הגדה והרצועה התת־מפותחים. לכן הוא מרבה להשתמש בתיבה הלשונית „עם הכיבוש או בלעדיו", ומעורר תהיות וסייגים בקרב שומעיו וקוראיו. אומנם תומא הפלשתיני מעלה מדי פעם גם את ההאשמה שישראל רוששה את השטחים, אך אינו דואג במיוחד לחזק או לבסס דברים אלו; הוא משאיר אותם, בכוונת תחילה, במעין סתמיות תעמולתית בלתי־מגוייסת. תומא הכלכלן המדיני נושא את דגלה של טענה אחרת: לישראל הייתה מדיניות כלכלית של „לא לעשות כלום". THE POLICY OF DO NOTHING (הוא אומר) כלפי הגדה והרצועה. מדיניות של הזנחה, אדישות, אי־שיתוף ואי־מעורבות. יעשו נא כוחות הטבע הכלכלי את שלהם, ואנו לא נכוון את הזרמים — זו היתה הגישה הישראלית כלפי

המפגש הכלכלי בין הכובשים לכבושים. רק הכלכלן בחיבורו ובתשובותיו פרופ' תומא אינו מרחיב את היריעה לכדי כיסוי כל הקונספציה המדינית של „שב ואל תעשה", אך רגליה הקרות מבצבצות מתחת לשמיכה הקצרה. עלותה של האדישות היתה ב„אובדן ההזדמנות לנצל את הכיבוש כדי לשפר את סיכויי הרווחה, הכלכלה, ולכן השלום", כותב תומא. „ישראל לא שמה את לבה לאפשרות להשתמש ברווחתם הכלכלית של השטחים כאמצעי לקידום יחסי הבנה עתידיים, כגורם אסטראטגי בסיומו של הסכסוך". אין הוא קובע, באחד ממשפטי המפתח של חיבורו. אין כלפינו אשמה מיוחדת של דיכוי וניצול כלכלי פעיל, אלא אשמה של הרמת ידיים וגבות, של אי־כפייה של מדיניות פיתוח המונחת מגבוה. הדברים הטובים והרעים שקרו בגדה המערבית וברצועת עזה תחת שלטון ישראל לא היו תוצאה של איזו תוכנית־אב כלכלית כוללת, שמטרתה ליצור תשתית של שיתוף־פעולה, יהיה עתיד השטחים אשר יהיה. אלא רק נבעו מפעולתם הבלתי־מרוסנת של כוחות השוק החופשי, ובמיוחד שוק העבודה. אך, אפשר היה אחרת, אפשר היה להתאמץ יותר, להשתדל יותר, לכוון יותר. לדעתו של פרופ' תומא, ההמנעות הישראלית מתכנון יזום, כלשונו „NONCOOPERATION", אי־שיתוף המסקיר, הביאה לידי כך שכלכלת השטחים ממשיכה להיות תת־מפותחת, בשעה שעם פעולה יזומה מצידנו ותגובה ראציונאלית של תושבי השטחים — תגובה שהוא מניח אותה כמובנת מאליה — ניתן היה לזרז את סגירת הפער בינינו לבינם וליצור בסיס ל„יחסים הרמוניים עם ישראל, כבר עכשיו".

אלו הבחנות וטענות מאוד דקות, קשות־הוכחה. האם מעורבות פעילה של ממשלת

The Armand Hammer Conference on Economic Cooperation in the Middle East

PROGRAM

Tel Aviv University, June 1-3, 1986

ישראל וכלכלניה במשק השטחים לא היתה מתפרשת כהעמקת הסיפוח ונצילתו? האם בכלל ייתכן שיתוף עסקי או משקי בשורות של איבה פוליטית בוערת? בין שני עמים הנלחמים על אותה הנחלה? קצב הצמיחה הריאלי בגדה בעשור הקריטי של שנות השבעים היה מהיר מאין כמותו, ויתקשה פרופ' תומא לאושש את חישוביו, לפיהם מדיניות כלכלית ישראלית אחרת יכלה להאיץ עוד יותר את הפיתוח. הוא לא מביא סימוכין לתיזה זו, אף שהיא מסקרנת מאוד בעצם העמדתה כך, בעלותו של אי־השיתוף, אך יש תמיכה עקיפה ברעיונו בעבודותיהם של כלכלנים ישראלים. משק הגדה והרצועה מוכר לישראל, לירדן ולמדינות המפרץ הפרסי אותו השרות שהיה לו למכירה בעודף: כוח־עבודה. המכירה הביאה לשילוב של שוק העבודה בישראל ובגדה, כפי שמוכיחים הפרופסורים קליימן ומיכאלי בחיבור אחר שהוגש לכינוס, „האינטגרציה של שוק העבודה בגדה המערבית, ברצועת עזה ובישראל". השילוב, לדעתם, היה לתועלת הדדית והוסיף רווחה לכל. בתחילת שנות השמונים נעלמו ההפרשים בשכר בין השכיר הישראלי לבין העובד האורח מן הגדה המערבית, עבור אותה העבודה, כשההבדלים במבנה התעסוקה ובהשכלה מסבירים את כל הפערים בהכנסות; אך העובדים האורחים מן השטחים הועסקו כמעט כולם בג'ובים שבתחתית הסולם המקצועי. בכל־זאת, העדיפו לעבוד בישראל השנואה, אך הקרובה, מאשר לנדוד לנסיכות נפט המתנכרות. מכאן מסיקים מיכאלי וקליימן שהמפגש איתנו אכן היה להם לרווחה; כי ממה היו מוצאים את שכרם לו הרחיקו לחפש עבודה במדבריות המפרץ? מבנייה, משרותים אישיים ומאותו סוג תעסוקה נמוכת־מיומנות שמצאו בישראל. המסקנות המתבקשות אך לא הבלתי־נמנעות, מן הניתוח של מפגש שווקי העבודה הישראלי והגדתי־עזתי תומכות ברעיונו המרכזי של פרופ' תומא: שהמפגש עצמו הועיל לנפגשים, אך לא למידת האפשר; הפוטנציאל לא מוצה, עובדי השטחים המועסקים בישראל קיבלו אומנם שכר גבוה יותר, ומידה מינימאלית של הכשרה מקצועית במקום העבודה עצמו. אך מעבר לזה — לא כלום. בארץ לא גובשה מדיניות כלשהי, דוחה או מקרבת, כלפי העובדים האורחים, ולכוחות השוק ניתן הדרור לקבוע זאת. מה שהשוק קבע והיקצה איננו המצב המיטבי מבחינה מדינית ולאומית. הוחמצה ההזדמנות הבלתי־חוזרת להפוך את רבבות העובדים הצעירים הנוסעים השכם והערב מביתם שבמדינת הגדה והרצועה לעבודתם שבמדינת ישראל למגשרי הבנה, למבשרי שיתוף, למעצבי שלום. לא דאגנו לקדמם, ללמדם מקצוע, לארחם כבני־אדם שווי־ערך בקרבנו. משה דיין, שפתח את גשרי הירדן, התווה את הקו הברזל של אי־התערבות ישראלית במה שמכונה „חיי היומיום של התושבים" בשטחים, הבאים אחריו ראו בדרך־כלל בגדה ארץ רחוקה או נחלה לאימפריה. למדיניות אי העשייה היו הישגים מדידים ומדידים; את המחיר המלא שלה, את העלות הכבדה של אי־ניצול ההזדמנות הגדולה, נשלם בשנים הקרובות בריבית חריגה.

פרופ' תומא העניק להרצאתו את הכותרת: „כלכלת הכיבוש בפלסטין מאז 1948 ועלות אי־השיתוף". בתוכנית הכנס זכתה אותה ההרצאה לכותרת קצת שונה, רק הושמטה ממנה מלה אחת: „פלסטין". פרופ' תומא לא שבע נחת מן הקיצור הלא־מוסכם הזה ומחה נמרצות. פרופ' חיים בן־שחר, יושב־ראש ועדת ההיגוי של הכינוס ושל „קרן האמר", אמר לי, שבסך־הכל מדובר בטעות דפוס, כלומר טעות טכנית, ושכל באי הכינוס נהנים מחופש אקדמי מלא. ואני התבוננתי בפניו הפגועות של אליאס תומא וחשבתי לי, בתנאי שעברו מקודם בהצלחה את הבדיקה הבטחונית הקפדנית בחדרון צדדי ליד אשנב הדרכונים בנמל התעופה בלוד, חדרון המיועד לבעלי שמות שלהם צליל פלסטיני, ואי־אפשר לפסוח עליו כמו על טעות טכנית.

יום ג': עונת כנסים וכינוסים

עונת הציד של הפרופסורים מתחילה באמצע מאי ומסתיימת ביוני. הם באים לכאן מכל ארצות־העולם, להקות־להקות, כמו חסידות בחורף, הכנסים והכינוסים קוראים להם מרחוק; וכשמתקרבת שנת לימודים אוניברסיטאית לקצה, מתעוררים מכוני המחקר שלנו מתרדמת הלימודים הממושכת ומתחילים לארגן בבהילות איזה כנס, סימפוזיון או לפחות יום עיון שיירשם לזכות תהודתם, ולחובת תקציבם, לקראת השנה הבאה. אין כמובן להעלות על הדעת והדוכן כנס בלי משתתפי חו"ל, וכל המרבה הרי זה משובח. מיטב הסגל האקדמי של מכללות ובתי אולפנא גבוהים של העולם המערבי התארח ויתארח בששת השבועות של מאי ויוני בארצנו, ובפנקס הפגישות הפתוח נהיה צפוף מאוד. האם בכלל נשאר עוד בארצות־הברית של אמריקה איזה כלכלן, היסטוריון, חוקר אסלאם או פסיכולוג לפליטה, מגל המוזמנים לישראל? האין ריקנות באם.אי.טי? בדידות ביו.סי.אל.איי? בכל־זאת, הסביר לי פקיד בכיר באחד המכונים המארגנים, ההוצאה הלאומית על הבאת שמונה פרופסורים לסמינריון משם לכאן נמוכה בהרבה מן ההוצאה הלאומית האלטרנטיבית שהייתה כרוכה בנסיעת כל סגל המכון, שמונים וחמישה איש, מכאן לשם. אך כאשר שאלתי אותו, האם הבאת הכבודה הנ"ל לארץ תמנע מאנשי האקדמיה להרים כנפיים לחו"ל, השיב לי כי זהו בדיוק אותו סוג של שאלות וחקירות שאין הפקידים הבכירים מוכנים לעמוד בו.

למי שתקציב נסיעותיו מכווץ מאוד, כמוני, למשל, כל כנס הוא נכס. על הדשא בקמפוס התל־אביבי שוחחתי חינם עם פרופ' ג'אפרי שוט מן המכון לכלכלה בינלאומית בוושינגטון, מומחה לסאנקציות כלכליות, על האפשרויות של הפעלתן על־ידי ארה"ב נגד ישראל. „סיכויי נמוך כעת, אמר פרופ' שוט, אבל בכל שאתם נעשים תלויים יותר בנדיבותו וסחרו של הדוד סם, כך גדלה יכולתו לתפוס אתכם בעתיד במקומות הרגישים וללחוץ. הסאנקציות, הוסיף, לא יכוונו לשינוי מהותי של כל מדיניות החוץ שלכם, אלא להשגת מטרה נקודתית כלשהי, שהבית הלבן יראה בה ברכה לקידום תהליך השלום, כמו הקפאת ההתנחלויות. מן המחקר הרב־לאומי והרב־תקופתי על סאנקציות כלכליות שערכתי נובע, הזהיר שוט וניער את שרוולו מן הנמלים שטיפסו בבגדיו, שהן יעילות במיוחד כשהן מופעלות כנגד ידידים; נגד מדינות־אויבות אין טעם להשתמש בנשק של לחץ כלכלי, כי הן לא יתכופפו מזה, בדרכנו אל הקפיטריה של האוניברסיטה השיא לנו גם פרופ' שוט עצה מלומדת: אתם, הישראלים, אל תהיו בטוחים מדי בסיוע אמריקני לנצח. שום יושב בבית־הלבן לא ילחץ עליכם לרדת מן הגולן, למשל, ולא יזכה לגיבוי מן הקונגרס — כי זו היא תמורה פונדאמנטאלית שאין משיגים כמותה באמצעות איומים כלכליים. אבל לסחוט מכם גמישות, בעניין שדעת־הקהל בוושינגטון תראה בו מכשול לשלום — לזה נחשפתם, עכשיו. מה גם שהקונגרס רעב להוסיף, בהרצאות, סיים, והבנתי שלא רק לקונגרס תוחזק טוב דברי, בקפיטריה, שנוספו לה שולחנות בפרוזדור וסלאטים בעירבוביה. המזכירה ארוחת־בוקר ישראלית במלון ישראלי אחרי שהישראלים עברו עליה, ישבתי עם פרופ' מיכאל אינטרילוגאטור, המנהל את המרכז לענייני אסטרטגיה בינלאומית באוניברסיטת קא־ליפורניה, וגם בפיו היו עצות אזהרה כלפינו. אתם חייבים לשרטט לעצמכם, אמר, איזה שהוא תרשים לסיום מצב הכיבוש בגדה המערבית. אני יודע, חייך אלי כמצטדק, ש„כיבוש" היא אצלכם מלה מלוכלכת, אבל הפתרון איננו להפסיק להשתמש בה, אלא להפסיק אותו. זו צריכה להיות נקודת־מוצא לכל תהליך. הזמן הוא בעוכרינו: הירידה הגדולה במחירי הנפט היא, לדעתו, אחד הגורמים השליליים הפועלים מהר וחזק באזורנו. פחות הכנסות מנפט לא יביאו את מדינות־ערב להקטין את הצבא ואת מירוץ החימוש, אלא להוריד את רמת־חייהם של ההמונים העניים; הצבא בכל מקרה יקבל את הנתח שלו, כי הוא מסד היציבות השלטונית. משבר כלכלי עלול לכן להוביל לנפילת המתונים ופריחת הקיצונים, לחיזוק הקנאות והחלשת השפיות, לשקיעה בפאטאליזם עקר. רק שיתוף־פעולה כלכלי בין־מדיני מקיף יוכל למנוע „עתיד הרסני" שכזה, אבל איפה שיתוף ואיפה כיבוש? הדינאמיזם הפוליטי הישראלי, אמר פרופ' אינטרוליגאטור מקאליפורניה. מה קרה שנזל מכם?

כשפרופ' אינטרוליגאטור משתמש במאמרו בביטוי „הבהרת תפקידה העתידי של ישראל בגדה המערבית וברצועת עזה", הוא מתכוון, כדבריו ליד סיר האוכל המשותף, לנסיגה מוסכמת; אבל בכתובים מדעיים עדיפה מלת־קוד פחות מחייבת, כמו „הבהרה", ולא „נסיגה". היו מלות־קוד אחרות בהרצאות אחרות: יוזמה אמריקנית בתהליך ללחץ, למשל. או „שיתוף פעולה" כתהליך לסיוע מאסיבי למשל. במודל מאקרו־כלכלי של ישראל, ירדן, מצרים והגדה המערבית שהוצג בכינוס על־ידי פרופ' גדעון פישלזון מאוניברסיטת תל־אביב נבחנו שני תסריטי־פיתוח עד 1992, האחד תוקפני־בלי־שיתוף, והשני של־שלום־עם־שיתוף. התוצאות וההשוואות היו קצת מביכות, ולכן (דומני) הוצנעו. ישראל היא המרוויחה הגדולה והנהנית מעל כל פרופורציה מהפסקת האיבה. בסצנריו תוקפני, מגיע התוצר הלאומי האזרחי שלנו בשנת 1992 ל־22.4 מיליארד דולר, גידול של שלושה אחוזים לשנה, והחסכון הלאומי לחצי מיליארד דולר. בסצנריו של שלום גדל התוצר האזרחי בקצב כפול, ומגיע באותה השנה ל־33.7 מיליארד דולר; החסכון הלאומי עולה ל־7.5 מיליארד דולר. הסטת המשאבים מהוצאות הביטחון להשקעות ויצוא מוריקה סם צמיחה תוסס ומקפיץ למשק הישראלי; מפנה מקביל לא מתחולל בגדה המערבית ובירדן, למעשה, הפער הכלכלי בין הגדה לבין ישראל, לפי המודלים של פישלזון, מתרחב במידה משמעותית דווקא כשהשלום בא לאזורנו, וזאת משום שלמדינת הגדה המערבית אין הוצאות ביטחון, ולכן הפסקת מירוץ החימוש משנה אך במעט את נופה ואופיה הכלכלי, וגם בירדן השינוי שולי. ברור: נטל הביטחון כבד יותר עלינו, ולכן הקלתו מקילה יותר עלינו. הפירות הכלכליים של השלום עשויים לנשור בעיקר לצד אחד של הגבול, ולכן כדאי להמציא את המודל (הלא קיים עדיין) של שיתוף יותר פעיל, שיקרין לכולם עתיד ורוד לפחות באותה מידת צבע. „לא לקחנו בחשבון הזדמנויות כלכליות חדשות, שייפתחו עם השלום", אומר פישלזון, ופרופ' תומא, שעניין ההזדמנויות הלא־כלכלות בחשבון כה רובץ על לבו והכרתו, מניד את ראשו בהבעת אכזבה.

אכן, הכינוסים מרחיבים דעה וידע, מאפשרים נגיעות בלתי־אמצעית בכוכבי המדע, וגם משפרים את השליטה בשפה האנגלית, היא שפת האם הרשמית שלהם, שפת חכמה, אנגלית; אף לא מרצה אחד ב„כנס האמר", באף לא חיבור אחד על אזורנו, השתמש בשם התואר הגיאופוליטי „יהודה ושומרון": כולם, אורחים כמקומיים, כתבו, הרצו, דברו, התווכחו והשלימו על „הגדה המערבית" בלבד, ו„השטחים" היו תמיד „כבושים", ולא „מוחזקים". רק בשל הטיהור הסמאנטי הזה, כדאי להרבות בסימפוזיונים מיובאים. אבל נא לא להגזים: את כל החוכמה הבינלאומית לדחוס בחודש חמסיני אחד?

יום ד': יבולנו דל

ערב חג השבועות („השנה תהיה חגיגתנו עצובה במקצת", אמרו לי חברים בקיבוצים, „כי הכל במחסור" — המים, הממון, הכבוד ומצבי הרוח") אני שוקל את יבול הכתיבה השנתי: הרבה מלים ומעט השפעה על העושים. מי שנקראו בעבר „מקבלי החלטות" ועכשיו הם „מחוללי מדיניות", למדו להסתגל באדישות לעיתונות בקרנות ובקרנית. הדקירה כבר לא כואבת להם, והכאב כבר לא מגיע אותם. העיתונות, לכל היותר, קובעת את סדר היום לדיון הציבורי היומי שהיא מנהלת עם קוראיה ועם עצמה. הישגה הגדול ביותר כשהיא מצליחה להביא לידי הקמתה של ועדת חקירה. סלנו על כתפינו, הבאנו ביקורות, ועוד ביקורות, וזהו קצירנו: כי קצרה ידנו. עיתונות חופשית איננה ערובה לממשל תקין, היא לא מכון תקנים, אבל היא ערובה לעירנותה המתמדת של דעת־הקהל. לא נותנת לישון בשקט: פעמון אזעקה שנלחץ ונתפס ואינו חדל.

עד שמתרגלים אליו: אבל לעולם, תודה לאל, לא מתרגלים לגמרי.

היבול העיתונאי הוא, לכן, דל תמיד, מתפזר לכל רוח, למשל: מקרה הוויסות. בלי לחצה של העיתונות (וכמה חשבונות־נקם אישיים של חברי הוועדה לביקורת המדינה של הכנסת) מעולם לא היתה מוקמת ועדת בייסקי, אולם הדין וחשבון שלה יירשם בהיסטוריה הציבורית שלנו כהחמצה גראנדיוזית: יישומו המלא ככתבו וכלשונו (המבולבלת מאוד) יביא לפיזור מדינת ישראל במתכונתה הנוכחית, ויסוד מדינת יהודים אחרת, שבמרכזה שוק הון בלתי־מופרע, כמו שוק עיר בימי המסחר של ימי הביניים. אין כמעט איש־משק שאינו נגוע־בייסקי, בכתם גדול, קטן או רק טיפה שנתזה. מפתח השמות לדו"ח הוועדה, לו חובר, עשוי היה להקרא כרשימת כל „מחוללי המדיניות" הכלכלית שלנו, בלי הבדל גזע, דת, מין ומפלגה. אז מה הישגנו?

פרופ' ברונו. „אין כימיה בינו לבין פרס"...

מקרה שני, פרסונאלי יותר: מועמד הליכוד לנגיד בנק ישראל, עכשיו זה כבר רשמי לגמרי, הוא פרופסור מיכאל ברונו, מי שהיה חבר בוועדת מומחים כלכלית שייעצה לממשלת הצללים של המערך ערב הבחירות האחרונות מה לעשות במאה ימי השלטון הראשונים. אבל הליכוד אימץ את ברונו והמערך („סיעת המערך") דוחה אותו בקולניות של עסקנים פגועים. „אין כימיה בינו לבין פרס", מדגישים מקורבי־פרס. כל זה מצחיק אותנו — העיתונאים המכירים את הנפשות הפועלות — עד דמעות של שתיקה. אנחנו, שהיינו ליד סיר הבישול של ההחלטות, יודעים כי בלי „ברונו" (כמרכאות, לא רק כשמו של האיש, אלא גם כשמה של פירמה ושל חותם) לא יכלה תוכנית הייצוב הכלכלית, זו שתחגוג בעוד שבועיים שנה להולדתה הכאובה, לצאת לאוויר העולם ולהעניק נקודות־זכות לראש־הממשלה היוצא. ומה הישגנו ביוני 86' שקוע כבר שמעון פרס בחומצות ומליחים של הוויה הפוסט־רוטאציונית וזקוק כנראה לאמבטיות כימיות אחרות. הוא מרוכא, הוא שפוף, הוא נגרר. חושש להרשם בספר תולדות הימים כאפיזודה שלטונית חולפת בין כהונת שמיר כראש־הממשלה לכהונת שמיר כראש־ממשלה.

גם יבוליו דל בעיניו לא יציגנו. לראוה בחגיגת השבועות שתעמוד השנה, כאמור, בסימן המחסור החריף באמצעים ליצור העתיד.

„שואה" של לנצמן

דני ורט

מקום ומלה

אפשר לומר שזהו הסרט המוצלח ביותר על נושא השואה, שזהו אחד הסרטים הדוקומנטריים הטובים שנוצרו מעולם; אבל מלים אלה חסרות־משמעות נוכח מפעל־חיים זה, מול ההיסטוריה שנרשמת בעוצמה על המסך, נוכח החוויה הקשה, הפנים והמראות המלווים אותך זמן רב לאחר הצפייה

אידיליה. על נהר הנארב המתפתל בתוך צמחייה ירוקה עבותה שטה סירה. הגבר בסירה שר שיר פולני „בית לבן קטן/טמון בזכרונותי/ אודות הבית הקטן הלבן/ אני חולם מדי לילה." ברקע נשמעים קולות בפולנית, של צופים במחזה „הוא היה בן שלוש עשרה וחצי. היה לו קול יפה. אנו הקשבנו לו... כאשר שמעתי אותו שוב, ליבי הלם בחוזקה. משום שמה שאירע כאן... היה רצח. חייתי שוב את מה שקרה..." האיש בסירה הוא שמעון סרבניק, אחד משני הניצולים היחידים ממחנה ההשמדה בחלמנו. הבמאי קלוד לנצמן הביאו שוב לחלמנו להחיות את האימה.

ב־1973 יצא להקרנה סרטו של קלוד לנצמן „למה ישראל". סרט פנורמי, התוהה במשך למעלה משלוש שעות באמצעות סדרת ראיונות מרתקים על מהות תקומת ישראל, על להיות יהודי בארץ. הסרט הופץ בזמנו בארץ, אם כי לא הוקרן באופן סדיר. קלוד לנצמן (יליד 1925), לשעבר חבר במחתרת הצרפתית, איש שמאל, ידידם של פול סארטר וסימון דה בובואר, והשתתף בשנות החמישים בכתיבה ב„זמנים מודרניים", כתב עת שהוא כיום מנהלו. נושא השואה עבר כחוט השני ב„למה ישראל". הסרט פותח ומסיים בצילומים מ„יד ושם" בירושלים. ניצני הסרט „שואה" היו כבר טמונים ב„למה ישראל" אומרת זיוה פוסטק, מי שערכה את שני סרטיו של לנצמן. המחקר לקראת הסרטת „שואה" התחיל ב־1974. הרעיון לסרט בא מצידו של אלוף (מיל) הר אבן, מנהל מכון ואן ליר, ממנו זכה לנצמן לעזרה ראשונית. הסרט צולם ברובו בין השנים 1979־1978, מלבד קטע הראיון עם הנאצי מטרבלינקה פרנץ סוחומל שצולם עוד ב־1975. החומר המצולם של כ־350 שעות כלל כמעט כל נושא אפשרי הקשור בשואה. בגרסה הסופית לא נכללו: עליית הנאצים לשלטון, מדגסקר, ניסקו (הנסיון הראשון של מחנה ריכוז), הגטאות (חומר רב על טרייזנשטאט), המצאת מכוניות הגז בארצות הבלטיות, ההוצאות להורג בירייה שהיו „מעמסה רוחנית" על הגרמנים, או המרידות בטרבלינקה ובסוביבור.

העצים הסתירו את הסוד

עריכת הסרט החלה ב־1979 והסתיימה ב־1985, חמש שנים ושמונה חודשים. העורכת זיוה פוסטק היתה היחידה שנותרה לאורך כל שלבי הפקת הסרט. היא מספרת שלנצמן ידע מה תהיה סצנת הפתיחה, סרבניק בסירה על הנהר, הוא לא ידע בדיוק מה יהיה המשכו של הסרט. בשלב הראשון, ערך מיון של הקטעים לפי נושאים ולשם הדגמה נערכו שלושה קטעים. בשלב השני — שהות בכפר משך ששה שבועות, הסתגרות מוחלטת מהציביליזציה עם החומר שצולם לשם כתיבת תסריט. הוחלט לעסוק תחילה בקשיי דיבור. מסרבניק עברו לניצול השני מחלמנו, מרדכי פודחלבניק וממנו אל חנה זיידל, בתו של מוטקה זיידל ניצול ממחנה סוביבור. חנה מספרת שאביה שמר תמיד על שתיקה וכמעט לא סיפר את קורותיו באותן שנים איומות. מחנה ואביה עוברים למוטקה זיידל ויצחק דוגין, אף הוא מסוביבור, מצולמים על רקע יער בן שמן. זיידל משווה את היער הישראלי ליער הפולני „המקום דומה לפונארי, רק שבפונארי לא היו אבנים. העצים זהים, אבל בליטואניה הם גבוהים ומלאים יותר". מכאן עוברים לנוף פסטורלי נפלא של יערות סוביבור. המרואיין יאן פיבונסקי, מי שהיה עובד בתחנת־הרכבת בסוביבור — „האם צדים עדיין ביער סוביבור? — כן יש חיות מכל הסוגים — האם צדו גם אז? — רק ציד אדם. כמה מהקורבנות ניסו להמלט אבל הם לא הכירו את הסביבה. לעתים נשמעו פיצוצים מכיוון שדה המוקשים. פעמים נמצא שם צבי ולעתים יהודי מסכן שניסה להמלט. קסמם של יערותינו הוא השקט והיופי. אבל לא תמיד היה שקט כאן. היו ימים שהמקום היה מלא זעקות ויריות, נביחות כלבים... אחרי המרד, הגרמנים החליטו לחסל את המחנה. מוקדם, בחורף 43', הם שתלו עצים כדי לטשטש את העקבות — העצים הללו שם היו הקברים? — כן, כשהגעתי לכאן ב־44' אי־אפשר היה לנחש מה קרה כאן, העצים הסתירו את סודו של מחנה המוות".

אברהם בומבה, הספר מטרבלינקה

הנריק גאבקובסקי, נהג הקטר הפולני שהוביל רכבות לטרבלינקה

שמעון סרבניק מחלמנו

הכיוון לסרט נמצא לאחר כשנתיים, כמעט במקרה. לנצמן שאל יום אחד את זיוה על מה הסרט והיא ענתה „על המוות". מכאן היה ברור: הסרט הוא על ההשמדה. על אותו רעיון גרמני מקורי „הפיתרון הסופי", כפי שמסביר בסרט ההסטוריון ראול הילברג. הגרמנים לא המציאו דבר מהמונחים הגזעניים והאנטישמים, כל אלה היו קיימים בעבר. מקוריותם היתה בפיתרון הסופי. מכאן ואילך קל היה להחליט, לוותר על כל הקטעים הלא־רלוונטיים. הסרט מתחיל אם כן מהסוף, מטשטוש עקבות ההשמדה. העריכה נעצרה שוב לכששה חודשים. במהלך אותו זמן נכתב שוב תסריט. שום מלה מתסריט זה לא נותרה בסרט המוגמר. צורתו של הסרט ואופיו הוענקו לו במהלך עבודה אינטנסיבית בחדר העריכה. כל מלה שמופיעה בסרט נשקלה, אין בסרט מלה שלא עברה בדיקה, מספרת זיוה פוסטק. אחת הבעיות המרכזיות היתה כיצד לגרום לקהל שיישב שעות ארוכות ושתיווצר אצלו הזדהות. כדי להגיע לכך, היה צורך להיות שחקן במהלך העריכה, לחיות את מה שקורה לגיבורים. לא רק למראות שנראים בסרט, אלא גם למשפטים ואפילו למלים הוענק קצב מיוחד בעריכה. ■

מוטי בסוק

טפטופי כנסת

● הכדורגל עלה להם לראש

סקר קצר במסדרונות הממשלה והכנסת מגלה כי רבים מהשרים ורבים מהח"כים עוקבים בעירנות ובהתמדה מעוררת הערצה אחרי משחקי הגביע העולמי, דרך הטלוויזיה של הממלכה האשמית.

אין ספק כי בנושא היחס לספורט עברנו בעשור האחרון מהפך. בני דורם של בן־גוריון, שרת, אשכול, גולדה, בגין ושמיר, בזו בדרך כלל, למי שראה עצמו אוהד ספורט. פרופסור ישעיהו ליבוביץ, מבטא טוב מכולם, את סלידת הוותיקים, יוצאי אירופה, לכדורגל: "עשרים ושניים משוגעים ועוד אחד לבוש שחורים, רצים במשך שעה וחצי, אחרי כדור אחד".

הסלידה של דור המייסדים מהספורט, פגעה בצורה אנושה, בתקציבים שמורימה המדינה לנושא זה, ברמת המתקנים בארץ, וביכולתם של ספורטאנו להשתלב בצמרת הספורט הבינ"ל.

בעשור האחרון מתחולל מהפך גם בשטח זה. שתי הסנוניות הראשונות שלו היו אהוד אולמרט ויוסי שריד. קמו פוליטיקאים צעירים, שאמרו בריש גלי, אנחנו אוהבים כדורגל, אנחנו משוגעים לכדורסל. ללכת ליד־אליהו ולראות הצגה של מכבי ת"א, זה לא פחות מכובד מאשר לראות הצגה של התאטרון הקאמרי.

בשנים האחרונות, אנחנו שומעים על יותר ויותר אישי ציבור (משה דיין, יצחק מודעי, שמעון פרס, יצחק רבין, דוד לוי) המגלים עניין בספורט התחרותי. הדבר לא בא לידי ביטוי, עדיין, בתקציב רשות הספורט, וחבל. כיוון שתקציבים גדולים יותר לספורט הישראלי, היו מאפשרים למאות אלפי חובבי הספורט בארץ, לראות גם את דגל ישראל, מתנוסס בגאווה במכסיקו. אינני יודע אם רה"מ פרס, עוקב אחרי משחקי מכסיקו, אבל שר הביטחון שלו, יצחק רבין, רואה את כל המאבקים בהתעניינות רבה. ומדובר גם במשחקים הגולשים לתוך השעות הקטנות של הלילה. בימי ראשון, בישיבות הממשלה, יכול שר הביטחון, להחליף חוויות עם שר התחבורה חיים קורפו, לשעבר שחקן בית"ר ירושלים (מגן שמאלי דווקא), ואוהד כדורגל מושבע גם היום.

שר הביטחון, משתדל לראות את כל המשחקים. כשהדבר אינו מתאפשר בשל עומס העבודה, מקליטה אשתו את המשחקים, על מכשיר הוידיאו הביתי, ויצחק רבין רואה את המאבקים המעניינים. שרים אחרים כמו דוד לוי, משה קצב, גד יעקבי, משה שחל, רואים את המשחקים בפחות דבקות; אבל גם כן בהתלהבות. מי שסולד מכל „המגיפה" הנ"ל, הוא דווקא שר הממונה על הספורט בישראל — שר החינוך והתרבות יצחק נבון. בסוף השבוע שעבר אף התלונן כי הטלוויזיה והרדיו מקדישים יותר מדי זמן לכדורגל. חלק לא קטן מהח"כים מסתובב בשבועיים האחרונים, במסדרונות הכנסת, עם עיניים סגורות למחצה. אין ספק, המאבק על הגביע העולמי קשה ומתיש. משחק ראשון כירדן בתשע בלילה, משחק שני באחת אחרי חצות, וזה אמור להימשך עוד שבועיים. לכן גם הח"כים הקשוחים והערניים ביותר, נופלים שדודים בפני העייפות המצטברת.

● גיל דוחף את אמוראי

אתיקה. במערך לא שמעו, כנראה, על מילה „גסה" זו. כך, על כל פנים, התרשמתי, בעקבות ישיבת הסיעה בכנסת ביום שלישי.

אורה נמיר, הרב מנחם הכהן, יצחק פרץ, עוזי ברעם, אמנון לין וחבריהם נאספו כדי להעניק תמיכה לעדי אמוראי, במאבקו הכמעט נואש, והמאוד פאתטי, על משרת נגיד בנק ישראל. ואכן, בסיום הישיבה קיבלה הסיעה, פה אחד ללא מסתייגים, כנהוג במעמדים כאלה החלטה הקוראת לשמעון פרס, לא להתחשב בליכוד, לנצל את הרוב שיש לאמוראי בממשלה, ולהביא למינויו.

זוהי הצהרה דקלרטיבית, הצהרה שאין לה כל שינויים. זאת כיוון שההסכם הקואליציוני קובע בצורה חד־משמעית כי נגיד בנק ישראל, ימונה בתיאום ובהסכמה בין שני השותפים הבכירים בקואליציה.

בין השבחים שהורעפו על מודעי עלה על כולם סגן שר־החקלאות, כץ־עוז, שדרש מפרופסור מיכאל ברונו, לא פחות ולא יותר, להסיר את מועמדותו למשרת נגיד הבנק, כיוון שאמוראי מתאים יותר. ברונו, דרך אגב, אינו חבר מפלגת העבודה, למרבה האירוניה, ברונו שהוא מפעילי „שלום עכשיו", מורץ לבנק ישראל דווקא ע"י הליכוד.

אמוראי — מי מסייע ולמה?

בישיבת התמיכה באמוראי, הפתיע בנוכחותו גם יעקב גיל, ח"כ העשירית, שבא לעזור לסגן שר־האוצר לדלג על המשוכה בדרך לבנק ישראל. גיל יותר משהוא דואג לאמוראי, הוא דואג לעצמו. מינוי אמוראי לנגיד מפנה מקום בכנסת, לבא בתור ברשימת המערך. ומי בא בתור? נכון. גיל עצמו. אתיקה? לאו דווקא. העיקר הכיסא.

● חריש מבין את החרדים

„חרדים העוברים על החוק הם עבריינים מיוחדים במינם הפועלים מתוך אידיאל", כך, לדברי אורה נמיר, התבטא היועץ המשפטי החדש לממשלה יוסף חריש.

הדברים הללו הקפיצו את אורה נמיר שתמהה בשאילתה לשר־המשפטים יצחק מודעי (מטייל בחו"ל) אם באמירה זו, לא נתן חריש לגיטימציה לביזוי החוק ע"י חוגים חרדיים קיצונים. עוד שואלת נמיר „האם לדעת היועץ המשפטי לממשלה, לא שווים כל אזרחי המדינה בפני החוק?"

חריש — האם נתן לגיטימציה?

רעייתו של היועץ החדש, עורכת הדין, יהודית חריש, כבר התראיינה בהרחבה ב„לאישה", וכבר מסרה הצהרות לאומה (כולל תמונות), כמעט לכל העתונים. עוד לפני שעברה עשרה ימים לכהונת בעלה כבר יודע הציבור בארץ עליה כמעט הכל. היא גרושה. הוא גרוש, הוא עובד קשה, היא עובדת קשה.

אשה אשה וסגנונה.

● פרץ שוב הסתבך עם צה"ל

„התפלאתי לקרוא בעיתונכם" — כתב ביום שני השבוע סגן יו"ר הכנסת אהרון נחמיאס (מערך), לשר־הפנים הרב יצחק פרץ. „התקפה מוחצת נגד השימוש במושג קדושה בקשר לחיילי צה"ל."

בהמשך מצטט נחמיאס מהמאמר: „ערך, וער מקודש? כזה היה הצבא רק במדינות מסויימות, בראש אחת מהן עמד היטלר. ולא רק שאין קדושה בעצם הצבאיות והאחיזה בנשק במדינת־ישראל זו של היום, כי אם גם לא בעבר".

„דברים לא מפתיעים למי שמכיר את העולם החרדי. אמנם בשנים האחרונות, לנוכח שפע הכסף שמזרימה להם המדינה הם משתדלים להסתיר את דעתם על היישות הציונית, אולם מפעם לפעם, הדברים בכל אופן פורצים החוצה. אהרון נחמיאס, מי שלמד מספר שנים לרבנות,

פרץ — לא מתנצל...

לא יכול היה להבליג לנוכח המאמר הקשה ב„יתד נאמן": „רב נאמן", הוא תמה בפנייתו לרב השר פרץ, „איך אפשר לכתוב כאלו מילים ביחס לצה"ל? וכל זאת כאשר במוחי עדיין חרוטות המילים שבהן פתחת את נאומך המרשים בכנסת: „בשבילי צה"ל הוא קדוש".

תמה אהרון נחמיאס: „יתד נאמן" הוא היומון של תומכי הרב ש"ך והרב פרץ. היתכן כי שר בממשלת ישראל, יעמוד מאחורי דברים חמורים כל־כך נגד צה"ל? „ברצוני לדעת באם דברי הביקורת של העיתון, מבטא גם את עמדתך? אם התשובה היא חיובית כיצד זה מתיישב עם הדברים שהשמעת בכנסת? אם התשובה היא שלילית האם תהיה מוכן להוקיע זאת בצורה גלויה?" ■

סרט „חתונה בגליל"

שרי ארליך

סיוט ליל קיץ

„חתונה בגליל" סרט המצולם בימים אלה באיזור נצרת, עוסק בערבי זקן המתעקש לערוך את חתונת בנו למרות העוצר שהוטל על הכפר. מישל חליפי, הבמאי, יליד נצרת החי בבלגיה אומר: „גדלתי בתרבות הרוסה ועליה אני מספר"

אנחנו משוחררים מן התסביך של הערבי מול היהודי, שמקורו בתסביכי־האשמה של הבמאים הישראלים. הסרט הוא לא על הקונפליקט הישראלי־ערבי אלא מספר על ארכאיזם מול מודרניזם. סרטים ישראלים שמטפלים בנושא עושים זאת בצורה עיתונאית ואילו אנחנו מנסים לעשות סרט פואטי שהפלשתינאיות שלו היא בינו לבין עצמו.

סרטו של מישל חליפי „חתונה בגליל" המצולם בימים אלו באזור נצרת מגולל את סיפורו של זקן ערבי המתעקש לערוך את חתונת בנו בקיץ, למרות העוצר שהוטל על הכפר. המושל, אשר חושש ממהומות נוספות, מסכים לקיים את החתונה בתנאי שקציני הצבא יוזמנו אליה כאורחי־כבוד. בזמן החתונה נרקמת מערכת יחסים מתוחה בין אנשי הכפר והקצינים ששיאה ביציאתם של אנשי הכפר לרחובות ותחילתן של מהומות נוספות. בסיומו של הסרט מחליט בנו הצעיר של הזקן לשנות את גורלו ולהימלט מהכפר.

אל־עקילי, רועה צאן

מישל חליפי הבמאי, הוא יליד נצרת החי בבלגיה כבר חמש־עשרה שנה. את המימון לסרט השיג ממשרד התרבות הבלגי, הצרפתי וכן מהטלוויזיה הגרמנית. „אני משתמש באלמנטים שקרו מ־48 ועד היום. כל מה שכתבתי לקוח מהמציאות. מבחוץ אולי השתנו דברים אך אצלי בלב לא. את מצפה שאני אשכח כמה פעמים היינו נעצרים בדרך לטבריה או לחיפה. אני לא יכול להורות לכל הסופרים שלכם שלא יכתבו על הזכרונות שלהם".

למישל, המלמד קולנוע בבריסל, זהו סרט עלילתי ראשון. קדם לו סרט דוקומנטרי „זכרונות פוריים", המספר את ספורן של שתי נשים פלשתינאיות. הסרט, שלדבריו זכה להצלחה ברחבי העולם, היה מועמד בשנת 81' לפרס „מצלמת הזהב" בקאן אך הוצא מן התחרות לאחר שהאמריקנים איימו בפרישה. בארץ הוא הוקרן רק במקומות בודדים אום־אל־פחם ונצרת, אך לקהל הרחב לא הגיע. את סרטו הנוכחי הוא מגדיר כסרט פלשתיני ראשון. באתר הצילומים מדברים בכמה שפות: אנגלית, צרפתית, ערבית, הולנדית ואף עברית. רובם של אנשי הצוות הטכני הובאו מחו"ל במסגרת ההסכם של מישל עם המממנים. שאר האנשים גוייסו פה בארץ.

כדי ליצור את האווירה האותנטית הדרושה לסרטו, נבחרו לשחק בתפקידים הראשיים אנשים, חסרי נסיון קודם: את תפקידו של המוכתר מגלם מחמד אל־עקילי, רועה צאן. בימים אלו של צום הרמאדן הוא ממשיך לשמור על הצום, אך מתרוצץ באתר הצילומים כמו שאר הצעירים. לתפקיד של שלושת הקצינים הישראלים נלקחו, ארבעה שחקנים מקצועיים: ג'וליאנו מר, מכרם חורי ששיחק את המושל בסרט „חיוך הגדי", יוסף אבו־וארדה ואילן שני. מישל מתגאה באווירה המיוחדת שנוצרה בעת הפקת הסרט. לפני כמה ימים נערך סיור מקומות לצילום, ומישל מחייך כשהוא מספר איך אכלו כולם ארוחת צהריים באוניברסיטה של בירזית, כולל יוסי, האלקטרונאי היהודי.

סוסו של המוכתר בשדה מוקשים

בסצינה שצולמה ביום שישי, אילן שמשחק את אחד הקצינים המוזמנים לחתונה היה צריך לתת לחיילים, שהם כולם סטטיסטים ערבים, פקודה לירות. יוסף אבו־ורדה, מישל ואילן התווכחו ביניהם באיזה שמות ישראלים לבחור עבור החיילים. אילן מספר שהיה מוזר לראות באיזה שמחה לבשו הסטטיסטים את מדי צה"ל. נראה היה שהם מרגישים טוב עם המדים. הם רצו להצטלם איתו ואף קראו לו „המפקד".

אל הסרט הגיע יוסי דרך סוכנות. „לא מטריד אותי שאומרים שזה סרט פלשתיני. ממה שאני רואה אין פה דבר חריג. להיפך, יש אווירה משפחתית חמה. דווקא בגלל שהייתי היהודי היחידי קיבלו אותי בצורה מיוחדת. הופתעתי כשקראתי בעיתון שזה סרט פלשתיני. העובדה שהסרט מדבר בערבית לא הופך אותו לפלשתיני".

במסגרת תפקידו בסרט מחלץ אילן את סוסו של המוכתר שנכנס לתוך שדה מוקשים. בהנחיה שנתן מישל לאילן לפני הסרטת הסצינה הוא הסביר לו כיצד הוא רואה את הקצין: זהו אדם מתוסכל שהצליח להגיע רק לדרגת סגן למרות שהיה רוצה דרגה גבוהה יותר. בשבילו, לראות חתונה ערבית זו חוויה יוצאת־דופן.

אילן מזדהה עם הקצין: זהו קצין אנושי שעושה את המוטל עליו: „הוא מרגיש בחתונה כמו שאני מרגיש במהלך הצילומים עם צוות כל־כך מיוחד. שרתתי בצבא והסרט משקף מציאות מסויימת מנקודת המבט של מישל".

אני לא ראיתי אהבה בין יהודים לערבים

מישל רואה את עצמו כמי שגדל בתרבות הרוסה. התרבות השלטת היא התרבות האירופאית המערבית, וכל שאר התרבויות כפופות לתרבות המנצחת. הוא היה רוצה לחזור לתקופה שבה דמשק ובגדד היו מרכזי התרבות: „במזרח־התיכון שני כוחות — צבא ערבי וצבא ישראלי — רוצים לקבוע מדיניות ויש להם תמונה ברורה של שלטון. באותו זמן יש רובד נוסף של חיים ארכאיים, הם החיים המובטים עד עכשיו. חייה של החברה הכפרית. המושל בשבילי הוא חלק ממבנה, הוא רואה את המהומות ויודע שצריך לעשות סדר. גם בלבנון ובלוב מרכאים, אף פעם לא שואלים למה בני־אדם מתמרדים. המושל אינו עסוק בשאלות קיומיות כל שהוא רוצה שהמכונה תמשיך לעבוד".

כששואלים את מישל האם הדמויות היהודיות שהוא מציג אינן סטריאוטיפיות הוא טוען שאינו יכול לנתח את הפסיכולוגיה של המושל ולכתוב על משהו שהוא אינו מכיר: „בחיים שלי אף פעם לא ראיתי שמישהו שעצר אותי דיבר איתי על החיים. במשך שלוש שנים שעבדתי עם יהודים לא נוצר קשר, בזמן הארוחות הפועלים הערבים היו אוכלים בנפרד.

„באחד הבקרים בדרך לעבודה שרתי לעצמי. שוטר שהבחין בי עצר אותי שאל למה אתה מדבר עם בחורה יהודיה. הבחורה הגנה עלי ואמרה שלא דברתי איתה ורק אז שחררו אותי. לדור שלנו לא נתנו ליצור קשר. אני לא ראיתי אהבה בין יהודים לערבים".

סבוך ואפילו מפחיד

מישל מדבר על הצורך בקשר בין שני העמים אך הקשר שהוא רוצה בו הוא קשר שבו כל צד אומר את מה שהוא מרגיש וחושב. מאחר וחלק מצילומי הסרט ייעשו בגדה, תלוי עכשיו מישל בהסכמת המימשל הצבאי לצילומים באזור. בינתיים, לא הערימו קשיים על הפקת הסרט אך הוא היה רוצה להבטיח שכך יהיו הדברים בעתיד. זו, אולי גם הסיבה, בגללה מעדיף מישל לשמור על פרופיל נמוך.

מישל נזכר באחת מפגישותיו עם עמוס קינן. הוא שאל אותו האם לא היה רוצה לנסוע לבגדד, לשבת שם תקופה מסויימת ולכתוב על כך ספר. קינן ענה לו שוודאי. אם כך, אמר לו מישל, ודאי תבין שלסופר ערבי יש רצון לבוא לירושלים ולתל־אביב ולכתוב על כך ספר. שנינו מסכימים על כך למה לא נעבוד כדי שזה יקרה.

עם זאת, הוא אינו אופטימי: „זו לא רק הבעיה של שני העמים. שרשרת הבעיות שעליה מתבססת הבעיה הישראלית־פלשתינאית היא סבוכה ואפילו מפחידה. הכל תלוי בחלום. יכולים לחלום חלום יפה, אך אפשר גם לא. הכל נבנה על עבר וגם האידיאולוגיה הפלשתינית וזה אנושי. אינני חושב שבמגע של קסם העם היהודי ישכח מה קרה עם הנאצים וגם אנחנו לא נשכח מה שקרה לנו".

מה יפה יותר: החלום או עשייתו?

זיאד פואמי, עוזר הבמאי, השתתף בעבר בהפקת טלוויזיה של „חירבת חיזעה" וכן בסרטו של עמוס גיתאי „אסתר". מבחינתו העבודה בסרט זה שונה לחלוטין: „זו הפעם הראשונה שעובדים עם האנשים הספציפיים במקומות המיוחדים. אני עובד עם משהו בתולי, חומר חדש. זה מציב אתגר. אולי זו תהיה פריצת דרך אם נוכיח שאפשר לעשות זאת. ויש לנו כוחות ופוטנציאל. עם שיוצא מנקודת אפס חייב לחשוב על עולם חדש תרבות קולנוע חדשה".

הדיבורים על קולנוע חדש אינם ברורים ומישל מנסה להסביר: „החברה שלי היא לא חברה של עיר. בנצרת יותר מ־50% באים מכפרים שנהרסו ב־48'. עד עכשיו, הם לא ראו עולם אחר. העולם שלהם הוא חיי הכפר. איך אפשר לדבר על עיר כשבכל יום לוקחים אדמות ובונים יישובים ביהודה ובגליל".

הוא סבור שבניגוד לו, הבמאים הישראלים אינם יודעים להסריט את המולדת. הם מנותקים בכל הסרטים שראה עד עכשיו. רוב הצילומים היו צילומי פנים. הקולנוע הישראלי מביע הצורך לראות את הערבים בצורה אנושית: לעומת „מחבואים", „חמסין" שם הקשר בין ערבי ליהודי מתאפשר רק על רקע סכסואלי „בחיוך הגדי" באמת מנסים לראות את החברה כמו שהיא ולא רק לדבר על הבעיה.

האם סרטו של מישל באמת יצליח ליצור תמונה שונה? הוא אינו יודע: „אני מחפש סינתזה, אך מבקש בלב שלי שלא אגיע לסינתזה. בסוף סרטו של פאזוליני „דקמרון" אחת הדמויות שואלת מה יותר יפה — החלום או עשייתו? אני לא מכיר חלום כל־כך יפה. שכאשר אתה מבצע אותו הוא מפסיק להיות חלום". ■

אומבודסמן ב"מעריב" — הגולם קם על יוצרו

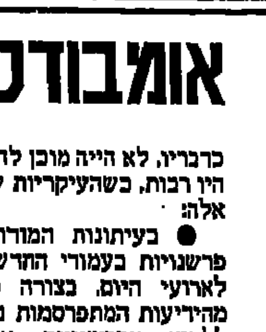

אפי לנדאו
קשר כפול

תסיסה והאשמות הדדיות פשו השבוע במערכת "מעריב", בעקבות פירסום דו"ח האומבודסמן, גבריאל שטרסמן, ביום ב', על "שמיר, חריש ושית". כדו"ח ביקר שטרסמן בחריפות את ראש מערכת המוספים של העיתון, יעקב ארז, ואת אחד מבכירי הכותבים בו, אמנון אברמוביץ, על רשימות פרשנות שפירסמו בעמודי החדשות של העיתון סביב פרשת השב"כ והיועץ המשפטי.

ארז האשים ישירות את יצחק שמיר באחריות לעינויי־הדין של האלוף יצחק מרדכי. שטרסמן קיבל בתגובה, מכתב חריף מיוסף אחימאיר, יועצו לענייני תקשורת של שמיר, בו כתב, בין היתר: "אינני זוכר בעת האחרונה נקיטת עמדה כה חד־צדדית, כה מעוותת, כה שלוחת־רסן — כקטע זה של 'מאחורי החדשות', המתפרסם משום מה בעמודי החדשות...". אחימאיר מאשים את ארז בכך, שלא שאל לדעתו של שמיר על הדברים.

שטרסמן, במין מחווה אבירית שאינה מובנת במקרה זה, עומד מאחורי מכתבו של אחימאיר ומוסיף עליו צליפות־שוט כהנה וכהנה. הוא אינו מבין, מדוע חייב קטע זה להתפרסם דווקא בעמודי החדשות ולא בעמודי המאמרים של העיתון.

יעקב ארז, מי שהיה כתב צבאי ושליח "מעריב" בוושינגטון, הוונק, לאחר מינויו של עידו דיסנצ'יק כעורך העיתון, לתפקיד ראש מערכת המוספים, שהוא אחד הבכירים במערכת. לארז יש מוניטין של עיתונאי בעל מקורות אמינים ביותר, בייחוד בתחום הצבאי־בטחוני. "מעריב" התהדר בכך, כי ארז ידע על פרשת ראש השב"כ לפני ההדלפה לטלוויזיה ואמצעי התקשורת האחרים. העיתון לא עשה בידיעה זו מאומה והחמיץ את הסקופ.

* * *

אמנון אברמוביץ — מאמר־תגובה

אמנון אברמוביץ פירסם רשימה קטנה בעמודי החדשות, בשם "צחוק חרישי", תחת כותרת המדור השבועי שלו בימי ו' — "רו"ח" — בה ביקר קשות את מינויו של יוסף חריש לתפקיד היועץ המשפטי לממשלה. הרשימה, כפי שנודע לי, עוררה הדים רבים בין משפטנים, שרבים מהם הזדהו עם הכתוב בה. שטרסמן רואה בפירסום זה "קטע מעליב". לדבריו, הוא "היה מבזה מאוד, לא מכובד ופוגע באדם שזה עתה נתמנה לאחת המשרות החשובות ביותר במדינה". גם כאן מתריע שטרסמן על מיקום קטע זה בתוך עמודי החדשות.

* * *

כשביקשתי את תגובתו של יעקב ארז, אמר, שאינו מוכן להתייחס סומכות לנושא, אך נתן לי להבין שאינו נמנע מהתייחסות פנימית בתוך "מעריב".

אברמוביץ היה נדיב יותר, באומרו: "אני מתכוון להגיב מעל דפי "מעריב", ברשימה משלי, על רשימתו של שטרסמן." הרשימה עומדת להתפרסם בתחילת השבוע הבא.

* * *

הרוחות סערו השבוע ב"מעריב", בעיקר לכיוונו של שטרסמן ואשר מפאת קוצר־זמנו, כדבריו, לא הייה מוכן להתייחס לנושא. הטענות היו רבות, כשהעיקריות שבהן מתמצות בסעיפים אלה:

● בעיתונות המודרנית כן נהוג לפרסם פרשנויות בעמודי החדשות, כתגובות עדכניות לארועי היום. בצורה כזו שאפשר להבדילן מהידיעות המתפרסמות בסמוך. בדרך־כלל, ניתן ללמוד מפרשנויות אלה על הלך־הרוחות במערכת בנוגע לעניין מסוים.

● שטרסמן מקבל את טענתו של אחימאיר שהיה על ארז לקחת תגובה משמיר. אולם, שטרסמן עצמו פירסם מה שפירסם בלי שנתן את תגובתו של ארז.

● במערכת חשבו שאומבודסמן יעסוק בתופעות — והנה הוא מתעסק באנשים. לא קרה כזאת לפני־כן — כך אומרים ב"מעריב" — בעיתון, כמו גם בכלי־התקשורת האחרים בארץ.

● שטרסמן עצמו, בנוסף לתפקידו כאומבודסמן, גם כותב מאמרים — ווה דבר שלא ייעשה.

* * *

לא ניתן לנתק מהנושא שתי עובדות: גם ארז, גם אברמוביץ וגם שטרסמן, הם מבכירי העיתונאים ב"מעריב". יוסי אחימאיר עצמו נמצא בחופשה ללא תשלום מ"מעריב", ומתעתד כנראה לשוב לצור־מכורתו. מכאן עולה השאלה, האם המתרחש כיום בעיתון מהווה ביטוי למאבקי־הכוח בעתיד?

* * *

תופעת האומבודסמן היא כשלעצמה חיובית מאוד ו"מעריב", בצדק, התגאה בה. ביקורת עצמית, במיוחד אם היא עולה על־פני שטח העיתון, היא דבר חיובי. אולם, נראה שעתה תעלה ב"מעריב" שאלה זו במלוא חריפותה, במיוחד עקב העובדה שנושא התפקיד הנוכחי אינו אדם "מורם מעם", אלא כותב ומשתתף יום יום בקביעת מדיניותו של העיתון.

● דובר צה"ל — שידור חוזר

מזה מספר חודשים מנסים כתבים צבאיים של "על המשמר" ו"הארץ" — אבי בניהו וראובן פדהצור — להיכנס לרצועת הביטחון בדרום־לבנון לשם סיקור עיתונאי. תשובת דובר צה"ל שלילית. בו בזמן, ניתן אישור זה לכתבים הצבאיים של הטלוויזיה בעברית ובערבית. לשם המחשה, בשבוע זה הוחל בהקרנת סדרת כתבות מדרום־לבנון, ב"מבט לחדשות".

הסיבה לסירוב אינה ברורה. בידיעה שפירסם בנושא זה ראובן פדהצור (9.6.86) אמר הדובר: "הסיקור התקשורתי על הנעשה בדרום־לבנון היה נרחב במיוחד לרגל יום השנה לפינוי כוחות צה"ל מלבנון (תחילת יוני). על כן הוחלט לרווח את סיקורם של כלי־תקשורת שונים על־פני תקופת זמן ארוכה יותר".

אחד הכתבים הצבאיים הגדיר תגובה זו כ"קשקוש". ואכן, היא אינה עונה על השאלה: מדוע כתבי הטלוויזיה, כן וכתבי העיתונות הכתובה לא? יותר מכך, היכן היה סיקור נרחב על הנעשה בדרום־לבנון? ואם כן, האם הסיקור התבצע מהשטח עצמו, מה שיכול להגביר את אמינותו?

שאלתי את דובר צה"ל: "האם יש הוראה האוסרת על כתבים צבאיים להיכנס לשטח רצועת־הביטחון? האם הסיבה היא בטחונית? מדוע אושר הדבר לכתבי הטלוויזיה? במלים "סיקור תקשורתי נרחב" — האם הכוונה לסיקור בשטח או מחוצה לו?

דובר צה"ל, בתשובה מזלזלת, הפנה אותי לתגובה המימית, שאינה עונה על השאלה, שנתן לראובן פדהצור. נראה, כי באחרונה נוהג דובר צה"ל לתת לעיתונאים תשובות, שאינן מתייחסות לשאלה, אלא לדברים שדובר צה"ל רוצה להתייחס אליהם (ראה פרשיית ולד ומינוי אלוף עיני — במדור זה בשבוע שעבר).

● "דין ודברים" על תנ"ך־נקדי

השבוע פורסם, שהתוכנית "דין ודברים", בעריכת משה נגבי ובהנחייתו, לא תועבר יותר בשידור־חי, אלא תוקלט לפני־כן ותעבור ביקורת לפני השידור. החלטה זו של הוועד המנהל של רשות־השידור, מהווה מעין פשרה בין דרישתם של מנהל הרשות, מיכה ינון, ומנכ"לה, אורי פורת, להדיח את נגבי או לבטל את התוכנית, לבין תמיכתם של מנהל הרדיו, גדעון לב־ארי, ומנהל חטיבת החדשות, יגאל רום, בעורך התוכנית.

על מה יצא קצפו של מיכה ינון? נגבי השווה, בתוכניתו מיום ב' 26.5.86, את פרשת ראש השב"כ לפרשת דרייפוס. נגבי התייחס בעיקר לדברי ראש־הממשלה, שמעון פרס, ש"לפעמים הביטחון גובר על החוק".

ינון הסתמך על מסמך נקדי — חוברת, אותה חיבר נקדימון רוגל, שמהווה עתה את התנ"ך של רשות־השידור — המדבר על חובתם של עובדי הרשות להקבטיות. "כי בשידורים, יינתן מקום

משה נגבי — מתי לאזן?

לביטוי מתאים של השקפות ודעות שונות הרווחות בציבור". משמע: לשמור על איזון ולהקפיד על כך שלא ישודרו "מאמרי־מערכת" (סעיף 7). נקדימון רוגל עצמו, בראיון ל"חדשות" אתמול, גינה את פרשנותו של נגבי לעניין השב"כ והגדיר עצמו כ"מחוקק" של הרשות.

אולם נקדימון רוגל, למרות יומרתו, אינו מחוקק, והמחוקק — אולי לפליאתם של חלק מראשי רשות־השידור — קבע אחרת. באותו עמוד בתנ"ך־נקדי, בסעיף 6, מצוטט סעיף 3 בחוק רשות־השידור, האומר בין היתר, שתפקיד הרשות לטפח אזרחות טובה, בנוסף לתפקידים אחרים כמו שיקוף חיי המדינה, קשר עם המורשת היהודית, ועוד. למרות כל הכבוד והיקר לתנ"ך־נקדי ולמרות היותו של רוגל "מחוקק", המסמך אינו תקף כשהוא סותר את חוק רשות־השידור עליו החליטו מחוקקים מן השורה, שנבחרו על־ידי העם.

ומה פירושה של "אזרחות טובה"? בין היתר, כיבוד שלטון־החוק. אם עומד רשות־השידור אומר בתוכנית מסוימת שיש לכבד את שלטון החוק, האם תנ"ך־נקדי מחייב אותו להביא באותה תוכנית אדם שיגיד שאין לכבד את שלטון החוק? באחת מתוכניותיו אמר נגבי, שגזענות היא דבר פסול. האם היה עליו להביא מישהו שיגיד שגזענות היא דבר טוב לחברה? האם — אם נרצה להיות אקטואלים — בעקבות כל ההתבטאות ברדיו נגד בחירתו של ואלדהיים לנשיא אוסטריה, יש להביא אדם שיגיד שטוב שבחרו בו?

הדברים נשמעים אבסורדיים בנושאים אלה, שיש עליהם קונסנזוס לאומי. ומה באשר לפרשת השב"כ? החוק אינו מתיר מצב בו שיקולי הביטחון עדיפים על שלטון החוק. האם מכיוון שהאדונים פרס, שמיר, רבין ומודעי החליטו כך, הדבר הופך לחוקי? לכל הדעות — התשובה שלילית. לכן, דווקא דבריו של פרס המדהימים המערערים את שלטון החוק, ונגבי, בביקורתו עליהם בתוכניתו, קיים את דבר החוק כלשונו ו"חינך" לאזרחות טובה. על כך יצא קצפם של ינון ופורת, שתנ"ך־נקדי עדיף בעיניהם, כנראה, על אזרחות טובה ושלטון החוק.

מיכה ינון — רודף את נגבי

כל ייעודה של תוכנית "דין ודברים" לטפח את הערכים של שלטון החוק וכיבוד החוק, ובכך היא ממלאת את הוראות חוק רשות־השידור. כיום, כמובן זה, זו התוכנית היחידה ברדיו העושה זאת. למעשה, אסור היה לנגבי להביא בנושא זה עמדה מאוזנת, הנוגדת את שלטון החוק, כי אז היה עובר על חוק רשות־השידור. הייתה כאן רק עמדה אחת המתיישבת עם שלטון־החוק — זו התומכת ביועץ המשפטי. העמדה השנייה היא אנטי־שלטון החוק ועל רשות־השידור, למעשה, חל איסור לבטא אותה.

כאן יש להבדיל בין הבעת דעה או פרשנות, להבאת מידע לשידור. מידע מדויק, אפילו אם הוא ביטוי לעמדה הנוגדת את חוקי המדינה, חייב להיות משודר, כפי שנובע מעיקרון חופש העיתונות שגם רשות־השידור אמונה עליו. במקרה זה, דעתו של פרס הייתה מידע שהציבור חייב היה להיות מודע לו. אולם, שידור תוכנית שתקדם דעה ועמדה זו — לפי הוראת החוק — אסור.

נגבי העלה בתוכניתו, מנבכי העבר, את פרשת דרייפוס, שבה הסתמכו אלה שהתנגדו לעריכת משפט־חוזר על הטיעון, ששיקולי הביטחון גוברים על שיקולי החוק. פרשת דרייפוס, בהקשר זה, היא מראה ששיקפה את המציאות הפוליטית בשבועות האחרונים בארץ. לאנשים הנוגעים בדבר לא היה נוח עם ההשוואה, שהרי פרשת דרייפוס זכורה לדראון־עולם. מה עושים ינון ופורת, בהשראת שולחיהם הפוליטיים, רצו פשוט לשבור את המראה ולהכריז על המציאות כלא־קיימת. צחוק הגורל הוא שגם "מעריב", במוסף "סוף שבוע" מיום ו' האחרון, השתמש בשמו של דרייפוס לתיאור קורותיו של אלוף יצחק מרדכי, בכל הקשר בפרשה זו.

מי שמכיר את משה נגבי בטוח, שהתוכנית תמשיך להטיף לשמירת שלטון החוק, בלא שתביא דעה מאוזנת בנושא זה; ר־יפות "דין ודברים" החלו לא מעתה. לינון היו גם בעבר תלונות על נגבי, שנדחו על־ידי ראשי הרדיו. בעבר, בעקבות תלונתו של ראובן ירון, יו"ר הרשות הקודם, לאחר הערות בתוכנית על התנהגותו של השר שרון, הוחלט להקליט את התוכנית לפני שידורה. הדבר נעשה במשך חצי שנה ודבר לא נפסל לשידור.

"דין ודברים" קצרה עד כה רק שבחים, וזכתה לגיבוי מלא ממנהל הרדיו, גדעון לב־ארי. לפני כשנה זכתה התוכנית בפרס של האגודה לזכויות האזרח, על־שם אמיל גרינצווייג. השופט העליון לשעבר, חיים כהן, שיבח בנימוקי הפרס את הרדיו, על תרומתו לביצור הדמוקרטיה וזכויות האזרח בישראל. החץ המחמיא כוון אל משה נגבי.

חרם מודעות על חדשות?

במהלך השבועות הקרובים מתכוונת ההסתדרות, בשיתוף עם מועצת פועלי תל־אביב, לפתוח במערכה מחודשת נגד מקומות עבודה שאינם מאורגנים (בראשם העיתון "חדשות").

לדברי אברהם מוהר, מחזיק תיק ענף הדפוס במועצת פועלי תל־אביב־יפו, ההחלטה במחלקת האיגוד [illegible] תובא תוך שבועיים לאישור המוסדות העליונים. "כל מי שלא תהיה לו תעודת של מקום עבודה מאורגן, מוסדות ההסתדרות לא יספקו לו עבודה", מסביר מוהר.

לגבי העיתון "חדשות", שנגדו תתנהל המערכה העיקרית, שיטת הפעולה תהיה "חרם מודעות", דבר שיפגע בבטן הרכה של העיתון. "יוצאו הנחיות לכל המפעלים הקשורים להסתדרות, שלא לתת מודעות לעיתון" — דברי מוהר.

עמוס שוקן, המחזיק חמישים אחוז מהבעלות על "חדשות", הגדיר את התוכנית כ"אווילית". "אם זה נכון" — הוסיף שוקן — "הייתי שולח אותם לפתור קודם בעיות במקומות עבודה מאורגנים כמו "סולל בונה" ו"אתא", שלא על חשבון משלם המיסים".

על השאלה לגבי הנזק שייגרם אם אכן יקוים החרם, ענה שוקן, שאחוז המודעות של מפעלי ההסתדרות ב"חדשות" [illegible]

● תיקון טעות — ב־23.5.86, תחת הכותרת "דו"ח ולד, הכל בגלל הטלוויזיה", נכתב על כותרת לא נכונה ב"חדשות" של יום ב' באותו שבוע — "יצחק רבין הורה למטכ"ל לקיים דיון בדו"ח ולד" — ש"כפיר (אילן כפיר, הכתב המדיני של "חדשות" — א.ל.) השמיט מלה אחת: "בזמנו". הדברים נמסרו מפי איתן חבר, יועץ שר־הביטחון.

ממשרד הביטחון נמסר לי השבוע, שלא כפיר דיבר עם חבר, אלא כתב אחר מ"חדשות", ווה השמיט את המלה. מאחר וכפיר חתום על הכותרת הראשית ומאחר שסירב לדבר אתי בנושא — הרי הטעות מובנת. בכל זאת — היא מתוקנת בזאת.

דוד ארן
מסביב לעולם

● יין מדם שוורים וממים שורצי צפרדעים...

חובבי יין נדהמו למשמע הידיעה, כי באחרונה מתו לפחות 16 איטלקים בעקבות שתיית יין, שנמהל באורח בלתי־חוקי באלכוהול־מתיל קטלני. אבל ספרו של המומחה ליינות, פריץ הלגארטן, שראה אור לא מכבר טוען שאין חידוש בסיפורי האימים האחרונים, לרבות הגילוי שיקבים באוסטריה הוסיפו אשתקד ליינם כימיקאלים המשמשים למניעת קפיאה של מים. פריץ הלגארטן מראה כי סוחרי יין חסרי מצפון מוסיפים ליין זה מאות שנים חומרים שונים ומשונים כגון דם שוורים ומים שורצי צפרדעים.

ב־1490 הושלכו סוחרי יין, שמהלו את סחורתם אל נהר הריין ויקביהם הושמדו.

ב־1966 קובצו באחד מבתי־המשפט באיטליה 260 בני־אדם, שהואשמו בייצורו ובהפצתו של יין, שמעודו לא בא במגע עם ענבים. אך לעומת־זאת הכיל מי ברז, דם שוורים ופסולת מאניות מובילות בננות.

ובשעה שהשתררה באירופה, בחודש ספטמבר האחרון, בהלה עקב הגילוי שביינות אוסטריים מצויים חומרים כימיים, המשמשים בדרך־כלל למניעת קפיאת מים במצנני מנועים, הוצאו בסין להורג שלושה בני אדם, לאחר ש־25 אנשים מתו משתיית אלכוהול תעשייתי, שהשלושה הציגוהו כיין־אורז.

"כבר בגיל צעיר מאוד נודע לי על מעשי המרמה של מגדלים מסוימים", כותב הלגארטן, שגדל בכפר קטן באיזור, שבו מגדלים ענבי יין ברינלנד, ומסביר את שיטותיהם השונות של אחרים מבני־הכפר, שביקשו להפיק רווח מירבי מענביהם. הלגארטן עומד בראש חברה בריטית, העוסקת בסחר ביין, והוא משפטן שהתמחה בחוקי יינות. הוא מצא כי בראשית שנות השישים בוצעו במערב־גרמניה עבירות כה רבות הקשורות ביין, עד שהיה צורך להקים משרד־תובע מיוחד לשם טיפול בהן.

השערוריות בענף — הוא טוען — אם זיוף, אם מהילה בלתי־חוקית, אם הדבקת תוויות מטעות, עתיקות כמו הענף עצמו.

היוונים והרומאים העתיקים נהגו להשתמש בדבש ובתבלינים כדי לשפר את טעמו של יין גרוע. ב־1285 חוקק המלך האנגלי אדוארד ה־1 חוק הקובע מה צריכים להיות מחירו וכמותו של היין הנמכר במסבאות. כדי לשים קץ להפקעת המחירים ולמעשי המרמה בכמויות המוגשות.

החוק לא הרתיע את הרמאים, וב־1660 התקבל חוק נוסף "לשם מניעת עבירות של מהילת יין והשחתתו".

גם בארצות אחרות המצב לא היה שונה. ב־1785 נהפך ספר איטלקי בשם "דלה אדולטרציוני דאי ויני" (על זיופי יינות) לרב־מכר וב־1856 התפרסם בצרפת ספר המגלה כיצד אפשר להכין יין ללא ענבים, בהוצאה קטנה פי כמה מזו על יין אמיתי.

צמיחת ענף היין לתעשיה עצומת־ממדים פתחה שערים חדשים בפני יצרני־יין וסוחרי יין נטולי־מצפון, שטיפלו־ביין בעל איכות גרועה, כדי שייראה כיין משובח. ב־1974 ניסו סוחרים צרפתים למכור שלושה מיליוני ליטרים של יין נחות כיין־בורדו. הם אף מהלו את היין במים

אלכוהוליסטים במעלה: 16 איטלקים מתו...

מבריכה שורצת צפרדעים.

תחבולה אחרת היתה לערבב יינות שונים ולהציגם בתווית, כמוצר בלעדי של טירה מסויימת, או של איזור מסויים. יצרנים אחרים השתמשו באשלג או בסודה מעכל כדי להקטין את חומציות היין, בגליצרין כדי להמתיקו, או בפחם ובשמן כדי לשנות את מראהו.

ב־1980 התגלה במערב־גרמניה מעשה מרמה בממדים גדולים באמצעות הוספת סוכר, דבר שנאסר על־פי החוק 16 שנים קודם־לכן. העבריינים רשמו את המוכר בפנקסיהם כחומרי הדברה נגד מזיקים בכרמיהם...

עדה במשפט שהתנהל אחר־כך קיבלה איומי רצח, לאחר שסיפרה לבית־המשפט כי הממונים עליה מנעו ממנה דיווח לשלטונות על ה"טיפול" הבלתי־חוקי ביין.

קאתי מארקס

● ראיסה היקרה

שיירה של שלוש משאיות מובילה מטען של טונות רבות מרוסיה אל המערב. אורכה של הדרך, עולה על 2,500 ק"מ, ולפי לוח הזמנים ימשיכו המשאיות לנסוע כך עוד חודשים רבים. לא מדובר כאן בטילי ס.ס. 20 חדשים או בציוד צבאי קטלני אחר. השיירות מובילות אלף טונות של מלט לז'נבה. הרוסים (לשם יתר דיוק: ראיסה גורבאצ'ובה) ממלאים בכך הבטחה. שנתנו יחד עם האמריקנים (לשם יתר דיוק: נאנסי רייגן) בפגישת הפסגה בין ראשי שתי המעצמות. שתי "הגבירות הראשונות" הסכימו ביניהן לתרום מוזיאון לצלב האדום; המוזיאון הזה אמור להיבנות בקרוב בז'נבה. נאנסי רייגן פתרה את הבעיה בשליפת צ'ק בסך 20,000 דולארים. ראיסה גורבאצ'ובה, לעומת־זאת שולחת עתה את חומר הבניין. הרעיון שלה עולה לבעלה תאב־החיסכון למעלה מחצי מיליון דולאר, שני שלישים מכך בולעת התובלה בלבד.

● איסור אימוץ על זוגות מעשנים

מחלקת הבריאות של מועצת העיר ברמינגהאם בבריטניה מבקשת למנוע מזוגות מעשנים אימוץ ילדים מתחת לגיל חמש? הגבול אמור להיות עישון 20 סיגריות ביום, ועדיין לא נקבע אם הגבול הזה חל על הורה מאמץ אחד או על שניהם. בראש המחלקה עומדת מעשנת לשעבר. היא הבטיחה שלא תועלה גם הדרישה לטול את הילדים מהוריהם הטבעיים, אם הללו מרבים יתר־על־המידה בעישון.

● בצורת משמידה ארבה

באפריקה היתה השנה האחרונה השקטה ביותר מזה דורות בכל הקשור לארבה הנודד. לא נמסר על שום נזק מסוג זה. אך אין זה, לדברי סוכנות או"ם למזון וחקלאות, תוצאה מאמצעי לחימה שננקטו בידי האדם, פשוט, להקות החרקים הזוללנים לא יכלו לחדור דרך איזור הסאהל, מוכה הבצורת, מדרומו של מדבר סאהארה. אפילו הארבה מת ברעב בטרם יכול היה להתרבות ללהקות של מיליארדים. לעומת זאת באוסטראליה השתוללה ב־1984 מכת הארבה הגרועה ביותר מזה שלושים שנה. תקופה ארוכה של שקט הרדימה את השלטונות שם. מדענים התווכחו על שיטות הלוחמה בארבה, וכך לא נעשה דבר. בינתיים התרבה הארבה במהירות ואי־אפשר היה עוד לגבור עליו. הנזק שנגרם הגיע ל־700 מיליוני דולארים אוסטראליים.

"ולטווכה", ציריך.

גואטמאלה: 6 נרצחים מדי יום...

● אין קץ לאלימות בגואטמאלה

המפנה לדמוקראטיה בגואטמאלה כנראה לא שינה את מצב זכויות־האדם בארץ לאטינו־אמריקנית זו. גם עתה נרצחים שם מדי יום ביומו מסיבות פוליטיות חמישה עד שישה בני־אדם — מסרו בבון שני נציגים של "הקבוצה לעזרה הדדית". הקבוצה דורשת הבהרות על גורלם של כ־38,000 (!) בני־אדם שנעלמו. "החיים לקחו אותם מאיתנו, ואנו רוצים שיוחזרו לנו חיים". במסיבת העיתונאים, שבה נאמרו הדברים, גילו נציגי השגרירות הגואטמאלית בבון התעניינות אף רבה יותר מן העיתונאים: הם רשמו בלהיטות, בכתב־קצרנות, את כל הדברים שנאמרו, דבר שהניע את נציגת הקבוצה, נינת מונטנגרו דה־גארסיה, לנהוג בזהירות יתירה: "בארצנו אין חופש דעות, ואנו חוזרים לשם. איננו פוליטים בגלות", אמרה.

גלויות תל־אביביות
כתב וצייר משה בן־שאול

בין הידיים

אני קורא מה שכתוב בעיתון, לפעמים אני רואה מה שכתוב בעיתון אצל מאיר שלו, בטלוויזיה. אני קורא שיש אנשים שעוברים כל־מיני סטוצים. לא שאני יודע מה זה סטוצים, אבל הם, האנשים עוברים אותם. למשל, אחד שניהל איזה מועדון לאורך לילות שלמים והצליח במדרגות לשרותים לרדת שמריחים, זאת־אומרת "מסניפים" קוקאין, ראה מומחים "בלתי־אחראיים" של בני 13 ונשבר לו מהכל. למה נשבר לו? לא, לא רק בגלל מה שעבר, אלא, בעיקר, בגלל הערביים המתרבים והולכים וגדלים ונפוצים בתל־אביב, פותחים מסעדות בתחנות־דלק, מפחידים מהם ברחובות וכו'. בגללם נשבר לו, והוא עוזב את הכל עם הטעם הפאשיסטי בפה ויושב בבית ומחכה לשקט. שקט יהודי, כנראה.

או, למשל, על אחת שלא היתה בדיוק שכבנית־צמרת אבל יצא לה שם שכזה, של "סטוצית". פה ושם. מועדונים, רפי "שאולי" (התואר": מסעדן צמרתו), גומאדי (מאסר־עולם) שהוציא אותה מהסמים. היא היתה בקיבוץ, ברחה מקיבוץ ועכשיו היא שקטה באמריקה, ניו־יורק, עם ילדה בלונדינית בת שנתיים מאבא מקרי. שמת להיות אבא מקורי.

אני קורא את הדברים האלה ומתמלא רגש נפלא, שהנה, אני גר בעיר מלאת מסתורין (כי שני המשלים שהבאתי הם חלק זעום מן המשלים ששמתי. בצד, בשביל הרשימות הבאות) ואני שותף סמוי, עומד ב"נבדל" פאסיבי לחיים המופקרים של העיר שסיסמת חייה היא לחיות. ואם אני מדבר על ה"לחיות" הזה אני מתכוון שגם אלה שמתו מכבר, ממשיכים לחיות ב"סטר־ציאדה" התל־אביבית של מגלי־העולם העיתונאים, כאילו לא התכסו עיניהם עפר.

איזה מבלה־עולם בשם פוקה הירש שהיה מלך המבלים ובעצם, שמעתי שהיה סוחר־נשק. ולעתים מאוזכר איזה חייט־צמרת בשם צוואברג שהיה... כן, היה.

אבל, לעיתים, כשאני קורא את הדברים הללו, הולך הרגש הנפלא ומתעמם ונרכא. איך, אני שואל, איך החליקו מבין ידיי כל המאורעות המסעירים הללו. איך זה עברתי על־ידם ולא ידעתי שבלעדיהם חיי הלילה של תל־אביב היו חסרים, ואפשר שרחל המרגלת היתה ענייה ברכילויות ודבורה המדבנות היתה ענייה בדיבורים ושאולי השואל היה עני בשאלות? איך זה עברתי בעיר, אפילו ברגל ולא באוטו, ולא חשתי את תחושותיו העמוקות של המשל מס' 1 שהכל נשבר פה בגלל הערביים שהשתלטו על העיר, ועיניהם מזורות האימה מאיימות על תושבי הלילה?

זה נכון, בעצם, שהם ממלאים משהו. אני רואה אותם כמעט כל בוקר, גורפים עלים וענפים ואוספים זבל בשדרות רוטשילד, למשל, ואז אני שואל את עצמי אם אני הייתי עושה זאת, ואם אני הייתי מסכים (עם ההסתדרות ובלעדיה) לשכר שהם מקבלים.

אבל, אולי, הם השתלטו על מועדוני הלילה של משל מס' 1 שנשבר לו? אינני יודע.

מה, מה רציתי להגיד? — מה שכתוב בעיתון. סתם, באיזה סוף שבוע, שבו כל העולם מתחרת מסוכנת, המסוגלת לסכן את החוק, את האמת, את המצפון.

רגע, זאת מותרת? המצפון הוא מותרות? או אותם "סטוצים" מרגשים שהחלקו לי בין הידיים?

לכל הדעות

הכיבוש משחית

גדעון ספירו

רעיון מדרום־אפריקה

אם מותר לחלק מחמאות לעמיתים מעיתונים אחרים, אני מבקש לעשות זאת לגבי דן סגיר השולח ל„הארץ" רשימות מדרום־אפריקה. דיווחיו הם עשירי אינפורמציה ומעבירים לקורא את כל הכיעור, הברוטליות, אי־הצדק והעוול המאפיינים את משטר האפרטהייד. באחת מרשימותיו האחרונות הוא כתב על קבוצת ארכיטקטים שהקימו אירגון בשם „ארכיטקטים נגד האפרטהייד". דובר האירגון אמר את הדברים הבאים: „הגיע הזמן להפסיק להטיל את כל האשמה של ביצוע פשעים נגד האנושות בשם האפרטהייד על הממשלה. צריך לזהות מקצועות שעוזרים ל„אח הגדול" בתכניותיו הפסולות".

יוזמי הארגון החדש מתכוונים להעביר החלטה האוסרת על חבריו לקבל חוזים הקשורים בתיכנון בניינים המיועדים לשכן משרדי ממשלות מקומיות או מינהלים לבנים באיזורים שחורים. את הטיעון החזק ביותר בזכות מעורבות ואיכפתיות השמיע אחד מחברי „ארכיטקטים נגד אפרטהייד": „אנו יודעים אילו שירטוטים מדוקדקים נעשו כדי להקים את תאי־הגאזים של הנאצים. ארכיטקטים הכינו אותם".

אני מציע לאמץ את רעיונם של הארכיטקטים הדרום־אפריקנים וליישמם במציאות הישראלית. לא צריך להזדקק לדר"תות של בנבנישתי על־מנת להבין כי בשטחים הכבושים מיושמת למעשה מדיניות של אפרטהייד. כל מי שעובר בשטחים קולט מייד את המערכת הדואלית שהשתרשה בשטחים הכבושים: חוק אחד מפלה ומדכא ל„מקומיים" וחוק אחר המקנה זכויות־יתר למתנחלים. מציאות זו נימשכת קרוב לעשרים שנים ושותפים לה גם אלה המוכנים לשרת את מערכת הכיבוש והשליטה על העם הפלסטיני. על כן, כל מי שמתנגד לכיבוש ולסיפוח, כל מי שמתנגד לשלילת חרויות האדם מהעם הפלסטיני, צריך לתרום את תרומתו במסגרת מקצועו ועיסוקו. ארכיטקטים ישראלים יפסיקו לתכנן עבור המימשל הצבאי והמתנחלים; חברות שיכון הסתדרותיות תפסקנה לבנות על אדמה שהופקעה מבעליה בצווים של מימשל־צבאי; עורכי־דין יפסיקו לערוך חוזים הקשורים בפעילות ישראלית מעבר לקו הירוק; משקי הקיבוץ־הארצי יפסיקו כל יחסי מסחר עם מפעלים בבעלות מתנחלים מעבר לקו הירוק; כל מתנגדי הכיבוש והסיפוח יפסיקו לרכוש מוצרים מיצרנים ישראלים אשר הקימו את מפעליהם מעבר לקו הירוק.

פעילות כזאת, אם תקיף באמת את כל מאות האלפים שבשיחות סלון של יום שישי מביעים אי־נחת ממה שישראל עושה בשטחים הכבושים — עשויה להיות בעלת משמעות אדירה בשינוי מסלול ההרס העצמי בו צועדת עתה מדינת ישראל.

מי שקוק לדחיפה ולתמריץ לאימוץ הרעיון המובע כאן מוזמן לבקר בתערוכת הצילומים של איש כפר־מנחם, ג'ואל קנטור, שנפתחה השבוע במוזיאון ישראל. מוצגות שם כמה תמונות מהמציאות המכוערת של הכיבוש הישראלי. התמונה בה נראה איש כוחות הביטחון דורך ברגלו על צווארו של פלסטיני מראמאללה, או התמונה בה נחקר פלסטיני מעוה תוך כדי חבטות נעל על ראשו — דיין לשכנע כל ישראלי רגיש והומניסט כי יש לנתק מגע עם כל המערכת המוינה, מכלכלת ומאיישת את הכיבוש הישראלי.

דוד לוי כזדאנוב

נקודות ההשקה בין הליכוד לבין אורח החשיבה הסטליניסטי הוא ממש מדהים. דוד לוי הורה לעצור את הדפסת אטלס ישראל משום שעורך האטלס, פרופ' דוד עמירן מהאוניברסיטה העברית, בעל פרס ישראל, כתב שם כי היישובים שהוקמו בשטחים הכבושים מסייעים להפיכתה של ישראל למדינה דו־לאומית. לא רק לעצור את הדפסת האטלס הוא הורה, אלא גם לחקור את עובדי משרדו מאגף המדידות באיזו מידה הם אחראים לפרסום. זה כבר לא רק אורח חשיבה סטליניסטי אלא ממש אימוץ נורמות התנהגות השאובות ממשטרים טוטאליטריים.

במציאות זו צריך לחזור ולשנן מה שאמר בשעתו השופט לנדאו, כדיון בו־ביקשה הצנזורה לאסור על הקרנת „יומן חדשות": ממשלה הלוקחת לעצמה את הזכות לקבוע מה מותר לאורח לראות, סופה שמחליטה גם מה על האורח לחשוב.

בהחלטותיו פוגע דוד לוי בחופש המידע, בחופש האקדמי בחופש הדיבור, ומנסה להשליט טרור ופחד בין עובדי משרדו. צריך לחזור כפעם המאה אלף על כלל בסיסי: מי שחושב שכל זה פוגע רק בערבים ואנו לא ניפגע — חי בעולם של כסילים. נורמות הכיבוש וחדיכוי מחלחלות לאט ובהתמדה לתוך מערכות הגוף הישראלי. ודווקא האיטיות אינה מאפשרת לרבים להבחין בכך בבהירות. פרשת אטלס ישראל היא הזדמנות מצויינת למקד סכנה זו ולהזהיר מפניה לפני שכולנו נטבע בבוץ הסמיך.

■

משיכות־יתר מכה ומשם

יהודה להב

קרן הצמיחה

טועים הרואים בהשחתת תחנות־האוטובוסים על־ידי חרדים תופעה שכולה שלילה. אין דבר רע, שאין בו גם טוב ומעז יכול לצאת מתוק. מעשי־ההשחתה טומנים בחובם הזדמנות נדירה לפתור בעיות רבות המשוועות לפיתרון, צריך רק להבחין באפשרויות. על כל „חרד" מצית ומשחית יש להטיל קנס כספי גדול פי חמשה מגודל הנזק שגרם. יש להחזיקו במעצר עד שהקנס ישולם. הכסף יימצא בנקל. ממילא אומרים, כי מעשי ההשחתה נועדו בעיקר להוכיח „פעילות" למרכזי החרדים מעבר־לים, כדי שהללו יראו, שכדאי לשלוח כסף לעושי־דברם בישראל, שכן הם עושים את מלאכתם בשקידה. וכך הכל ייצאו נשכרים ומרוצים: החרדים בניו־יורק ישלחו כסף בחדווה, החרדים בירושלים ישמחו לשלם את הקנסות, כדי לשחרר את חבריהם העצורים והממונים על קופת המדינה בודאי ישמחו למקור־הכנסות חדש ובלתי־נדלה זה. שלא לדבר על הפועלים. שהקמת תחנות חדשות תבטיח להם תעסוקה קבועה.

מאחר שהקנס יהיה גדול פי חמשה מן הנזק, במקום כל תחנת־אוטובוסים שרופה אפשר יהיה להקים חמש חדשות והארץ תמלא עד מהרה תחנות־אוטובוסים חדשות ונוחות. התחנות החדשות תשמשנה, כמובן, שדה־פעולה נרחב לחרדים, אשר ישחיתו, ייעצרו, ייקנסו, מכספי הקנסות יקימו תחנות חדשות וכך הלאה, במחזור אין־סופי.

האמת היא, כי אין בארץ צורך בגידול מספר תחנות־האוטובסים בטור גיאומטרי, עד מהרה נגיע לרווייה ואפשר יהיה להסתפק בהקמת תחנה חלופית אחת במקום כל תחנה מושחתת. ארבע חמישיות הקנס תשארנה בקופה. נניח, שחמישית אחת — כלומר, 20 אחוז — יהיה צורך להפנות להוצאות המנהליות הכרוכות בהעמדתם לדין של החרדים ובגביית הקנסות. עדיין יישארו 60 אחוזים (20 אחוז להקמת תחנות חדשות, 20 אחוז — הוצאות מינהליות, 60 אחוז — למטרות אחרות). אם תימשך תנופת ההריסה וההצתה, 60 אחוזים אלה יספיקו בהחלט למימון פעילותה של „קרן הצמיחה", שראש הממשלה כה חפץ בה, ובא לציון גואל ולישראל פיתוח; ואם לא, כלומר, אם על החרדים (בניו־יורק כמובן, לא בישראל) יימאס תשלום הקנסות הבלתי־פוסק וזרם הכספים ייפסק, הרי אז לפחות ישבו החרדים בירושלים ובבני־ברק בשקט על עכוזיהם, יניחו לתחנות — וגם במקרה זה בא לציון גואל ותשקוט הארץ ארבעים שנה או קצת פחות.

בקיצור: מעשה גדול הוא להשחית התחנות; צריך רק לדעת, איך לטפל בו.

אנציקלופדיסט

שר השיכון והבינוי דוד לוי התקנא בנוצותיו של שר המדע. הוא הורה להפסיק את הדפסת „אטלס ישראל", לתלוש כמה דפים מן העותקים שכבר הודפסו ולנסח מחדש את הקטע „יישוב כפרי לא־חקלאי והתנחלות פוליטית", שמחברו, הפרופ' דוד עמירן קבע בו, כי התוצאה הבלתי־מכוונת, אך הבלתי־נמנעת של מדיניות־ההתנחלויות בנוסח „גוש אמונים" תהיה מדינה דו־לאומית, יהודית־ערבית. הנימוק: קביעה זו מנוגדת למדיניות הממשלה. והממשלה הלא רשאית להחליט, מה יודפס בכספיה.

זה בדיוק מה שקרה בבריה"מ ב־1953: ההנהגה הסובייטית מצאה, כי הערך „בריה"מ באנציקלופדיה הסובייטית (שרן בחייו של ראש המשטרה החשאית, לברנטי בריה), אינו תואם את מדיניותה החדשה (אסיכי הוא תאם את מדיניותה הקודמת). ומאחר שהאנציקלופדיה הודפסה בכספי הממשלה, הרשאית לקבוע, מה ייכתב בה, הוחלט לתלוש את הדפים עם ערך בריה"מ מן האנציקלופדיה ולהחליפם בדפים אחרים, מתוקנים. אני נוטה לחשוב, שדוד לוי מעולם לא שמע על מעשה בריה באנציקלופדיה הסובייטית. אין זו, איפוא, אלא הוכחה נוספת, כי נסיבות דומות מצמיחות תופעות דומות. בכל מקום, שמבקשים להכפיף את המדע למדיניות השוטפת, מופיעים באורח טבעי אנציקלופדיסטים כדוד לוי.

■

בלי בושה

יוסף שמי

הציניקנים

קרה דבר מדהים: ח"כ יורם ארידור נבחר לתפקיד „ממונה מטעם ועדת־הכספים לביצוע דו"ח בייסקי". האיש שהיה ממונה על השערורייה ששמה „ויסות מניות", מי שהופיע בטלוויזיה יום או יומיים לפני המפולת הגדולה והפציר בציבור שלא למכור את מניות הבנקים, האדם שידע כי שערי מניות אלה אינן משקפים את ערכן הריאלי ובכל זאת אמר מה שאמר — מעז לקבל על עצמו תפקיד של מפקח על ביצוע המלצות ועדת בייסקי הכוללות גם דברי ביקורת קשים כלפיו. חמור עוד יותר, שוועדת הכספים, בראשות ח"כ אברהם שפירא, שגם לו היתה „יד ורגל" בויסות מניות, מעז למנות את ארידור לטיהור „אורוות אאוגיאס".

המדינה הזו משופעת בציניקנים שארידור הוא מן הבולטים שבהם. ודי להזכיר את הופעתו בטלוויזיה, ב־1977 עת הגן בלהט על החלטתו של בגין ליזום מתן חנינה לבן־ציון אשר נשפט ל־12 שנות מאסר בעוון גניבת 25 מיליון דולר. החנינה ניתנה משום ש„כפסע היה בינו ובין המוות", והנה עברו 9 שנים וההוא מתהלך בריא ושלם, ואת הקנס שהוטל עליו לא שילם.

ציניות זו היא חלק בלתי נפרד מהפוליטיקה. לא רק בישראל, אך אצלנו היא יותר גלויה ללא שום מסווה.

הציניות הפוליטית היא גם מנת חלקם של „קברניטי החרדים". כל פעם כשרואים את השר פרץ בטלוויזיה מעורר בי מתק שפתיים שלו חלחלה, זה האיש אשר אמר אחרי האסון בצומת הבונים כי חילדים נהרגו בגלל חילול השבת בפ"ת. קודמיו בתקופת הדיכוי הנאצי אמרו שהאסון פקד אותנו בגלל חטאינו. כך יצא שהצורר הוא ממש שליח ההשגחה העליונה. עד היום לא טיהרו עצמם „הקוזקים של קדוש ברוך הוא" מהתנהגותם בתקופת השואה, עת ישבו ללא מעש. שום חשבון נפש לא נערך, לכל היותר עוסקים בהשמצת הציונים.

בין התבוסות הקשות שספגנו בשל הציניקנים היא הגידול בירידה וצימצום העלייה. כלי שנתגבר על „מכות מצרים" אלה אין לנו עתיד. הבריחה מהנושא היא ההוכחה הטובה ביותר עד כמה הציניקנים מכל המחנות אינם מסוגלים לתת תשובה לבעיית היסוד של החברה והמדינה. וכבר אמר ינאי המלך לאשתו שלומציון: „אל תתיראי מן הפרושים ולא ממי שאינם פרושים — אלא מן הצבועים" (מסכת סוטה, דף כ"ב, עמ' ג').

■

קצה חוט

יעל לוטן

מה עושים?

לא מכבר קיימה ועדת הפנים ואיכות־הסביבה של הכנסת דיון בנושא — שימו לב — „ההסתה נגד חרדים". הדבר נעשה ביוזמתו של ח"כ ורדיגר מ„מורשה", ואחת ההוכחות אותן קרא לפרוטוקול הכנסת לקיום „הסתה נגד חרדים" היתה רשימה שפירסמתי במדור זה לפני כשנה, תחת הכותרת „במאסתם".

אי־לכך, הוזמנתי להעיד בפני ועדה זו. בתחילה חשבתי שמן הראוי להציע לח"כים הנכבדים שידונו באותה הזדמנות גם בבעיית הגמלים המעופפים — כי הרי „הסתה נגד חרדים" היא יצור מיתולוגי לא פחות. אבל סקרנותי גברה עלי, ואם כי שמעתי שידידי יגאל תומרקין סירב להופיע בפני אותה ועדה, בטענה שאיננו מוכן להעיד בפני פאשיסטים וגזענים, הסכמתי והתייצבתי בפרלמנט שלנו במועד שנקבע.

בהעדרו של יוזם הדיון, ח"כ ורדיגר, היה זה אירוע צמחוני לגמרי. יו"ר הוועדה, ח"כ דב שילנסקי, נהג בי באבירות פולנית, ושאר חברי הוועדה הנוכחים — ח"כ עובדיה לוי, נחמיאס ומיעארי — היו אף הם אדיבים מאוד. את ח"כ לוי הטרידה הלשון הבוטה שבאותו מאמר שלי. כתבתי שם, בין היתר, שאם הם (הדתיים) נגעלים מן המזון שאנו אוכלים, מאורח חיינו, לבושנו וכיו"ב, אז מן הראוי שידעו שאנו נגעלים מלבושם השחור, מן הפיאות הנכריות שעל ראשי הנשים, מן המקוואות, הנקרופיליה, העיסוק הכפייתי בבני־מעיהם של הבריות, וכו'.

הודיתי שהיו אלה דברים חריפים, אבל הסברתי שנמאס לנו, לחילוניים, להיות מן הנעלבים ושאינם עולבים. כל השנים אנו נתונים להתקפה בלתי־פוסקת של גסות־רוח ועלבונות — בעיני הדתיים כל מה שאנו לובשים, אוכלים, רואים, קוראים, לומדים וכן הלאה, הוא „תועבה" (מלשון „לתעב"), „פיגולים", „שיקוצים", ועוד כהנה וכהנה הגדרות גסות פוגעות, שהם מטיחים בנו בעוצמה ובפרהסיה — ואילו אנו נדרשים להישאר אדיבים וקורקטיים, ולהיזהר בכבודם וברגשותיהם.

הרגשתי שגם לי יש מורשת, מסורת מבית אבא, ושאני מכבדת אותה מאוד ולא סובלת שמשמיצים אותה: אתיאיזם הומניסטי, אוניברסליזם, רציונליזם, הערכה עמוקה לתרבות קלאסית, וכן הלאה. כמה זמן אוכל לעמוד מנגד ולהחשות כאשר קבוצה מסויימת משמיצה בגסות — בכתב, בעל־פה, ובראש חוצות — את כל הערכים היקרים לי?

אם בעיניהם אשה יפה בבגדיים היא „תועבה", הרי בעיני זהו אובייקט אסתטי (בתנאי שאיננה עוטרת על ארבע, כמובן). ואם המימשל יתיר להם לשרוף או לרסס תמונות נשים כאשר הן נשים, אזי אני אדרוש את הזכות לשרוף ולרסס את תמונותיהם של הרבנים והאדמו"רים המזוקנים שהם תולים בראש חוצות; ואם יותר להם לפרוץ לשכונות חילוניות ולמנוע מאנשים מלראות סרטים או מחזות, או לאכול מאכלים שונים — אני אדרוש את הזכות לפרוץ לשכונותיהם החרדיות ולמנוע מהם ללכת לבתי הכנסת ולמקוואות ולאכול מה שהם קוראים „אוכל כשר".

נשמע איום ונורא? — אמת, זה איום ונורא. אבל זהו המצב: הגשר של המגע בין החילוניים לדתיים בישראל הוא גשר חד־סיטרי, אם למעשים ואם למלים. העלבונות, ההתקפות, שטיפת־המוח, האבנים המתעופפות ומיכלי־הצבע, כולם עוברים מצד אחד לצד השני. באין מפגיע, ואם השלטון בארץ לא ישים לזה קץ, ייפרץ יום אחד המחסום החד־סיטרי העומד בצידו החילוני של הגשר, וכל ההתנהגות הזו תשוב כריקושט ותפגע בדתיים.

אפשר, כמובן, לשבת ולחייך בסיפוק ולומר: „אדרבא, שישתוללו שיגברו מעשיהם המטורפים של אותם עורבים שחורים, עד שלציבור יימאס, והוא יכה בהם מכה אחת אפיים" זאת לפי העיקרון המהפכני הידוע: כמה שיותר רע, יותר טוב.

אבל קשה לי. אני באמת חוששת ממה שיקרה כאן. קודם כל, הנסיון מראה שהציבור החילוני נוטה „להתפשר" — ופשרה במקרים אלה פירושה תמיד ויתור מצד החילונים בלבד. שנית, אם אי־פעם תיפתח מלחמה שערה, זה יהיה מצב מביך ומעיק גם עבורנו — כי החילוני התרבותי הוא באמת הומניסטי, סובלני ופתוח, ויקשה עליו לתקוף אנשים. המתנהגים בצורה נפשעת מתוך אמונה עמוקה, ותהיה לא־סימפטית כפי שתהיה. כאשר בפסח שעבר התנפלו דתיים על יושבי מסעדות בדיזנגוף ש„אכלו חמץ בפרהסיה", צץ בראשי הרעיון לנסוע לבני־ברק ולזרוק כמה פיתות לתוך בתי־הכנסת שם. ובעצם, למה לא? פיתות זה לא חתול מת, או משהו מגעיל. זה רק „חמץ". ואם זה יעצבן אותם, אולי ילמדו לקח. אבל במחשבה שנייה נתתי דעתי על אותם אנשים היושבים בבתי־הכנסת שלא יצאו לעשות פרעות בדיזנגוף, ואולי אף שוללים את ההתנהגות הזו, ושעבורם תהיה חוויית הפיתות העפות דרך החלון כה טראומטית... ופתאום הרעיון נראה כבריחה ולא יותר.

אבל, בכל זאת, עד מתי נשלים עם המצב הזה? הרי ההיתר שניתן להם לבנות לעצמם שכונות אכסקלוסיביות, ללמד בבתי־הספר שלהם רק מה שהם רוצים שילדיהם ילמדו, לזכות בסובסידיות ענקיות מן המדינה כדי לקיים את אורח־חייהם הנפרד, לא לשרת בצבא, לא לתרום דבר לחברה בכללותה — ועם זאת, ליהנות מן הזכות להשמיץ את שאר הבריות, לחרף ולגדף, להפריע, ללכלך, לשרוף ולעצבן, ללא גבול — ובאותה עת ממש, ליהנות מכל מה שהחברה הזו נותנת לחבריה, מביטחון ועד שירותים מודרניים למיניהם (שהם אינם תורמים להם דבר וחצי־דבר) — משמע שלפנינו מעמד עליון בעל פריווילגיות עצומות ומשוחרר מחובות כלפי הכלל.

אם נוסיף לכך את עובדת קיומו של ציבור גדול בקצה השני — מליון וחצי נפש — החיים תחת שלטון מדינת ישראל, והם משוללים כל זכויות — זכויות אנוש וזכויות אורח — איך עוד אפשר להעמיד פנים שאנו חיים במשטר דמוקרטי? זוהי בדיחה גרועה.

וכל נטעה — ירושלים היא רק ההתחלה. היא חוד החנית, ואנשים שותקים כי מוחותיהם נשטפו וירושלים היא „עיר הקודש", והם כבר מוכנים להפקיר אותה בידי השחורים. אבל זה לא ייגמר שם, כי התיאבון החרדי גובר עם האכילה.

אז מה בדעתנו לעשות?

■

שוליים

נתן רענן

האמת היא יחסית

בחודש שעבר הזדמן לי להימנות עם נציגי ה„עבודה" במשלחת בין־מיפלגתית של „דור ההמשך", אשר ביקרה בארצות־הברית כאורחת התנועה הרפורמית וה„לובי" היהודי. מבלי לנקוט כאן ועכשיו עמדה בעד ה„לביא" או נגדו, הרי שאיזכורו הנישנה תכופות, בזעקות ובלחש רועם, של רב זקהיים מן ה„פנטאגון", ראוי לו להיכנס לילקוט הכזבים. הרב מן ה„ישיבה יוניברסיטי", דר זקהיים שהוא סגנו של תת־שר ההגנה, מחבר הדו"ח שקטל את ה„לביא", זה שביקר לאחרונה בארץ וצעק השבוע — אולי בצדק — על חברי הכנסת כי פיתוח המטוס יהרוס את צבאנו, אמון על נתונים כוזבים.

והרי תיאורו של אירוע, בו נפגשה משלחתנו עם הג'נטלמן המזוקן וחובש הכיפה השחורה. הוא דיבר על אותם מאתיים יהודים שעזבו את ניקראגואה למיאמי־ביץ', וסיפר כי גורשו ע"י מימשלו של דניאל אורטגה, בשל קירבתם אל הרודן סומוזה. איש ה„פנטאגון" האשים את המימשל הנוכחי של ניקאראגואה באנטישמיות, ו"דילג" על הזיהוי הפוליטי של יהודים אלא עם האוליגרכיה ששלטה שם בטרם־המהפך.

מורה הנבוכים הוואשינגטוני תקף את קשרי מימשלו של אורטגה עם אש"ף ואף הישווה את האנטישמיות שם עם השואה. לא פחות, לא יותר. ג'וני גולדברג, חבר משלחתנו והרכז הבין־לאומי של הדור־הצעיר במפ"ם, הרגיז עד מאד את הפקיד הבכיר באמירה כי ישנו פער עצום בין טבח ששה מליונים לבין המצב בארץ הסאנדיניסטים. ויותר משהרגיזה ההערה הזאת, הקניט ג'וני את הפקיד בשאלה רטורית: כיצד ניתן להאשים באנטישמיות את מימשל אורטגה שבו ישנו ייצוג יהודי כי בצדק מגנים את הטרור האש"פי, אמר איש מפ"ם, אך גינוי זה נעשה בשעה שארצות־הברית מממנת טרור נגד אזרחים בניקראגואה בהיקף נרחב למדי.

מיד קמו דני גווה, עוזרו של השר ארנס וצחי הנגבי, עוזרו של שמיר והודיעו שדיעותיו של גולדברג אינן מייצגות את דעתו של רוב הציבור הישראלי. ג'וני שאל: מתי נערך בארץ מישאל דעת־קהל על היחס למימשל של אורטגה? „הפקיד הבכיר" שהלעיט את חברי־המשלחת בנתונים כוזבים ובאנלוגיות „מחרידות" על שואה ונאציזם ראוי ליותר מקורטוב של זהירות באשר לאמינותו.

סומוזה כמשל, והתעשיה האווירית כנמשל, על יחסו הנאו־קולוניאליסטי של המימשל הנוכחי בארצות־הברית. ומי שעוסק בתיעוד השואה, ראוי לו להתקשר אל דב ס. זקהיים, טל. 0209־697 (202) בבירת ארה"ב, ולהסביר לו את פירושה של שואה קיומית, ועד כמה זול ומביש הוא השימוש באנלוגיות נואלות.

זהו הטלפון במשרדו, שכן בביתו אינו עונה לטלפונים בשבת ואת מרבית זמנו הוא משקיע בעבודה. את הטלפון בביתו הוא מחבר בשבתות אל מזכירה אוטומאטית, דרכה הוא שומע אם זהו מקרה של פיקוח נפש, אזי הוא יחזיר צלצול. לא בוער.

● בלי מלים

תמונה בעיתון ותחתה הכיתוב: „מימין: לילי ואריאל שרון עם דליה וארתור לאו, בקבלת הפנים אחרי ההצגה 'בלארה ללוחם שוורים' בנווה־צדק". איך אומרים הגששים? כל מילה — מילה. וכדאי לקרוא שוב, ולאט: „מימין וכו' ". ועל קבלת הפנים לימין הזה, ראוי לומר את שקבעה רעייתו של ראש־השבט בדברה אל בעלה בשעה שהגיע האורח: אתה תקבל את פניו, ואני — את הטחול והכליות.

● רגע ארוך של עברית

בפינה „רגע של עברית" מספרים לך ב„קול ישראל": „אל תאמר עשה ימים כלילות, כי משמעות הדבר כי ננמנם ביום. אם ברצונכם לומר כי הוא עובד קשה, הגידו: עשה לילות כימים". לא חולפת יממה ובמהדורות החדשות מודיעים על התייחסותו העמוקה של שמעון פרס אל ראש השין־בית־כף, וראש־הממשלה מוקירו כיוון ש„עשה ימים כלילות" למען בטחון המדינה. רק כעבור שעות מתוקנת המהדורה וכה נאמר: ראש־הממשלה מוקירו כי „עשה לילות — כימים". אכן, תיקו וטל"ח.

ודווקא הטעות ראוייה עיון: מי אינו ישן בלילות בשקט — שמיר או ארנס או ראש־השב"כ או שלושת המוסקטרים — או כולם? ואם תרצו, מי מנמנם ביום כי אינו יכול להירדם על משכבו בלילות בשל אותו ליל־שימורים בקו האוטובוס לאשקלון ולדיר־אל בלח? כיצד ראוי לומר: עשו אותו לילה כיום, או החיפך? ואולי שתי התשובות נכונות?

■

קולנוע
דני ורט

חיים חדשים

פיטר אוטול ווינסנט ספאנו ב„אהבות משתנות"

„אהבות משתנות" בלב 1 בתל־אביב ו„מקסי" בתמוז רמת־אביב

איוואן פאסר, צ'כי בארה"ב, מאז ראשית שנות השבעים. פאסר בניגוד לבן־ארצו, ידידו ושותפו לשעבר מילוש פורמן, לא הפך לבמאי פופולרי. הוא נותר בגדר במאי שוליים האחראי לקומדיות משונות כמו „קלף חזק ביד" או „הבורסה לוהטת", גם כשביים את „קאטר ובון", אחת היצירות הקולנועיות הגדולות והמרתקות של השנים האחרונות לא הושב לו כבודו האבוד. ב„אהבות משתנות" הוא ממשיך לדשדש היכן שהוא מאחור. קומדיה חביבה בדרך־כלל, אם כי חסרת יחוד וסגנון מגובש.

גיבורה של הפרשייה הוא ד"ר הארי וולפר, מדען קצת משונה ויוצא־דופן. המדען שמשמש גם מרצה באוניברסיטה יש לו אובססיה, הוא מבקש לברוא את אהבתו הגדולה, אשתו, שמתה בדמי ימיה לפני שלושים שנה. הוא מתכוון לברוא אותה מתאיה, אותם הוא משמר במעבדתו. לצורך המבצע הוא זקוק לסטודנט טרי, שעדיין אינו מכיר את שגעונותיו וגם לנערה מתנדבת, שתתרום לו ביצית שבה יוכל להתפתח התא של הרעייה.

הסרט מלגלג מעט על חיי הקאמפוס האמריקני, ובעיקר מתרכז במאבקים הפנימיים בין הפרופסורים, המנסים לדחוק זה את רגלי חברו. יריבו של הד"ר וולפר, למשל, מתכנן לשלוח אותו לגמלאות ומוכן לכל תעלול כדי להכשילו. במרכז העלילה שני זוגות: וולפר ונערה צעירה וחובבת־מין ובוריס הסטודנט האסיסטנט ואהבתו הסטודנטית הנאה ברברה. יש בסרט דיאלוגים לא רעים, אם כי הצד הרעיוני שאחראי לו ג'רמי לוון (שכתב את התסריט) מפוקפק. פיטר אוטול המצומק והמקומט לועס סיגר באופן קבוע ומפגין משחק אקסצנטרי שאיכשהו משתלב עם דמותו בסרט. עוזרים לידו כמה שחקנים צעירים חביבים למדי. מריאל המינגווי כמלי הנימפומנית שבאה לתרום ביצית ומנסה לשחרר את הדוקטור מטירופו ולהכניסו למסלול מסודר של חיי מין, וינסנט ספאנו כעוזר השלומיאל ואהובתו בגילומה של וירג'יניה מארסן. לו ניתן היה לוותר על חלקו האחרון של הסרט — קטע מלודרמטי שבו ברברה מונחת על ערש דווי בעלפון חושים ומצפה לנס שיקים אותה שוב על רגליה — היה זה אך חסד עם הסרט. יש לקוות ש„קאטר ובון" לא היה מקרה יוצא־דופן בקריירה של פאסר ויצירתו הבאה תשיב אותו למסלול.

לרקוד על שתי דמויות...

„מקסי" הוא עוד סרט בתחום הפנטזיות. ז'אן (גלן קלוז) היא מזכירתו של בישוף מסאן פרנסיסקו, ניק (מנדי פטינקין) הוא בעלה הספרן, מומחה לספרים נדירים, זוג אמריקני מרובע. במהלך שיפוץ דירתם הקטנה, ניק מקלף טפטים וחושף כתובת על הקיר רשומה בליפסטיק לוהט „מקסי מלון היתה כאן ב־3.3.1927, קרא זאת ובכה". שכנתם הקשישה של בני הזוג הגברת לאבין (רות גורדון בתפקידה האחרון בקולנוע טרם מותה) מפענחת את הכתובת המסתורית. מקסי מלון היתה כוכבנית שנהרגה בתאונת מכונית בטרם הספיקה להופיע בתפקיד ראשי בסרט של דויד וורק גריפית. בעת שהבעל צופה בקלטת וידאו של סרט נושן, שבו השתתפה אותה מקסי, רוחה שבה מעולם האמת. מקסי אינה מבזבזת את זמנה. היא חודרת לגופה של ז'אן ומחליטה להגשים את חלומה האבוד. הפעם היא זוכה בתפקיד ראשי בגירסה מחודשת של „קליאופטרה".

קומדיות על רוחות חביבות, שהן סיבה לשרשרת של טעויות בזיהוי, רווחות בהוליווד מאז שנות השלושים לפחות. אפשר להזכר ב„רוח וגברת מואיר" של ג'וזף מנקייביץ' למשל, או אפילו בסרט חדש יותר כמו „השמים יכולים לחכות" של וורן ביטי כדוגמאות המוכיחות שהנושא הנדוש יכול לשמש בסיס לקומדיות סיטואציות חביבות. מה שלא קורה במקרה זה. פול ארון („סיפור שונה") הוא במאי לא מוכשר, הכושל לאורך כל הדרך. התסריט אינו מצליח לנצל את הסיטואציות הקומיות שהמצב מציע. יוצאים מהכלל הם הקטעים, שבהם הבישוף לומד פולנית, כשהוא מתכונן לפגישה עם האפיפיור ואלה שבהם הוא מתכנן גירוש שדים מגופה של המזכירה המשובשת. הכשלון המרכזי הוא בליהוק השחקנים הראשיים. משחקו של מנדי פטינקין („ינטל", „דניאל") גולמי וחסר־חן ואילו גלן קלוז („החברים של אלכס", „להב משונן") אינה מצליחה לרקוד על שתי הדמויות המנוגדות, ז'אן המרובעת ומקסי השחקנית הפרועה והוולגרית משנות העשרים. מה שיכול היה להיות קומדיה קטנה ונחמדה הופך לסרט מייגע. ■

תערוכות
דורית קדר

התחלה טובה

במוזיאון חיפה אוסף רציני של אמנות ארץ־ישראל. תערוכה זו יחד עם התצוגות של אמנות ישראלית במוזיאון ישראל, כמו גם תערוכת „הדפס מתוך הדפס — אמנים ישראלים" במוזיאון תל־אביב מעידות על שינוי גישה ופתיחות מצד הנהלות המוזיאון לגבי האמנות שגישתה היסטורית.

בדף למבקר, המלווה את התצוגה הנוכחית במוזיאון חיפה, מובאים שלושה יעדים עיקריים: התערוכה בנוייה על בסיס תמטי מקשר, היצירות מובאות במסגרת הקשרן ההיסטורי, המוזיאון מודע לתפקידו כמתווך וכמדריך בין הקהל ליצירות.

ההבהרות בדף המלווה מבשרות על ראייה חדשה של המוזיאון כמחנך, מורה ומעשיר. אבל, כאמור, אך ורק בשורה. הצפייה בתערוכה ללא הדף מקשה על ההבנה. הצירופים של העבודות בחדר הראשון הולמות במבקר, שלא מצוייד דיו ברקע היסטורי או ידיעה מוקדמת בזרמי המחשבה בתולדות אמנות ישראל.

המחלקה הראשונה דנה ב„הפשטה הלירית". הדף מבדיל בין מושג ההפשטה למושג „המשפט" אבל על גבי הקירות מובאים יחדיו לבנון שאינו שוכח את הטבע כנקודת זינוק, ינקו הדראיסט ואליהו גת שממש טובל בים של ירוקים לירייים מופשטים. שלוש דרכים שונות בתכלית בגישתן ובתוצאה בשטח.

הדף אף מבהיר ש„המשותף" בין האמנים שנימנו על „אפקים חדשים" הנו הרצון העז להשתחרר ממסורות בצלאליות, מסורות קרובות יותר בזמן כגון אסכולת פריז היהודית וכן מהשפעות של האמנים עולי גרמניה שהביאו עמם את המסורת האקספרסיוניסטית.

אם נבחן את המשותף על דרך החיוב הרי נמצא שאז, כמו היום, אין אידאולוגיה משותפת ושהמופשט האקספרסיוניסטי (יעקב וכסלר ועבודה אחת של חיים קיווה) אינו יכול לשכון בצוותא עם אבשלום עוקשי או מאירוביץ משנות ה־50 וה־60 שעדיין שומרים על בסיס פיגורטיבי. ועוד בעיה: מאירוביץ ועוקשי מוצגים בתערוכה בתקופות המוקדמות שלהם. אלה שונות לחלוטין מהתקופות העוקבות. לכן אין להשוותם לוכסלר, קיווה, אבני או סטימאצקי הרי הבדלי הזמנים בהכרח גוררים קונצפציות אחרות. מושג ההפשטה אינו יכול לגשר על סגנונות כה זרים אחד למשנהו או הבדלי זמנים רלוונטיים מאוד לגבי התפתחות האמנות.

גד אולמן, מוזיאון חיפה

מחלקה שניה בתערוכה דנה ב„חומר כאמצעי הבעה" וכאן גם נוצרה בעייתיות די קשה. תחת קטלוג זה עשויים היו למקם אף את רוברט בזר ב„רשמי הלילה" הוורמים שלו באקוארל. הכוונה היא אולי בהדגשת עיבוי החומר, או שמוש, בחמר כאמצעי תאורטי. ואכן, קובצו כאן רבים מה„כנענים" שהאמינו בחומר כדרך למציאות ראשוניות, תרבות עתיקה של הארץ, פולחניות (ראה צבי גלי, כהנא, משה טמיר, משה קסטל). בתערוכה אמנם אין זכר או אזכור ל„כנעניות".

חומר עשוי אף לשמש מניעים שונים כגון אקספרסיה של האני הכואב ופרובלמטיקה על מישורים אישיים מאוד (יוכבד וינפלד עם הדגשת דנטסה, הווה אומר הפת המשוננת, אסוציאציות לביתותים או סרוס).

חומר כמו אצל פלדי הוא אמצעי להגיע לתם, לראשוניות היצרים, לילדות אבודה בעיקבות מירו וקליי כאשר הדגש הוא על תקופת ילדות שעברה ללא שוב.

חומר הוא אצל יהושע נוישטיין — עמוס בסימבוליקה אישית הנוטה דווקא לכוון המיסטי כעוד שאצל מיכאל גרוס ויחיאל שמי, לדוגמה, היעד העיקרי מעוגן בצורניות וקונצפציה צרופות.

חומר, לבסוף, יכול להדגיש את הטקסטורות והחמריות עצמה כמו אצל יהושע אלירז, גדון גוסקין, אהלה טל.

המחלקה השלישית מטפלת בנושא והשפעתו על אמנים ישראלים. כאן המבקר המלומד והלא מלומד יתחילו להרים ידיים. יגאל תומרקין מתאים בפולחניות שלו להדר של „הכנענים" דווקא ואכן שם ממוקם אף פסלו המצויין „שער אגדי".

איזיקה גאון, פורטרט־עצמי, מוזיאון חיפה

רפי לביא, אורי ליפשיץ ועבודה טובה מאוד של יאיר גרבוז עשויות להשתייך לפופ־ארט בחמרים שבהם האמנים עושים שימוש או אמצעי ביטוי, אבל מבחינה תאורטית הרי הם ממוקמים בקצוות ההפוכים של ה„POPULAR ART". היפוכם של דברים — הם נשענים על קונטקסט וסימבוליקה אישית סבוכים ואנטי פופולריים. שתי עבודות מעוררות עניין במיוחד: „הזמנה למיטה ורודה" של זיוה רזן המעצבת את מיטתה בהתאם לחמוקי האשה הניצבת אף משטיח הקיר ועבודה של איזיקה גאון המשלבת מריה שונים ומגיעה לקלילות פואטית.

לסיכום, התצוגה במוזיאון מהווה סימן חיובי לעתיד בהצהרת כוונות בחירת העבודות משקפת איכותיות גבוהה וטעם אנין.

כעת על המוזיאון לשנס מתניו ולחקות — בתחום זה — את הדידקטיקה וההתעמקות של מוזיאונים בארה"ב. עבור האחרונים העשרת הצופה הן בהיסטוריה והן בהדרכה כיצד לצפות ביצירה אמנותית היא מטרת על. ■

צוותא לתרבות מתקדמת

12.6 — 15.00 — במה פתוחה: „לא נעים". עם גיסאן עבאס ואנסם בן חמש
21.30 — כמו צועני
24.00 — שרון ליפשיץ
שישי 13.6 — 15.00 — במה פתוחה: „לבבות אבודים", קטעים מבחוותיו של חנוך לוין בבימוי יוסף כרמון, בביצוע הסטודיו למשחק בהנהלת ניסן נתיב.
21.30 — שרון ליפשיץ
24.00 — דני בסן
שבת 14.6 — שחרית 11.11: רסיטל עם הפסנתרן המרבגני קל בקלונד
20.30 — קידוש
א' 15.6 — 20.30 — „דור בארץ" עם אהרון אמיר, חנוך ברטוב, חיים גורי, זרובבל גלעד, אלעזר גרנות, שלמה טנאי, נתן יונתן, אהרן מגד, יגאל מוסינזון, שלמה ניצן, יהודה עמיחי, עזר רבין, משה שמיר ודוד שחם. מנחה: נתן שחם. (בשיתוף גל"צ)
ב' 16.6 — 18.00 — היכרות עם תנועת אמנסטי
21.00 — „ערב טוב" — עם שופרא בצוותא. משתתפים: קלוד אברהם, לאה איני, שלי אלקיים, משה בכר, גיא ברזילאי, ארץ דרור־בנאי, אסתי זקהיים, ואליד חליף, אורנה כץ, אייל מגד, צבי מורמלשטיין, לאה נרגד, טובי שגיור, חמי רבך, איתן רון, יוסי שויג, אילן שיינפלד ושמעון שלוש
ג' 17.6 — 16.30 — המדרשה למחשבה סוציאליסטית. ד"ר מיכאל מידן על „מרכס והשאלה היהודית". (בצוותא הקטנה)
ג' 17.6 — 16.30; 20.30 ו־ד' 18.6 20.30 — „חלון"
ה' 19.6 — 20.30 — קידוש
22.45 — גאו בצוותא
הסרטה: קוקו של מילטון לזו מוקרן כל ערב בשעה 20.00
בצוותא מוצגת תערוכת צילומים „אנו יודעים שאתם חיים" מטעם אמנסטי.

דפים לספרות

לא השיר שקראנו, כי אם השיר שאנו שבים אליו בהנאה שאין־למעלה־ממנה הוא בעל העוצמה האמיתית וראוי להיקרא שירה של ממש.

ס.ט. קולרידג': „ביוגרפיה ליטראריה"

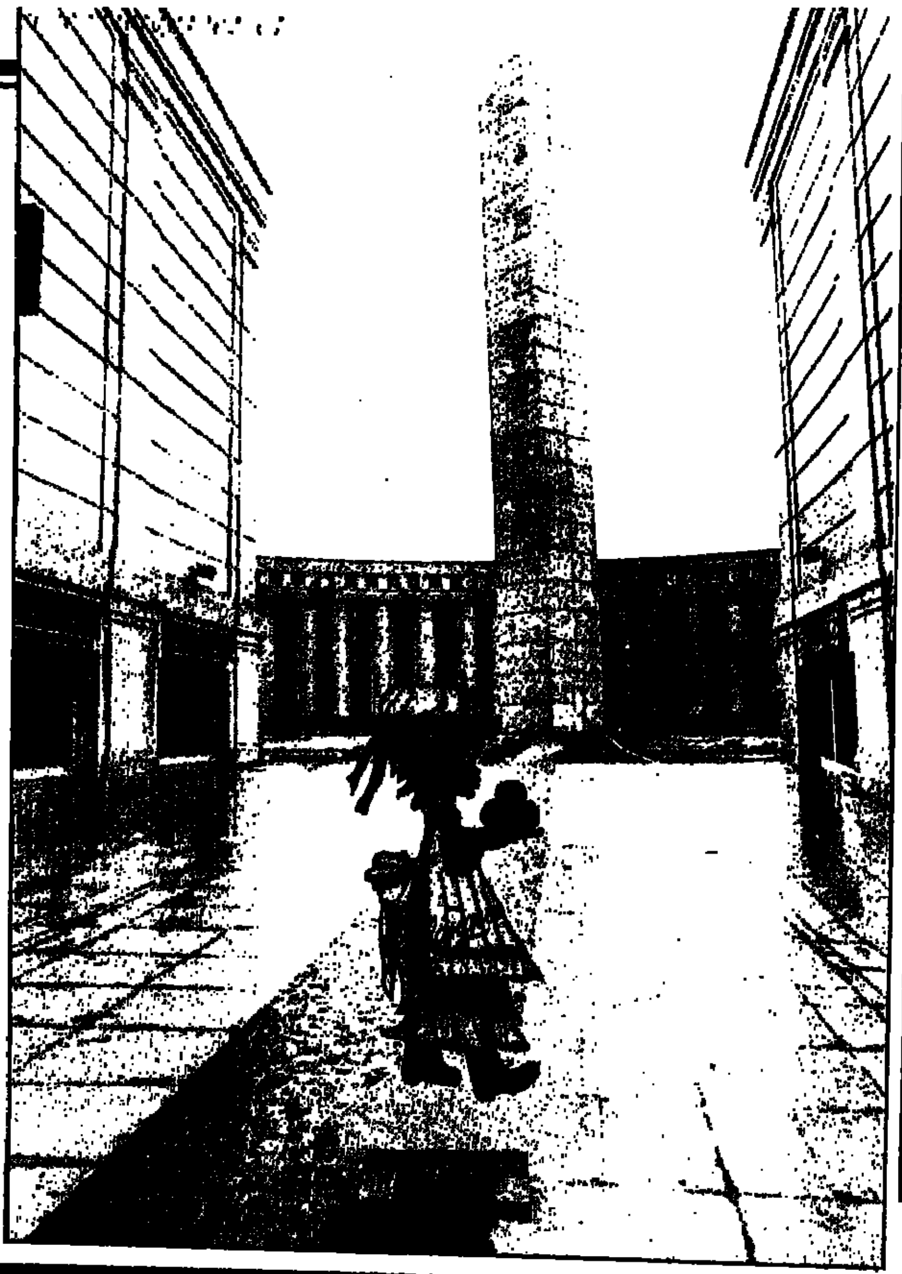
רני קרוון בסרג'י — פונטאוא, פריז
(צילום: יגאל תומרקין, ראה עמ' 18)

מנשה גפן

גוויל אילו רקיע... (גילגולו של מוטיב)

כמאה הי"א חיבר ר' מאיר בר' יצחק נהוראי, מי שהיה חזן בוורמיישא ובמאגנצה ונרצח עם אשתו ובנו בידי הצלבנים, בשנת 1096, את הפיוט אקדמות, שמזמרים אותו עד היום בבתי־הכנסת, בחג השבועות, לפני קריאת התורה. הפיוט כתוב בסדר אלף־בית כפול, ובאותיות גימ"ל, דל"ת וה"א קוראים אנו:

גְּבוּרָן עָלְמִין לֵיהּ וְלָא סָפֵק פְּרִישׁוּתָא —
גְּוִיל אִלּוּ רְקִיעֵי, קְנֵי כָּל חוּרְשָׁתָא,
דְּיוֹ אִלּוּ יַמֵּי וְכָל מֵי כְּנִישׁוּתָא,
דָּיְרֵי אַרְעָא סָפְרֵי וְרָשְׁמֵי רַשְׁוָתָא,
הֲדַר מָרֵי שְׁמַיָּא וְשַׁלִּיט בְּיַבֶּשְׁתָּא.

(גבורת עולם לו ואין סיפק לפרשה [אפילו] לו היו הרקיעים גוויל, כל היערות קנים [שאפשר להתקין מהם עטים], לו היו הימים וכל מקוואות המים דיו, וכל יושבי תבל היו סופרים ורושמי רשימות, [לא יכלו לתאר] הדר כבוד השמים ומושל ביבשת).

מוטיב זה יצא מ„אוהלי שם" ונדד למשכנות יפת, וקנה לו שביתה בשירים ובזמרי־עם וסיפורי־עם של אומות ולשונות שונות. נגלה את שורשיו של המוטיב ואחר זה נתבונן, בעזרת דוגמאות טיפוסיות, בחוטרים שיצאו מגזעו.

במגילת תענית, שיש המקדימים את יצירתה לזמן חורבן הבית השני ויש המאחרים אותה לימי בר־כוכבא, מדובר על הפורענויות הקשות שנתייסר בהן העם, בדרך ההפלגה העולה על זו שבא קדמות. שם נאמר: „אם יהיו כל הימים וכל הנחלים דיו, וכל האגמים וכל היערות וכל האילנות קולמוסים, ושמים וארץ יריעות, וכל בני־אדם לבלרים [מזכירים], אינם מספיקין לכתוב צרות רבות הבאות עליהם בכל שנה ושנה, וגאולות ותשועות רבות הנעשות להם".

בילקוט שמעוני מסופר על רבן יוחנן בן זכאי שהיה מתפאר ואומר: „אם כל השמים יריעות, וכל בני־אדם לבלרין, וכל היערים קולמוסין — אינן יכולין לכתוב מה שלמדתי מרבותי; ולא חסרתי מהם אלא ככלב המלקק בים".

ובתלמוד הבבלי מובאים דברים שאמר רבא בר מחסיא, משמו של רב: „אם יהיו כל הימים דיו, ואגמים [הקנים הגדלים ליד המים] קולמוסים, ושמים יריעות, וכל בני־אדם לבלרין — אין מספיקים לכתוב חללה [היקף פעולותיה] של רשות". קביעה מפליגה זו נאמרה, כנראה, על יסוד הפסוק שבמשלי (כה, ג): „שמים לרום וארץ לעומק, ולב מלכים אין חקר".

יוצא אפוא כי מחבר אקדמות מצא לפניו מוטיב מן המוכן והשתמש בו.

תיאור מפליג, החובק זרועות עולם, להאדרת מעשי הנפלאות המיוחסים לישו, מצאנו ב„ברית" החדשה. בסיומה של „הבשורה אשר ליוחנן" אומר המחבר: „אם ייכתבו כולם, אחד אחר אחד, יחשוב לפי כי לא תכיל כל הארץ את הספרים אשר ייכתבון". מרמז על היקפים עצומים אך אינו נזקק לדימויים.

ברומאן הודי, ואסאוודאטא, אשר חובר, לפי סברת החוקרים, לפני אלף ושלושמאות שנה, אומרת אשת אמוניה של הגיבורה אל מאהבה של אותה גיבורה: „בכמה ייסורים נתייסרה זו בגללך. אילו נהפכו השמים לנייר והים לקסת, הסופר — לבראהמה (לחיי עולם), המספר — למלך הנחשים — אז, רק ביגיעה רבה, במשך אלפי עידנים, יכלו לכתוב אותם ולספרם".

והחוקר פיליפ באלדיאוס, הדן בספרו על הודו (אמסטרדאם 1672) בעשרת גילגוליו („אלטארים" — בסאנסקריטית אוואטארא) של האל וישנו, — מסיים את סקירתו על הגילגול השמיני, כלומר: גילגולו של וישנו לקרישנה, בזה הלשון: „אילו היה כל הים לדיו, כל הארץ נייר, וכל דרי עולם, במשך מאה אלף שנה, לא יעשו דבר אלא יכתבו, יומם ולילה, לא יהא זה בגדר האפשר להעלות על הכתב את כל מעשה נפלאותיו של קרישנה, שהוא עצמו פעל ועשה תוך מאה שנה — — —". פה לא השמים עשויים לשמש לגוויל אלא הארץ.

בקוראן, בפרק ל"א, פסוק כ"ו, מצוי מוטיב זה בצימצומו: „ולו גם (היה) כל עץ אשר בארץ עטים, והים ישתרעו מאחריו שבעה ימים (דיו) — לא אזלו (לשון אחר: לא היו־נדלים) דברי אלוהים".

ובניסוח אחר, שם (פרק י"ח, ק"ט): „לו היה הים דיו (לכתוב בה) דברי אלוהי, כי אז אזל הים בטרם אזלו דברי אלוהי, ולו גם הבאנו משנה (דיו) כמוהו".

ברשות ספריית דרזדן שבגרמניה נמצא כתב־יד תורכי, ובו מסכת שתורגמה לגרמנית בידי החוקר אברט. לפי המסופר באותה מסכת מסר מוחמד לאיש אמונו אנס איבן־מאליק שנמסר לו מפי המלאך גבריאל מה עצומה השפעתה של תפילה מסתורית אחת: „אילו כל הימים דיו, כל העצים קולמוסים וכל בני־האדם סופרים, לא יהא סיפק בידם, מעתה [מימי מוחמד] ועד לתחיית המתים, לתאר את כוחה של אותה תפילה". הרקיע כגוויל נעדר כאן.

החוקר קיילר (Köhler) מצטט מתוך שיר של משורר עלום־שם, מן השירה הצרפתית העתיקה, שבו נאמר כי איש לא יוכל להביע את רוב חסדו של המושיע [ישו] גם אם ישמע את כל הלשונות וגם אם הים והשמים ייהפכו לדיו וגוויל.

ובזמר אנגלי, המובא על־ידי אותו קיילר, אמור:

Could I with ink the ocean fill;
Were the whole earth of parchement made,
Were every blade of grass quill
And every man a scribe by trade...

(אילו יכולתי למלא את האוקיינוס דיו, / אילו היתה כל הארץ גוויל, / אילו היה כל עלה עשב קולמוס, / וכל אדם סופר לפי מקצועו, / ולא היה בכוחם לתאר את גדולת האל).

ומבוסניה מגיע אלינו שירו של הסופר דיבי־קוביטש, מן המאה הט"ז או הי"ז, אשר בו קוראים אנו: „אילו השמים כולם היו נייר, אילו כל הים היה דיו, כל קני הקש והגבעולים היו עטים, וכל הכוכבים היו סופרים ומלומדים, בדומה למלומדים של פאריס — לא היה לאל־ידם של אותם מלומדים וסופרים להביע ולתאר אפילו קורטוב של החדווה שהיא מנת־חלקם של הקדושים הנהנים מזיו השכינה".

במאמרו של הדומיניקאני יוהאנס הירולט (Johannes Herolt), שחי במחצית הראשונה של המאה הט"ו, יש סיפור על נזירה מתה, המתגלה לפני נזירה שעודה בחיים, ואומרת לה:

Si totus mundus esset pergamenum et mare incaustum, et omnia folia arborum et gramina scriptores cum omnibus hominibus, qui fuerunt et sunt et erunt futuri, prius omnes deficerent quam immensitatem praemii caelestis exprimerent.

(אילו אפשר היה שכל העולם יהיה נייר, והים דיו, והעלווה והעשב סופרים, יחד עם כל בני־האדם החיים כיום, ואשר חיו קודם, ואשר עתידים להיוולד, כל אלה גם יחד אין לאל־ידם לתאר ולגלות את השכר הגדול ורב שצפן אלוהים לאוהביו).

גירסה לאטינית אחרת:

Si totum coelum esset papyrus, et totum mare atramentum, omnes stellae pennae et omnes Angeli scriptores: non possent describere astutias mulierum.

(אילו היו כל השמים נייר וכל הים דיו, וכל הכוכבים עטים, וכל המלאכים סופרים, לא יוכלו לתאר את ערמומיותן של הנשים).

במשחק ליל־הצומי מן המאה הט"ו אומר גבר נשוי:

Nun hört ihr frauen und ihr man
Wie ich mein weip so recht liep kan,
Wenn das meer eitel tinten wer,
Das schrieb mann alsz auss truken und ler,
Ee man mein lieb nur halbe geschrieb,
Die ich hab tag und nacht zu ir;
So unaussprechlich liebt sie mir.

(שמעו אתן הנשים ואתם הגברים, כמה אני אוהב את אשתי באמונה. אילו היה הים דיו מובחרת והיו כותבים בה עד תום, עד שייבש ויורק, שלא תיוותר אפילו טיפה אחת — היו מספיקים בדוחק לכתוב רק את מחצית אהבתי שאני רוחש לה יומם ולילה. כה תאהב היא אותי אהבה שאין הפה יכול להביע).

ובנוסח שווייצי:

Und wenn der Himmel wär Papier,
Und jeder Stern ein Schreiber wär,
Und schrieben all mit tausend Händ' —
Sie schrieben doch der Liebe kein End.

(אילו היו השמים נייר, וכל כוכב סופר, והיו כותבים כולם באלף ידיים — לא יכלו לכתוב דברים על האהבה עד תומם).

בזמר גרמני אחר מחבל הריין נועדו העננים לשמש כנייר, ובזמר גרמני אחר נועדו לכך השדות, וכן הדבר בזמר קורסיקאני.

אבל יש גם ייסורי אהבה. בזמר־עם סרבי מסיחה נערה אהובה: „אילו היה הרקיע דף נייר, / אילו היה היער כולו נוצות, / אילו היה כל הים דיו שחורה, / ואילו כתבתי שלוש שנים תמימות — / לא יכולתי לכתוב את ייסורי עד תום".

קיילר מביא קטע מתוך זמר ונציאני (לפי תרגומו של פאול הייסה): „חפצתי כי האילנות ידעו לדבר, / שהעלים בצמרת יהיו ללשונות, / הים לדיו, הארץ לנייר, / והעצים ידשיאו עטים תחת עשבים — / או אכתוב לחמדת חיי איגרת קטנה — — —".

ועוד מביא קיילר את הבית האחרון של באלאדה, הלקוחה מספרו של רוברט אנדרסון:

— — — Though all the yerth so wanne
Were parchimant smoth, white and scribabell,
And the gret se, that called is the Ocean,
Were tournid into ynke blackir than sabell,
Eche sticke a pen, eche man a scrivener abel,
Not coud thei writin woman's trechirie, —

(— — — אפילו כל האדמה / היתה נעשית גוויל חלק, המותאם לכתיבה, / והים הגדול, הקרוי אוקיינוס, / היה נהפך לדיו, שחורה מן הסמור, / כל קנה היה עט, כל אדם כתבן מוכשר, / לא יכלו לתאר בוגדנותה של אשה).

בקרב האוכסים בדובכבירגן מהלכת הלצה משמו של סטודנט גוזמאי אשר אמרן:

Ich habe soviel gelernt, das mans nicht niederschreiben könnte, wenn das Meer lauter Tinte und der ganze Himmel Papier wäre.

(המשך בעמ' 19)

עורך משנה אילן שיינפלד

בעריכת יעל לוטן

בן־ציון בן־משה

הלילה חרש לקולך, לקולי
לקולו של הלב;
ואין איש מלבדי שומע ורואה,
איך תם הכל ונאסף לגוע,
ואיך חדלה התשוקה, ופורחת
הנוגנות.
הנה מעבר לשדרת הברושים,
וגבוה מעל ראשי,
כדור הירח נבעט
אל שער העיר.
וכמו טבלן חגיגי שט בשמים
ומנסך תוגה.
הלילה גם הירח
לא ילמדני דבר.
אני המביט במראה
יודע היטב,
שאין אף איש ממתין,
וכמוני,
גם החזק בשומרי הסף
נצב בשער הלא־כלום.

אֹנה דבּרה

הירקליטוס: "לעולם אינך
נכנס לאותו הנהר פעמיים"

אתה שקוף בעיני
שקוף ודבוק לעצמותי
כמו חלבון לחלמון
ביצה תמה לעצמה
עכשו מצחיק אותי הדמוי
ועד שלא תכוה במים
רותחים לא תפרם לא תתקשה
גם לא תאכל

אבני ארועים
כשיפוף הגוף
ורימת ארועים
כהשלת עורות נחשים

עכשו כמו אז
הלמות לבך ופיק ברכיך
הצגה משלמת במערכה אחת
אותי זה כבר לא מעניין כבר
לא השתקפות כבר לא החזר
רציתי לומר שטעיתי בדלת
אני לא אותה הגברת שגרה כאן
אתמול

שמעון שלוש

בן עשרים ושבע, כמעט

ועדין לא הגעתי לפרקי.
זה מתוכח ביני לבין עצמי:
בפרק שלי, עוד תזעק זעקה

או שכבר הרבה ומן מדבר
ומדבר הרבה על אהבה, שלא בא מתוך.
וכבר עשרות פעמים, לבדי, שמעתי קריאה:

"שמע, שמעון, אין לך מושיע
לבד אם תתור את עצמך"

רות בלומרט

הם רצים ואנחנו רצים

(סיפור)

"הבטתי באשתי והיא הביטה בי, זכרנו שיש לנו ארבעה ילדים קטנים ואם נשבור יד או רגל קשה יהא לטפל בהם. לא יכולנו איפוא להתפנק ולהחליק. בבת אחת הסרנו את המחליקיים ופנינו להחזירם ברלפק. ירדנו ברכבל לשַאלֶט ששכרנו, נהנו יומיים מול האח הבוער ושבנו הביתה. זה היה לפני עשרים שנה. לפני שבועיים נסענו לאַספֶּן קולוראדו. נהנינו כל כך. בזהירות כמובן. שוב איננו צעירים נמהרים וגמישים. אתם תיהנו מאוד בנורבגיה."

אחר כך הוא בדק את הקטנה בתשומת לב ומילא את הטפסים הדרושים לה לבית הספר.

היא אחזה ביד הקטנה. "ומאז, כיצד בילית בסופי שבוע ובחופשות?"

"אה, קנינו בית בניו ג'רסי, סמוך לאגם", הוא התחיל לגחך, "תחילה, כדי להתיידד עם השכנים, מפעם לפעם טיפלתי בילדים חולים ללא תשלום. כעבור זמן קצר הייתי עובד בחופשה יותר מאשר כאן, במרפאה."

"ואז?"

"התחלתי לגבות תשלום גבוה מהמקובל וזה הסתדר."

בחפץ לב היתה יושבת בחדר הטיפולים, חשה אהדה וקשב ביניהם, אך חדר ההמתנה היה גדוש הורים וילדים והאחות זעופה מעט.

כמה חיננית היא אחות הקבלה וצעירה למראה. היא תמיד מספרת לה שכבר עברה את שנת חמישים, שיש לה מזל הורמונאלי בלתי רגיל. ד"ר כהן לעומתה נראה קשיש וחביב אף כי בריא. לא טיפוס אתלטי. לרגע בושה בנטייתה לסווג אנשים על פי מבנה גופם.

ברחוב נהגו השתיים לפסוע במהירות ואז לפתוח בריצה מתונה לאורך רחובות צדדיים שקטים עד הגיען לבנין.

השוער הכהה פתח את הדלת וחייך. "אתן רצות פנימה והוא רץ החוצה."

"טוב היה להיכנס לדירה הריקה. היא פנתה למטבח להכין ארוחה ואחר לארוז מזוודה לדניאלה. לפי התכנית תיסע הקטנה לקיבוץ, אל דורתה, למשך חופשת החורף. היא ובעלה יסעו לנורווגיה. הכול כה פשוט כשיש ילד אחד. דניאלה ילדה נוחה למדי. תמיד אפשר לשלחה לבד למשפחה בארץ. היא תהיה בסדר. הפעם הקפידה לארוז גם מתנות. בשנה שעברה ראינו שאילנה נפרדת בקלות רבה מאוד מביתה. ומה בעצם יש לה מלבד דניאלה.

יש שתהתה על קלות הפרידה מן הבת האחת והיחידה. בשיעורים ששמעה ב"מרכז להשכלה גבוהה במדעי היהדות והספרות העברית" נהגה לספר לחברתה שלפני שבע שנים, כשביקשה ללדת ילד נוסף, בעלה מיאן. וכשניסתה לפתותו כבן שימשיך את שם משפחתו בעולם, פתח איתמר את ספר הטלפונים ואמר לה "את רואה כמה הופמן כבר יש". הוא גם סירב לשמוע על שובה לעבודה. בארץ היתה אחות מעשית. אולי היתה מתקבלת לעבודה אצל ד"ר כהן.

היא הציצה על התמונה הממוסגרת הניצבת על השידה. שניהם בבגדי קיץ וסמוך להם דניאלה בעגלת ילדים מסורבלת למראה שהיתה אופנתית כל כך אז. הם התחילו כבר לחסוך כסף, לקנות בית משלהם בפרברים. איתמר לא הסכים לשמוע על שיבה לתל־אביב, עיני המשפחה הפקוחות והמפקחות הטרידו אותו לבלי קץ. הוא העדיף אלמוניות בכרך ואנגלית זהירה, ברורה וצנועה. היה נחמד אז, בתחילה ודניאלה היתה מתוקה ונוחה והיא התעסקה בחיפוש בגדים ובידור.

"המיפנה חל לפני שבע שנים", סיפרה לחברתה בגאווה.

שלושתם יצאו לסיבוב בפארק השכונתי. כעבור כמה בלוקים החלו להתנשף והם עייפו. מישהו בבגדי ספורט חלף לידם בריצה קלה והריף משב רוח רענן ונעלם. הם הביטו זה בזה. לאיתמר כבר היתה כרס והיא היתה עגלגלה למראה. הם החלו לרוץ. יום יום. בהדרגה הפכה הריצה למוקד חייהם. גם דניאלה החלה לרוץ. קניית הבית נשכחה.

הדלת נסגרה. איתמר מעלעל בחוברות. הם מנויים על כמה חוברות שעניינן ריצה, מירוצים ופיתוח כושר.

"שלום", היא אומרת.

"שלום", משיב לה קול שלאוזניה נשמע רגיל,

"הכול בסדר?"

רטינה.

"הייתי אצל ד"ר כהן".

רטינה.

"ארזתי לדניאלה".

"הפסיקי לדבר משם. אם יש לך משהו לומר, בואי."

הוא לא יעוור. יושב ומעלעל. גוף אתלטי בבגדי ספורט אופנתיים.

"נרשמתי ללימודים", אמרה לצעירה שעמדה לידה בתור בבניין המינהלה במכון, "מגיע רגע בחיים שבו אדם חייב משהו לרוחו. איזה מזון רוחני. חדל להיות גוף, מכונה, זאת אומרת. אני רצה המון, גם בעלי. קילומטרים. זה כל מה שאנחנו עושים. בבוקר ובערב. אפילו לא מבחינים בנוף יותר, מביטים פנימה ומונים את פעימות הלב. קצב. פתאום כבר לא יכולתי. די. מזמן לא פתחתי ספר. חוסר סבלנות. אז מה אני עושה כאן? מנסה. את רצה?"

"לא, וגם לא מתחשק לי."

"זה בריא מאוד."

"למי יש פנאי."

"זהו, את לומדת. הראש עסוק במשהו. טוב, קשה לי להסביר את עצמי בקול, אבל לפעמים, חושבים כל מיני דברים בריצה. זה לא רק אתגר ומאמץ גופני. זו מין... התעלות, אקסטאזה, זהו. את רצה קדימה והחיים נוסעים מולך אחורה. אנשים, עצים, בתים, הכול. הכול מהר כל כך וקצוב. מהפנט כמעט. ואם רצים במעגל ענק מגיעים מהר מאוד לנקודת הזינוק. אלא שיותר טוב. חבל שאינני יכולה לנסח את זה. לכתוב את זה. כמו מסע בחלל. במימד הזמן, אני מתכוונת."

גבר עמד מאחוריה. הוא שמע, בלי ספק. באחד השיעורים החל לשאול שאלות.

"חסרות לי חולצות."

כשרוצים ניתן אפוא לדבר מן החדר השני.

"רובן כבר ארוזות. לנסיעה."

"אז תכבסי, תוציאי, תקני אחרות."

מכונת הכביסה מקולקלת. במכבסה השכונתית קוצפות כל המכונות. אדים ועשן. לשבת שעתיים במקום אחד. להידחף. שנים עוסקים בקיפול כביסה שעורה מוכתמת.

"את מישראל. אני יכול להכיר ישראלים. אי אפשר להסתיר את זה. לא בגדים. לא אנגלית", אומר בעל המכבסה במבטא רוסי כבד כמותו. הוא נראה מוזנח וממורמר.

היא חייכה.

"אני מכרמיאל. באנו מרוסיה. דווקא היה לנו טוב בכרמיאל אבל אשה שלי רק אמריקה מבוקר עד ערב. אז תראי מה אני עושה עם כל השחורים האלה. זה אמריקה בשבילי. היה לי שם איטליז. הבריחה אותי למכור אותו."

"תמיד אפשר לשוב", קולה רעד מעט.

"בן שלי לומד באוניברסיטה והאנגלית שלו, יופי." הוא מיצמץ בסיפוק.

נכנסה אשה גוצה ומסורבלת נושאת שני סלי מצרכים. היה לה קול גס והיא פקדה על בעלה ברוסית. השניים נכנסו לחדר פנימי והמשיכו בשיחם.

"אמא, שאבא לא ינהג מהר כל כך. אני פוחדת".

איתמר מעיף מבט בראי העליון, מאיט מעט.

"אמא, אפשר ליסוע מהר כל כך שמגיעים באותו רגע שבו התחילו?"

"באופן תיאורטי זה אפשרי כמובן", אמר.

"ולהגיע עוד יותר מהר, בכוון מהירות, באותה שניה?"

"כמובן."

"ולהגיע עוד לפני שהתחילו?"

"אל תדברי שטויות."

למה לא, איתמר, אתה אולי לא מסוגל לקלוט דברים כאלה אבל באופן תיאורטי, כפי שאמרת, למה לאז לא הכול מתחיל ומסתיים בפיתוח הגוף. הפעל קצת דמיון. ולמה היא נבהלת מנסיעה מהירה? גם אז, ברכבת ההרים שבגן השעשועים, נבעתה מדי. קשה לדעת מה עדיף בנסיעה, להתרכז בדרך או להסיח את הדעת, להסיע אותה בכיוונים אחרים. המכוניות לפנים ומאחור. הם אינם אוהבים זרים. קוראים להם ישראלים. בארץ מכנים אותם יורדים. אבל כאן, בכל זאת, כל איש לעצמו. הקשרים סמויים. הורים נראים שחצנים וקולניים ונלכדים כזבוב מגושם במסכת הקורים הוואספית כאן. היתה מעדיפה שלא ישוחח אתה. שיכבד את זכותה לאלמוניות. ותמיד, כמעט תמיד, כל שיחה כזו גוררת הסבר מתנצל. הוא כאן, לבריאות. אז היה לו איטליז שם. אין שם כרמים אך המקום מוצף שמש משכרת. חיים פשוטים יותר. איך שהוא מוטסס על המכונות, משעין עליהן כרס ענקית ומתקן משהו בגבן. כל הסבון המתערבל לנגדו בזוהמה. ואיך שהוא מתייחס ללקוחות. הרטינה. לעולם לא יהא אמריקאי. וגם לא בנו. זה לא ילך. הוא אפילו ביקש, בשם האחווה הישראלית הזו, שתחתום לו על מסמך לקבלת עזרה סוציאלית. מדוע לדווח לו על עצמה. ולא כל מי שעובר דרך מדינת ישראל בדרכו מגולה לתפוצה הינו יורד. לכאן באים כדי לחיות באינות אנונימית אמיתית, לא רק בחומר. איתמר אינו נבהל מכל זה, יש לו חברים ישראליים רבים. חלקם רעשניים. הם תוססים בחוסר מנוחה. מתחתנים ומתגרשים. אולי תפגיש את נועה שרה עם אחד מהם כפי שהבטיחה לה באחת ההרצאות ב"מרכז להשכלה". הרי גם היא מלאת חיים. אם היא תתחיל לרוץ לא תתמיד. כזאת. פרפרית. כל הזמן קושרת קשרים. לא. היא אינטליגנטית מדי בשבילם. ויותר מדי השכלה. זה לא ילך. האחת אינה מסוגלת להתמיד בלימודים, קצרת רוח למראה כל הספרים החתומים וכבר מבקשת לרוץ את המכסה היומית, האחרת קצרת רוח באורח אחר, עם בני אדם כובשת אותם בחטף ופונה לספרים. לו היתה נועה מוכנה לסייע לה בעבודה הסמינאריונית. לא היא לא תתפנה. והיא לא תתפנה להזמנה למסיבה עם ידידיהם.

"נסיעה טובה דניאלה שלי", איתמר מחבק אותה.

נפלא, הם נראים יחד נפלא גם בבגדי החורף אינם מסורבלים למראה, מתנועעים בקלות. דניאלה גבוהה מכפי גילה. דומה שאינה קשה להיפרד מהם. כשתיסע תפרוץ עוד שתיקה גדולה, השתיקה של חופשת החורף. עדיף להתרכז בטיול לנורווגיה ובהכנות למירוץ המרתון הקרוב.

היא מחככת את כף רגלה השמאלית בקרסול הימני. הגיע זמן לנסר מעט את העצם הבולטת המפריעה אם היא מתכוונת להמשיך לרוץ ברצינות. בשובם תקבע תור. נועה מבטיחה לה שזו שטות אך לה, הרי, יש פורקן אחר.

"יש לרשום את דניאלה לבית ספר עברי יומי, שמעת איך היא מגמגמת בעברית."

"הגיע זמן."

"אילנה, אל תתחילי, את יודעת שזה יעלה הון."

חיים כפולים. חיים את הרגע ופתאום פוקחים עיניים למהפך שהתחולל קודם, בהיסח הדעת. המבטא של דניאלה כבר זר דיו עד כי אין חשש שיחשדו בה שהיא ישראלית כשתדבר עברית או אנגלית. אין

רחל קמה

◇

פעם הייתי
מקל מרדה בין נסרי דרגשים. היה
לי עלה צהב מדלדל מחזי
המקל, הייתי עיני סקוסים.
דבר מה הייתי.

הזמן שנשב סביב להפיל היה דק.
ופי — להבהיל היה צעקה כרותה
מעץ. היה לי לא שרש, היה לי
לא צל המקל, מסביב חג
הזמן. עוד מעט

ונסדק.

הן לא תאמין לי ששמה נצבתי. הזמן
בכיסי לעדות: שאני אחריו
כמו מוט אחרי דגל, במצעד
החלילים, עד קצה המסלול.
נצן. ועלה. חרוטים על חזי הנושב
אמות. שלושה ילדים ואחת
אמהות. — שהייתי.

◇

היו לאפר בעפר אשר באפרים הירקים מאין כמותם, מעבר
לגדרות, במולדת מרחבים רבים של החפש הסמוי, בטוב
דשן, סמיך — היתה העדרית בעדרית המצמחת ריחות משכרים
אשר שכחו כבר נחוח עשן.
בין אבני, בקשי
נצת עלעל.

שולמית ספיר־נבו

בצבע יער

אהיה אילה בצבע יער
כשאשמע צעדיך
אתכסה ברוחות ועלים
אתה תרדפני
אתה תבקשני
בין העצים הקרבים.

משחק שועלים

משחק השועלים בתוך החרף
ששמש נרדמה מעיניהם
ובאפלת החדש חושפים
פרותם לאהבה
יורדים בין הקוצים
לצבע פטל
על שפתים מפשלות ערגה
ושלג
לח מכסה עינים
בתמימות רכה של
אילה.

אומרים זאת בקול. חסכו ממנה את הצורך להצטדק, אפילו בפני עצמה. ולוואי שהמכונית תתנגש בעץ. תתהפך. דניאלה תגדל בארץ אצל סבתה. הכביש עמוס, תהיה תאונת שרשרת. ומה בכך.

"לבנה וייס הזמינה אותנו לארוחה, הערב. הסכמתי."

הוא מסוגל לכול. אפילו לא שאל אם אני רוצה. פעם כשסעדו אצל אותה דודה היה שם איזה ספרן בשם מרקס שחקר אותה מעט על מעשיה. אחר אמר במעין ביטול שיש לו גיס בארץ, אַ שרייבער. איתמר היה שקוע בדיון על ניירות ערך.

"לא סיימתי את האריזה."

"תסתדרי כבר."

להתעורר באמבולנס. לא להתעורר. תאונת שרשרת. תאונה. קצר. משהו שיפסיק את כל זה, את כל הריצות והשתיקות. תסתדרי כבר. צריך ללמוד. והערב לבנה לבנה.

קוראים לו ריימונד והוא לומד איתה ועם נועה ועם חניתה אשת הפרופסור למלגשית שפגעה אז, כשישבו יחד במסעדת המכון. איזה טיפוס, שחצנית מהממוצע, מה פלא שבעלה נסע לבדו לשנת שבתון בארץ. שתכריזו שסירבה להצטרף אליו לשם. עם ההדגשה המבוזה שם. תוך חודש נודע שנפטר מהתקף לב. לבדו. שם. טוב, היהודי הנודד. מעניין אם נקבר כאן או שם. מה נפלא היה להיות ואספית ממש. אטומה. יפה. נבונה מכל הבחינות. שייכת באורח כה מובן מאליו כפרפר על פרח. בלתי פלוראליסטית. בלי פולקלור מזויף של ריקודי עם ושירים רוסיים או אמריקאיים בעברית בוטה. בלי כמיהות רחיות. לאומיות. אחרות. הוא שאל ממנה חוברות והחל לרוץ ברצינות. וזה מתאים לו כל כך. אתלטי, מבריק, אמיד. יש שהם סועדים יחד במסעדה הצמחונית סמוך לקאמפוס. הוא רגיש ומורכב מאוד. מה היה קורה אלמלא השיב לה יום אחד את החוברות ויותר לא התראו. שהמכונית תתנגש.

איתמר מתנה את המכונית, ומהר הטיסה. מה טוב שקנתה ספרון כיס לקריאה. ריימונד המליץ על "מסעות בזמן", של איזו סופרת בלתי מוכרת.

★

בסיפורי המדע הדמיוני מתחלקים המסעות לשתי קבוצות שהן ארבע: המסעות לעתיד והמסעות לעבר. כל אחד ייתכן בשתי צורות: המסעות במכונה מתוחכמת להפליא והמסעות המוחיים שהם אירוע מסעיר. או שתי קבוצות אחרות. שהן ארבע: המסעות במכונה מתוחכמת להפליא והמסעות המוחיים שהם אירוע מסעיר. בין לעבר, בין לעתיד. אך אותה מעניינים המסעות המוחיים בכיוון העבר. הללו מסעירים את הנפש. מומלץ לשכן נפש בריאה בגוף בריא. והגוף בריא. ומה עם הנפש. הכוונה איננה אפילו במובן הרוחני. המטאפיסי. לכך היא אולי אטומה לחלוטין. לפי שעה, מלבד המסעות והריצות על פני הקרקע היא מרבה ליסע במכונת הזמן. הן זו נוסעת לשני כיווניו קדימה ואחורה בזמן. שוב, לעבר ולעתיד הנסיעה במכונת זמן ממשית אחורנית, משולה לנסיעה בפעמון זכוכית אטום אל קרקעית הים. הנוסע נוחת על קרקע עשירה באצות, אלמוגים, דגים ומפלצות ים. או, הוא נוחת על קרקע חולית שבה כמה צדפות שספק רב אם תדר לקירבן גרגר חול פניני, או במערות סלע תת־ימיות אפלות, שאף קרן אור לא תחדור אליהן לקרוע את קורי הזמן הלכוד. לעולמים. נסיעה כזו, בפעמון זכוכית, הינה פאסיבית לחלוטין. הנוסע מנוע מלהתערב ולשנות, דבריו או מעשיו משתלבים או מחרים כל מה שכבר מתהווה אף בלעדיו. מין תייר שכל חפצו לשוב להווה שאותו עזב ההופך לעבר מסובך מן העבר שלתוכו נחת ונדמה עליו כהווה. ההווה הנטוש נראה עתידי. זהו תייר. ככול שאולי שינן את לשון המקום ונימוסיו אך מחוז חפצו הינו המקום שממנו בא, אף אם אותו מקום הוא. התייר בזמן, לגביו המקום והזמן לובשים משמעויות יחסיות והקשרים יחסיים מסובכים. כל רגשותיו ומאווייו חגים סביב הציר הסובב של עבר הווה עתיד שהם הפכים לעצמם ולמקומם. המוח הינו מכונת זמן אחרת, פשוטה וטבעית למראה אך מסובכת פי כמה.

אם הנוסע לרוב אינו מתרחק בזמן, הוא יכול להגיע רק עד לחיכן שהכרתו יכולה להעיד, מחוות ילדות הם גבול סביר. אף כי המסע הוא לטווח קצר בחיי אנוש, זהו מסע התחתים מתיש. מין עלייה לרגל, מלחמה בדרקונים יורקי אש שעל כל גולגולת ערופה יצמיחו שתיים.

זהו מסע משולל הגנה, לא חציצת הזכוכית השקופה. המוח הנוסע ממציא ומכביר עוברות ופרטים המלפפים את התייר ברשתות צפופות וכיער עבות מטיל חתת, אשר פה ושם נגלות בו פינות נפלאות של דשא קריר וציפורי שיר וקרני שמש רחומות מזרועות אם. המסע מסתבך ומתפרש ומסתבך ומתעשר לעומק ולגובה, לאורך ולרוחב. פה ושם נפרמים ההקשרים ויש מעידה, צניחה, ריחוף מסעירים. לפתע מדמה הנוסע במכונת הזמן המוחית שחייו ארוכים ומורכבים משהיו קודם שרתם עצמו למרכבת המסע המוחית שעליה הצטופפו נוסעים אחרים. אם הוא משכיל, להפעילם כבובות על במה הוא יכול, לארגן את חייהם מחדש בעלילתו. שום פעמון זכוכית. יש שהזיכרון מתבהר וחי שנית ושלישית. הנוסע חווה את עברו ביתר שאת. מעשיר אותו בתוספות המאמתות את חיוניותו. הכאב והפחד מלווים גם את הגיל המתרונן שבעבר. הנוסע מתרפק על מקדשיו, על העבר. שהוא בעיניו הווה נצחי ומתרחק מן ההווה שאותו עזב קודם המסע עד שיהפוך לעבר. וכל העת הוא חרד שיהא לו למין עתיד. זהו מסע קסום שלעומתו נראה ההווה צחיח ושומם על אף מוחשיותו הרבגונית.

★

השלטים. הכול בשפה זרה, אוח, הנה גם אנגלית, איזו עייפות.

איתמר עבר ביקורת. היא פותחת מזוודה.

"אני יוצא."

"חכה."

בתים מזורים, בקתות, הרחוב הראשי שומם.

אולי כפר טיפוסי. קשה לדעת עד שיראו מקומות אחרים. הנועם השליו נוכרי לה. לרגע מאיים. האיש שלצידה שותק, אולי עויין מעט. במסעדה הלשון נכרית. המוסיקה המנוגנת. השירים. ציפוי העץ של הקירות אינו משרה עליה את החמימות הדרושה. דומה שרוב האנשים מסוגלים להבין משהו באנגלית. הקלה. הנה הפכה האנגלית לביתה. אצלו אולי אין לזאת חשיבות. קשה לדעת מה באמת חולף במוחו. מלבד הריצה.

נוף זר של גלויות מצויירות נשקף מחלון הרכבל. מין איום המתעורר כל אימת שרוח מערבל את השלג או מנער נופי אילנות בשריקות מקפיאות. שלג וצוקים נערמים בתהום בלי הבחנה מגומרים באילנות אבלים ושחורים. איזה מסע.

איתמר מוכן להחלקה.

"רגע, הצץ בנוף."

השתיקה שלו. היא זר לה מן האנשים האדירים האלה המכוונים אותם למסלול. ואם טבעם קדורני, הם ראי לטבע כאן. איתמר פונה הצידה, כמו מתוך כוונה, במהירות. כבר לא תשיג אותו. דרך ארוכה נסעו יחד והנה היא מחליקה לבדה בינות העצים השחורים האלה, בשלגים. העצים דלילים, המקום שומם עדיין. וקר. הקור חודר מבעד לכל הכיסויים. לא. הקור מפעפע מבפנים, מלב שהיה לקרחון. קצה הקרחון של הנפש המעיד שמשהו ענק קבור במים. זה מה שאמורים. משהו ענק קבור. פתאום תפושה בהרהורים כאלה שמטורה לא שקעה בהם. לא עד כדי כך. יש לחשוב על משהו אחר. על דניאלה. ודאי קר וגשום אף שם. שטויות, היא נהנית. אבל איפה הוא. לנטוש אותה כך ביערות צפוניים, משכן הטרולים, בשלגים. הרי כך שילחו זקנים למות. אולי עוד נוהגים כך. עוד תיפול כאן ותשבור עצם. איך תשוב לתחנה נאבקת בשלגים. ואם תתעלף ותקפא. ירד עוד שלג. כל הזמן יורד כאן שלג. היא תקבר חיים. ומי שנרדם בשלג חם לו והוא מת בחמימות. אולי באביב יגלו אותה רקובה מעט. אלא אם כן חיות, זאב חורש מזימות יגיע קודם. הוא יגבר עליה. על הגברים הסינתטיים האלה. ואין לה איש. אין לה איש. בדד בדד. לפתע רחוקים כולם מן הכוכבים.

מטוס חלף.

אולי הליקופטר לאיתור תועים ונידחים מזור שאין צפצוף ציפורים. כולם בדרום החם. ודניאלה. אולי יש ציפורים אלא שקולן לא נשמע מבעד לאוזניים המרופדות היטב. ואם יארע משהו מי ישמע אותה. מוכרחה להסיח את הדעת. להינות מן ההחלקה. איזה יופי. אבל איך תוכל להינות מכל זה לבדה. בלי איש. הנוף הזה אדיש לעצמו. קיים כך, בלתי מודע לעצמו ואינו זקוק לה. לא. הוא זקוק לה שתראה אותו. שתעיד על קיומו ברגע זה ממש. הצבעים. האוושות. הלחות. לא. הוא קיים. היא זקוקה לו. תלמד אותו. להתקיים סתם כך. תלמד לחיות לעצמה. לעצמה. לבד. אי אפשר יותר. כל הזמן. כבית וכאן. וגם לשוב ארצה. שוב לבד. אולי עם דניאלה. הוא יסרב אך יש לעשות זאת. כלומר, אפילו לבד. אם היא מחליקה כך באתר הנידח נטושה לזאבים ולאימה צפויה כמעט מועדת למעידה או לתעיה בדרך. היא תתחוף. ועוד עצים שחורים. הכול חולף מהר כל כך, נוסע מולה על השלג הנערם.

קבוצת מחליקים קרבה וחולפת. במין יעילות סכנונית מתבדרים צעיפים ככנפיים ונעלמים. כמה קולות צוחקים ושוב דממה.

בין העצים נראית לה מין לשון צנומה, לשון אש גדלה ומתגברת, אש בשלג. להבה. לשון אש לוחשת. אילמת ואד וענן מתערבל מולה. צריח לולייני מתאבך על הרקיע הנזירי המנומר עצים שחורים מחודדים. השמש נעלמה לפתע ובוהק השלג קיבל אופי אחר ובמקום להקפיא הוא מגנך וכמו מתרכך בחום הלהב. המזור. מתכוון לקלוט אותה אל חובו, להטמיעה. הענן התערבל מולה לאפוף את כל כולה והיא הסתלסלה בו והתרוממה על חורי המחליקים ברילוג שאחריו אין עוד.

באמבולנס הדוהר רכנו עליה פנים בלתי מוכרות שהבטיחו להזעיק את בעלה.

והכבן כבר חייתה בעולם וכל מה שיעבור עליה או ייגע בה מעתה אינו אלא בשר הפרי המקיף את הגלעין, הבשר ירקיב אף הוא וגם המוות לא יהא כי אם חרימה הרעבתנית המצפה לליטרת הבשר שלה. השבויה בינתיים, שכן הנפש, אם אכן יש משהו כזה, כבר הזדנבה נשבה אליו.

אלה שקשה למצוא עבודה. גם בחנות למוצרי ספורט, שהיא במקום המתאים לה ביקשו אשה צעירה. לא די להיות ספורטיבית, הדניאלה. לגזול ממנה את אביה. בינתיים להקפיא תוכניות.

"כשאיתמר שמע כמה שילמתי לעורך דין כמעט ממש, פתאום התחיל לשים לב אלי. אבל אני עברתי לחדר הריק. סיפרתי לך שיש לנו חדר ריק להתעמלות. אני ישנה שם על מזרן, ושקט. יופי לי. האמיני לי, נועה. כשירצה ידע איפה למצוא אותי."

או לא ללימודים. לא למוזיאונים. לא להרצאות. אין סבלנות יותר לספריות. לספרים.

ועם זאת להקפיא תוכניות גם אם דניאלה אינה אלא אמתלא.

אכזבה כללית מעצמה כלולה בהקלה.

ללכת להצגות עם חברות. לסרטים.

לשוטט ברחובות. להביט בגברים המתגודדים.

איזה בזבוז, היא תגיד לנועה.

איזה בזבוז של בני אדם.

הוא תבין.

הם ישום כל כך.

לשון אש אילמת צוחקת כאש קרה.

על כל פנים המראות קרים.

אמנון שמוש

מאמצי ההצלה של כתר ארם־צובה*

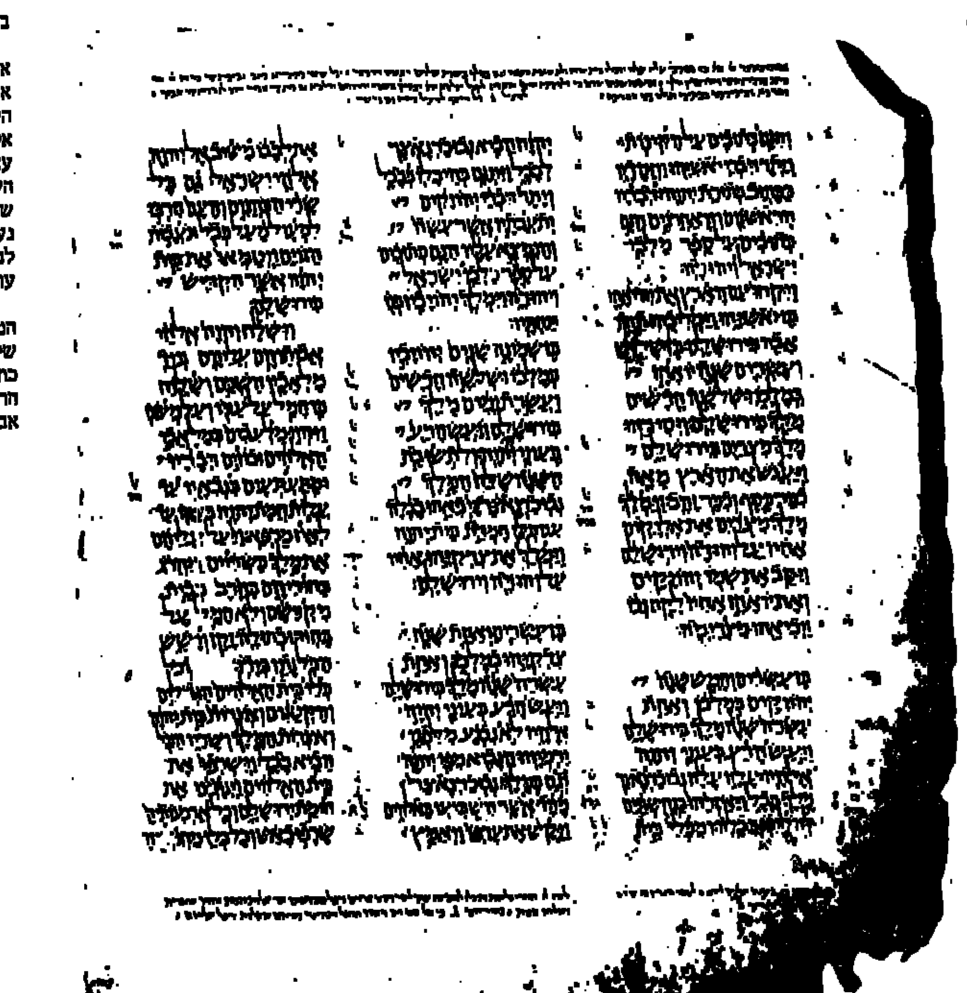

עם עליית כוחה של התנועה הלאומית הערבית בסוריה, ובחאלב הקנאית בפרט, ולאחר שהתחדדו היחסים בין הלאומנות הערבית לבין הציונות התחילו נסיונות להציל את הכתר ולהביאו לארץ ישראל. בראש הנסיונות הללו עמד יצחק בן־צבי — לימים נשיאה השני של מדינת ישראל — שהיה לו ענין כפול ומכופל בכתר. הן כמנהיג יהודי וציוני והן כחוקר העבר היהודי בכלל וקהילות ישראל במזרח בפרט. בן־צבי הגיע לחאלב וזכה לראות את הכתר השלם בשנת 1935. רחמו נחמד ראש הקהילה הוא שאירח אותו ופתח לפניו את הכתר. ומאז גברה התעניינותו והתחזקה דאגתו. הדאגה לגורלו של הכתר הגיעה לשיאה בימי מלחמת העולם השניה כאשר נכנסה סוריה תחת שלטון וישי ששיתף פעולה עם הנאצים.

בשנות הארבעים הראשונות חברו אנשי האוניברסיטה העברית בירושלים, ובראשם נשיאה הראשון הפרופ' י"ל מאגנס, אל בן־צבי, בנסיונותיהם להציל את הכתר. והאוניברסיטה החליטה להקים את „מפעל המקרא" ולהוציא לאור תנ"ך מתוקן ומושלם. עניינו של מפעל זה בכתר היה דבר מובן מאליו. וכבר ידעו בירושלים מה גדולה עקשנותם ומה רבה קפדנותם של אנשי חאלב: עקשנות וקפדנות שהיה להן על מה להסתמך. היו בכתר חרמות ואיסורים מפורשים לא רק על מכירת הכתר או טלטולו אלא אף על גאולתו. המשפט „ארור מוכרו ארור ממשכנו ארור גואלו" היה כתוב לא רק בקולופון אלא שב והופיע בראשי דפים רבים שבכתר. ובסוף העמוד הראשון כתוב בו: „ברוך שמרו וארור גנבו וארור ממשכנו לא ימכר ולא יגאל לעד ולעולמי עולמים".

זאת ועוד. מסורת היתה בקהילה, מיום שהובא אליה הכתר והופקד בידיה, כי ביום שיוצא הכתר מקהילת ארם־צובה תחרב הקהילה: מסורת, שאכן נתקיימה. מסורת שלא יכלה שלא להתקיים, כיוון שמי שקבע אותה לראשונה ידע והבין כי קהילה החיה בצילה של אלה כזאת לא תיתן לאוצר להילקח ממנה, אלא אם כן יאבד לה כוחה להישרד. ומכון שכל כוונתה של מסורת זאת היתה להבטיח את שלומו ואת שלמותו של הכתר ע"י שמירתו במקום אחד ובידיים נאמנות.

נתייעצו אנשי ירושלים ביניהם ושאלו את עצמם „את מי נשלח ומי ילך לנו?" מתוך הכרת אופיה של הקהילה ידעו, שרק איש מבפנים, מתוך הקהילה שתיפקדה כמשפחה אחת גדולה וסגורה בכל תחום ושטח, יוכל למצוא דרך אל ליבם ואל הגיונם של פרנסי הקהילה, האוחזים בכתר כאוצר וכקמיע. נשיא האוניברסיטה י"ל מאגנס הציע לשלוח את אחי המנוח, יצחק שמוש, שנמנה על קהל המורים באוניברסיטה העברית והיה מבאי ביתו. יצחק, בן למשפחה חלבית טיפוסית — מוסתערבים ותיקים מצד האב ופרנקוס מאנדלוסיה מצד האם. נצר למשפחת אבן־זיחיא — היה מוכר ומכובד בקהילתו. כעורך־דין מצליח וכפעיל בענייני ציבור לא היה איש בקהילה שלא הכיר אותו. הוא היה מן המנהיגים הבולטים של חוגי הצעירים שפעלו בקהילה והעפילו אותה כשותבידים והותיקים ימינם בולמת ושמאלם מקרבת. בשנת 1937 הוא היה מועמדם של הצעירים כנציג יהודי סוריה בפרלמנט הסורי ומקומו בפרלמנט הראשון של סוריה העצמאית היה מובטח לו, אלמלא באה אליו פנייה מירושלים. בירושלים נרצח באותם הימים, ימי המאורעות, מי שלימד ספרות ערבית מודרנית, ומשלא נמצא לו מחליף מתוך היישוב בארץ פנתה האוניברסיטה העברית והזמינה את יצחק שמוש להורות בה שפה וספרות ערבית חדשה. שמו היה מוכר בחוגי המזרחנים בירושלים מפירסומים בערבית בענייני ספרות וחברה בכמה כתבי־עת חשובים במזרח התיכון.

ההכרעה שבפניה עמד יצחק שמוש היתה קשה. מצד אחר קריירה פוליטית ומצד שני קריירה אקדמית. מצד אחד הרגשת שליחות להבטחת מקומם ושלומם של היהודים בתנועה הלאומית הסורית, שסיסמתה היתה „בדנא אל־עְתְקָה אס־סוריה. אסלאם יאהוד ומסיחייה" (אנחנו רוצים עצמאות סוריה, למוסלמים יהודים ונוצרים) ומצד שני — השתלבות בציונות, שהיכתה כבר שורשים בליבו ובביתו של יצחק — שניים מאחיו כבר עלו ארצה ועוד בהיותו נער הקים תנועת נוער ציונית בשם „פרחי ישראל" והיה לנשיאה. כל זאת כדי להבין מדוע נפלה הבחירה עליו בלא עוררין.

על לבטיו של יצחק אחי בטרם שליחות ועל כל המוצאות אותו בשתי השליחויות לחאלב ולאחריהן שלושים שנה לאחר מעשה, שנים אחדות אחר פטירתו, כתבתי סיפור בשם „הכתר". סיפור שעיזון מקטעי סיפורו, הרוצה לדעת פרטיה של הפרשה יילך אצל אותו סיפור. אביא כאן קטע קצר ממנו:

„מעשה שהיה, בקירוב כך היה. שנים מעטות לפני קום המדינה באו חכמי ירושלים ומלומדיה, שיצאה נפשם לאותו כתר, והפצירו באחי עליו־השלום, שייצא לעיר הולדתו ויביא את הכתר לעיר מולדתו. אלה רצו בכתר מחמת קדושתו, ואלה מחמת ערכו לחקר המקרא: אלה רצו לכנס אוצרות ישראל ולהצילם, ואלה קיוו להגיה הוצאה חדשה של התנ"ך על־פיו. נתקף אחי לבטים קשים. יקרה היתה לו ירושלים. שבה בנה את ביתו ויקרים היו לו מלומדי האוניברסיטה שעם קהלם נמנה: אבל כיצד יתן ידו למעשה שיש בו כדי לסכן קיומה של קהילה, שממנה יצא ואליה קשור טבורו! נתוספה לכך אותה אלה, שהיתה ידועה לו היטב, שאורה את האיש שיוציא את הכתר, אפילו הוא גואלו. וחרד היה מן הקללה, אך חרד יותר מן יאמרו, מאמין הוא באמונות טפלות ובדברי הבאי. ירא היה מנכבדי העיר וגביריה, שהיה יודע את עקשנותם ונאמנותם לקמע־קיומה של הקהילה וירא היה את נגידי ירושלים שלחצו על מצפונו בטענות־אמת: שהשינאה לישראל עולה וגואה בחאלב והסכנה ליהודים ולאוצרותיהם גדולה וגדילה: כל שכן תחת שלטון וישי הרשעה".

יצחק שמוש יצא לחאלב ביולי 1943. בקשתו להוציא את הכתר ולהביאו בסתר למקום מבטחים בירושלים עוררה מחלוקת גדולה בקהילה. ועד הקהילה איים בהתפטרות. התשובה הסופית היתה לאו מוחלט. צעירים נמרצים מן האופוזיציה לוועד הקהילה באו אל יצחק בהצעה, שהם יוציאו את הכתר בגניבה וימסרו אותו לידיו להבריחו. אך הוא אסר עליהם לעשות זאת. עד יומו האחרון רדפה אותו תגובתם של שולחיו, שהתנסחה בדברי אחד מראשיהם: „חבל ששלחנו אדם ישר", אך מעולם לא התחרט שלא נתן ידו לגניבה שכזאת.

לשליחות השניה יצא ב־23 בספטמבר באותה השנה. אם לא להוציא את הכתר. ירשו נא לצלמו או לעיין בו ולעשות ממנו רשימות. בשליחות זו נלווה אליו ארי אבנרי, מזכיר האוניברסיטה העברית בירושלים. לאחר משא ומתן מייגע הם הצליחו להשיג הסכמה, שיבוא המלומד החכם, פרופ' מ"ד קאסוטו, לחאלב ויעיין בו בכתר תחת השגחה. אך לצילום ולהעתקה לא הסכימו. כך נסללה הדרך בפני קאסוטו.

במאמרו „התנ"ך של חאלב" בעיתון „הארץ" מספר קאסוטו: „לפני שנים אחרות, כשמסרה האוניברסיטה העברית לידי את התפקיד רב־האחריות של הכנת הוצאה חדשה של התנ"ך העברי, חשבתי מיד שקודם כל היה מוטל עלי לקבל מושג ברור של ה„כתר" שבארם־צובה. כשראיתי שלשווא היו כל הנסיונות שניסיתי על ידי שליחים כדי לקבל את הספר לירושלים בתורת השאלה או לכל הפחות לקבל צילומים ממנו, נסעתי בעצמי לחאלב, על סמך ההבטחות שניתנו לשליחים, שלא ימנעו ממני לעיין בספר בכל שארצה. כשהגעתי שמה, אמנם קיבלו אותי בסבר פנים יפות, אבל בנוגע ל„כתר" אמרו לי תחילה: אם אדוני רוצה לראות את ה„כתר" — בבקשה, כמשך לב נראנו למשך רבע שעה. לא התייאשתי, ואחר משא ומתן שנמשך ביני ובין ראשי הקהילה שבוע שלם, ואחרי שהסברתי להם את חשיבותו של מפעל האוניברסיטה, והוכחתי להם שהתורה לא ניתנה כדי שתהיה מונחת בקרן זווית כאבן שאין לה הופכים, אלא כדי שילמדו אותה ונהגה בה יומם ולילה, סוף סוף נתנו לי רשות מלאה לעיין בספר כפי רצוני, בתנאי שיעמדו על גבי שני רבנים מקהילתם ושמש בית־הכנסת, לשם שמירה על „הכתר", ואולי מי יודע, לשם שמירה עלי שלא אצלם אותו, חס ושלום.

— — — במשך כל זמן לימודי בכתר היו בכל בוקר מתכנסים איתי בבית הכנסת שני האנשים שבידם מפתחות הארון, או באי־כוחם. והיו פותחים את הארון ומוציאים משם את הכתר ומוסרים אותו לידי ולידי הרבנים השומרים, ובסוף זמן עבודתי היומית היו חוזרים וסוגרים אותו שוב בתוך ארונו. שמירה קפדנית, שהיה בה די והותר להחזיק את הרוצים ללמוד או להקשות עליהם את העבודה. אבל לדאבוננו לא הועילה כלום, כפי הנראה, כלפי כנופיית הפורעים."

המאמר הזה נכתב ב־2.1.1948, כחודש ימים לאחר הפרעות בחלב, כאשר השמועות שהגיעו ארצה ידעו לספר על אובדנו של הכתר. קאסוטו כותב אותו מתוך צורך פנימי „להעלות את זכרו במלים קצרות לפני הקהל העברי". הוא פותח במלים הבאות:

„אם הידיעות שנתפרסמו בעיתונות מתאימות לאמת, התנ"ך המפורסם שהיה פאר הקהילה היהודית בחאלב, התנ"ך שלפי המסורת השתמש בו הרמב"ם בעצמו ובכבודו, היה למאכולת אש בפרעות שפרצו נגד יהודי חאלב לפני שבועות אחדים. „כתר ארם־צובה". כמו שהיו רגילים לכנותו, אבד ואיננו..."

אגב, יומן אישי שכתב קאסוטו בכל ימי שהותו בחאלב נמצא לאחרונה ומתפרסם פרסום בכורה בספר הזה.

עד מהרה החלו מגיעים ארצה פליטי הפרעות בחאלב, לאחר שהות קצרה בלבנון או בתורכיה, ומפיהם הלך והתברר, שהכתר ניצל ונמצא במקום מבטחים, ושהסיפור על כך „שהיה למאכולת אש" נועד לאוזני השלטונות הסוריים, שידעו ערכו של הכתר והחלו לחקור ולדרוש למקומו. כאותן השנים התעניין בכתר גם הרופא הארמני המפורסם אלטוניאן — גדול רופאי חאלב ועשיר גדול וביקש לקנותו; וגם לו ענו שהספר נשרף ואיננו.

כאשר נודע בארץ שהכתר ניצל, החל נסיון רציני ממושך ועקשני לנסות ולהעלותו לירושלים. אך שרידי הקהילה ואחרוני חכמיה ונגידיה לא רצו לשמוע והתעקשו לשמור אותו בידיהם. לחרמות ולחששות מפני הקללות הרובצות על מוציאו וגואלו ועל הקהילה שתסכים להעבירו הצטרף מעתה החשש, שאם ייתפס הכתר בדרכו החוצה יתגלה השקר ששיקרו לשלטון הסורי ואז יצטרכו אנשי הקהילה לתת את הדין על כך. נסיונות השכנוע נעשו באמצעות מנהיגים של קהילות חלביות בתפוצות, שהגיעו לביקור בארץ. גם שרידי ישראל נתבקשו להפעיל לחץ ושכנוע. המחשבה התמימה, שחכמי חאלב למדו לקח מן הפרעות והם יתרצו אם יבטיחו להם שהכתר יועבר בידיים נאמנות ובדרכים בטוחות, הלכה ופינתה מקומה לחשש כבד ואפילו לזעם. והשנים עוברות.

הצעד החשוב ביותר בכיוון ההצלה נעשה בידי הראשון לציון, הרב הראשי לישראל בן ציון מאיר חי עוזיאל. שכתב קול קורא אל חכמי אר"ץ ונגידיה כאשר הם שם, ובעיקר אל אלה היושבים בארץ והפציר בהם: „עשו כל מה שבכוחכם והשפעתכם ומרצכם לעשות ולהציל כתר קודש זה מאובדן, ולגנוז גניזה מעולה ובטוחה בירושלים."

מכתבו של הראשון לציון יצא לדרך ביום 24.5.53. „אם לא נעשה זאת — כותב הרב — הרי כולנו אחראים בפני השם נותן התורה ולפני כותבי הכתר שלא עשינו מה שהיה בידינו לעשות כדי להצילו." מכתב זה היה נקודת מפנה. שכן לראשונה הוסר החרם שהיה מוטל על הוצאת הכתר מעירו וזה נעשה בידי האדם היחיד שהיה רשאי לעשות זאת ובתוקף סמכותו.

בראש מאמצי ההצלה עומד יצחק בן־צבי, נשיא הוועד הלאומי באותם הימים ונשיא מדינת ישראל מתודש כסלו תשי"ג. הוא מפעיל את סמכותו ואת קשריו, אינו נח ואינו שוקט — תחילה למען הבאת הכתר ארצה ולכסוף לאיתורם והצלתם של החלקים החסרים.

הוא כותב אל השגרירים והקונסולים שלנו ומגייס אותם בלהט דבריו למשימה הקדושה, בעיקר הוא פונה אל היושבים בערים, שבהן חיות ומשגשגות קהילות חלביות, כגון מילנו ובואנוס איירס, רידה־ז'נירו וניו־יורק. הוא מתקשר ומתכתב עם המנהיגים ואנשי השם, שמוצאם בחאלב ומבואם בארצות שמעבר לים. ניכר מרצף טיפולו ומסגנון מכתביו, שהנושא אינו נותן לו מנוח. הוא יודע להעריך, יותר מרבים אחרים, מה חשיבותו של הכתר ומה יקר כל אחר מדפיו.

הטיפול בנושא אינו נפסק עם בוא הכתר לידיו. נהפוך הוא. מעתה הוא מפנה משנה מרץ להצלת החסר. הוא משוכנע שלא הכל הלך לאיבוד. ובשלב הזה הוא כבר נשיא המדינה, אך למען הכתר וכל הכרוך בו תמיד עיתותיו עימו.

עם פטירתו של יצחק בן־צבי, ב־23.4.1963 נסתם הגולל על מאמצי ההצלה. המעיין בתיקי ההתכתבות בפרוטוקולים ובארכיונים מתרשם מהתמונה שחלה במאמצים ובמעשים. מעתה מטפלים ביש; לא בחסר. משתלטת השלמה בשתיקה עם אובדנם של הספרים הדפים שלא הגיעו לירושלים, מתחילים לעסוק בעיון ובחקירה, בשימור ובפרסום ובתצוגה, כהיתרים ובאיסורים ובסמכויות, בעניינים חשובים יותר וחשובים פחות: על מאמצי הצלה אין שומעים.

כשנה לפני פטירתו, ב־22.6.1962, כותב בן־צבי אל יצחק שלום בניו־יורק:

„בידוע לך שזה שנים רבות שאני תר ומחפש כל מה ששייך לשרידי „כתר" חאלב. כבר פניתי אליך בעניין זה ואתה הואלת לכתוב לחאלב. אלא שלא היו בידינו פרטים מספיקים. השבוע נודע לי מפי רב נאמן והוא עצמו מחאלב, ששמע מפי מר אליה עיקנג'י, שהיה נוכח בשעת השריפה של ביהכ"נ בשנת תש"ח, והוא מסר שהעלים שנתלשו מן הכתר לא היה זמן לטמון בבית העלמין, כדרכם בקודש לקבור שם את הגניזה, אלא הונחו בבית — — (כאן בא פירוט מקום שמסיבות מובנות אינו לפרסום — א"ש) דומני, שפרטים אלה יכולים לסייע לאדם נאמן ויודע תורה שבחאלב, להטט ולחפש את הדפים החסרים."

מכתב זה מעיד, כמו רבים שקדמו לו, הן על אמונתו ובטחונו של בן־צבי, שיש מה להציל, הן על נחישותו ומאמציו לעשות למען הצלת החסר, במישרין ובעקיפין. בן־צבי פעל בכל הדרכים האפשריות. נוסף על פניותיו אל חכמי חאלב ונגידיה בסוריה, בארץ ובתפוצות, תוסף על הפעלת המוסדות הנציגים והשליחים הרשמיים של המדינה הצעירה, הפעיל את אנשי המוסר ואת שליחי העליה הבלתי־לגאלית, שקיבלו לבסוף את פתאם בטורקיה ועזרו לו בדרכו ארצה. משנתברר שהכתר לא הגיע כשלימותו, קיבלו הללו הוראה להמשיך במגעים ובחיפושים בכל אתר ואתר.

כל הפעילויות הללו דעכו עם מותו של בן־צבי, כחמש שנים אחר שהגיע הכתר לארץ; הגיע כפי שהגיע.

בעשרים שנות חייו האחרונות, שנים עתירות אירועים היסטוריים דרמאטיים בחיי העם היהודי ובחיי העומדים בראשו (1943־1963), לא הירפה בן־צבי ממאמצים להצלת הכתר, על כל חלקיו. במבט לאחור אפשר לסכם ולומר, שהיו שתי זרועות שפעלו בעניין הכתר. האחת — זרוע אקדמית־מחקרית, שמייצגיה הראשונים היו מגנס וקאסוטו, שראתה בכתר אמצעי ראשון במעלה לחקר המקרא ומדעי היהדות והיתה מוכנה להסתפק בהעתק מהימן או בתצלום ממנו. השניה — זרוע ציונית־לאומית, ובן־צבי בראשה, שראתה בכתר אוצר מקודש של העם היהודי, שיש להצילו ולהעלותו ארצה: בכל מחיר ובשלמות. איני בא לומר שהראשונים לא ניסו להציל את הכתר, כשם שאיני בא לומר שהאחרונים לא ראו את החשיבות שבמחקר ולא עסקו בו. ההבחנה היא כמה התמקדו המאמצים, במה ראו אלה ואלה את העיקר. עיון במסמכים הרשמיים ובפנקסים האישיים מראה בעליל שהיה מתח, שהיתה תחרות סמויה והיתה חשדנות גלויה בין אלה לאלה.

שני דברים איחדו אותם בהשקפה ובמעשה: התנגדות לשמרנותה (וחרתי משמע) של קהילת חאלב ובעלתנותה, שמנעו מהם להשיג את מבוקשם, והאמונה כי מציון תצא תורה ואלית הייבת היא לשוב לשון אחר. ראיית ירושלים וארץ ישראל כמרכז רוחני ולאומי לכל מה שהוא יהודי ולכל מה שהוא של העם היהודי.

* קטע מתוך הספר „הכתר", היוצא לאור בהוצאת מכון בן־צבי.

פריז — 1986: פוסט־מודרניזם ונוסטאלגיה

פריז נראית לי היום כגלויה דהויה בשחור־לבן, שנצבעה מחדש ביד — נוסטאלגיה, בצבעים בורגניים.

פריז העליזה של שנות ה־50 — ופרברים קודרים סביבה. בנייה־בטון חסרת דמיון והשראה, ארגונים המסודרים שורות שורות. ל'איפסון אנוש. ומה שלא נאמר על אדריכלות המקידים הזאת, נכתב. ומה שלא נכתב, צולם בקולנוע. האדריכלות לא הצליחה לפתור את בעיית התפוצצות האוכלוסיה. לא נפתרו בעיות האקולוגיה והדמוגראפיה. לא בעיות ואסתטיקה הבסיסיות. ערי השינה הן הסיוט של המאה העשרים.

לעיתים נראות האימרות והסיסמאות משל נביאי המאה העשרים באדריכלות כברלאחה, לה קורבוזיה, מיס ואן דר רוהה, ושאר גדולי הבאוהוז — כמלים נבובות: „הגיאומטריה היא האמצעי שיצרנו, כדי לתפוס בו את העולם החיצון ולבטא בו את העולם שבקרבנו" (לה־קורבוזיה); „אמנותו של הבונה היא ביצירת מרחב לא בשרטוט חזיתות" (ברלאחה); „מהללים את יופיים החדש של הפלדה והבטון ע"י כיסויים בציפוי דיקוראטיבי כסיגנון קניבאלי" (סנט אליה). „ברורות האחרונים נעשתה האדריכלות איסטניסטית־סנטימנטאלית אסתטית ודיקוראטיבית. אנו שוללים סוג זה של אדריכלות" (גרופיוס); „הפרופיל והקינטור, הם אבני הבוחן של האדריכל"... (לה קורבוזיה).

„פחות זה יותר" — אמר מיס ואן דר רוהה. במציאות, פחות היה פחות. פונקציונאליות ללא נשמה־יתרה, ללא ניצוץ נאוני, היתה משהו מעט יותר מכלא־נפשי ומקום לאישפוז גופני.

כל התיאוריות על „החיים־האנכיים", העיר הצומחת לגובה, בית קומות, גורד־שחקים שיכיל בתוכו קהילה שלמה ובה מגורים ושירותים מגוונים: מבית־ספר ועד לבית תפילה, מקולנוע ותיאטרון ועד למרחץ תורקי, נראו מצויין על הנייר ובתיאוריה. במציאות, הפכו יחידות־ענק אלה לסלאמס מדכאים, שרבה בם העזובה ולעיתים רב בם הפשע. האדם לא התרגל לאותם „חיים אנכיים", להם הטיפו גדולי האדריכלות של תחילת המאה. האדם רצה משהו שיזכיר לו חלום ילדות: בית קטן או גדול, יותר בינה ועצים, שמים מעל. דומה, שרק חברות מאוד מתוחכמות ומאוד ממושמעות, כסינית וכיפנית, הצליחו להיקלט בהצלחה, מחוחה או יתרה, במסגרת החיים האנכיים ללא חלום ועתיד ועוצבת ההווה.

נבואת הפונקציונאליזם נהפכה על פיה עם שינוי האופנה האדריכלית: מילת־הקסם „פונקציונליזם" שירי־הלל לפרופורציות ולחומרים החדשים, פינתה את מקומה לנוסטאלגיה־האדריכלית של העבר. כפי שקרה פעמים רבות בהיסטוריה של האדריכלות: לא פחות, אלא־יותר. לא פרופורציות, חללים נסתרים, אלא חזיתות־פאר ותפאורות חומרים. לא אמנות, לא תיחכום, לא צימצום, אלא תפאורה, צבע, רושם. אך בעיקר נוסטאלגיה־בורגנית, עשירה, בחומרים ובאיכורים — מן „התקופה היפה" ומן הדוגמאות המפורסמות של האדריכלות. מין פאראפרזות־חפיפיות, מאור לא רציניות. אך שובות את העין כחלון־ראווה צבעוני — אל העבר שעליו נוספו טעמי העתיד. עידן הפאסאדות, החזיתות המקושטות של המאה והתשע־עשרה. חזר בצורה ובחומר במאה העשרים. „מי שאינו יודע לתכנן נמלט אל הקישוט", כתב ט.ג'. ג'קסון בשנת 1910. וכבר אמר בהקשר זה ארולף לוס: „התפתחות התרבות הולכת יד ביד עם הסרת האורנמנטים".

סרג'י פונטאואז, פריז. צילום: יגאל תומרקין

הרגשה מוזרה תוקפת אותך מול מרכז פומפידו, שהינו הצלחה תרבותית בינלאומית כבירה — מירת־הביקור בו עלתה על כל הציפיות. יש משהו סימפטי באריעות ובצבעוניות המינונה — מין אוהל קרקס הומה ורוחש אנשים ויצמנות פלסטית. אותה הרגשה נוחה, שנותן אוהל מול מבנה אבן או בטון סולידי, האומרת „אם לא ימצא חן בעיני, אקפל את האוהל ואציבו במקום אחר". היא הנותנת למרכז פומפידו את הלגיטימיות לשבת לבטח בכיכר הגדולה, כקבצן־אבן של „כל פריז" סביבת לידו מוקם, על תורבות שוקי פריז, ה„לה־האל", הפורום שאמור היה להיות מרכז תרבות וקניות ענק, ה„פורום" הקפריזאי, מין מגלופוליס של חללים, מפלסים ומדרגות וקוכיות, מים וזרמים, שיש אמיתי ומזויף. מין סרוס ועמורה נוסטאלגית כסאוראווה על האר דקו האהוב כליכך. המודגשות על־ידי קשתות ברזל — כאותן סכוכות־ גן של שנות העשרה והעשרים. קנה המידה קטנה. ריכוז־חרשים והחומרים מתחם ורותה. יש בכל הקומפלקס איכות למטרופוליס של פריז לאנגג אחת, הולך והעת הולך, ומסתכל ושואל מדוע כל זה ולמה, לאן אני הולך ומה אני מחפש כאן?

תאוות הבניה הצרפתית בעשור והאחרון אינה יודעת גבול. חוסר־הטעם והרצון להיות יותר גורד שחקים מן האמריקאי. כלומר: צרפת היא הגדולה, העצמאית, המובילה. פריז, עיר עולם. מה שנראה מרשים במנהאטן, שיקאגו ואפילו דאלאס, נראה כתפאורה מגוזמת בפריז. איזור ה„דפנס" על מגדלי הזכוכית־הפלדה־הזהב־והאלומיניום, נראה כחיקוי של משהו יומרני, ואפילו מיותר מבחינת עיצוב העיר. אין בו הרגש שנתן מגדל אייפל במאה שעברה, ויחד עם זאת, בעוצמה, בחן ובקלות הטכנולוגית שבו, בישר את המאה העשרים. מגדל אייפל היה סמל של פריז, סמל של קידמה, הנראה כמגדלור מרחוק. ה„דפנס", על מגדליו השונים הדיקוראטיביים, הינו תפאורה של ניוון האדריכלות. אין בהם לא היגיון צורני ולא בשורה של קידמה טכנולוגית. אמריקה עושה זאת ביתר טבעיות, יותר נכון ויותר אורגאני.

פריז היא עיר הארועים התרבותיים, שאינה מוותרת על מקומה כסמל התרבות ואנינות־הטעם, כזונה הזקנה, שאינה מוותרת על מקומה בפינת הרחוב למרות שאינו שלה מזמן; היא צובעת את פיאות הנכרית, מותחת פניה, מחליפה שיניה. לא יעזור, אלה הם איכורים למה שהיתה. לא למה שהיא ולא למה שתהיה. כפי שאמרתי, פריז היא גלויה בשחור־לבן, הנצבעה ביד בצבעים נוסטאלגיים בורגניים עם רגשים לימים הגדולים שבאמת היו. הם חלפו, ולא יעורו התעתבות המאפרות.

מוזיאון המודרני יכול היה להיות מבנה יפה של עידן הפוסט־מודרנה, אילולא הנטעצע, והאדריכל בעשרות חומרים של ציפוי ובעשרות איכורים אדריכליים, שלעשו מזמן. הפרופורציות דווקא בסדר. קנה־המידה והשילוב האורגאני יפים. התצוגה מבריקה — אך שוב עולה בצופה הרגשה של אי־נועם, למול השריר התרבותי „בתרבות ובחשיבה צרפת מעל לכל".

פריז — עיר הנצח, האורות, המאורות והתרבות. למען האמת פריז היא עיר יפה, נעימה, נושמת, משום שהיתה כזאת. מה שקורה כיום בפריז, מבחינה תרבותית, הוא נוסטאלגיה, הבנויה ומתועדת בתערוכות — בהרבה קטלוגים יפים להפליא — ומעייפים להפליא.

סביבת פריז — גם היא הופכת צבעונית יותר, קורצת יותר, לא קודרת כפרברי שנות החמישים והשישים: חזיתות צבעוניות, בתים נמוכים יותר ומפורזים יותר, שכונות מגוונות. זה נשמע טוב יותר. שוב, במציאות הדגש הוא על הדיקוראציה ועל החיצוניות. הפוסט־מודרניזם הוא אדריכלות של קריצות ואיזכורים צבעוניים ושטחיים מן העבר. משהו שהצרפתים סוף סוף מבינים, כאומרים: סוף סוף אדריכלות. גם מודרנית, וגם מזכירה את פאר העבר. אם לא נפוליאון הראשון לפחות נפוליאון השלישי.

סרג'י פונטואז, עיר חרשה, צבעונית. תערוכה של חזיתות וחמרים. מגדיל לעשות בה, כמנצח התזמורת, האדריכל ריקרדו בופיל הספרדי. האדריכל — אופנאי. ממש כפייר קרדן או כאיורסן־לורן: תוסס, שיטחי, מלא קריצות היסטוריות. כסרג'י פונטואז יצר בופיל מעגל — מעין כיכר ניאוקלאסיציסטית, חנוכייה באכן מלאכותית יצוקה ובזכוכית, כשבמרכזה העמיד הפסל דני קרוון מגדל מרובע ונטוי, השולח קרן לייזר דרך הנוף, לכיוון פריז. מכיוון שאין להפש בפוסט־מודרניזם אורגאניות כלשהי או תיחכום מיוחד, מלבד ההתחכמות וקריצת האופנה למכנה משותף, בינוני — הכל הולך. העמוד המרובע הנטוי מוסיף עוד קריצה. לזכותו של דני קרוון אני רוצה לומר שפיסלו זה הוא המעניין שבמכלול, כשהדבר הכי המעניין בו הוא שאינו מעניין, וזה מה שנחוץ שם.

איני יודע, אך הרגשתי כאן כבתוך תפאורה, המצפה למחזה או לצילום של סרט. כזה הוא הפוסט מודרניזם — קורץ. נוסטאלגי, שטחי...

את „רוקרבן התרבותיות" מצאתי בחצר הפנימית של פאלי־רויאל. כאן הקים חביבו של ז'אק לאנג (שר התרבות הסוציאליסטי), הפסל בורן, מונומנט לחוסר־הטעם ולרדידות המחשבה. מין תראליזם היסטורי, שקם לו, כדרך כלל, במשטרים טוטליטאריים. את החצר הפנימית היפיפיה של הפאלי־רויאל, שפעמודים לה סביב. מילא הפסל ודיו לאורכה ולרוחבה, בעמודי ביטון כבהים שונים, מאור אלגנטיים, מפוספסים בשחור־לבן, על ריצפה־ביטון בדושה תעלות, מין בתקר קישוטי מחורבה היסטורית, המסוגננת כתפאורה במיוזקל. זה, אולי יותר מכל, אומר משהו על הרוח המנוחה והנושבת בצרפת שבקבוצות־הזמן. והשלמת באומר הבעשיה על העבר — והמנגנות על העתיד. הבל. רק שאין כאן הווה.

א. ב. יפה

אורחים מצרפת

בחיי התרבות שלנו היה זה שבוע צרפתי. הרומן של מרגריט דיראס „המאהב" הופיע בעברית; איוו מונטאן הגיע לארץ לביקור קצר, כדי להשתתף בעצרת למען יהודי רוסיה, והרשים אותנו בעיקר ב„שיר הפרטיזנים" ששר (ופחות בדברים שהשמיע); המו"ל היבר ניסן בא להזמנת המכון לתרגום, והתם על כמה עיסקאות שתצאנה אל המועל בשנים הבאות; הוא נפגש עם קבוצת סופרים עברים במועדון אגודת הסופרים, ויחד עמו בא למגישה זו גם הסופר והמבקר הצרפתי ריימון ז'אן; בחנות הספרים „ליברריר פואייה" בתל־אביב נפתחה תערוכה של ספרים מתחום מדעי הרוח ובמשך השבוע מתקיים שם „שבוע הספר הצרפתי".

היבר ניסן (Hubert Nissen) הוא סופר בזכות עצמו, משורר ורומניסטן, והוא בעל הוצאת־הספרים Actes Sud, ההוצאה היחידה הפועלת מחוץ לפריס. הוצאת הספרים שלו שוכנת בארל שבדרום צרפת, והיא מעין מפעל משפחתי, כשהוא עצמו, אשתו, בנותיו וחתניו, עוסקים ברוב המלאכות הכרוכות בהוצאת ספרים חדשים, למין קריאת כתבי־היד, העריכה, ועד להבאה־לדפוס והגהה. רק לאחר שהספר הוא כבר מוצר מגומר הוא עובר לידי המפיץ הפריסאי, „פרס אוניברסיטר דה פראנס", הדואג לכך שהספרים יגיעו לרוב חנויות הספרים בצרפת ומחוצה לה;

„אקט סיד" אינו בית הוצאה גדול. הוא מפרסם כשמונה עשרה ספרים בשנה, לרוב ספרים מובחרים. בין הסופרים הצרפתים שפירסמו אצלו מספריהם אנו מוצאים את שמותיהם של ז'אק אודיברטי, פול גארן, ולארמיר פונר, ז'אן היגו, ז'יל רוא. אבל בעיקר הוא מפרסם תרגומים מספרות העולם והוא מתפאר ברשימת הקטלוג שלו הכוללת ספרים מתורגמים מאנגלית, מגרמנית, מאיטלקית, מספרדית, מן השפות הסקאנדינאוויות — ועכשיו גם מעברית.

מהי מדיניות הפירסום שלו? הוא מחפש ספרים משובחים שמשום־מה לא שמו לב אליהם המו"לים האחרים. הוא שמח שהוציא לאור ספר נשכח של אוגוסט סטרינדברג, כמה ספרים של סופר שוודי בן זמננו, טורני לינדגרן, רומן גרמני של אריך פריד, וכמה סופרים לאטינו־אמריקניים מן הפחות מפורסמים (קאנדזוו, קונטי, די בנדטו, פוטוראנסקי). מן הספרות העברית יצא לאור עד כה מבחר שירי יהודה עמיחי, בתרגומו של מישל אליעל, ובקרוב תופיע אנתולוגיה של השירה העברית החדישה „ווזכרון דברים" של יעקב שבתאי, גם אלה בתרגומו של אליעל.

שמו של ריימון ז'אן (Raymond Jean) מוכר לכל מי שעקב בשלושים השנים האחרונות אחר כתבי־העת הספרותיים בצרפת. הוא כותב מסות ביקורת, סיפורים ורומנים. ז'אן הוא פרופסור לספרות צרפתית חדישה באוניברסיטת אקס־אן־פרוואנס.

ספרו המקיף ביותר בתחום המחקר והביקורת הוא: „ספרות ומציאות, מדידרו עד הרומן החדש" (1965) שבו אסף את מסותיו המפוזרות בכתבי־העת בשלושה מסורים: הקלאסיקונים (דידרו, שאטובריאן, סטנדהאל, זולא), הסופרים בני־זמננו (קוקטו, אליואר, סארטר, מאמיאקובסקי, פאונזה, המינגווי, ראָרלָ), הסופרים המשתייכים לאוואנגארד החדש (קלוד סימון, מישל ביטור, רוב־גרייא, קלָזיו ועוד).

המסות האלה משקפות במידה ידועה את דרך פעילותו והתפתחותו של ריימון ז'אן עצמו. בשנים שלאחר המלחמה הוא היה „מבקר מגוייס" והשתייך לשמאל הפרוגרסיווי בצרפת. במשבר הגדול שפקד את מחנה השמאל באמצע שנות החמישים נטש את עמדותיו משכבר הימים והתרחק מן המפלגה הקומוניסטית, שכיוון שלא השכילה להתאחד ולהתמודד עם המצב שנוצר, נטשה על־ידי רוב אנשי־הרוח והסופרים. ריימון ז'אן החל להתעניין בעיקר בבעיות הצורניות החדשות, עקב פריחתו של „הרומן החדש", והקדיש כמה עבודות חשובות ליוצרי

חזרמים החדשים בפרוזה ובשירה. ואלו אחרי מרד הסטודנטים של 1968, שוב חל אצלו מפנה והוא חזר ל„עמדה מגוייסת" אם כי הפעם היה ברדן יותר במאבקיו, מבחין יותר בגוונים הרוחניים והיצירתיים גם במסגרת הספרות שהזדהה עם מגמותיה. הוא אומר: „רובה הגדול והחשוב ביותר של הספרות הצרפתית נשאר בשמאל. ספרות ימנית ראויה לשמה כמעט שאינה בנמצא בצרפת. אבל גם הספרות השמאלית הלוחמת שוב אינה פשטנית, מיליטאנטית־פלאקאטית, כפי שהיתה בשנות החמישים. כיום היא מסתתרת לפעמים מתחת למסווה של החדשנות האוואנגארדית, אך לבה פועם עדיין מצד שמאל."

ספרו המחקרי החשוב ביותר — שגם הוא ערוך בצורה אסאיסטית — „הפואטיקה של התשוקה", הוא עיון ביצירותיהם של ג'ראר דה נרוואל, לוטריאמון, אפולינר, אליואר. „הפואטיקה אינה רק שאלה של לשון, אומר ריימון ז'אן, וזהו חיפוש אחר מעמקי הנפש, נסיון לחשוף את המתרחש בהכיוני נפשו של היוצר באמצעות כלים שאולים מדיסציפלינות אחרות, בעיקר מן הפסיכואנאליזה. המבקר אינו צריך להשתעבד לשיטה אחת מוגדרת, מותר לו לעשות שימוש בהשגיהם של תחומים אחרים — סטרוקטוראליזם, סמיוטיקה, סטיליסטיקה — ובלבד שלא יסיח דעתו ממטרתו העיקרית. וזו היא בעיני: החיים הקונקרטיים, המימד ההיסטורי, העדות החיה."

נאמן ליעדו זה, משתדל ריימון ז'אן להמחישו גם בסוגי כתיבתו האחרת; במונוגראפיות שהקדיש לג'ראר דה נרוואל ולפול אליואר, ברומן ההיסטורי שלו „המעיין האפל", שהוא נסיון להתחקות על שורשי הקנאות והאלימות בחברה, וחיפוש דרכים להתמודד עם הבעיה. הוא מייחס חשיבות מיוחדת דווקא לרומן זה, שנכתב בעידן של דפוליטיזאציה של הספרות, כשרוב הסופרים החלו מהססים לנקוט עמדות ברורות ולהשמיע דברים מפורשים, והרי בעולמנו יש הרבה עובדות המוכיחות עד מה חשובה ואפילו הכרחית המלחמה נגד מגמות שליליות, העשויות להחזיר את האנושות לעידן של פאנאטיזם גזעני, בארצות אירופה המערבית לא פחות מאשר בארצות המזרח התיכון.

וכשאנו מזכירים את האיזור שלנו, אומר ריימון ז'אן שהיה טוב אילו יכולנו ליזום ולבסס מעין „דו־שיח ים־תיכוני" בין סופרי כל הארצות השוכנות לחופי הים התיכון. וכשאני מעמידו על הקשיים המדיניים הקיימים כיום כמכשול עיקרי בפני יוזמה כזאת, אומר לי אורחנו כי אסור להתייאש ולהרים ידיים. עובדה היא כי ביום ישנם יותר סיכויים להידברות כזאת מאשר לפני עשר או עשרים שנה. וייתכן כי העתיד צופן בקרבו אפתעות נעימות.

לבסוף מספר לנו ריימון ז'אן משהו על ספרו האחרון, שהופיע לפני כמה חודשים והוא: „סיזאן, חייו, תחומיו". זוהי ביוגראפיה של הצייר הגדול, העשויה בשיטה מקורית, בלתי מקובלת. ראשית, אין בספר כל אילוסטראציות. שנית, הוא נמשך לכתיבת הספר הזה משום שהוא עצמו חי בדרום צרפת, בתוך אותם נופים שצייר סיזאן, ושלישית, הוא עשה כאן נסיון לכתוב את הביוגראפיה של הצייר הנודע לא על סמך תעודות וספרים, כמנהג הביוגראפים, אלא ביקש לתאר את חיי סיזאן בהסתמכו רק על תמונותיו. הביוגראפיה היא כאן טקסט ספרותי המיושם על היצירה האמנותית.

תיקון טעות

הרשימה „ספרים במקום טלוויזיה", שהופיעה במדור זה לפני שבוע, היתה מאת יצחק שור. עימו ועם הקוראים הסליחה.

גוויל אילו רקיעי...

(המשך מעמוד 16)

(שניתי כל־כך הרבה, שאין להעלות הכל על הכתב אפילו היה הים כולו דיו וכל השמים גויר).[19]

ממש כדברי רבן יוחנן בן זכאי! ואותו סטודנט סאכסוני ספק אם שמע עליו פעם בחייו.

ואצלנו היהודים!

לא מצאתי מוטיב זה בזמר־העם של יהודי מזרח אירופה. יש זמר היתולי אחד, שאיני רואה אותו כיצירה עממית, אף־על־פי שמחברו אינו ידוע לי, וספק אם הוא ידוע לאחרים:

ווען פון אַלע טײַכן וואָלט געוואָרען איין טײַך,
און פון אַלע ביימער וואָלט געוואָרן איין בוים,
און פון אַלע העק וואָלט געוואָרן איין האַק,
און פון אַלע גויים וואָלט געוואָרן איין גוי.
און ווען דער גרויסער גרויסער גוי,
מיט דער גרויסער גרויסער האַק,
וואָלט דעם גרויסן גרויסן בוים אַרונטערגעהאַקט,
און אין גרויסן גרויסן טײַך אַרײַנגעוואָרפן —
אוי, גרויסער, גרויסער, גרויסער גאָט!
אוי, גרויסער גרויסער, גרויסער גאָט!
וואָס פאַר אַ גרויסער פּליוסק עס וואָלט געווען!

(אילו כל הנהרות היו לנהר אחד, / וכל האילנות היו לאילן אחד, / וכל הגרזינים היו לגרזן אחד, / וכל ה„גויים" [לא יהודים] היו ל„גוי" אחד. // ואילו אותו „גוי" גדול־גדול, / בגרזינו הגדול־גדול, / כרת אותו אילן גדול־גדול, / והטילו לתוך הנהר הגדול־הגדול — / הו, אלי, אל אדיר! / הו, אלי, אל אדיר! / מה עצום היה השיכשוך אז!).[20]

ידועים לי מקרים שהמתכונת של אקדמות שימשה למטרה היתולית בספרות ובעיתונות היידית, בעיקר על־ידי הוספת „תא" כסיומת לכל תרוז והשימוש במנגינת אקדמות. המנגינה עצמה שימשה, לעיתים, לחריזות של שחוק וקלות־ראש.

שימוש בתוספת „תא" כסיומת לשם היתול נעשה גם על־ידי שלום־עליכם, בהלבישו לבוש ארמי, כביכול, לאמרה יידית („פון חזיר־האָר קאָן מען נישט מאַכן קיין שטריימל" — אי־אפשר להתקין „שטריימל" משער חזיר), בזה הלשון: „מנזבתא דחזירתא לא מאכיי שטריימעלאתא" („לא מאכיי", במשמע: אין לעשות — צירוף היתולי של מלה עברית ומלה סלאווית). משר המַמרה: מאדם רע ומושחת אין לצפות לטוב.

בספרות העברית יש שיר־ילדים על מעמד הר־סיני מאת לוין קיפניס, שהותאמה לו מנגינת אקדמות (בשל הקשר של שניהם לחג מתן התורה):

או כל רוח לא ריחפה,
ציפור שמים לא צִפצפה;
פרה באתו לא געתה,
כבשה בעדר לא פעתה,
שושן ופרח לא פרחו,
ומי הים שקטו ונחו;
מלאכי מרום לא שרו,
„קדוש! קדוש" הם לא אמרו;
כל העולם כולו שתק לו,
וקול שופר הלך חזק לו;
או נתן אל התורה,
זו הקדושה, זו הטהורה.

ומפני קוצר המצע, וכדי שלא להלאות את הקורא, איני פורש כאן את כל החומר המצוי בעין; בנושא זה.

(מתוך ספר על גילגולי מוטיבים בספרות ובפולקלור, שבכתובים)

הערות:

1. ראה מסכת מגילת תענית, מהדורת מנשה גראסברג, לבוב תרס"ה, עמ' 74—75.
2. ילקוט שמעוני, או חמישה חומשי תורה, ניו־יורק, „פרדס" (1944), עמ' 13.
3. שבת, יא, ע"א.
4. ראה: Reinhold Köhler, Aufsätze über Märchen und Volkslieder, Berlin 1894, S. 306—307.
5. ראה: Theodor Zachariae, "Und wenn der Himmel wär Papier", Zeitschrift des Vereins für Volkskunde, 1901, Heft 3, S. 331.
וישנו — האל הראשי באמונת ההודים שעבר עשרה גילגולים. — קרישנה — גיבור עתיק במיתולוגיה ההודית, שהועלה למדרגת אל והיה לגילגולו השמיני של וישנו.
6. אלקראן, תרגם מערבית יוסף יואל ריבלין (תל־אביב, „דביר", תשל"ה).
7. ראה: קילר, עמ' 294.
8. שם, עמ' 299.
9. שם, עמ' 304.
10. לפי תרגום ברמני המובא בספרו של קילר, בעמ' 317—318.
11. קילר, עמ' 311—312.
12. שם, עמ' 310.
13. ליל הצום — הלילה שבו מתחילה, במסורת הנוצרית, תקופת צום הנמשכת עד לליל הקארנאוואל. בליל הצום היו נוהגים משחקי בידור.
14. קילר, עמ' 301.
15. נמצא בקובץ: Achim Arnim und Klemens Brentano, Des Knaben Wunderhorn, I, Heidelberg 1806—1808, S. 334.
16. שם, עמ' 296.
17. שם, עמ' 297.
18. סמור — היה טורפת קטנה שמפרוותה השחורה היו עושים כובעים.
19. קילר, עמ' 304.
20. שם, עמ' 303.
21. Shack-Cohen, Yiddish Folk Songs, New York 1927, p. 103.

פסטיבל ישראל 86'

ברבורים בקיסריה

„אגם הברבורים כוריאוגראפיה: פיטר רייט, על פי לב איוואנוב ומריוס פטיפה; מוסיקה: פיוטר צ'ייקובסקי; עיצוב: פיליפ פראוז; בביצוע להקת הבאלט של „סאדלרס וולס" מלונדון, בליווי הסינפוניאטה מבאר־שבע בניצוחו של ראמזי טוביי.

איך לגרל ברבורים רוסיים לבנים על אבני הבימה של אמפיתיאטרון קיסריה? זאת הבעיה האמנותית — והבימתית — שעמדה לפני הלהקה האורחת מלונדון. שעה שרקדני ה„סאדלרס וולס" הגיעו לסיורם בישראל, הרקדנים חששו ממחבלים ובעצם צריכים היו לחשוש יותר מהצד האמנותי של מסעם אלינו.

הפתרון הבימתי שנמצא — הוספת קלעים עשויים יוטה של שקים ותפאורה של אבנים מצויירות, כהשלמה לאבנים האמיתיות המצויות על הבימה, בהחלט אינו מספק. או שהיה על האורחים לנצל את הים המנצנץ ברקע ולהפוך אותו לאגם, או ליצור מסגרת נייטרלית שחורה, שתבליט את התלבושות העשירות, לעיתים אפילו עשירות מדי, של הפקה מפוארת זו.

שעה שבמערכה הראשונה אמורים היו הברבורים לעוף מעל הבימה, הגיח מאי־שם אווירון. מצד אחר זה היה כאילו תרגום מודרני לסמליות הרומנטית — אולי מלכת הברבורים המכושפת אינה אלא איזה דיילת בשחקים? — אבל מצד שני, לא נעשה כל מאמץ לבצע את האפקט הדראמטי ההכרחי הזה בתנאים המצויים בקיסריה. מה גם, שהנסיך המלנכולי (רולנד פרייס, רקדן נאה, שהבריק לקראת הסיום בכמה קפיצות של ממש, אבל היה די רדום במשך המערכות הראשונות, מבלי לנצל את השיעמום שלו לבניית דמות דראמטית), הביט לכיוון אחר. ואילו ידידו, בנו, המשמש בגירסה זו גם מעין מנהל־טקס חצרוני (הרקדן דויד יו, שהצטיין לכל אורך הדרך גם בנוכחות בימתית וגם ביכולת ריקודית), להביט לכיוון אחר. כך שלא נוצר רושם, שמשהו בלתי רגיל מתרחש בשמים. לזה מגיע „בלתי מספיק" בבימוי.

אבל למרות הכל יש רק חשיבות מישנית לבימוי לעומת המחול לעצמו. מריון טייט בתפקיד הכפול אודט/אודיל היתה כל מה שמבקשים מבאלרינה טובה: מדוייקת, בעלת זרועות גמישות, שבלעדיהן אין ברבוריות של ממש. את עשרות הסיבובים המהירים — שעוררו בשעתו, לפני כמעט מאה שנה, תדהמה, והיום כל רקדנית מסוגלת בעצם כלי בעיות — בסולו של ה„ברבור השחור", כתו של המכשף הרע רוטבארט, היא ביצעה בצורה חלקה, אבל ללא כל מאמץ או רצון להבדיל הבלרה של אופי בין מלכת הברבורים הטהורה לבת־המכשף הזדונית.

ריקודי־העמים במערכה השלישית זכו למחיאות־כפיים, כפי שכמעט תמיד קורה, אם כי בעיני זה החלק הפחות חשוב ביצירה קלאסית זאת.

לבו של הבאלט היא המערכה השניה, ה„לבנה", וזה היה באמת תענוג אמיתי לראות את כניסות הברבורים הלבנים, העדינים, מלאי החן השברירי, את הפסיראלות היפות שבנה הכוריאוגראף לב איבאנוב, שבעקבותיו הלך בנאמנות פיטר רייט.

כפי שזימן הפסטיבל עד כה לצופה הישראלי הזדמנות יחידה לראות ולשמוע אופרה, כך גם הבאת באלטים קלאסיים גדולים, מבוצעים על ידי להקות מהמדרגה הראשונה, כגון הבאלט המלכותי הלונדוני או להקת בית־האופרה של באזל, היא מרכיב הכרחי בחינוך האמנותי העצמי של הצופה הישראלי. כי הלהקה הישראלית של ימפולסקי ומריקמן אין בכוחה. לא מבחינות היקפה ולא מבחינת יכולת הבימוי של המנהלת האמנותית שלה ותנאיה התקציביים, להפוך באלטים קלאסיים גדולים עבור הצופה הישראלי. וללא יכולת השוואה, לא תיתכן גם הנאה מלאה.

ואגב, דרכי הגישה ומגרשי החניה של האמפיתיאטרון בקיסריה שופרו באחרונה בצורה ניכרת. מה שמוסיף הנאה לביקור באתר מקסים זה.

גיורא מנור

פרופ' לפידות — הבורר הישראלי בפרשת טאבה

מאת הכתבת המדינית של „על המשמר"

פרופ' רות לפידות, מומחית למשפט בין־לאומי באוניברסיטה העברית בירושלים, תהיה הבורר הישראלי מבין חמשת הבוררים בסוגיית טאבה.

מצרים מינתה במקביל את הבורר המצרי. עדיין לא הוחלט בין מצרים וישראל מה יהיו שלושת הבוררים הבין לאומיים.

בשלב זה מתקיימים מגעים בין ארה"ב ומצרים בקשר לנוסח הסופי של „השאלה" שתוצג לבוררים.

פרופ' רות לפידות כיהנה בעבר כיועצת משפטית של משרד החוץ.

● המצילים בחופי תל־אביב־יפו יעבדו בימי החג, כלומר, יום ו' ובשבת, מהשעה 07.30 בבוקר ועד 16.30 ובערב החג (היום) עד 14.00.

● על מנת להקל על חברי קופ"ח בבואם לקבל החזר כספי מירי לתרופה שקנו באישור מראש בבית־מרקחת פרטי, הגדילה קופ"ח את סכום ההחזר המירבי מ־60 ש"ח לסכום החזר מירבי של עד 80 ש"ח.

● טקס הנחת אבן הפינה לשני ישובים בדואים חדשים, לקייה חורה, שיוקמו בקרבת צומת שוקת, 15 ק"מ צפונית מזרחית לבאר־שבע, ייערך ביום א'.

צוותא
לתרבות מתקדמת

„צוותא" רעננה
ליל שבת, 13.8.86 שעה 21.30 הופעת נתנאלה.

„צוותא" בית־אליעזר (חדרה)
ליל שבת, 13.6.86 שעה 21.30 פסטיבל תיכון, „צו־תיכון" בשיתוף עם עיריית חדרה. בתכנית: שלום חנוך — „מחכים למשיח".

מוצ"ש 21.6.86 שעה 8.00 בבוקר. מרוץ לזכרו של ניר זהבי ז"ל מ„צוותא" בית אליעזר.

מוצ"ש, 21.6.86 שעה 21.00 במועדון „יחדיו" הופעת האיש המדהים — יורי.

„צוותא" נהריה
שבת, 14.6.86 שעה 11.00 בבוקר הצגה לילדים — „אלף פרצופים" בביצוע השחקן גוליאן שורין.

„צוותא" הוד־השרון
ליל שבת, 20.6.86 שעה 21.30 „אנשים קטנים" עם שלושת השמוליקים: שמואל רודנסקי, שמוליק סגל ושמואל עצמון. מחזה מאת שלום עליכם.

„צוותא" ראשון־לציון
ליל שבת, 13.6.86 שעה 22.00 יעל לוי — „אהבת צעצוע".

שבת, 14.6.86 שעה 17.30 „מזבוב עד פיל" (לגילאי גן חובה עד גיל 12), שירים וסיפורים מאת ע. הלל.

יום שלישי, 17.6.86 שעה 21.00 „חבה נשירה" בהדרכת יורם שחר.

יום רביעי, 18.6.86 שעה 20.00 להורים: מילים יומנו של ימומה, סדנת התיאטרון העירוני של ראשל"צ בהדרכת דבורה מולר, מגישה מחזה מהווי ראשון־לציון בשנים 1914–1915, על רקע שלטון התורכים.

ליל שבת, 20.6.86 שעה 22.00 ערב של מוסיקה דרום־אמריקנית עם „שלישיית מפלסים".

„צוותא" ירושלים
ליל שבת, 13.6.86 שעה 21.30 יוקרן הסרט „החלון האחורי", בימוי: אלפרד היצ'קוק.

שבת, 14.6.86 שעה 11.00 בבוקר קונצרט בוקר — סונטות לצ'לו וצ'מבלו. בתכנית: ויוולדי, באך.

מוצ"ש, 14.6.86 שעה 21.00 „הפונדקאים" — דויד דקלבאום — בנג'ו, דויד מנציר — גיטרה, שי טוכנר — גיטרה, פול מורקש — כביסה, דויד גולד — בוס, אלישבע אבשלום — חלילים, ראובן האריס — כינור.

יום ראשון, 15.6.86 שעה 19.00 צוותא בצרפתית.

יום שני, 16.6.86 שעה 20.30 פגישה עם ח"כ שולמית אלוני (באנגלית).

יום שלישי, 17.6.86 שעה 21.00 שמעון אפלטון — פנטומימה.

יום רביעי, 18.6.86 שעה 21.00 מיפגש עם ר' אריה לייב ווסופיש על הנושא — ניטשה ופינסקר (השוואות).

יום חמישי, 19.6.86 שעה 17.30 סדנה לתיאטרון בהדרכת בנימין צמח.

ליל שבת, 20.6.86 שעה 22.00 נארח את הזמרת יעל לוי בתכניתה „אהבה צעצוע" מלווה בגיטרה — רוני דידידיה.

תל־אביב

אסתר — חופשה מטורפת באירופה
ה' ו': 10
מוצ"ש: 9.40 ,7.30
חול: 9.40 ,7.30 ,5.00

אורלי — קמורה
ה' ו': 10
מוצ"ש: 9.30 ,7.30
חול: 5, 7.30 – 9.30

בית לסין — פנדאנגו
יום שישי: 23.15 ,14.30
שבת + חול: 23.15

בן יהודה — רכבת אל החופש
ה' ו': 12 ,10
מוצ"ש: 9.30 ,7.15
חול: 5, 7.15 ,9.30

גורדון — הסיפור האמיתי
10 ,8

גת — שגעון של לילה
מוצ"ש: 9.30 ,7.15
חול: 9.30 ,7.15 ,5.00

דקל — בעקבות אוצר הנילוס
יום ו': 10.00
מוצ"ש וחול: 9.30, 7.15

דרייב אין
ה' ו': 10 — רמו
12.15 — סקס
מוצ"ש וחול: 7.45, 9.45 — רמו
12 — סקס

חוד — חתיך, חתיך
ה' ו': 12 ,10
מוצ"ש: 9.30 ,7.30
חול: 5, 7.30 ,9.30

לימור חדש — 9½ שבועות של שכרון חושים
9.30 ,7.15

פאר — צעירים וקשוחים (בכורה ארצית)
ה' ו': 10; מוצ"ש: 9.30 ,7.30
חול: 9.30 ,7.30 ,4.30

מוזיאון תל־אביב
רק מה־14.6
הסרט: שואה
מוצ"ש חלק א: 18.00
א'–ה': חלק א' — 13.00
חלק ב' — 18.30

סינמה 1 — מלחמת החלומות
ה' ו': 10
מוצ"ש: 9.30 ,7.30
חול: 5, 7.30 ,9.30

סינמה 2 — מורשת הולקרופט
ה' ו': 10
מוצ"ש: 9.30 ,7.30
חול: 5, 7.30 ,9.30

פאריס טל. 222282 — מונטי פייטון — בריאן כוכב עליון
ה' ו': 10, 12; מוצ"ש: 9.30 ,7.30
חול: 12, 2, 4, 7.30 ,9.30
ה' 14.30: חג שמח מיסטר לורנס
16.30: קגמושה
שישי:
11: פריץ החתול
1: מונטי פייטון והגביע הקדוש
3: מציצים
5: הצילו את המציל
שבת:
11, 23.30: מונטי פייטון – בריאן כוכב עליון
1: מונטי פייטון והגביע הקדוש
3: תמונה משפחתית
5: החומה

חן 1 — כוכב על המסלול
ה' ו': 10, 12; מוצ"ש: 7.20, 9.45
מוצ"ש: 9.45 ,7.20
חול: 9.45 ,7.20 ,5.00
מהדובים באהבה
שישי, שבת 11.00 בבוקר

חן 2 — סלבדור
ה' ו': 12.20 ,9.50
מוצ"ש: 9.45 ,7.20
חול: 9.45 ,7.20 ,5.00
פנטזיה
שישי שבת 11.00 בבוקר

חן 3 — מרגלים שכאלה
ה' ו': 12.15 ,9.55
מוצ"ש: 9.40 ,7.20
חול: 9.40 ,7.20 ,5.00
החיפושית משתוללת
שישי שבת 11.00 בבוקר

חן 4 — נאטי גאן
ה' ו': 12.00 ,10.00
מוצ"ש: 9.40 ,7.20
חול: 9.40 ,7.20 ,5 ,1.30 ,10.30
חמישי ערב חג – 12.00 ,10.00
נאטי גאן
שישי שבת 11.00 בבוקר

חן 5 — תרגיל לרופאים מתחילים
ה' ו': 12.20 ,9.50
מוצ"ש 9.40 ,7.30
חול: 9.45 ,7.30 ,5 ,1.30 ,10.30
חמישי ערב חג – 12.20 ,9.50
20,000 מיל מתחת למים
שישי שבת 11.00 בבוקר

שחף — זכרונות מאפריקה
ה' ו' 10.00
מוצ"ש 9.15 ,5.45
חול: 9.15 ,5.45

תל־אביב
יום חמישי: מופע
מחנה שבויים
ו': 10; מוצ"ש: 9.30 ,7.15
חול: 5, 7.15 ,9.30

תכלת — נאדיה
מוצ"ש: 9.40 ,7.30
חול: 5, 7.30 ,9.40

צוותא — סופו של מילטון לוי
החל ממוצ"ש וחול: 8.00

מיטשל — נשיקת אשת העכביש
מוצ"ש 9.30
חול 9.30 ,7.15

כפיר — שלושה רווקים וילד
מוצ"ש: 9.30
חול: 9.30 ,7.30 ,4.30

סמדר — שכרון חושים
מוצ"ש: 9.30
חול: 9.30 ,7.30 ,4.30

ירושלים

אדיסון — רכבת אל החופש
מוצ"ש: 9.30
חול: 9.30 ,7.30 ,4.30

אורגיל — פנטזיה
מוצ"ש: 9.30
חול: 9.30 ,7.15 ,4.30

אורנע — בגידות בטריאסטה
מוצ"ש: 9.30
חול: 9.30 ,7.30 ,4.30

בנייני האומה — זכרונות מאפריקה
מוצ"ש: 9.15
חול: 9.15 – 5.45

הבירה — חתיך, חתיך
מוצ"ש 9.30
חול 9.30 ,7.30 ,4.30

בית אגרון
חמישי – 14: בחזרה לעתיד
16: צ'יינה טאון
מוצ"ש – 18: תום סוויר
20: צ'יינה טאון
22: עמנואל
24: בחזרה לעתיד

חיפה

אורה — 9½ שבועות של שכרון חושים
ה' ו': 10
מוצ"ש: 9.15 ,7
חול: 9.15 ,7 ,4.30

חן — נשר הברזל
מוצ"ש: 9.15 ,7.00
חול: 9.15 ,7 ,4.30

עצמון — מחנה שבויים
9.15 – 7.00 – 4.30

פאר — חופשה מטורפת באירופה
ו': 10
מוצ"ש: 9.15 ,7
חול: 9.15 ,7 ,4.30

ארמון — סלוודור
מוצ"ש: 9.15 ,7
חול: 9.15 ,7 ,4.30
9.00 ,6.45 ,4.30
עיניים גדולות
שבת 14.6 – 23.30
כל מה שרצית לדעת על המין
חמישי 19.6 – 23.30

קרן אור המחודש — מסע עסקים של אבא
9.00 – 6.30 – 4.00
מונטי פייטון – בריאן כוכב עליון
שבת 14.6 – 23.30
מ.א.ש.
חמישי, 19.6 – בשעה 23.30

רון — רכבת אל החופש
מוצ"ש: 9.15 ,7.00
חול: 9.00 ,6.45 ,4.00

אמפי' — השוטר ממנהטן
9.15 ,7.00 ,4.30

אורלי — חלומות מתוקים
מוצ"ש וחול: 7, 9.15

רמת־גן

אואזיס — בעקבות אוצר הנילוס
ה' ו': 10.00
מוצ"ש: 9.30 ,7.15
חול: 9.30 ,7.15 ,5.00

ארמון — כוכב על המסלול
ה' ו': 10.00
מוצ"ש: 9.30 ,7.15
חול: 5, 7.15 ,9.30

לילי — מטרה
ה' ו': 10; מוצ"ש וחול: 9.30 ,7.15

רב גן 1 — שגעון של לילה
ה' ו': 10.00
מוצ"ש: 9.40 ,7.20
חול: 9.40 ,7.20 ,5.00
נטי גאן
שישי שבת 11.00

רב גן 2 — מסע עסקים של אבא
ה' ו': 10
מוצ"ש: 9.30 ,6.50
חול: 9.30 ,6.50 ,4.15
חבורי הדרקון אליוט
שישי שבת 11.00

רב גן 3 — אלני
ה' ו': 10
מוצ"ש: 7.20 ,9.40
חול: 5.00 ,7.30 ,9.40
הגוניס
שישי שבת 11.00

רב גן 4 — חלומות מתוקים
ה' ו': 10.00
מוצ"ש: 9.45 ,7.20
חול: 9.45 ,7.20
חיפהפיה והיחפן
חול: 5.00
שישי, שבת: 11.00 בבוקר

חולון

ארמון — יחסים אסורים
מוצ"ש וחול: 9.30 ,7.30
עיניים גדולות
מוצ"ש: 23.30
כל מה שרצית לדעת על המין
חמישי: 23.30

סבוי — זכרונות מאפריקה
יום ו' – 10.00
מוצ"ש – 9.00 ,6.00
חול: 9.00 ,6.00

מגדל — גברתי המאמן
יום ו' 10.00
מוצ"ש 9.30 ,7.15
חול 9.30 ,7.15
חמישי ערב חג – 10.00

מתנ"ס קרית שרת סינמטק — אל נורטה
מוצ"ש + א, ב, ג
9.30 ,7.15

מועדון קולנוע לנוער
א', ב', ג' 4.30
גרמלינס

בת־ים

עצמאות — שכרון חושים
מוצ"ש: 9.30 ,7.15
חול: 5, 7.15 ,9.30
יום ג': מופע

הרצליה

היכל — שודדי השחקים
מוצ"ש: 9.30 ,7.30
חול: 5, 7.30 ,9.30

מלון דניאל
יום ו':
„בטן על בטן" – 22.30
עם יהודה ברקן
שבת:
אמדיאוס – 21.30 ,18.30

נתניה

שרון — גבירתי המאמן
מוצ"ש: 9.15 ,7
חול: 9.15 ,7 ,5

סטודיו — השוטר ממנהטן
מוצ"ש: 9.15 ,7
חול: 9.15 ,7.00 ,5.00

חדרה

חוף חדרה — פעמיים במשך החיים
9.30 ,7.15

עכו

אודיטוריום עכו — לחיות ולמות בל.א.
מוצ"ש 9.30 ,7.30
ב'–ה': 9.30 ,7.30

באר־שבע

חן — זכרונות מאפריקה
יום ו': 10.00
מוצ"ש וחול: 6.00 – 9.15

שוער דרום־קוריאה, יונג־קיו, הודף כדור בולגרי (1:1) תצלום: איי.פי

שמחה צרפתית: שני המבקיעים שלשום נגד הונגריה (0:3), ז'אן טיגנה ודומיניק רושטו מרוצים. תצלום: איי. פי.

זיקו עצוב. הכוכב הגדול של בראזיל נשען, בארשת פנים חמורות, על הגדר בעוד חבריו מתאמנים על כר־הדשא בגוואדלחארה. זיקו לא ישתק מחר נגד צפון־אירלנד מאחר שטרם החלים. ספק אם יטול חלק גם בהמשך הטורניר במקסיקו. תצלום: איי. פי.

חבר פרלמנט: הגיע הזמן לנבחרת בריטית...

חבר בפרלמנט הבריטי גם בבית־הנבחרים וביקש להביע דעתו בגביע העולמי בכדורגל. „עד מתי ישפילונו כדורגלני האי הבריטי? האם לא הגיע הזמן להתלכד ולהופיע בכבוד בטורניר כה חשוב כמו הגביע העולמי? האם לא הגיעה השעה ללמוד מברית־המועצות. המופיעה כנבחרת מלוכדת עם שחקנים מכמה רפובליקות בתחומה, כמו אוקראינה, גרוזיה, הארצות הבאלטיות ואחרות?"

לדעתו של אותו חבר פרלמנט הרי שאם שחקני ארבע המדינות באיים הבריטיים היו מופיעים יחד אין ספק שבריטניה היתה זוכה בגביע העולמי. הוא המשיך: „מדוע מופיעה בריטניה הגדולה במשחקים האולימפיים ובאירועים גדולים אחרים ובכדורגל – לאו."

מילר: לא ישברו את שיאי

גרד מילר, החלוץ שסייע למערב־גרמניה לזכות בגביע העולם ב־1974 במינכן, בכבשו את שער הנצחון נגד הולנד בגמר (1:2), אמר שקשה לו להאמין ששיאו — 14 שערים בשני טורנירים בגביע העולמי — יישבר במקסיקו: „אינני רואה כיום חלוץ המסוגל לעשות זאת".

זיסט פונטן מצרפת מחזיק בשיא ההבקעות בגמר הגביע העולמי בטורניר אחד — 13 שערים בשבדיה 1958, אבל מילר הבקיע בשני טורנירים (1970 ו־1974) 14 שערים, עשרה מהם במקסיקו, שם הוכתר כמלך־השערים ב־1970. את ארבעת השערים החשובים האחרים כבש בעבור ארבע שנים במולדתו.

גדול כדורגלני תבל, הברזילאי פלה, מוצב במקום השלישי, עם 12 שערים בשלושה טורנירים (בשבדיה 1958 ובמקסיקו 1970), בשניהם נטלה בראזיל את הגביע העולמי.

טלוויזיה

14.00 צלילים צעירים 14.10 „סוזאנה ממשטרת הפרשים" — סרט קולנוע באורך מלא. סוזאנה (שירלי טמפל), היא ילדה ניצולה יחידה של התקפה על קרון נוסעים בידי אינדיאנים. המפקח מונטי ממשטרת הפרשים לוקח אותה אל המוצב שלו ומטפל בה. סוזאנה „מתאהבת" בו וכאשר הוא נשבה על־ידי האינדיאנים היא מצליחה לחלץ אותו. 15.30 קוסמוס — פרק 11: זכרון עיקש — סגאן שואל: „מהי בעצם התבונה האנושית?" השאלה נשאלת בהקשר להשערה שאנו מעלים, שאולי קיימת תבונה גם בעולמות אחרים 16.30 „שבולת בשדה" — תכנית לחג השבועות שיטות הקציר, הדייש ואפיית הלחם אצל תושבי הכפרים הערביים באזור בית ג'וברין השתמרו עד ימינו, והן מזכירות את אורח החיים של אבותינו, כפי שמסופר ב„מגילת רות" ובמשנה (ש.ח) 17.00 קיצור החדשות (ערבית) 17.02 תכנית בידור — מופע מיוחד המתאר את תחרות העולם בריקוד, אשר נערכה וצולמה באולם פלטפורום במדיסון סקוור גארדן בניו־יורק באוקטובר 1984. בתחרות השתתפו זוגות מ־24 מדינות. בתכנית הסברים על טכניקות הריקוד השונות ומבחר מדהים של תלבושות אשר הרקדנים מחליפים פעמים רבות לפי אופי הריקוד. 18.30 „חידושים והמצאות" קרן הלייזר ושימושיה — על השימושים השונים של קרן הלייזר, ובמיוחד שימושיה ברפואה. (ערבית) 18.45 „מפגש" — תכנית דיון שבועית בענייני השעה (ערבית) 19.15 ספורט „יומן מקסיקו" (ערבית) 19.30 חדשות (ערבית) 20.00 „חג שבועות תעשה לך" — חגיגת זמר מחול ואומר בהנחית אברהם בורג ואלעזר שטרום בהשתתפות מקהלות וזמרים 21.00 חדשות 21.15 „ומרת הארץ" — עם אהוד מנור הפעם בתכנית שירים שכתבו לתרנגולים אלכסנדר ארגוב, חיים חפר ע. הלל ודן אלמגור. התכנית מצדיעה לשירים ואינה משחזרת את הופעתם של התרנגולים. משתתפים: דני בסן, נורית גלרון, רני ליטני, גלי עטרי, רמי קליינשטיין, ריטה, אפרים שמיר, ואלון אולארצ'יק. 22.30 „דירה לשניים" — סרט קולנוע 00.15 פסוקים לחג וחדשות.

רדיו

קול המוסיקה

06.02 „צלילי בוקר" 07.07 „בוקר טוב" אנונימי 1960: סונטה ברה מג'ור בירד: מחולות אנגליים אנטואן דורנל: קונצ'רטו סימפוני מס. 2 בסול מינור 07.30 „שחרית מוסיקלית" מוצרט: מוסיקה ליל זעירה, ק. 525 ג'ון פילד: קונצ'רטו לפסנתר מס. 3 במי במול מג'ור סגניני: סונטת ורשה דופלר: קונצ'רטו ברה מינור ל־2 חלילים ותזמורת צ'ייקובסקי: פתיחה פנטסיה „המלט" גרשווין: אמריקאי בפריז „קונצ'רט בוקר" שופן: פנטסיה בפה מינור. לאכנר: נונט בפה מינור ביזה: סימפוניה בדו מג'ור „רומא" שוברט: רוזמונדה 11.57 „מגישים שיר" 12.05 „מאוצר הסרטים" לילי טאונה־סופרן / יגאל טונה־כנור/יונתן זק־פסנתר תוכניות מיצירות מוצרט שירים לסופרן ופסנתר פנטסיה לפסנתר ק. 175 סונטה לכנור ופסנתר ק. 304 אריה מתוך „איל רה פסטורה" לסופרן, פסנתר וכנור אובליגטו 13.00 „קונצרט צהריים" רוד רינג: פנטסיה לבן אצולה אריאגה: רביעיית כלי קשת, מס. 2 בלה מג'ור מוצרט: סימפוניה מס. 28, ק. 200, בדו מג'ור ובר: אנדטה ורונדו הונגרי דו מינור לויולה ותזמורת ברטוק, סוויטה מס. 1 אופ. 3 15.00 „מילון מוסיקלי" 15.05 „מיפגשים מוסיקליים" 16.00 „אתנחתא" אלן סטרנפילד־פסנתר (ש.ח) סקרלטי: 2 סונטות סתר: שאקונה וסקרצו רביעי תחריטים שוברט: סונטה במי במול מג'ור 17.30 „קונצרט מנחה" — ג'והן וויליאמס „הצרעות" סוויטה ראבל: קונצ'רטו בסול מג'ור לפסנתר ותזמורת פולנק: סימפוניטה דבוז'ק: רביעיית כלי קשת, מס. 12 בפה מג'ור „האמריקנית" סטרווינסקי: קונצ'רטו אבוני לקלרנית ותזמורת צ'יק קוריאה: פנטסיה לשני פסנתרים תומסון: סוויטה מתוך המוסיקה לבאלט „הנהר" 20.05 „ערב טוב" בויס: סימפוניה מס. 3 וויליאם באבל: קונצ'רטו ברה מג'ור לחלילית אלט, כלי קשת וקונטינואו 20.27 „מגישים שיר" 20.30 „קונצרט ליל החג" מהקלטות התזמורת הסימפונית ירושלים יחזקאל בראון: „עיטורים למגילת רות" מוצרט: „דוד החוזר בתשובה", אורטוריה, ק. ברהמס: קונצ'רטו מס. 2 לפסנתר ותזמורת. 22.55 „מילון מוסיקלי" 23.00 „דור הזהב" — אמנים גדולים בהקלטות היסטוריות — תכניתו של רם עברון — מירה הס — תכנית רביעית מיצירות בטהובן, באך, שוברט, מנדלסון דבוסי.

רשת א'

07.30 „היו שירים" — פזמונים ישנים ואהובים 08.05 „חוגה" — עם בני הנדל 09.05 „השיר לא תם" — שירים עבריים 09.30 „מפגש" — מגזין לבעיות משפחה וחברה בשידור חי 10.30 „רדיו קל" — תכנית יומית בעברית קלה 11.10 שירים עבריים 11.30 „השכלה ודעת לכל" אשנב למשדרי סמסטר סתיו (21) 12.05 „ליבי במזרח" — מבחר שירים מזרחיים 14.05 „לבת ולבן ולכל המתעניין" — א) „הוי כל הצמא לכו למים" — תכנית לחג השבועות מאת רחל רוזנר. ב) שירים וברכות לחג. 15.00 תכנית לקראת חג מתן תורה 16.05 „ימי הורדה" — בין קציר שעורים לקציר חיטים — על מראות פניו של הצומח לעת אביב — עם אנשי „נאות קדומים" 17.10 „מרחק" — פגישת חג עם המשוררת שולמית אפפל ועם שירתה 18.05 „מפגש מחנכים" 19.05 „חג שבועות תעשה לך" 19.05 שידורים לעולים 22.05 „המחזמר ואני" — שירים מתוך מחזות־זמר מפורסמים בלבוש עברי 23.05 „הוי ארצי מולדתי" — שירים עבריים.

רשת ב'

07.00 „הבוקר הזה" 08.05 „סעו לשלום" — מנחה: גדעון הוד. 09.05 „ביקור בית" — עם רבקה מיכאלי 10.10 „כל צבעי הרשת" — מגזין 12.10 „גל פתוח" — חדשות ופזמונים 13.00 „בחצי היום" — חדשות ופזמונים 14.05 „רגעי קסם" 16.05 „שמחת בחגיך" — שירים ומקראות לחג השבועות 17.05 „בגוף ראשון — והמעט" עם ישראל אלדד 18.05 „נשים משוחחות על רות המואביה" 19.05 „פירות אסורים" — עם הסופרת יהודית הנדל 20.05 „גוש עציון" — ח"י שנים לשחרורו מנחה: יצחק נוי עורכים ומפיקים: חוה אלמוג, עטרה נחמר ויגאל כוטון (ש.ח) 22.05 שירים על „חסידים ומתנגדים" 23.05 „סערת אסתר" — פגישת חג עם אייל מגד וספרו החדש 00.10 „הוי ארצי מולדתי" — שירים.

גלי צה"ל

05.55 באופן מילולי — פניתו של אבשלום קור. 06.05 אוניברסיטה משודרת: עלייתם ונפילתם של משטרים צבאיים באמריקה הלטינית התגבשות המנטליות הצבאית. מרצה: ד"ר ארי קאופמן. 06.30 „פוקחים עין" — מידע ומוסיקה לתחילתו של יום. עם: לאה עזו. 07.07 שבע אפס שבע — עם אלכס אנסקי. 08.05 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית עם מיכה פרידמן, יצחק בן־נר, אילנה דיין ויעל דן. 09.05 „אילה בוקר" — עם אלי ישראלי. 10.05 „הפסקת 10" עם מיכל ניב. 11.05 „נכון לעכשיו" — עם דן שילון. 13.05 „קשר רדיו" — עם אברי גלעד. 14.05 עוד לא תם — עם שלמה ארצי 15.05 ישראל והפזורה — משדר מיוחד של „יחסי ישראל והגולה". משתתפים: הנשיא חיים הרצוג, יו"ר הסוכנות היהודית אריה דולצ'ין, עוזי ברקיס ד"ר דור גורדיש מניו־יורק, הרב אברהם יעקובוביץ מלונדון סלי פרנקסטיין מקייפטאון, פרופ' חיים ביינרגלר מבואנוס־איירס, הרב סירט מפריז, ד"ר יצחק גרינברג מבוסטון. מנחה: ישעיהו בן פורת. (ש.ח) 17.00 „טנא יורוק" — עם נעמי שמר המגישה תכנית מיוחדת לחג 18.05 „בעקבות מגילת רות" — עם מאיר שלו, המשווה בין ארועים שהתרחשו במגילת רות הנקראת בשבועות, ובין ארועים אקטואלים בני זמננו. 19.05 שירים לערב החג. 20.05 „לילות קיץ" — ביצירות קלאסי וקל. 21.05 „שובי הרמוניקה" — שעתיים של מחולות עם חדשים וישנים. בהגשת המרקידים מירה ויואב אשריאל. 23.05 „שיר כאן עובר ושב" — עם השירים היפים של מאיר אריאל, בשילוב שיחה עימו וקטעים מהופעתו במועדון „הסיטטה" ביפו. 02.05 לא רוצים לישון — מוסיקה לשעות הקטנות של הלילה 05.05 צלילי חג.

רשת ג'

06.11 „בחזרה לאושר" — להיטים וותיקים 07.07 „שיר בבוקר בבוקר" — שירים ופזמונים ישראליים 09.05 „מה כבר תשעו" — עם אבי אתגר 10.05 „דברים טובים" — עם שמידה אימבר 11.05 „רק מוסיקה" 12.05 „שעה תמימה" — עם מלאכי חזקיה 13.05 „רק בימי חול" — עם מנחם פרי 14.05 „לי ולך — שיר וברכה" 15.05 „לפנות ערב" — שירים עבריים 17.05 „שירים הם חברים" 18.05 „זמר שכזה" 20.05 „מחרוזת" 22.05 „טיול לילי" — שירים עבריים 23.05 „צמוד לחצות" — הסלואורים המפורסמים של כל הזמנים.

תיאטרון

תיאטרוני ישראל

מוצ"ש, 14.6

תיאטרון הבימה:
אותו ואת בנו: 20.30
אוסטרליה הדרומית: 20.30
צ'כוב צ'כובה – בימרתף: 20.30
רפליקה –
מוזיאון ה. רובינשטיין: 21.00
הפרדס – בת' חיפה 20.30

התיאטרון הקאמרי
קסטנר: 20.30
קידוש – בצוותא
נישואי פיגארו – בת' ירושלים

שרותים ● עזרה ● תחבורה

תורנות בתי־מרקחת

חמישי
בת־ים: קופ"ח עין יהב חולון
ירושלים: אליסון – ישעיהו 10
נתניה: נאות שקד – מ. מסחרי אורים
פתח־תקוה: מיניפארם – שפרינצק 20
רמת־גן: פינצ'י, ויבת ציון 43
תל־אביב: זיוה, אצ"ל 52
חיפה: הנשיא, שד' הנשיא 33

שישי
בת־ים: מוזר, חכינה רייק 20
ירושלים: קופ"ח, מרפאת רוממה, רח' המ"ג 28 (הגא אטיר, דוד ילין 31 (מוצאי חג)
נתניה: נאות שקד, מ. מסחרי אורים
פתח־תקוה: סופרפארם, שפ"א 43
רמת־גן: רמת יצחק, שד' ירושלים 96
תל־אביב: זיוה, אצ"ל 52; שדה רב, האוזנר 3
חיפה: הנשיא, שד' הנשיא 33

שבת
בת־ים: עצמאות, בלפור 175 קופ"ח עין יהב, חולון
ירושלים: קופ"ח מרפאת רוממה, רח' המ"ג 28 (שכונת בית וגן, הפסגה 59 (מוצ"ש)
נתניה: נאות שקד, מ. מסחרי אורים
פתח־תקוה: כפר גנים – לוחמי הגיטו 6
רמת־גן: אסותא, ז'בוטינסקי 41
תל־אביב: זיוה, אצ"ל 52; שדה רב, האוזנר 3
חיפה: הנשיא, שד' הנשיא 33

משטרה

ירושלים, תל־אביב, חיפה, רמת־גן, בני־ברק, חולון, פתח־תקוה – טל' 100, באר־שבע, נהריה, נתניה, נצרת – 100, אילת – 244, חדרה – 22444.

תורנות בתי־חולים

תל־אביב והמרכז
● בית החולים ע"ש שיבא תל־השומר – כל המחלקות – כל השבוע.
● בית החולים בילינסון, פתח־תקוה – כל המחלקות – כל השבוע.
● בית החולים ע"ש רוקח, תל־אביב – בימים ב', ד', ו' – כירורגיה, ופנימית. ילדים – כל השבוע.
● בית החולים איכילוב, תל־אביב – בימים א', ג', ה' שבת – כירורגיה ופנימית.
● בית החולים וולפסון, חולון – כל המחלקות – כל השבוע.
● בית החולים אסף הרופא – כל המחלקות – כל השבוע.

נתניה
● בי"ח לניאדו נמצא בתורנות למקרים דחופים – כל השבוע, כולל שבת.

ירושלים
חמישי
ביקור חולים – ילדים: שערי צדק – פנימית. נשים: הדסה ע"כ – כירורגיה, אורטופדיה, עיניים, א.א.ג.
שישי
הדסה ע"כ – ילדים, פנימית, עיניים, ביקור חולים – נשים, א.א.ג. שערי צדק – כירורגיה, הדסה הר"צ – אורטופדיה.
שבת
ביקור חולים – ילדים, א.א.ג. הדסה ע"כ – פנימית, נשים, עיניים; שערי צדק – כירורגיה; הדסה הר"צ – אורטופדיה.

"יד ביד" – אוזן קשבת בטלפון לילד ולנער – קו לנער במצוקה
ת"א – 226037 (24 שעות)
חיפה – 04"229488 (11.00–20.00)
נהריה – 04"920014 (11.00–20.00)
קו פתוח להורים במצוקה בימי ב' ו־ה' – טל. 222782.

עזרה ראשונה

עזרה ראשונה לשיניים שליד ההסתדרות לרפואת שיניים בישראל
תל־אביב — בימים א'—ה' בין השעות: 21.00—23.00, בלילות שבת ובערבי חג בין השעות: 18.00—24.00. בשבתות ובחגים בין השעות: 15.00—21.00.
הכתובת: רח' בר־כוכבא 49, טל' 284649.
בחיפה: רחוב הגפן 26, קומה ג', טל' 523566, פתוחה מדי יום ביומו, כולל ערבי שבתות, שבתות וחגים מ־20.00 עד 23.00 בערב.

מרפאת שיניים לעזרה ראשונה
המרפאה פתוחה כל יום כולל שבתות וחגים, בין השעות 24.00–9.00. אחרי חצות בתאום טלפוני בלבד.
דיזנגוף סנטר שער 3 גליר השעשועים קומה א', טל: 294869, 03"285822.

מרכז סיוע לקורבנות אונס
לעזרה ואיזור השרון, טל' 052"32432 בימים א'–ה' בשעות 21.00–17.00.

עזרה ראשונה נפשית
ער"ן ירושלים — טל' 02"327171
ער"ן תל־אביב — טל' 03"261111
ער"ן חיפה — טל' 04"672222
ער"ן באר־שבע — טל' 057"418111
ער"ן נתניה — טל' 053"35316

סילוק מוקשים
מוקד עת"א למקרים דחופים — טל' 106.

מד"א

ירושלים, ת"א, חיפה — טל' 101, רמת־גן, בני־ברק, גבעתיים — טל' 781111; רמלה — טל' 054"21922; עפולה — טל' 53333; קרית־ענת — טל' 051"881333; באר־שבע — טל' 057"74767; אשדוד — 055"51333.

רכבות

מירושלים לתל־אביב דרום: בימים א'–ה' בימי ו' וערבי חג: 7.30
לבני־ברק ולחיפה: בימים א'–ה': 16.00, בימי ו' וערבי חג: 11.30
מתל־אביב לירושלים: מת"א דרום בימים א'–ה': 16.00
מבני ברק 8.18
לחיפה: בימים א'–ה': 6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 10.30, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 18.30, 20.00; בימי ו' וערבי חג: 6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 10.30, 12.00, 13.00, 14.00
לנהריה: בימים א'–ה': 6.00, 8.00, 12.00, 14.00, 16.00; בימי ו' וערבי חג: 6.00, 8.00, 12.00, 15.00
מחיפה, בת־גלים: לירושלים: א'–ה': 7.00
לתל־אביב: א'–ה': 6.00, 6.30, 7.30, 8.30, 10.00, 11.30, 12.30, 13.30, 14.30, 15.30, 16.30, 17.30, 19.30; בימי ו' וערבי חג: 6.00, 6.30, 7.30, 8.30, 10.00, 11.30, 12.30, 13.30
מנהריה: לחיפה ולתל־אביב: 6.35, 9.00, 10.40, 14.35, 16.55, 18.38
לירושלים: 5.35

מקסיקו ופאראגוואי הבטיחו מקומן בשמינית־הגמר

יבשת אמריקה שלטה בבית 2

בלגיה אכלה „נקניקיות קאבאנס"

הבלגי דני וייט מבקיע את שערו השני לרשת פאראגוואי אמש בטולוקה. תצלום איי.פי.

יתרון 0:1 ו־1:2 לא הספיק אמש לבלגיה כדי להבור על נבחרת שאפתנית כפאראגוואי, שסיימה את משחקי השלב המוקדם ללא הפסד. אמש — 2:2.

אחרי פתיחה חלשה בא שיפור במשחק והמחצית השנייה היתה מלהיבה כשלשתי הנבחרות ניתנו הזדמנויות להשיג שערים רבים. השוער הבלגי ז'אן מארי פאף ועמיתו הפאראגוואי רוברטו פרנאנדז היטיבו לעמוד בין הקורות.

כוכב פאראגוואי חוליו סזאר רומרו לא שיכנע הפעם אבל חברו הטוב, רוברטו קאבאנס, מילא את החסר וכבש שני שערים.

המשחק נפתח בהססנות רבה. שחקני שתי הנבחרות הקפידו להציב שומרים אישיים על שחקני־המפתח של היריב והורידו בכך את רמת המשחק.

רקע חיוור

ברקע הבלגי החיוור — עשרת אלפים צופים בטולוקה — נראתה פאראגוואי עדיפה במידה מסוימת, ובדקה ה־25 ניצבה כפני הבקעה. קנטה בעט כדור מטווח של 18 מטר. הכדור פגע במגן בלגי, היטעה את השוער פאף, אך חמק ליד הקורה לחוץ.

התחושה היתה שפאראגוואי קרובה להשגת שער, אולם בדקה ה־31 השיגה דווקא בלגיה יתרון של שער שייזכר עוד תקופה ארוכה כאחד היפים באליפות: פראנק ורקאוטרן נשלח לכדור־עומק, אלכסונית משער פאראגוואי ובנגיעה מתוחכמת אחת שלח את הכדור מעל השוער היוצא לפינה הרחוקה. הכדור חרך בין חיבורי הקורות ונחת בשיפולי הרשת — 0:1.

השער המצויין והמסירה הנאה לא פחות, עוררו את המשחק. פאראגוואי לא נראתה כמי שנשברה מהשער. היא המשיכה לתקוף.

הסתערות — ושוויון

פתיחת המחצית השנייה מצאה את רומרו, קאבאנס וחבריהם מסתערים על שערו של הבלגי פאף. ואמנם, שער השוויון לא איחר לבוא. בדקה ה־50 נשלח קאבאנס (שחקן־עבר בקוסמוס ניו־יורק) לרחבת פאראגוואי, ומעמדה שני־ראתה כנבדל הקדים את השוער הבלגי ובעט פנימה — 1:1.

חמש דקות לאחר שער השוויון סערו הרוחות. רומרו פגע, ללא כדור, בשחקן בלגי ועל המגרש נראו התכתשויות. ראשי שתי הנבחרות מיהרו לכר־הדשא כדי להרגיע את השחקנים והשופט נראה מניף כרטיס צהוב לכוכב פאראגוואי רומרו.

לאחר סערת הרוחות נפסק כדור־עונשין לזכות פאראגוואי ממרחק של 20 מטר. מנדווה בעט מצויין וראה את ז'אן מארי פאף מתעופף ומאגרף לקרן. הגבהת כדור־הקרן מצאה את ראשו של זאבאלה שנגח לחוץ.

בדקה ה־60 צהל המחנה הבלגי: דני וייט קיבל כדור־עומק ומול פרנאנדז בעט מ־16 מטר־פנימה — 1:2.

המשחק באותן דקות היה מלהיב. התקפה רדפה התקפה. אלפרדו מנדווה מפאראגוואי הרעיד את קורת שער בלגיה בדקה ה־63.

ארבע דקות לאחר־מכן בוצע חילוף בפאראגוואי: מנדווה יצא וראמון אנחל היקס נכנס במקומו.

מכה או שתי מכות?

האיצטדיון געש בדקה ה־72. כדור־עונשין מ־20 מטר לזכות בלגיה נבעט למשקוף שער פאראגוואי ונחת לקרקע. לדעת כולם עבר הכדור במלואו את הקו. 2:1? לא. והשופט הבולגרי דוצ'ב לא אישר את השער לאחר שהורה על שתי מכות ולא בעיטה ישירה.

פאראגוואי שאבה עידוד רב מאי פסיקת השער. הבלגי, שימו עוד

קאבאנס [illegible] לספסל. טאן־רומרו הוא הטוב בין השניים. אף־כי אני מתער שעוד נשמע בהמשך האליפות גם על קאבאנס, זכרו, חולצה מספר 9. רומרו לובש 8. עתה משחק חוליו סזאר רומרו בפלומיננזה הברזילאית. אשתקד נבחר כשחקן השנה בדרום־אמריקה. נכון לעכשיו: הוא ממפתיעי האליפות. יותר מאדם אחד יוכלו להעיד שהימרתי על רומרו עוד לפני שנשמעה השריקה הראשונה למונדיאל. אחרי שהצלחתי בהימור איתו אני הולך עכשיו גם על רוברטו קאבאנס.

זהו קטע מכתבת של מוטי חביב שפורסמה ב„על המשמר" ביום שני השבוע. אמש כבש קאבאנס שני שערים. קליעה בול!

בעט „כדור־תותח" בדקה ה־75 לחוץ, לפני שהשליטה עברה כולה לדרום־אמריקנים.

בדקה ה־76 נכבש שער השוויון. רוברטו קאבאנס קיבל כדור בתוך רחבת שער בלגיה, חלף על פני פרנקי ואנדר־אלסט ומול השוער פאף בעט פנימה — 2:2.

ממש לפני שריקת הסיום הוחלף הבלגי ז'ורז' גרון בליאון ואנדר־אלסט.

בסיום נראו שתי הקבוצות מרוצות. פאראגוואי הבטיחה את עלייתה וגם לבלגיה יש סיכוי טוב לעלות בעקבות צבירת שלוש נקודות.

שפט בוגדן דוצ'ב (בולגריה).

● בלגיה: פאף, גרון, (ואנדר־אלסט), רנקוין, ברוס, וררווט, שיפו, דה־מול, קלמנס, ורקאוטרן, וייט, קלאסן.

● פאראגוואי: פרננדז, טורא־לס, זאבאלה, דלגדו, נונס, פריירה, רומרו, קאבאנס, קנטה, מנדווה, (היקס), גואש.

★ בית 1 ★
(טבלה סופית)

1.	ארגנטינה	3	2־6	5
2.	איטליה	3	4־5	4
3.	בולגריה	3	4־2	2
4.	קוריאה	3	7־4	1

★ בית 2 ★
(טבלה סופית)

1.	מקסיקו	3	2־4	5
2.	פאראגוואי	3	3־4	4
3.	בלגיה	3	5־5	3
4.	עיראק	3	4־1	0

★ בית 3 ★
(טבלה סופית)

1.	בריה"מ	3	1־9	5
2.	צרפת	3	1־5	5
3.	הונגריה	3	9־2	2
4.	קנדה	3	5־0	0

★ בית 4 ★

1.	בראזיל	2	0־2	4
2.	ספרד	2	2־2	2
3.	צ. אירלנד	2	2־3	1
4.	אלג'יריה	2	1־2	1

★ בית 5 ★

1.	דנמרק	2	1־7	4
2.	גרמניה	2	2־3	3
3.	אורוגוואי	2	7־2	1
4.	סקוטלנד	2	3־1	0

★ בית 6 ★

1.	פולין	2	1־0	3
2.	פורטוגל	2	1־1	2
3.	מרוקו	2	0־0	2
4.	אנגליה	2	1־0	1

● אחר־חצות שיחקו: אנגליה — פולין; פורטוגל — מרוקו.

ספורט גם בעמוד 23

כדורגלני בראזיל עולזים ומשתוללים במופע מוסיקלי בגוואדלחארה. עתוני מקסיקו גינו אותם על שהופיעו בפומבי ללא חולצות... תצלום איי.פי.

פרשן הבי.בי.סי. ממקסיקו: „שתיתי יין טוב"...

כתב הבי.בי.סי. טרי דייויס, שדיווח על נצחון צרפת על הונגריה (0:3) בליאון, פתח את כתבתו במשפט: „אני שיכור. שתיתי יין טוב. תסלחו לי על כך. נגעתי מחוץ הגרלתי המשפחה. אני ממשיך לשתות עוד בקבוק יין צרפתי משובח ביום שני, בתום משחקה של צרפת מול אלופת העולם, איטליה, באיצטדיון האולימפי במקסיקו".

גם במוסקבה מהללים את הצרפתים. אחד המומחים הגדולים של הכדורגל הסובייטי ציין במאמרו באיזבסטיה כי לדעתו תזכה צרפת בגביע העולמי והיא תנצח בגמר את דנמרק — 1:2.

המעניין שהעיתונות הסובייטית אינה מתלהבת מיכולת של נבחרת ברית־המועצות. אחד הפרשנים הגדיר את הנצחון על ההונגרים (0:6) „משהו מאד. ההונגרים נתפסו ליום חלש. וזה עשוי לקרות לכל נבחרת. אפילו מעולה".

מקסיקו הסתפקה בנצחון דל־שערים על עיראק 0:1 ★ בלגיה הוליכה פעמיים נגד פאראגוואי, אולם קאבאנס הישווה ל־2:2

מקסיקו הסתפקה בשער יחיד

שער שהבקיע שוקן העורף פרננדו קיראטה בדקה ה־55 זיכה אמש את מקסיקו בנצחון דחוק על עיראק 0:1 באיצטדיון אצטקה במקסיקו־סיטי. מקסיקו זכתה בבכורת בית 2 למרות שלא שיכנעה.

ל־100 אלף הצופים לא היה איכפת באיזה הפרש ניצחה מקסיקו. העיקר שניצחה.

החגיגות החלו באיצטדיון וגלשו למרכזי מקסיקו־סיטי.

אם לסכם את משחקי בית 2, ניתן לציין שרק בגלל העובדה שמקסיקו היתה מארחת הצליחה לעבור לשלב שמינית־הגמר — כך סקרו אמש הפרשנים.

מחצית עלובה

נבחרת מקסיקו שכמעט שהבטיחה את עלייתה התמודדה, ללא כוכבה הוגו סאנשז המורשע, עם עיראק חסרת כל תקווה.

עיראק, שחסרה שלושה שחקנים מושעים, נלחצה מייד לשערה והשוער עבדל פאתח אנסייף הכשיל נסיון הבקעה של תומאס בוי בדקה הראשונה כשהדף לקרן. כעבור חמש דקות בעט פלורס לגופו של השוער.

התקפות מקסיקו נמשכו. פלורס החטיא בדקה ה־18. העיראקים ניסו להגיב ובדקה ה־30 נהדפה התקפתם, שסיומה היה עלוב.

העיראקים נחלצו במקצת מהלחץ המקסיקני ובדקה ה־31 סחטו קרן שלא נוצלה.

לפני ההפסקה עצרו הצופים המקסיקנים את נשימתם כאשר סאראם פרץ מימין, מסר להאשם, שניצב בעמדת הבקעה קורצת אך בעט לחוץ.

המקסיקני פליקס קרוז במאבק על הכדור עם העיראקי נאטיק אבידון (0:1 למקסיקו). תצלום איי.פי.

● מקסיקו: לאריוס, אמדור, (דומינגז), קיראטה, פליקס קרוז, סרבין, לוס־קובוס (ג'בייר קרוז), אספנה, נגרטה, אגוריה, בוי, פלורס.

● עיראק: נאסייף, איבהים, עלאווי, נאזם שאקר, חוסין, ראדי, סאראם, האשם (אאופי), ענה, קאסים, עלייבי.

● מלך השערים

1.	אלטובלי (איטליה)	4
–.	אלקיאר (דנמרק)	4
3.	ואלדאנו (ארגנטינה)	3
4.	אלופס (גרמניה)	2
–.	יארמצ'וק (בריה"מ)	2
–.	קאבאנס (פאראגוואי)	2
–.	רומרו (פאראגוואי)	2

4 ק"ג תרופות לכדורגלני דנמרק

המשלחת הדנית במקסיקו קיבלה ארבעה ק"ג של תרופות, שהגיעו במיוחד מקופנהאגן לשדה־התעופה בקוורטארו, עבור הכדורגלנים הסובלים מבעיות עיכול.

שער הנצחון

מקסיקו נטלה יוזמה עם פתיחת המחצית השנייה. כדור של קיראטה מ־18 מטר נהדף לקרן.

בדקה ה־55 רעם האיצטדיון כשקיראטה כבש שער. בעיטת־עונשין לזכות עיראק. פרננדו קיראטה חטף את הכדור התועה, פרץ והבקיע — 0:1.

חילופים בשתי הנבחרות: עבדול אואפי החליף את האשם בעיראק ואלסנדרו דומינגז את רפאל אמדור במקסיקו.

אחרי הבקעת השער נרגעה מעט מקסיקו והעיראקים עברו להתקפות. הם יצרו מצבים שלא נוצלו.

העיראקי קאליל עלאווי הוזהר לפני שהשוער העיראקי נאסאייף נפגע בזינוק אמיץ לרגלי אגוירה, לפני שזה הספיק לבעוט.

שפט זוראן פטרוביץ' (יוגוסלביה).

בלגיה — בריה"מ בשמינית הגמר

על־אף מקומה השלישי ב־בית 2 הבטיחה אמש גם בלגיה את עלייתה לשלב שמינית־הגמר.

לבלגיה 3 נקודות ומאחר שבתום המשחק כבר היו שתי נבחרות במקום השלישי עם שתי נקודות (בולגריה בבית 1 והונגריה בבית 3), תעלה בלגיה, שתשחק בשמינית־הגמר עם ברית־המועצות.

מריבה בין שחקני נבחרת גרמניה:

רומיניגה האשים את שומכר ב„קשר נגדו"

מאת פטר גוריג, כתב איי.פי. בקוואטרו

מריבה קשה פרצה בין כמה משחקני נבחרת מערב־גרמניה ורק לאחר שעות של האשמות וישיבות נרגעו מעט הרוחות. השערורייה החלה כאשר קארל היינץ רומיניגה, שהודח מכוכב־על למחליף־על, האשים במסיבת עיתונאים את השוער הארלד שומכר ב„קשר נגדו".

רומיניגה אמר לעתונאים שהחלוצים קלאוס אלופס ופייר ליטברסקי, יחד עם השוער שומכר, המשחקים בקבוצת פ.צ. קלן, התארגנו נגדו ושיכנעו לא להרכיבו בין ה־11.

השחקנים שהואשמו הגיבו בחריפות והמאמן פרנץ בקנבאואר זימן פגישה בין הכדורגלנים המעורבים לבינו, שני עוזרי המאמן, הורסט קפל וברטי פוגטס וראש המשלחת, אגידיוס בראון.

אחרי ארבע שעות של דיונים, אור לאתמול, פירסם בראון הודעה כי רומיניגה השתכנע שהאשמותיו היו משוללות כל יסוד.

היו עתונאים שרמזו שהקשרים האישיים בין רומיניגה ושומכר התערערו בגלל כמה סיבות. האחת, רשמית רומיניגה הוא הקפטן אבל כאשר הוא יושב על הספסל משמש שומכר כקפטן. נוסף לכך הבקיע רומיניגה, המשחק באינטר האיטלקית, פעמיים את שערו של שומכר מפ.צ. קלן בגביע אופ"א. המתיחות במחנה הגרמני לא רפתה גם אחרי הסולחה הלילית.

★ משחקי הערב ★

★ בראזיל — צפון־אירלנד (9, גוואדלחארה).
★ ספרד — אלג'יריה (9, מונטריי).
מחר:
★ מערב־גרמניה — דנמרק (9, קוורטארו).
★ אורוגוואי — סקוטלנד (9, נזה).

★ הערב בטלוויזיה ★

★ ירדני: ספרד — אלג'יריה (9)
מחר:
★ ישראלי: גרמניה — דנמרק (9).

הקטנים מחקים את הגדולים: במילאנו נערך משחק כדורגל בין זאטוטים בבית־ספר. בהשראת משחקי הגביע העולמי במקסיקו לבשו כדורגלני־העתיד תלבושות כמו אליליהם. שימו לב לעמידה בשעת בעיטת־עונשין. חיקוי מושלם. (תצלום: אי.פי.)

היום ומחר — סיום השלב המוקדם במקסיקו

דנמרק וגרמניה בקרב של איכות ויוקרה

משחקי השלב הראשון בגביע העולמי בכדורגל יגיעו הערב ומחר לסיומם. אז גם יושלמו 16 הנבחרות שיפלסו דרך לשמינית־הגמר ויקבעו הריבות במשחקים אלה. מבין משחקי סוף השבוע ירתק במיוחד המשחק בליל־שבת בבית 5, בין דנמרק ומערב־גרמניה. הדנים כבר בשלב הבא, בעוד שהגרמנים זקוקים לנקודת־בטחון, אם־כי גם במצבם הנוכחי נראה שיעלו.

המשחק השני באותו בית, בליל־שבת, יפגיש את אורוגוואי וסקוטלנד. למנצחת, שתדורג במקום השלישי, סיכויי־עליה טובים.

הערב יסתיימו משחקי בית 4. בראזיל, שכבר עלתה, תתמודד עם צפון־אירלנד, ואילו במשחק השני ישחקו ספרד ואלג'יריה. תהיה זו הפתעה גדולה אם ספרד לא תצטרף לבראזיל בשלב הבא.

בראזיל שואפת לנצחון

נבחרת בראזיל, שתשחק ב־9, שעון ישראל, בגוואדלחארה עם צפון־אירלנד, תעשה מאמץ לזכות בנצחון שלישי, כדי לתפוס מקום ראשון בבית, דבר שיבטיח לה הופעה בשמינית־הגמר באותו איצטדיון.

בראזיל, שהיתה הראשונה שהבטיחה את עלייתה, הסתפקה בנצחונות דחוקים של 0:1 על ספרד ואלג'יריה. הבראזילאים, שעדיין לא שיחקו את כוכבם זיקו המפצוע, לא הלהיבו. אין זו אותה בראזיל גדולה. נראה שהמאמן שלה טלה סאנטנה מחפש את נוסחת־ההצלחה.

צפון־אירלנד תנסה, כמובן, להפתיע כדי להעלות את מניות האי הבריטי. בעיקר ישימו האירים דגש בהתקפה. אך יצטרכו להיזהר מניתות מסוכנות של יריביהם הדרום־אמריקנים.

לשוער האירי פט ג'נינגס זה יהיה משחק של יום־הולדת. היום יחוגג מלאת לו 41 שנה. יום הולדת שמח אשרי המאמין.

ספרד תסתער

ספרד תעשה מאמץ לזכות במקום השני בבית 4 כשתתמודד ב־9, שעון ישראל, במונטריי, עם אלג'יריה.

משחק קל לספרדים? בשום פנים ואופן לא. האלג'ירים גילו שאפתנות וסיימו בתיקו 1:1 עם צפון־אירלנד והפסידו 1:0 לבראזיל.

מטרתה של אלג'יריה היא להפתיע את היריב המהיר והנוקשה מעט. אלג'יריה אינה נוטה לוותר אבל גם הספרדים הם קבוצה נמרצת, מהירה ותכליתית.

צפוי בהחלט משחק מעניין.

קרב הגדולות בקרטארו

נבחרות דנמרק ומערב־גרמניה הן מהמרשימות עד כה. בית 5, המכונה בשם המוגזם „בית המוות", כבר העלה את דנמרק לשמינית־הגמר וגם מערב־גרמניה היא ברגל אחת בשלב השני. מכל מקום, המאבק הערב ב־9 בקורטארו נחשב למסקרן, ובמיוחד יוקרתי.

דנמרק העלתה את „לחץ הדם" אצל אוהדי הכדורגל בשני נצחונות מחמיאים: 0:1 על סקוטלנד ו־1:6 על אורוגוואי. נבחרת זו, לראשונה בגמר הגביע העולמי, גילתה עוצמה רבה, במיוחד בהתקפה. הערב תצטרך לוותר על כמה משחקניה שנפגעו במיפגש עם אורוגוואי הנוקשה, ובעיקר תחסר את יאנס ברטלסן מהקבוצה השוויצית אראו, שמתקשה להלך על רגליו. נראה שגם בלעדיו, ואולי ללא שחקן מצטיין נוסף, תוכל לגלות מיכולתה.

מערב־גרמניה הסתפקה עד כה בהישגים צנועים יותר בביתה: 1:1 עם אורוגוואי ונצחון 1:2 על סקוטלנד. אבל הגרמנים שומרים תמיד על אש־קטנה בתחילה. מאמנם, פרנץ בקנבאואר, משתדל לשמור על כוכביו. עובדה, לגרמנים פחות פצועים מאשר לנבחרות האחרות.

כדאי לא לשכוח שהמאמן הלאומי של דנמרק הוא הגרמני ספ פיונטק, הנחשב כמועמד לרשת את מקומו של בקנבאואר בעוד שנתיים, לאחר שיסיים את חוזהו בדנמרק. הדנים לא ניצחו מעולם את הגרמנים.

ינסו לתקן הרושם

המשחק השני מחר בבית 5 יפגיש ב־9, שעון ישראל, באיצטדיון נזה ליד מקסיקו־סיטי, את הנבחרות המאכזבות של אורוגוואי וסקוטלנד, שאכלו עד כה מרורים.

אורוגוואי מלקקת פצעיה מתבוסת ה־6:1 לדנמרק השבוע. שחקן הרכב הפותח בוסיו הורחק ולא יוכל לשחק. אורוגוואי הצליחה לסחוט תיקו 1:1 עם גרמניה, אבל רק נצחון יוכל לדרג אותה במקום השלישי, שאפשר שממנו תזנק לשמינית־הגמר. תיקו עלול לשלח את אלופת העולם פעמיים (1936 ו־1950) הביתה בבושת־פנים, שכן נבחרת זו בסגה ביקורת קטלנית במולדתה אחרי תבוסתה לדנמרק.

גם מצב־רוחה של סקוטלנד שפוף. אמנם שני הפסדים מצומקים (0:1 נגד דנמרק ו־1:2 מול גרמניה), אבל הסקוטים היו רחוקים עד כה מלמצות את יכולתם. אולי הערב. סקוטלנד זוכרת היטב את תבוסתה בגביע העולמי ב־1954 מרגלי אורוגוואי — 7:0.

יהיה זה המיפגש הרביעי בין שתי הנבחרות. אורוגוואי ניצחה פעמיים וסקוטלנד, במיפגש האחרון, לפני שלוש שנים בגלזגו — 2:0.

שרף לפני המראת הנבחרת הבוקר:

המבחנים בקנדה חשובים לגיבוש לפני אליפות העולם

מאת יצחק ויסתוף

„אסור יהיה להתרשם מתוצאות משחקי המבחן שנערוך נגד נבחרת קנדה. ייתכן שנפסיד במשחקים אלו ואפשר שננצח. חייבים לשים דגש על צורת המשחק של הנבחרת ונקווה כי משחקים אלו יתרמו לגיבוש הנבחרת לקראת אליפות העולם שתתחיל ב־5 ביולי בספרד. שם יהיה המבחן האמיתי שלנו" — דברים אלו אמר אמש המאמן הלאומי צבי שרף, לפני המראת הנבחרת הלאומית הבוקר לקנדה, למסע משחקים שיימשך עשרה ימים.

משחקה הראשון של נבחרת ישראל נגד קנדה יתקיים ביום ראשון. יתר המשחקים ייערכו בימים שני, שלישי ורביעי, הנבחרת תשוב ארצה ב־23 ביוני.

11 השחקנים הממריאים הבוקר לקנדה הם: מיקי ברקוביץ (קפטן), דורון ג'מצ'י, חן ליפין, ארי רוזנברג, עדי גורדון, דורון שפע, תומר שטיינהאואר, מוטי דניאל, עופר יעקבי, עופר פליישר וניר רכליס. ל־11 עומדים להצטרף גם הווארד לאסוף ולאוואן מרסר, הנמצאים בארה"ב.

ראש המשלחת יהיה יצחק פוקס. כמרכז יצאו: המאמן צבי שרף, המנהל עמירם שפירא והמעסה משה אורגד.

מאבקים מסקרנים בליגה בכדורמים

שני מחזורים יהיו היום ובשבת בליגה הלאומית... בכדורמים. המובילה, הפועל גבעת־חיים, תתמודד בשבת ב־5 בקרית־טבעון עם הפועל המקומית, בקרב־המוקד במחזור ה־9.

באותו ערב, ב־6, תארח מכבי קרית־אונו את הפועל גוש־זבולון.

הערב ב־5 יתקיימו שני משחקים במחזור ה־8: מכבי קרית־אונו — הפועל גבעת־חיים; הפועל גוש־זבולון — הפועל קרית־טבעון.

אליפות הנוער באתלטיקה

אליפות ישראל לנוער באתלטיקה תתחיל בשבת ב־5.30 ותימשך ביום ראשון ב־6. האליפות תתקיים במרכז בהדר יוסף.

אליפות שייט לנוער

אליפות ישראל לנוער בשייט תתקיים היום, מחר ובשבת בחוף ימה של גינוסר.

האליפות היא בדגמים 420, 330, לייזר וגלשנים. הזינוקים יהיו מדי יום ב־12 בצהריים.

● טניס

גליקשטיין יפתח היום במשחק בדייויס עם בלגיה

מאת יצחק אשל

ההתמודדות הבינ־לאומית ברבע־גמר האיזור האירופי בגביע־דייויס בטניס, בין בלגיה וישראל, תתחיל היום ב־2 אחה"צ ברמת־השרון.

אתמול נערכה בביתו של שגריר בלגיה בישראל, בוב ליבק, בהרצליה הגרלת המשחקים, במעמד נציגי הנבחרות והשופט הבין־לאומי ההולנדי קייס בירפונק.

במשחק הראשון יתמודד אלוף ישראל, שלמה גליקשטיין, נגד הבלגי אלן ברישון. לגליקשטיין יותר מ־35 הופעות בגביע־דייויס ואילו לברישון זו הופעה שנייה.

מייד אחריהם יתקיים משחק יחידים נוסף, בין עמוס מנסדורף לבין יאן ואן־לנגנבונק. השניים נפגשו בטורניר בינ־לאומי לפני חודשיים באולם סגור בבלגיה, ואז ניצח הישראלי בשתי מערכות.

זה המיפגש השני בין בלגיה וישראל בגביע־דייויס. הראשון נערך לפני ארבע שנים בבלגיה ואז ניצחה ישראל — 5:0.

אחרי ההגרלה אמר קפטן נבחרת ישראל, יוסף שטבהולץ, שההגרלה היא נוחה לישראל מאחר שמעריך שבמשחק הראשון יפתח שחקן מנוסה כמו גליקשטיין, שנצחונו יעניק בטחון לנבחרת.

שחר פרקיס אמור היה לחזור אמש מבריקות בגרמניה. הוא לא ישתתף במשחקים בסוף השבוע.

מחר ב־3 יתקיים משחק־הזוגות. ואחריו משחק־ראווה בין מספרי 4 בכל נבחרת, ואילו משחקי היחידים המסיימים יתקיימו בשבת ב־2: גליקשטיין שוב יפתח במשחק הראשון מול יאן ואן־לנגנבונק, ובמשחק האחרון עמוס מנסדורף מול אלן ברישון.

החלטה מוזרה של ויתקון: מכבי חיפה לא השתוללה...

מאת אשר גולדשלגר

קבוצת מכבי חיפה זוכתה אמש על־ידי ביה"ד המשמעתי של ההתאחדות לכדורגל מאשמת התנהגות בלתי־ספורטיבית של אוהדים ושחקנים במהלך משחק־האליפות מול קבוצת הפועל ת"א בבלומפילד, שהסתיים בנצחון הפועל ת"א — 1:0.

דווקא קבוצת הפועל ת"א הורשעה באותו משחק בזריקת רימון־עשן לאחר הבקעת שער־הנצחון של גיל לנדאו, ונקנסה בסכום של 250 שקל.

שחקן הפועל ת"א, יוסי זאנה, שספג צהוב שביעי באותו משחק, הורחק אמש לשלושה משחקי ליגה בפועל ועוד שניים על־תנאי.

הדיין עו"ד מיכה ויתקון ציין בהחלטתו לזכות את שחקני מכבי חיפה כי אינו מבין את הקוון שאשו מדוע המתין עד לסיום המשחק כדי לומר לשופט שריר שממן ואוסמו עלבו בו מייד לאחר הבקעת השער של גיל לנדאו.

בעקבות זיכוי שחקני מכבי חיפה זוכתה גם האגודה. רק מאמן מכבי חיפה, שלמה שרף, נקנס בסכום של 250 שקל לאחר שהודה כי אמר לקוון שאשו: „תתבייש לך!"

יו"ר מכבי חיפה, צבי וייצנר, לא הועמד לדין מאחר שהוא חבר הנהלת ההתאחדות לכדורגל, ועל־כן יועמד לדין בפני ביה"ד העליון. גם הוא מואשם בהתפרצות לעבר הקוון שאשו והעלבתו.

● כדורגל

ברנס בהרכב הפועל ת"א נגד לינגבי

מאת אשר גולדשלגר

קבוצת הפועל תל־אביב תארח מחרתיים ב־5 אחה"צ את הקבוצה הדנית, לינגבי, שתגיע ארצה רק מחר אחה"צ.

שחקני הפועל ת"א ימשיכו להופיע בהרכב צעיר שיתבסס על הכדורגלנים ששיחקו פעמיים מול מכבי חיפה.

שילובו של הצעיר ברנס בהרכב הקבוצה עשוי להוות את השינוי היחיד בהרכב ששיחק בשבועיים האחרונים.

ההרכב המשוער: טליאס, הרמה, קרביאן, מוסטרל, הרשליקוביץ, מרעלם, אחמד מוסה, זאנה, ברנס (בלושטיין), חלפון, לינהרט.

הכנסות האינטרטוטו בחיפה לסיוע למסדה לוי

מאת יוסף גלזר

ההרכב הצעיר שהריץ מאמן מכבי חיפה, שלמה שרף, בשתי משחקי האינטרטוטו נגד הפועל ת"א (פעמיים 2:2) יתייצב גם בשבת ב־5 באיצטדיון בקרית־אליעזר נגד ג.א.ק. גראץ האוסטרית.

כל הכנסות המשחק היו קודש לקרן לסיוע לתושבת קרית־חיים, מסדה לוי, לנתות השתלת כבד בארה"ב. זאת לפי בקשת ראש העיר, אריה גוראל. אתמול נמכרו מאות כרטיסים במחיר של 5 שקלים בשוק תלפיות, ואחד הסוחרים, שמעון חמו, רכש 50 כרטיסים.

הרכב מכבי חיפה: שמואלי, קלינגר, פרסלאו, אוסמו (הגדול), אודיון (בלבול), שלום לוי, ליאור רוזנטל (גרופר), גבעול, אוסמו (הקטן), צדוק מלכה, עופר מזרחי (איתי מרדכי).

מסיכומי האן.בי.איי.: אין תחליף לבוסטון האלופה

שלוש הטבעות של בירד

[illegible] גמר הפליי־אוף באן.בי.איי.

בוסטון תזכה — 12:4!

תחזיתו של שלמה גלזר („על־המשמר", 27.5.86), לפני תחילת משחקי הגמר בליגת האן.בי.איי. בין בוסטון ויוסטון, היתה בול: בוסטון אכן ניצחה — 2:4.

מאת שלמה גלזר

אלופת האן.בי.איי לעונת המשחקים 1985/86 היא בוסטון־סלטיקס. אין עוד קבוצה שכה מורגלת לאסוף תארים באמתחתה.

בליגות המקצוענים השונות בפוטבול, בייסבול, הוקי־קרח וכדורסל יש נוהג יפה, שמו — „טבעת האליפות". כל שחקן מהקבוצה האלופה מקבל טבעת עליה חרותים שנת האליפות והקבוצה בה שיחק. יש שחקנים רבים שעונדים טבעות אלו כל חייהם, כמו טבעת נשואין, או כנוסף לה.

לארי בירד אמר פעם שיפסיק לשחק כדורסל רק כאשר יהיו לו טבעות על כל האצבעות. נכון להיום יש לו כבר שלוש טבעות.

קבוצה מאוזנת

הבוסטון הציגה השנה את אחת הקבוצות הטובות ביותר שהופיעו על משטחי הפארקט של האן.בי.איי ב־39 שנות ההיסטוריה של הליגה. בוסטון הציגה קבוצה מאוזנת: גם גבוהה — פאריש (2.14 מטר), מקהייל (2.10), ביל וולטון (2.14) וקייט (2.12); גם קליעה מצויינת מבחוץ — לארי בירד, סקוט ורמן, דניס ג'ונסון ודני איינג'; גם רצה בצורה מצויינת להתקפות מתפרצות — ג'רי סיסטינג, דני איינג' ודניס ג'ונסון, וגם שומרת נפלא. זוהי קבוצה כמעט ללא נקודות־תורפה, ואין פלא שזכתה באליפות בקלות יחסית.

תצרפו לכך את העובדה שבוסטון תזכה השנה בשחקן השני בטיבו מהמכללות, והרי לכם עונה שאין טובה ממנה, אפילו למועדון־אלופים נצחי, כמו הבוסטון.

הפסד והישג

היוסטון לא איכזבה, לדעתי ההפך, הוא הנכון. קבוצה זו התעלתה על עצמה ומיצתה את כל שיש בה כדי להגיע למעמד־הגמר.

המזל לא עמד לצידה של יוסטון השנה, הרכז ג'ון לוקאס נאלץ לפרוש לקראת תום העונה בגלל סמים. אלן לבל, הרכז המחליף, לא שותף בסידרת הגמר בגלל פציעה, כך שבסך־הכל עובדת היותה של יוסטון בגמר היא הישג עצום. אל נשכח כי לפני שנתיים סיימה הקבוצה אחרונה בליגת האן.בי.איי.

יוסטון היתה לקבוצה הגבוהה בליגה, ושיחקה במשחקי־הגמר עם ממוצע גובה של 2.08 מטר בחמישיה הפותחת: סמפסון — 2.24; אלגואן — 2.14; רוברט ריד — 2.03; רודני מקריי — 2.01 ולואיס לויד — 1.98. גם המחליף הראשון, פיטרסון, מתנשא ל־2.10 מטר.

יוסטון היא ללא ספק קבוצת־העתיד של האן.בי.איי.

הכדורסל באן.בי.איי, הוא כמו סם, וברגע שהוא ברמך אתה משועבד לו. הליגה המקצוענית זה רק לארי בירד, מייקל ג'ורדן ואקים אלגואן. הם נותנים את הצבע, אך הליגה הזו מורכבת ממאות שחקנים מעולים ביותר המעניקים לה עומק בלתי־רגיל.

נשיא בוסטון־סלטיקס, היהודי ראד אוורבך, יחד עם הכוכב לארי בירד בשעת הענקת גביע האן.בי.איי. (תצלום: אי.פי.)

אליפות הפועל בהיאבקות

אליפות הפועל בהיאבקות, בסגנון יווני־רומי לבוגרים, תיערך בשבת ב־10 בבוקר באולם הפועל ראשל"צ.

★ רכיבה: תחרות ודסג' ביום שישי ב־3 אחה"צ ותחרות קפיצות בשבת ב־10 בבוקר יתקיימו בחוות ג'וקי קלאב בכפר־שמריהו.

ממשלת יוגוסלביה מסרה לקונגרס היהודי מסמכים על ואלדהיים

המסמכים נמסרו באמצעות אדם שלא ניתן לחשוף זהותו ■ במסמכים עדויות של 5 אנשים שהיו עדי ראייה למעשים שואלדהיים מואשם בהם ■ בקרוב יוצגו המסמכים

מאת חנה איש הורביץ, כתבתנו בניו־יורק וסוכנויות הידיעות

לידי הקונגרס העולמי הגיע חלק מהמסמכים הנמצאים בידי ממשלת יוגוסלביה, ובהם עדויות על ולדהיים. ממשלת יוגוסלביה סירבה עד כה להציגם בפני גורם כלשהוא, ובכלל זה העתונות של יוגוסלביה.

על כך מסר ל„על המשמר" אילן שטיינברג מנכ"ל הקונגרס.

לדברי שטיינברג נמסרו המסמכים והעדויות על ידי אדם שיש לו גישה ישירה לארכיון היוגוסלבי ושלא ניתן לנקוב בשמו. מהחומר עולה, כי יש לפחות חמישה עדי ראיה לפעולות שולדהיים מואשם בהם.

הקונגרס השיג גם חומר חשוב נוסף מהארכיונים הממשלתיים הגרמניים בקובלנץ ובפרייבורג. המידע החדש יוצג בקרוב בפני התקשורת.

שטיינברג שיבח את ביאטה קלרספלד על אומץ ליבה בבואה לוינה ובעומדה מול מתקפות של תומכי ולדהיים ושל אנשי משטרה וגינה את שמעון ויזנטל המבקש לנקות את ולדהיים לאחר שהוא סירב לעיין במסמכים בדבר עברו של ולדהיים שהקונגרס ביקש להציג בפניו.

„בעולם שבו קיימת מדינה יהודית, אין מקום לפחד, וצריך להלחם באנטישמיות על ידי חשיפתה" אמר שטיינברג.

ואלדהיים: „...יחסים טובים"

נשיאה הנבחר של אוסטריה, קורט ואלדהיים, אמר אתמול, כי הוא צופה אפשרות של כינון יחסים ידידותיים עם ישראל.

ואלדהיים אמר את דבריו במסיבת עתונאים בווינה, הראשונה מאז נצחונו בבחירות לנשיאות. „אני חושב שהם יהיו מוכנים להתקדם לקראת יחסים טובים, כאשר יראו שאין כל עדויות להוכחת הטענות נגדי", אמר ואלדהיים.

הוא הוסיף, כי להערכתו, לא תהיה לו כל בעיה לכונן יחסים אישיים טובים גם עם מדינות אחרות. „איני רואה כל בעיה בעניין זה. אני מכיר את רוב ראשי המדינות וראשי הממשלות באופן אישי, ואעשה את כל אשר לאל ידי כדי להתגבר על כל היסוסים אפשריים".

מסיבת העיתונאים עמדה בסימן שאלות חוזרות ונשנות על התפקיד שמילא ואלדהיים בעת הערכה של הצבא הגרמני בבלקנים, במלחמת העולם השניה. כן הוצגו לו שאלות ביחס לטענות, שמערכת הבחירות שלו עוררה רגשות אנטישמיים באוסטריה.

הוא חזר על טענתו כי שירת בדרגת ליטננט בלבד, וכתור שכזה לא היתה לו סמכות לתת פקודות.

„הייתי מעין מזכיר, לא יותר," אמר, וטען, כי כל ההאשמות נגדו הן בגדר של „ברוחות מרושעות".

פה יריה שם גול, וכך הזמן עובר

לוחמי מיליציה שיעיים במערב ביירות מוצאים זמן בין הקרבות האינטנסיביים, גם לצפיה במשחקי הגביע העולמי בכדורגל. (תצלום: אי.פי.)

אזעקת שווא במטוס אוסטרי

מטוס של חברת התעופה האוסטרית, שהיה אתמול אחה"צ בטיסה מווינה לישראל, נאלץ לנחות נחיתת חירום ברודוס, לאחר שהקברניט קיבל שדר, שעל פיו הוטמנה פצצה במטוס — מסר קשב הטלוויזיה הישראלית בתכנית „מבט".

הנוסעים פונו במהירות מהמטוס, והטיסה חודשה לאחר שהתברר, כי היה זה איום־שווא. (עתים)

אספקת מטוסי „אייוואקס" לסעודיה — בלתי נמנעת

השדולה הישראלית אמריקנית בארה"ב הרימה ידיים — כל הנתונים מצביעים על כך שהעיסקה אכן תבוצע

וושינגטון. — „הוועד האמריקני־הישראלי ליחסי ציבור", שהוא ארגון השתדלנות הפרו־ישראלי הגדול בארה"ב, לא יתנגד למסירת מטוסי הביון האמריקניים „אייוואקס" לסעודיה בשבועות הקרובים — אמרו כאן אתמול מקורות מוסמכים.

לדברי המקורות, הגיע הארגון למסקנה, שאין כל סיכוי למאמץ למנוע בקונגרס את העיסקה, ששוויה 6 מיליארד דולר ואשר אושרה ב־1981 אחרי מאבק מר. אף־על־פי־כן, הביעו כמה חברי קונגרס פרו־ישראליים את דעתם, כי יתכן שינסו לסכל את העיסקה. על־פי החוק האמריקני, חייב הנשיא רייגן לתת את אישורו הרשמי לכך, שסעודיה תומכת בתהליך השלום במזרח התיכון — בטרם יהיה אפשר להוציא את העיסקה לפועל. הבית הלבן כבר הבהיר, שרייגן אכן יתן את האישור הדרוש.

מסירת המטוסים לסעודיה תחל בשבועות הקרובים — ולדברי מקורות בפנטאגון, יחייב כל ביטול של העיסקה, שהסעודים כבר שילמו את תמורתה עד תום, את ארה"ב לתשלום דמי הפרת חוזה. תשלום זה עשוי לנוע בין 200 מיליון לבין שלושה מיליארד דולר.

עיכוב בהספקה יאלץ את ארה"ב לשלם 80 אלף דולר מידי שבוע „דמי אחסנה", נוסף לתשלומי ריבית. באווירה הנוכחית של קיצוץ תקציבים השוררת בוושינגטון, לא ישלים הקונגרס עם הוצאות תקציביות אמריקניות מעין אלה — אמר מקור יודע דבר. זו סיבה נוספת לכך, שהשתדלנים הפעילים הפוליטיים הפרו־ישראליים ימנעו מלהאבק בהשלמת העיסקה.

לעומת זאת, שוקלים חוגים אלה עשיית מאמץ גדול בקונגרס לניסוח תחיקה חדשה, שתחייב השגת רוב פשוט בלבד בסנט ובבית הנבחרים למניעת מכירת הנשק, במקום רוב של שני שלישים בשני הבתים; כפי שקובע החוק כיום. אך אסטרטגיה תחיקתית כזו, אפילו אם תאושר בסופו של דבר, ויש גם להניח שהממשל יתנגד לה בכל תוקף.

השתלת לב דרמטית מתינוק לתינוק

תינוק בן 17 יום שבגופו הושתל ביום שלישי בלילה ליבו של תינוק שמת מיתה קלינית, בהשתלה נדירה של תינוק־לתינוק, נח היטב. אתמול לא היו סימנים לדחיית הלב החדש. התינוק התורם הוכרז אתמול כמת מבחינה קלינית, אך הוחזק בחיים באמצעות מכשירים מיוחדים, והוטס במבצע דרמטי לבית"ח בפסדינה, קליפורניה כדי להעביר את ליבו לתינוק האחר. ג'סי דינן נולד ב־25 במאי עם ליקוי קטלני בליבו. הרופאים אמרו כי התינוק יוכל לחיות חיים ארוכים אם יחזיק מעמד בתקופה הראשונה לאחר ההשתלה. הוא קיבל את ליבו של התינוק פראנק, שנולד באותו יום שבו נולד ג'סי. הוריו של פראנק החליטו בסוף השבוע לתרום את ליבו. אמו אמרה בדמעות: אם תינוקי יוכל להעניק חיים חדשים לתינוק אחר, הרי גם חלק ממנו יחיה בגוף אחר. בתצלום: מימין משפחתו של פראנק צופות בטלוויזיה בתיאור מהלך הניתוח שהוכתר לפי שעה בהצלחה, משמאל אמו של התינוק המנותח ג'סי ליד האינקובטור שבו מוחזק בנה לאחר הניתוח. (תצלום: אי.פי.)

ארה"ב תמכור לישראל מתקני שיבוש אלקטרוניים

וושינגטון. — משרד ההגנה האמריקני הודיע ביום ג' לקונגרס על כוונתו למכור לישראל 20 מערכות־שיבוש אלקטרוניות, בשווי 38 מיליון דולר.

המשרד ציין, כי בהיעדר התנגדות מצד הקונגרס, תוכל ישראל לרכוש 20 מתקנים כאלה, המיועדים להתקנה במטוסי קרב־תקיפה. מערכות אלה מסוגלות לשבש את מתקני המכ"ם של האויב ואת מערכות ההנחיה של טילים.

„העיסקה שאנו מציעים עולה בקנה אחד עם מדיניות ארה"ב, השואפת להבטיח לישראל את האמצעים להגן על עצמה בגבולות בטוחים," נאמר בהודעת הפנטאגון. (ע"ע)

ברית ורשה מציעה לנאט"ו להפחית מיליון חיילים

בודאפשט. — „ברית־ורשה", הברית הצבאית של המדינות הקומוניסטיות, הציעה אתמול לקצץ עד לראשית שנות ה־90 יותר ממליון חיילים מן הכוחות הניצבים משני עברי הקו המחלק את אירופה בין מזרח למערב.

ההצעה הועלתה בתום ועידת פיסגה בת יומיים של ראשי ברית־ורשה שהתכנסה בבודאפשט בהשתתפות מנהיג בריה"מ, מיכאיל גורבאצ'וב. לפי ההצעה, יש לקצץ יותר מחצי מיליון חיילים מכל אחד משני המחנות — צבאות ברית־וארשה וכוחות נאט"ו.

הברית הצפון אטלנטית הודרו להגיב בחיוב על ההצעה, והודיע, כי התוכנית תבחן על־ידי כח־משימה חדש, שהוקם על־ידי נאט"ו לטיפול בבעיית החימוש הקונבנציונלי. (ע"ד)

● קבוצה של אישים סוביטיים, וביניהם גם הרב הראשי של מוסקווה, פירסמה ביום ג' הודעה, הטוענת כי מספר היהודים המבקשים לצאת מבריה"מ הוא כ־4,000 בסך־הכל, והפירסומים כאילו מספרם 400 אלף אינם אלא „תעמולה" מערבית. (ע"צ, ע"ד)

● שר החוץ המצרי קרא לארה"ב להגביר את פעילותה במסגרת תהליך השלום במזה"ת, אם כי יש לה כיום „קדימויות אחרות".

במוסף שהוקדש למצרים במהדורה הבין־לאומית של „הראלד טריביון", הכריז עבד־אל־מגיד, כי „מצרים זקוקה לארה"ב בדיוק כפי שזו זקוקה למצרים." הוא ציין, כי למצרים השפעה על המזה"ת, בעיקר בשל „מיקומה האסטרטגי".

● מצרים הכחישה אתמול ידיעות, שלפיהן גילה פקיד מצרי בכיר לארה"ב את נתיב הטיסה של המטוס שבו יצאו באוקטובר אשתקד חוטפי האוניה האיטלקית „אקילה לאורו" מקאהיר.

מטוסי קרב אמריקניים יירטו את מטוס הנוסעים המצרי בים התיכון ואילצוהו לנחות בסיציליה.

● ארבעה אזרחים צרפתיים, תושבי העיר ליאון, המתגוררים בקרבת אתר שנועד לבניית המסגד הראשון בעיר, הגישו ביום ג' בקשה לבית־המשפט מקומי לביטול רשיון הבניה.

● סינגאפור — סינגאפור מתכוונת לייצר שסתומי־לב מלאכותיים בחצי המחיר, לשם יצוא לשאר ארצות אסיה — מסרו אתמול פקידי משרד הבריאות של סינגאפור.

זכו בפיס־רב־פרס

בהגרלת רב־פרס מצטבר של מפעל הפיס מס' 24/86 שהתקיימה ביום 11.6.86 זכו הכרטיסים הבאים:

בסך 160,000 ש"ח זכה המספר 383709.

כדור המזל לא עלה בגורל והפרס המצטבר בסך 90,000 ש"חים עובר לשבוע הבא.

מקסימום פרס ראשון בשבוע הבא יהיה 340,000 ש"חים (כולל צבירה).

בסך — 10,000 ש"ח זכה המספר: 496453.

בסך — 4,000 ש"ח זכו המספרים 029578, 308941.

בסך — 250 ש"ח זכו המספרים: 032249, 058837, 072464, 103721, 162335, 172587, 199402, 213312, 235731, 263820, 278760, 284327, 306245, 322890, 327420, 357450, 370341, 396749, 447542, 463027, 485309, 529557, 544132, 553059, 575253, 582218, 585020, 590350, 718495, 740658, 747226, 805294.

בסך — 120 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 0424, 8246.

בסך 20 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 444, 727.

בסך 12 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 138, 480, 622.

כל הכרטיסים שמספריהם מסתיימים בספרה 5 זכו בסך של 2 ש"ח.

בסך 4 ש"ח זכו המספרים התלת־ספרתיים: 005, 032, 084, 094, 111, 228, 253, 264, 268, 282, 358, 366, 431, 458, 540, 557, 676, 706, 722, 772, 848, 876, 895, 905, 918, 962.

בסך 2 ש"ח זכו המספרים הדו־ספרתיים: 00, 04, 06, 09, 15, 17, 27, 31, 32, 38, 43, 47, 53, 56, 57, 66, 68, 69, 72, 75, 76, 77, 93, 96.

רק הרשימה הכוללת של תוצאות ההגרלה מחייבת את מפעל הפיס.

שערי מטבע־חוץ בנק הפועלים — 11.6.86

	היחידה	בנקנוטים קניה	בנקנוטים מכירה	העברות והמחאות קניה	העברות והמחאות מכירה	שערים יציגים
דולר אמריקני	1	1.46	1.53	1.4867	1.5053	1.4960
לירה שטרלינג	1	2.24	2.34	2.2769	2.3053	2.2934
מרק גרמני	1	0.66	0.69	0.6739	0.6824	0.6783
פרנק צרפתי	1	0.21	0.22	0.2116	0.2142	0.2129
גילדן הולנדי	1	0.59	0.62	0.5988	0.6062	0.6024
פרנק שוויצרי	1	0.80	0.84	0.8164	0.8266	0.8233
כתר שבדי	1	0.20	0.21	0.2085	0.2111	0.2097
כתר נורווגי	1	0.19	0.20	0.1975	0.2000	0.1988
כתר דני	1	0.18	0.19	0.1821	0.1844	0.1832
מרק פיני	1	0.28	0.30	0.2897	0.2933	0.2917
דולר קנדי	1	1.05	1.10	1.0717	1.0851	1.0784
דולר אוסטרלי	1	0.99	1.06	1.0232	1.0360	1.0304
ראנד דרום אפריקני	1	0.34	0.57	0.5612	0.5682	0.5647
פרנק בלגי	10	0.32	0.34	0.3299	0.3340	0.3321
שילינג אוסטרי	10	0.94	0.99	0.9573	0.9693	0.9656
לירה איטלקית	1,000	0.96	1.02	0.9809	0.9931	0.9878
ין יפני	100	0.88	0.92	0.8964	0.9076	0.9013

טלקס

● מתיישבי „ורד יריחו" נקראים לשוב לבתיהם

מתיישבי „ורד יריחו" נקראו לשוב לאלתר לישוב בתום פגישה שהתקיימה אתמול עם ועד הפעולה של המתיישבים בתל־אביב.

יושב ראש התנהלת הציונית, אריה דולצין, ושני ראשי החטיבה להתיישבות, מתתיהו דרובלס ומשה אוולי, הבטיחו ללכת לקראת המתיישבים לפנים משורת הדין ולמצוא פתרון לבעיות שהביאו לנטישת הישוב.

יוסף גלילי

● שלום כהן — לקדנציה נוספת

הוועד הפועל של הסתדרות העובדים הלאומית (ה.ע.ל.) בחר בישיבתו האחרונה בשלום כהן לתפקיד המזכ"ל לקדנציה נוספת.

יצוין, כי בתקופת כהונתו של כהן פרחה התרחבה הקופה בצורה ניכרת.

אבשלום קווה

● ישראל אפרת לא ידע

בכתבה שפורסמה בשבוע שעבר בעתוננו על רכישת חברת „הילרון" על־ידי ארגוני הקניות האזורים המושבים נכתב, כי ב־1981, לפני שרכשה החברה, מסר ראובן איילון מתנועת המושבים על העסקה 'אולה לרכישת „הילרון" והוזכרו בה שמותיהם של ישראל אפרת, אושי פרידמן ואשר גולן. מתברר, כי ישראל אפרת לא ידע על הצעה זו.

חיים מרגלית

● תושב הרצועה גורש לירדן פעם שנייה

אחמד מוחמס מוסטפה אל־עראמי, תושב רצועת עזה, גורש אתמול לירדן בעקבות הוצאת צו גירוש נגדו.

האיש גורש לראשונה ב־72' וב־79 נכנס חזרה לישראל ללא רשות, ביצע פעולות חבלניות, נתפס ונשפט ל־6 שנות מאסר. הוא ריצה את המאסר בכלא רמלה ועם שיחרורו גורש פעם שנייה לירדן.

רפאל גאון

● עצרת נגד האנטישמיות בבואנוס איירס

בחודשים האחרונים שב התחדשו בארגנטינה גילויים שונים בעלי אופי אנטישמי. בהפגנה המונית של האגודים המקצועיים הפרונוליסטים (סח־רח־טח) שהתקיימה לפני כחודש ימים, נשמעו סיסמאות נגד אישים יהודיים שבשלטון מימשל אלפונסין.

כמחאה נגד התופעה האנטישמית, החיא ואחרות התקיימה לפני ימים אחדים עצרת בבואנוס איירס שאורגנה על־ידי מפ"ם והנוער „צוותא".

בעצרת זאת השתתפו אישים ידועים כאדולפו גאט, סנטור וידיד אישי של הנשיא אלפונסין, שגריר ארגנטינה בישראל לשעבר, חבר הפרלמנט נסטור פרל, העתונאי חוסה אלישב, ונציג מפ"ם נח זוזובינקי. (שע"ח)

נדחה ערעורו של ראש עיריית אשדוד על מעצרו

עיריית אשדוד אישרה סכום של 15 אלף ש"ח להגנת אזולאי

ראש עיריית אשדוד מאותת לאוהדיו באולם בית־המשפט בעת הדיון בערעור על מעצרו. (צילום: שי אבריאל / י.פ.פ.א.)

מאת ירון אליוסף ורפאל גאון, כתבי „על המשמר"

שופט בית־המשפט המחוזי בתל־אביב, אריה אבן־ארי, דחה אתמול את ערעורו של ראש עיריית אשדוד, אריה אזולאי, על החלטת בית־המשפט השלום לעוצרו ל־10 ימים.

אזולאי נעצר בחשד של לקיחת שוחד, זיוף, שימוש במיסמך מזוייף ומירמה.

גבריאל לוי, פרקליטו של אזולאי, טען, כי היועץ המשפטי לממשלה הפורש, פרופ' יצחק זמיר הורה שלא להגיש כתבי־אישום נגד ח"כים וראשי עיריות לפני שתינתן לסניגוריהם האפשרות לבדוק את חומר הראיות ולהגיב עליהן בפני היועץ המשפטי. כמו־כן טען לוי, כי אזולאי הופלה לרעה רק בשל היותו ראש עיר.

לוי טען, כי החוק איננו מגדיר במפורש מהו שוחד ואין הנחיות ברורות להתנהגותם של אישי ציבור, ומצב זה גורם לאי־הבנות וטעויות.

לוי הוסיף, כי כל העדויות המרכזיות בפרשה כבר נגבו ואין טעם להחזיק עוד את אזולאי במעצר.

תשתית ראייתית לכאורה

שמואל גרינבאום, טען, כי החומר העיקרי שעליו הושתת המעצר הגיע למשטרה רק לפני כשבוע וטרם נסתיימה גביית העדויות העיקריות. עוד טען רפ"ק גרינבאום, כי אם ישוחרר אזולאי הוא יוכל לבוא במגע עם עדים ולהשפיע עליהם. רפ"ק גרינבאום הגיש לשופט רשימה של פעולות שעל המשטרה לבצע כשאזולאי עדיין במעצר וכן רשימת מסמכים המציגים, לטענתו, תשתית ראיות לנושא השוחד.

בהחלטתו לדחות את הערר אמר השופט המחוזי, אריה אבן־ארי, כי קיימת תשתית ראייתית לכאורה לכך שראש העיר התריס אורחים למפלגתו, תוך שהוא עושה במעמדו קרדום לחפור בו.

השופט ציין בהחלטתו, כי הובא לידיעתו שמופעלים לחצים מצד החשוד על עדים ובשל החשש, כי החקירה תשובש אם ישוחרר, דחה את הערר.

הנהלת עיריית אשדוד אישרה בישיבתה אתמול סכום של 15 אלף ש"ח כמימון ביניים להוצאות הגנתו של ראש העיר אריה אזולאי.

ממלא מקום ראש העיר, אפרים גור, אמר לכתבים שההחלטה טעונה אישורה של מועצת העירייה וכי היא מותנית בהחלטת בית־המשפט, שכן אם אזולאי יורשע — יצטרך להחזיר את הכסף.

עוד נאמר בהחלטה, כי הנהלת העירייה מקווה שאזולאי ישוחרר ויזוכה.

גם סניף מפלגת העבודה התייצב לימינו של אזולאי ופנה למשטרת ישראל בבקשה לזרז את החקירה כדי למנוע סבל מיותר מאזולאי ובני משפחתו.

שני רעולי פנים חדרו לכלא מעשיהו וניסו לרצוח אסיר

מאת אבי בניהו, כתב „על המשמר"

אסיר בכלא מעשיהו, רחמים לוי בן 35, נורה אור לאתמול על־ידי שני אלמונים רעולי פנים שחדרו לכלא. האסיר נפצע באורח בינוני והועבר לבית־החולים „אסף הרופא".

חקירה ראשונית העלתה, כי ב־4:00 לפנות בוקר חדרו שני אלמונים רעולי פנים לאגף השיקום של הכלא, הגיעו למיטתו של האסיר שנם את שנתו, האירו על פניו בפנס וירו בו. האסיר נפצע בגבו ובצווארו.

לשמע הצעקות שבקעו מאגף השיקום חשו מיד למקום כיתת הכוננות ומפקדי הכלא, והם הזעיקו את כוחות המשטרה בראשות מפקד מרחב השפלה, ניצב מישנה. יוסף חפץ.

הפצוע מרצה 5 שנות מאסר באשמת סחר בסמים בכליאה בלתי חוקית של אדם ועמד להשתחרר בעוד כ־9 חודשים.

האסיר הפצוע הועבר לבית החולים אסף הרופא שם אושפז ונותח.

יצויין, כי גונדר רפי סוויסה מתכוון להכניס לכלא מעשיהו כלבי שמירה והתקפה בין הגדרות החיצוניות והפנימיות ובכך להבטיח את הכלא מפני בריחת אסירים וחדירה אפשרית. ראיון זה מתעכב בשל בעיות תקציביות.

2 המתנקשים הצליחו להימלט מהמתחם וטרם נעצרו.

מניות הנפט עלו אתמול ב־3%

מניות הבנקים למשכנתאות ירדו השבוע ב־4.5%

מאת אלחנן הורוביץ

המניות הותפשיות ירדו אתמול בחצי אחוז והשבוע ירדו ב־2.5%. מניות ההסדר עלו אתמול ב־0.55% והשבוע עלו בחצי אחוז בלבד. העלייה הגדולה ביותר — ב־3% אחוזים — נרשמה אתמול במדד השערים של חיפושי נפט. הירידה הגדולה ביותר — 4.5% — חלה השבוע בערך השוק של מניות הבנקים למשכנתאות. בשוק איגרות החוב הסתכמו אתמול עודפי הביקוש ב־9 מיליוני ש"ח. מזה 6.7 מיליון ש"ח בצמודות למדד ו־2.3 מיליון ש"ח בצמודות למט"ח. הנפקת הצמודים של בנק ישראל מסוג „גליל" זכתה בחתימת יתר.

בקרנות הנאמנות השקיע אתמול

גלגלי הבורסה

הציבור 16 מיליון ש"ח.

בנק ישראל הציע אתמול לציבור הנפקה חדשה מסוג „גליל" בערך נקוב של 30 מיליון ש"ח. הביקושים שנתקבלו לה הסתכמו ב־64 מיליון ש"ח. היא נמכרה במחיר של 89% מערכה הנקוב. (מחיר המינימום היה 86%).

שער הדולר היציג ירד אתמול ב־0.3 אג' — ב־0.2% — ל־1.4960 ש"ח. לעומתו עלו השערים היציגים של המטבעות המערב־אירופיים ויפאן. העלייה הגדולה ביותר — 1.76% — נרשמה אתמול בשער הלירה האנגלית.

לנוסעים לחו"ל ירד אתמול הדולר ל־1.7746 ש"ח. הדולר השחור הוסיף לנוע בין 1.585 ל־1.60 ש"ח.

בשוק המניות ירדו אתמול 139 שערים, לעומת 133 שעלו ו־108 שנשארו בלי שינוי. מהם ירדו 23 ב־5% ויותר ו־28 עלו ב־5% ויותר. המחזור בשוק המניות הסתכם ב־8.1 מיליון ש"ח. מזה 2.8 מיליון ש"ח במניות ההסדר.

במניות ההסדר נרשמה אתמול רק ירידת שער אחת — של דיסקונט ב' ב־0.3%. לעומתה עלו [illegible] — 0.9; [illegible] — 10.5; [illegible] 1 — 0.2; אי.די.בי דב' — 0.8; אי.די.בי כ' — 0.1; דיסקונט א' — 0.8; מזרחי ש' — 1.1. התשואות השנתיות נעו בין 11.11% (דיסקונט א') ל־11.61% (הפועלים מ'), הפועלים ש' — 11.39%. עודף הביקוש למניות והסדר הסתכם אתמול ב־3.3 מיליון ש"ח.

בשוק איגרות החוב עלה אתמול ערך השוק של הצמודות למדד ב־0.15% ושל הצמודות לדולר — ב־0.13%. המחזור בשוק אג"ח הגיע ל־6.4 מיליון ש"ח, מזה כ־2.4 מיליון ש"ח בצמודות ב־80% למדד בלבד.

במילוות קצר מועד נעו תשואות החודשיות בין 1.38% ל־1.49, תוך מחזור של כ־6.9 מיליון ש"ח. ל־2 סדרות — ל־34 ו־62 ימים — לא הוגשו הצעות.

נמשתה גופת ילד שטבע בכינרת

גופתו של הילד ג'אלל אבו חטיף מהכפר בקעה אל גרביה, נמשתה שלשום אחרי הצהריים מן הכינרת. הילד נעלם לפני 3 ימים במימי הכנרת, שם רחץ עם חברים.

קבוצת נערים ששטה בסירת גומי באגם, הבחינה בגופה הצפה על פני המים, והזעיקה את המשטרה. (עתים)

לדודקה — שער הגולן

העברתי תרומה של 150 ש"ח

גרשון רוטשילד

בפלילים

14 שנות מאסר על הריגה במהלך שוד

14 שנות מאסר בפועל גזר אתמול בית־המשפט המחוזי בתל־אביב על אלכסנדר יוסיפוב, בן 27, מכפר יונה, שהורשע לאחר עיסקת טיעון עם התביעה, בהריגה ובביצוע שוד בנסיבות מחמירות.

בכתב־האישום נטען, כי יוסיפוב — יחד עם שני נאשמים אחרים — קשרו בנובמבר 1985 קשר לשדוד את חביב חנוכה, בן 71 שהיה בעל חנות למוצרי מזון בשוק בנתניה.

השלושה המתינו במכונית „סוסיתא" בשעות הערב ליד חנותו של חנוכה. כשיצא מחנותו, לכיוון תחנת האוטובוס, הציעו לו „טרמפ" לביתו.

כשעלה למכונית נסעו עימו השלושה לאיזור התעשייה בנתניה, שם חנק אותו אשורוב, אחד מן השלושה, עד שהתעלף. משם נסעו לפרדס בנתניה. בפרדס הורידו את חנוכה המעולף מן המכונית וחנקו אותו בעזרת שק לאריזה, עד שנחנק למוות. אחר כך זרקו את הגופה, לקחו את הכסף והסתלקו.

השופטים שולמית ולנשטיין, יעקב קדמי ועדינה שצקי כתבו בגזר־הדין, כי התחשבו בכך שבאותה תקופה היה יוסיפוב נרקומן וכושר שיפוטו היה לקוי. כן התחשבו בכך ששיתף פעולה עם המשטרה מרגע שנתפס. (עתים)

בוחן נהיגה חשוד בקבלת שוחד מיני

מאת יהודית צור, כתב „על המשמר"

יצחק לוי בן 50 מטבריה, בוחן נהיגה במשרד הרישוי בצפת, נעצר כחשוד בקבלת שוחד מיני תמורת העברת תלמידות במבחני נהיגה. המשטרה חקרה עד כה 10 תלמידים שנבחנו אצל החשוד והן הודו בחקירתן, כי קיבלו רשיון לאחר שנאותו לליטופיו של הבוחן.

החקירה בפרשה החלה לפני מספר חודשים בעקבות תלונות שהגיעו למשטרת מרחב הגליל. במהלך החקירה נעצר גם מורה נהיגה מצפת בחשד, כי שיחד את הבוחן כדי שיעביר את תלמידיו בטסטים.

הוא נעצר ל־8 ימים, אך שוחרר לפני הזמן מחוסר הוכחות.

מעצרו של יצחק לוי הוארך אתמול בבית־משפט השלום בצפת ל־10 ימים.

הלך ערום בשדות לאחר שגנב אבטיחים

מאת זאב אמוג, כתב „על המשמר"

[illegible]

שניים נאשמים ברצח בעבור 30 ש"ח

שני אזרחים בריטיים, צ'ארלי סייקס בן 30 ושימותי דייוויד בן 22, מואשמים ברצח ובשוד של נווד שהתגורר באילת, בעבור 30 ש"ח.

בכתב האישום שהוגש אתמול לבית־המשפט המחוזי בבאר־שבע נאמר, כי ב־16 במאי השנה גרמו השניים למותו של הנווד פיליפ סיזיני באילת, לאחר שחיכוהו ובעטו בו ולאחר מכן חנקו אותו.

סגן בכיר בפרקליט מחוז הדרום, עו"ד זאב למפ, טוען בכתב־האישום, כי לאחר שהשניים המיתו את הנווד בדם קר, בלא שקדמה לכך התגרות מצידו, הם גנבו מהמנוח את כספו — 30 ש"ח.

השניים, שנעצרו עד תום ההליכים המשפטיים נגדם, מואשמים ברצח בכוונה תחילה ובשוד בנסיבות מחמירות. (עתים)

מעצר לחשוד ברצח אביו במהלומות מקל

בן 34 מגבעת שמואל, החשוד בכך שרצח את אביו בן ה־64 במהלומות מקל, נעצר אתמול ל־15 יום בפקודת בית־משפט השלום בתל־אביב.

ב"כ המשטרה, רס"ר ציון אהרוני, טען, כי על־פי החשד, תקף החשוד את אביו ביום שישי שעבר, כאשר שכב חסר אונים במיטתו, והרג אותו בהכאות מקל בפניו ובכל גופו.

ההודעה על מות האב נתקבלה במשטרה רק 3 ימים מאוחר יותר, כאשר מתנדבת מטעם ארגון „יד לקשיש" גילתה את הגופה.

במכון לרפואה משפטית נקשרה סיבת המוות במכות ובחבטות שספג הקשיש.

ב"כ המשטרה טען, כי החשוד הודה ואף שחזר בפני חוקרי המשטרה את המעשה.

סניגורו של החשוד, עו"ד יוסף ויזר, טען, כי הוא אינו שפוי ויש לבדקו בבדיקה פסיכיאטרית.

שופט השלום עמיקם פיאלקוב הורה על מעצרו לצורך הסתכלות נפשית למשך 15 יום. (עתים)

לדינה פינק ומשפחתה

משתתפים באבלכם במות

האם

בניבר

קיבוץ כפר־מנחם